

Hallituksen esitys eduskunnalle sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta viranomaistoiminnassa koskevaksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annettua lakia, sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettua lakia, digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annettua lakia sekä eräitä oikeusministeriön hallinnonalan lakeja.

Esityksen tavoitteena on, että viranomaisen tiedoksiannot lähetettäisiin ensisijaisesti sähköisesti niille hallinnon asiakkaille, joille se on mahdollista. Esityksellä tavoitellaan kansalaisten sujuvampaa ja paikkariippumatonta asiointia ja lisäksi tehokkaampia viranomaismenettelyitä ja parempaa tuottavuutta.

Lakiin hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista lisättäisiin säännökset viranomaisaloitteisesta viestinvälityspalvelutilin luomisesta Suomi.fi-tunnistusta käyttäville luonnollisille henkilöille. Lisäksi lakiin lisättäisiin tarkentavat säännökset viestinvälityspalvelun hyödyntämiseen liittyen. Sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettua lakia muutettaisiin siten, että sähköinen tiedoksianto viestinvälityspalveluun olisi mahdollinen ilman tiedoksiannon vastaanottajan suostumusta. Lain soveltamisalaa muutettaisiin esitutkinnan ja poliisitutkinnan osalta. Lisäksi lakiin lisättäisiin sähköisestä tiedoksiannosta lähetettävää ilmoitusta koskevaa sääntelyä sekä muutettaisiin sähköisesti toimitettavan asiakirjan määräaika koskevaa sääntelyä. Digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain soveltamisala laajennettaisiin koskemaan myös poliisitutkintaa ja esitutkintaa. Tuomioistuinmaksulakiin lisättäisiin oikeudenkäyntimaksun porrastus hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelua käyttävien tuomioistuinten osalta. Lisäksi muutettaisiin oikeushallinnon viranomaisia ja tuomioistuimia koskevaa sääntelyä.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti esitys edistää Suomen siirtymistä asteittain digitaalisten palveluiden ensisijaisuuteen viranomaisasiointikanavana. Ensisijaisesti sähköisten viranomaistiedoksiantojen edistäminen olisi myös osa hallitusohjelmaan sisältyvän valtionhallinnon tuottavuusohjelman toimeenpanoa. Muutoksella saavutettaisiin säästöjä ja tehostettaisiin viranomaismenettelyitä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	6
1 Asian tausta ja valmistelu	6
1.1 Tausta	6
1.2 Valmistelu	7
1.3 Yksityisten digipostipalveluiden hyödyntäminen viranomaisen sähköisessä tiedoksiantomenettelyssä	7
2 Nykytila ja sen arviointi.....	8
2.1 Viranomaisten sähköistä tiedoksiantoa koskeva sääntelykokonaisuus	8
2.2 Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista	9
2.2.1 Yleistä	9
2.2.2 Suomi.fi-viestit.....	11
2.2.3 Asiointivaltuuspalvelu	15
2.2.4 Vahva sähköinen tunnistaminen ja Suomi.fi-tunnistus	15
2.3 Viranomaisen velvoite järjestää mahdollisuus ja tuki sähköiseen asiointiin	17
2.3.1 Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta	17
2.3.2 Sähköisen asioinnin tuki	19
2.4 Hallintolain tiedoksiantosääntely	21
2.4.1 Soveltamisala ja viranomaisen tiedoksiantovelvollisuus	21
2.4.2 Tiedoksianto yksityishenkilölle, oikeushenkilölle ja viranomaiselle	23
2.4.3 Tiedoksiannossa noudatettava menettely	23
2.5 Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa	24
2.5.1 Lain tarkoitus ja soveltamisala	24
2.5.2 Sähköisen viestin ja sähköisen tiedonsiirtomenetelmän käsitteet	25
2.5.3 Kirjallisen muodon täytyminen ja sähköinen allekirjoitus.....	25
2.5.4 Viranomaisen pyytämän asiakirjan saapuminen määräajassa.....	26
2.5.5 Todisteellinen ja tavallinen sähköinen tiedoksianto.....	27
2.5.6 Suostumus sähköisen tiedoksiannon edellytyksenä	28
2.5.7 Asiointilain suhde muuhun lainsäädäntöön ja sähköinen tiedoksianto	29
2.6 Tiedoksiantoon erityisesti lainkäytössä ja esitutkinnassa liittyvä keskeinen lainsäädäntö.....	29
2.7 Tuomioistuinmaksulaki ja oikeudenkäyntimaksut	30
2.8 Postituskustannukset julkishallinnossa	31
2.8.1 Postituskustannukset ja tiedoksiannot oikeusministeriön hallinnonalalla.....	33
2.9 Nykytilan arviointi	34
3 Tavoitteet	37
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	38
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	38
4.1.1 Lähtökohdat	38
4.1.2 Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista	38
4.1.3 Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa	38
4.1.4 Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta	39
4.1.5 Oikeushallinnon viranomaisia ja tuomioistuimia koskeva sääntely.....	39
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	40

4.2.1	Vaikutukset julkiseen talouteen	40
4.2.1.1	Yleisesti.....	40
4.2.1.2	Valtionhallinto ja julkisyhteisöt	41
4.2.1.3	Kunnat.....	48
4.2.1.4	Hyvinvointialueet.....	49
4.2.2	Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset	49
4.2.2.1	Yhdenvertaisuusvaikutukset	49
4.2.2.2	Vaikutukset oikeusturvan toteutumiseen	58
4.2.2.3	Vaikutukset kielellisiin oikeuksiin.....	64
4.2.2.4	Vaikutukset alaikäisiin.....	65
4.2.3	Yhteiskunnalliset vaikutukset	65
4.2.3.1	Vaikutukset viranomaisiin	65
4.2.3.2	Vaikutukset viranomaisten tiedonhallintaan	67
4.2.3.3	Tietoyhteiskunta- ja tietosuojavaikutukset.....	69
4.2.3.4	Vaikutukset yrityksiin	71
4.2.4	Ympäristövaikutukset	72
5	Muut toteuttamisvaihtoehdot	73
5.1	Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	73
5.1.1	Velvoittava malli.....	73
5.1.2	Paluumalli	74
5.1.3	Oikeudenkäyntimaksun korottaminen.....	75
5.2	Ulkomaisten lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	76
5.2.1	Ruotsi	76
5.2.2	Tanska	78
5.2.3	Norja.....	80
5.2.4	Viro	82
6	Lausuntopalaute.....	84
7	Säännöskohtaiset perustelut.....	84
7.1	Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain muuttamisesta.....	84
7.2	Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain muuttamisesta.....	92
7.3	Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain muuttamisesta.....	100
7.4	Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain muuttamisesta	100
7.5	Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta.....	103
7.6	Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta annetun lain 25 luvun 16 §:n muuttamisesta.....	108
7.7	Laki oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain muuttamisesta	109
7.8	Laki oikeudenkäynnistä työtuomioistuimessa annetun lain muuttamisesta.....	109
7.9	Laki eräiden asiakirjain lähettämisestä tuomioistuimille annetun lain 3 ja 5 §:n kumoamisesta.....	110
7.10	Laki kiinteistönmuodostamislain muuttamisesta	110
7.11	Laki kieltotoimenpiteitä koskevista edustajakanteista annetun lain muuttamisesta	110
7.12	Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain muuttamisesta	110
7.13	Laki esitutkintalain 3 luvun 1 §:n muuttamisesta.....	111

7.14 Laki sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 35 a §:n muuttamisesta.....	112
7.15 Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 60 §:n muuttamisesta.....	112
7.16 Laki ulosottokaaren muuttamisesta.....	112
7.17 Laki oikeusapulain muuttamisesta.....	114
7.18 Laki tuomioistuinmaksulain 2 §:n muuttamisesta.....	114
7.19 Laki vaalilain 18 §:n muuttamisesta.....	115
8 Voimaantulo.....	116
9 Toimeenpano ja seuranta.....	116
10 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys.....	116
10.1 Lähtökohdat.....	116
10.2 Yhdenvertaisuus.....	117
10.3 Oikeusturva ja hyvä hallinto.....	123
10.4 Yksityiselämän ja henkilötietojen suoja.....	127
10.5 Kielelliset oikeudet.....	129
10.6 Ahvenanmaan erityisasema.....	130
LAKIEHDOTUKSET.....	132
Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain muuttamisesta.....	132
Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain muuttamisesta.....	136
Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain muuttamisesta.....	138
Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain muuttamisesta.....	139
Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta.....	140
Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta annetun lain 25 luvun 16 §:n muuttamisesta.....	143
Laki oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain muuttamisesta.....	144
Laki oikeudenkäynnistä työtuomioistuimissa annetun lain muuttamisesta.....	146
Laki eräiden asiakirjain lähettämisestä tuomioistuimille annetun lain 3 ja 5 §:n kumoamisesta.....	147
Laki kiinteistönmuodostamislain muuttamisesta.....	148
Laki kieltotoimenpiteitä koskevista edustajakanteista annetun lain muuttamisesta.....	149
Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain muuttamisesta.....	150
Laki esitutkintalain 3 luvun 1 §:n muuttamisesta.....	152
Laki sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 35 a §:n muuttamisesta.....	153
Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 60 §:n muuttamisesta.....	154
Laki ulosottokaaren muuttamisesta.....	155
Laki vaalilain muuttamisesta.....	158
Laki oikeusapulain muuttamisesta.....	159
Laki tuomioistuinmaksulain 2 §:n muuttamisesta.....	160
LIITE.....	161
RINNAKKAISTEKSTIT.....	161
Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain muuttamisesta.....	161
Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain muuttamisesta.....	167
Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain muuttamisesta.....	170

Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain muuttamisesta	171
Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta.....	173
Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta annetun lain 25 luvun 16 §:n muuttamisesta	177
Laki oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain muuttamisesta	178
Laki oikeudenkäynnistä työtuomioistuimessa annetun lain muuttamisesta.....	180
Laki eräiden asiakirjain lähettämistä tuomioistuimille annetun lain 3 ja 5 §:n kumoamisesta.....	181
Laki kiinteistönmuodostamislain muuttamisesta	182
Laki kieltotoimenpiteitä koskevista edustajakanteista annetun lain muuttamisesta.....	183
Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain muuttamisesta	184
Laki esitutkintalain 3 luvun 1 §:n muuttamisesta.....	186
Laki sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 35 a §:n muuttamisesta.....	187
Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 60 §:n muuttamisesta.....	188
Laki ulosottokaaren muuttamisesta.....	189
Laki vaalilain 18 §:n muuttamisesta	193
Laki oikeusapulain muuttamisesta	194
Laki tuomioistuinmaksulain 2 §:n muuttamisesta.....	195

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa todetaan, että Suomi siirtyy asteittain digitaalisten palveluiden ensisijaisuuteen viranomaisasiointikanavana. Hallituskauden aikana lainsäädäntöä muutetaan siten, että viranomaisen tiedoksiannot lähetetään ensisijaisesti sähköisesti niille hallinnon asiakkaille, joille se on mahdollista. Nykyisin viranomaiset lähettävät tiedoksiannot asiakkaalle pääsääntöisesti postitse paperilla, ellei asiakas ole antanut erikseen suostumusta sähköiseen tiedoksiantoon eli yleensä Suomi.fi-viestien käyttöön. Samalla, kun sähköisen asiointin ensisijaisuutta edistetään, on huolehdittava, että vaihtoehtoisia asiointi- ja viestintäkanavia on tarjolla niille, jotka eivät pysty käyttämään sähköisiä palveluita. Lisäksi hallitus selvittää kustannustehokasta tapaa mahdollistaa viranomaispostin lähettäminen yksityisiin digipostipalveluihin.

Kehittämishallituksen toimeenpannaan myös Suomen digitaalisen kompassin tavoitteita. Digitaalinen kompassi asettaa tavoitteeksi, että julkisen hallinnon digitaaliset palvelut ovat hallinnon asiakkaille ensisijainen tapa asiointiin ja että julkisia palveluita tarjoavat organisaatiot pienentävät hiilijalanjälkeään viestimällä asiakkailleen ensisijaisesti digitaalisesti. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa todetaan, että hallitus seuraa ja jatkaa digikompassin tavoitteiden edistämistä.

Yhteiskunnan uudistamisen ministerityöryhmä linjasi kokouksessaan 3.10.2023, että Suomessa ryhdytään valmistelemaan siirtymistä ensisijaisesti digitaaliseen viranomaisviestintään. Työryhmän linjauksen mukaan se tarkoittaa, että tulevaisuudessa viranomaiset lähettävät esimerkiksi tekemänsä päätöksen ainoastaan sähköisesti heille, joille digitaalinen asiointi on ylipäättään mahdollista. Ministerityöryhmä linjasi edelleen 17.5.2024 ensisijaisesti digitaalisen viranomaisviestinnän säädösvalmistelutyön peruslinjauksista. Linjausten mukaan Suomi.fi-tunnistusta käyttäville kansalaisille lähetetään jatkossa tiedoksiannot ensisijaisesti Suomi.fi-viesteihin eli julkisen hallinnon yhteiseen viestinvälityspalveluun. Kansalaisilla olisi mahdollisuus poiketa sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamisesta pyynnöstään. Viranomaisten sähköisissä tiedoksiannoissa tulisi hyödyntää julkisen hallinnon yhteisiä tukipalveluja ja viranomaisten käyttövelvoitteen laajentamista Suomi.fi-viestien hyödyntämiseen arvioidaan osana säädösvalmistelutyötä. Lisäksi ministerityöryhmä linjasi, että osana toimeenpanoa selvitetään mahdollisuuksia toimittaa viranomaisten tiedoksiannot myös yksityisiin viestinvälityspalveluihin.

Ensisijaisesti sähköisen viranomaisviestinnän edistäminen on myös osa hallitusohjelmaan sisältyvän valtionhallinnon tuottavuusohjelman toimeenpanoa. Muutoksella saavutettaisiin säästöjä ja tehostettaisiin viranomaismenettelyitä. Suorat kustannussäästöt muodostuvat postituskustannusten vähentymisestä, kun paperiset kirjeet korvautuvat sähköisillä Suomi.fi-viesteillä. Koko julkiselle hallinnolle uudistuksella tavoitellut säästöt ovat yhteensä noin 50 miljoonaa euroa vuodessa. Yksityisten digipostipalveluiden laajemmalla hyödyntämisellä viranomaisten sähköisten tiedoksiantojen toimittamisessa tuetaan kansalaisten laadukasta asiointikokemusta ja mahdollisuutta valita käyttämänsä palvelu tiedoksiantojen vastaanottamisessa sekä luodaan edellytyksiä uusille digitaalisille liiketoimintamalleille ja innovaatioille.

Valtiovarainministeriö on 27.3.2024 asettanut ensisijaisesti digitaalisen viranomaisviestinnän edistämishallituksen sekä ohjelman ohjausryhmän. Asettamispäätöksen mukaan ohjelman

tavoitteiden toteutuminen edellyttää toimenpiteitä koskien lainsäädäntöä ja säädösmuutosten valmistelua varten asetetaan erikseen lainsäädäntötyöryhmä valtiovarainministeriön ja oikeusministeriön välisessä yhteistyössä.

1.2 Valmistelu

Luonnos hallituksen esitykseksi on valmisteltu valtiovarainministeriön 13.5.2024 asettamassa lainsäädäntötyöryhmässä (VN/9952/2024), jossa on ollut edustus valtiovarainministeriöstä, oikeusministeriöstä, sosiaali- ja terveysministeriöstä, sisäministeriöstä, opetus- ja kulttuuriministeriöstä, liikenne- ja viestintäministeriöstä, Suomen Kuntaliitosta, Digi- ja väestötietovirastosta, Verohallinnosta ja Kansaneläkelaitoksesta. Työryhmä on lisäksi 23.5.2024 asettanut itsenäisesti toimivan alatyöryhmän (VN/9952/2024) oikeusministeriön hallinnonalan lainsäädännön muutostarpeiden arviointia varten. Alatyöryhmässä on ollut edustus oikeusministeriöstä, Tuomioistuinvirastosta, Keski-Suomen käräjäoikeudesta ja Suomen Asianajajaliitosta.

Työryhmälle on asettamispäätöksessä asetettu tehtäväksi työnsä aikana kuulla ainakin vammais-, vanhus- ja maahanmuuttajajärjestöjä sekä yhdenvertaisuusvaltuutettua, vanhusasiavaltuutettua ja lapsiasiavaltuutettua sekä tarvittaessa muita viranomaisia, joiden tehtävään kuuluu yhdenvertaisuuden edistäminen. Kuulemiset on toteutettu lainsäädäntötyöryhmän toimesta 24.10.2024 ja 25.10.2024 järjestetyissä kuulemistilaisuuksissa. Kuulemistilaisuuksiin osallistuivat SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Saamelaiskäräjät, Folktinget, yhdenvertaisuusvaltuutettu, Vammaisfoorumi ry, Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto VALLI ry, Vanhustyön keskusliitto, lapsiasiavaltuutetun toimisto, Digi- ja väestötietovirasto ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL. Kuultavien tahojen lisäksi kutsuttuna olivat Moniheli ry, Marttaliitto, Mielenterveyden keskusliitto, vanhusasiavaltuutettu ja Enter ry. Alatyöryhmä järjesti kuulemiset 23.10., 24.10. ja 28.10.2024. Kuulemistilaisuuksiin osallistuivat Ulosottolaitos, konkurssiasiamiehen toimisto, Oulun oikeusaputoimisto, Varsinais-Suomen edunvalvontatoimisto, oikeudenkäyntiavustajalautakunta, Oulun käräjäoikeus, Pohjois-Suomen hallinto-oikeus, markkinaoikeus, valtakunnansyyttäjän toimisto, sisäministeriö, Puolustusvoimien pääesikunta, Rajavartiolaitos, Tulli ja Poliisihallitus. Kuultavien tahojen lisäksi kutsuttuna olivat Pirkanmaan käräjäoikeus, Itä-Suomen hovioikeus, Helsingin hallinto-oikeus ja kuluttajariitalautakunta, joista Helsingin hallinto-oikeus lausui kirjallisesti.

Luonnos hallituksen esitykseksi oli lausuntokierroksella 5.3.–16.4.2025.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat saatavilla julkisessa palvelussa osoitteessa <https://vm.fi/hankkeet> tunnisteella VM085:00/2024. Oikeudenhoidon sähköisen tiedoksiannon alatyöryhmän aineisto löytyy [hankesivuilta](https://oikeusministerio.fi/hankkeet-ja-saadostvalmistelu) (<https://oikeusministerio.fi/hankkeet-ja-saadostvalmistelu>) tunnisteella OM051:00/2024.

1.3 Yksityisten digipostipalveluiden hyödyntäminen viranomaisen sähköisessä tiedoksiantomenettelyssä

Sähköisen viranomaisviestinnän ensisijaisuus on tavoitteena toteuttaa kahtena rinnakkaisena hankkeena. Esityksen lisäksi hallituskauden aikana toteutetaan toimeenpano- ja lainsäädäntöhanke, jossa julkisen hallinnon yhteisen viestinvälityspalvelun rinnalle tuodaan hyödynnettäväksi myös yksityiset digipostipalvelut, joihin käyttäjä voi halutessaan valita vastaanottaa muun sähköisen viestiliikenteen lisäksi myös viranomaisten lähettämät sähköiset tiedoksiannot. Toimeenpanolla tavoitellaan sitä, että kansalaisilla on mahdollisuus valita käyttämänsä palvelu ja että sähköisen postin voisi halutessaan pääsääntöisesti vastaanottaa

yhdessä palvelussa. Toimeenpanolla tuetaan kansalaisten valinnanvapautta ja laadukasta asiointikokemusta sekä luodaan edellytyksiä uusille digitaalisille liiketoimintamalleille, digitaalisen kasvuympäristön vahvistamiselle ja innovaatioille.

Hallitusohjelman mukaisesti valtiovarainministeriö on selvittänyt kustannustehokasta tapaa mahdollistaa viranomaispostin lähettäminen myös yksityisiin digipostipalveluihin. Hankkeen toisen osan toteutustavaksi selvityksen pohjalta arvioitu, että asiaa olisi tarkoituksenmukaisinta edistää Tanskan mallin mukaisena ratkaisuna. Toimintamallissa viranomaisten digitaaliset tiedoksianto koskevat viestit tallennettaisiin valtion ylläpitämään taustapalvelujärjestelmään, josta ne välitettäisiin katseluyhteyden kautta käyttäjän valitsemaan ja viranomaisen auditoimaan digitaaliseen postilaatikkoon. Mallin keskeisenä etuna pidetään sitä, että tiedoksianto koskevat viestit tallennettaisiin yksittäisten digipostilaatikkojen sijasta keskitettyyn palveluun, jolloin käyttäjällä on tosiasiallisesti mahdollista vaihtaa palveluntarjoajaa markkinan kehittyessä, mikä edistää uusien toimijoiden markkinoille pääsyä, kilpailua digipostioperaattorien välillä ja innovaatioita. Kaupallisia digipostitoimijoita sääntelisivät toiminnalliset, tekniset ja turvallisuusvaatimukset, jotka palvelun on täytettävä saadakseen toimiluvan viranomaispostin digitaaliseen välittämiseen. Tanskassa ratkaisua on perusteltu myös tietoturvallisuuteen ja huoltovarmuuteen liittyvillä tekijöillä ja sillä, että valtion näkökulmasta yksittäiseen yritykseen liiaksi nojaava riski toimittajaloukusta on tehokkaasti hallittu. Toteutetun selvityksen eurooppalaisissa vertailumaissa on laajalti turvauduttu myös yksityisten digipostipalveluiden hyödyntämiseen.

Tavoitteena on mahdollistaa yksityisten digipostipalveluiden hyödyntäminen viranomaisten sähköisessä tiedoksiantomenettelyssä vuoden 2026 aikana. Valtiovarainministeriö vastaa kokonaisuuden valmistelusta. Valmistelutyössä kuullaan kaupallisia toimijoita avoimen ja kilpaillun markkinan sekä kustannustehokkaan ratkaisun mahdollistamiseksi. Esityksen mukainen Suomi.fi-viestien käyttäjämäärien merkittävä lisääntyminen luo pohjaa myös yksityisten digipostipalveluiden hyödyntämiselle viranomaisten sähköisessä tiedoksiantomenettelyssä. Laajempi viranomaisten sähköisten tiedoksiantojen vastaanottajapohja luo edellytyksiä kilpaillulle markkinalle ja yritysten liiketoimintamahdollisuuksille.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Viranomaisten sähköistä tiedoksiantoa koskeva sääntelykokonaisuus

Tiedoksiannossa on kyse viranomaisen asiakirjan toimituksesta asianosaiselle tai muulle asian käsittelyn kannalta tarpeelliselle taholle. Kyseessä voi olla esimerkiksi hallintopäätös tai muu asian käsittelyyn vaikuttava asiakirja. Viranomaisen tiedoksiannosta säädetään hallintolaissa (434/2003), joka sisältää muun ohella yleiset säännökset viranomaisen tiedoksiannosta (9 luku) ja tiedoksiannossa noudatettavasta menettelystä (10 luku). Sähköisestä tiedoksiannosta säädetään erikseen sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa (13/2003, jäljempänä asiointilaki).

Tiedoksianto koskeva sääntely toteuttaa erityisesti perustuslain 21 §:ssä säädettyä oikeusturvaa ja oikeutta hyvään hallintoon. Tiedoksianto on tehtävä siten, että vastaanottaja saa oikeuksiensa käyttämiseksi tarvitsemansa tiedot selkeästi, hänelle ymmärrettävinä ja riittävän ajoissa (PeVL 9/2010 vp, s. 2). Viranomaisen tiedoksiantomenettelyssä on postilain muuttamisen (HE 58/2022 vp) yhteydessä arvioitu olevan kyse perustuslain 124 §:ssä tarkoitettusta julkisesta hallintotehtävästä.

Sähköisen tiedoksiannon kannalta merkityksellistä sääntelyä sisältyy hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annettuun lakiin (571/2016, jäljempänä tukipalvelulaki), jossa säädetään muun ohella viestinvälityspalvelusta, eli Suomi.fi-viesteistä. Suomi.fi-viestit on viranomaisen käytössä oleva palvelu, jonka avulla viranomainen voi antaa asiakirjan tiedoksi sähköisesti. Yleisemmin sähköisen asioinnin näkökulmasta on merkityksellinen myös digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annettu laki (306/2019, jäljempänä digipalvelulaki), jossa säädetään muun ohella jokaisen oikeudesta sähköiseen asiointiin.

Hallintolakia ei sovelleta muun ohella lainkäyttöön ja ulosottoon, minkä vuoksi muun muassa tuomioistuimia ja Ulosottolaitosta koskevassa lainsäädännössä on säädetty erikseen tiedoksiantomenettelystä. Lisäksi yleislainsäädännöstä joiltakin osin poikkeavaa tiedoksiantosääntelyä sisältyy runsaasti eri viranomaisia koskeviin lakeihin.

2.2 Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista

2.2.1 Yleistä

Tukipalvelulain tarkoituksena on parantaa julkisten palvelujen saatavuutta, laatua, tietoturvallisuutta, yhteentoimivuutta ja ohjausta sekä edistää julkisen hallinnon toiminnan tehokkuutta ja tuottavuutta. Lakiin sisältyvät hallinnon yhteisiä sähköisen asioinnin tukipalveluja koskevat säännökset. Tukipalvelulla tarkoitetaan yhteistä sähköisen asioinnin tukipalvelua, jota käyttäjäorganisaatio (esim. viranomainen) käyttää asiointipalvelunsa tai muun sille kuuluvan tehtävän taikka sen tarjoaman palvelun tukena. Laissa säädetään tukipalvelujen toiminnallisuuksista, palvelutuottajien vastuista ja tehtävistä sekä henkilötietojen ja muiden tietojen käsittelystä tukipalvelujen tuottamiseksi. Laissa säädetään myös velvollisuudesta ja oikeudesta käyttää yhteisiä tukipalveluja. Tukipalvelutuotanto on joitain poikkeuksia lukuun ottamatta keskitetty Digi- ja väestötietovirastoon.

Tukipalvelulain 3 §:ssä määritellään tarkemmin yhteiset sähköisen asioinnin tukipalvelut. Yhteisiä sähköisen asioinnin tukipalveluja on yhteensä yhdeksän ja kaikki niistä ovat Suomi.fi-palveluja. Tämän esityksen kannalta merkityksellisiä näistä ovat erityisesti viestinvälityspalvelu (Suomi.fi-viestit), luonnollisen henkilön tunnistuspalvelu (Suomi.fi-tunnistus) ja asiointivaltuuspalvelu (Suomi.fi-valtuudet). Julkishallinnon viranomaisilla on laaja velvollisuus käyttää kaikkia Suomi.fi-palveluja, elleivät tukipalvelulaissa määritellyt käyttövelvoitteen poikkeusedellytykset täyty.

Tukipalvelujen käyttövelvoite ja käyttöoikeus

Tukipalvelulain 5 §:n mukaan valtion hallintoviranomaiset, virastot, laitokset ja liikelaitokset, hyvinvointialueet ja hyvinvointiyhtymän viranomaiset, kunnalliset viranomaiset sekä tuomioistuimet ja muut lainkäyttöelimet ovat velvoitettuja käyttämään viestinvälityspalvelua sekä laissa erikseen määriteltyjä muita tiettyjä tukipalveluita.

Valtion hallintoviranomaisia ovat ne valtion toimielimet, jotka on asetettu hoitamaan hallintotehtäviä. Niitä ovat valtion keskushallintoviranomaiset eli valtioneuvosto ja ministeriöt sekä muut valtioneuvoston alaisuuteen kuuluvat hallintoviranomaiset, joiden alueellinen toimivalta on yleinen. Keskushallintoviranomaisten alaisia valtion toimielimiä ovat esimerkiksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset. Valtion virastoista ja laitoksista voidaan esimerkkeinä mainita valtion tutkimuslaitokset ja -keskukset sekä asiantuntijalaitokset, kuten Ilmatieteen laitos ja virastoista Kilpailu- ja kuluttajavirasto. (HE 59/2016 vp, s. 41)

Kunnallisilla viranomaisilla on käyttövelvollisuus niiden hoitaessa laissa niille säädettyjä tehtäviä. Kunnallisilla viranomaisilla on oikeus käyttää tukipalveluja myös muissa tehtävissään. Kunnan viranomaiset ovat useimmiten monijäsenisiä kunnan toimielimiä, kuten valtuusto ja kunnanhallitus sekä lautakunta, johtokunta ja toimikunta. Kunnallisia viranomaisia ja toimielimiä ovat myös kuntayhtymien ja muiden kuntien yhteistoiminta-elin viranomaiset ja toimielimet. Kunnallisen viranomaisen määrittely on viime kädessä johdettavissa siitä, onko tällä organilla oikeudelliseen normiin perustuvia tehtäviä ja toimivaltaa. (HE 59/2016 vp, s. 41)

Tukipalvelujen käyttöön oikeutetut tahot

Tukipalvelulain 5 §:n 2 momentin mukaan julkisen hallinnon viranomaiset, itsenäiset julkisoikeudelliset laitokset, eduskunta virastoineen ja valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot sekä lailla tai lain nojalla annetulla asetuksella tai lain nojalla annetulla valtion hallintoviranomaisen päätöksellä julkista hallintotehtävää itsenäisesti hoitamaan asetetut saavat käyttää kaikkia tukipalveluja laissa säädetyn julkisen hallintotehtävän hoitamiseksi. Kunnalliset viranomaiset saavat käyttää kaikkia tukipalveluja myös muissa tehtävissään.

Lisäksi tukipalvelulain 5 §:n 3 momentin mukaan lakiin perustuvan sopimuksen nojalla tai muulla kuin 2 momentissa tarkoitettulla perusteella julkista tehtävää hoitavat saavat käyttää tässä tehtävässään muita tukipalveluja paitsi tunnistuspalveluja ja verkkomaksamisen kokoamis- ja hallinnointipalvelua sekä viestinvälityspalvelua.

Tukipalvelulain 5 §:n 3 momentin säännöskohtaisten perustelujen mukaan tarkoituksena on ollut määritellä 1 ja 2 momenttia lyhemmin julkiseen hallintoon liittyville toimijoille oikeus pääsääntöisesti käyttää tukipalveluja julkisessa tehtävässä. Joidenkin tukipalvelujen osalta on kuitenkin katsottu tarpeelliseksi esimerkiksi tukipalvelujen resurssien hyödyntämisen kustannustehokkuuden, tasapuolisen kohtelun ja kilpailunäkökulmien vuoksi rajata käyttöoikeutta. Momentissa tarkoitettuja toimijoita olisivat esimerkiksi niin sanotut laissa mahdollistetut ostopalvelut ja palvelusetelipalvelut, joilla julkisen tehtävän hoitamisen suorittaa yksityinen julkisen hallinnon viranomaisen kanssa tehdyn sopimuksen nojalla. (HE 59/2016 vp, s. 42–43)

Tukipalvelujen käyttövelvoitteesta poikkeaminen

Edellä on selostettu ne tahot, jotka ovat lähtökohtaisesti velvollisia käyttämään tukipalveluja. Tukipalvelulain 7 §:n mukaan tukipalvelun käyttöön velvoitetun on käyttövelvollisuudesta poiketakseen haettava velvollisuudesta poikkeamista kyseistä tukipalvelua tuottavalta palvelutuottajalta. Palvelutuottajan on ennen kielteisen päätöksen antamista annettava hakijalle mahdollisuus saattaa asia valtiovarainministeriön ratkaistavaksi. Valtiovarainministeriö voi myös omasta aloitteestaan tai palvelutuottajan pyynnöstä ottaa asian ratkaistavakseen, jos kyse on tässä laissa tarkoitettun yleisen ohjauksen tai julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksen kannalta merkittävästä asiasta. Käyttövelvoitteesta poikkeamista koskevia hakemuksia on toistaiseksi tehty hyvin vähäinen määrä.

Tukipalvelulain esitöissä on todettu, että käyttövelvollisuudesta poikkeamisen perusteita tulisi lain tarkoitus huomioon ottaen tulkita suppeasti. Käyttövelvollisuudesta poikkeamisen on oltava säännöksessä tarkoitetuista syistä objektiivisesti arvioiden välttämätöntä. Tekniset ja toiminnalliset syyt voivat tarkoittaa esimerkiksi sitä, ettei tukipalvelu täytä sellaisia olennaisia palvelun laadun taikka muun toiminnallisuuden vaatimuksia, joita käyttäjäorganisaatio tehtävänsä suorittamiseksi tarvitsee. Luonnollisesti toiminnallinen syy olla käyttämättä tukipalvelua voi olla myös se, ettei organisaatiolla ole tarvetta kyseiselle tukipalvelulle

toiminnassaan. Tietoturvallisuuteen liittyvät syyt tarkoittavat esimerkiksi arkaluontoisten henkilötietojen erityistä suojaamistarvetta tai turvaluokitellun tietoaineiston käsittelyvaatimusten täyttämistä sekä sen arvioimista, voidaanko tukipalveluissa käsitellä tällaisia tietoja ja millaisilla mahdollisilla erityisjärjestelyillä. (HE 59/2016 vp s. 41)

Kustannustehokkuus voi yhdessä toiminnallisuusperusteen kanssa tulla kyseeseen käyttövelvollisuudesta poikkeamisen perusteena esimerkiksi, kun arvioidaan käyttövelvollisuutta suhteessa jo tehtyjen valtakunnallisten ja alueellisten investointien hyödyntämiseen. Kustannustehokkuus- ja toiminnallisuussyyt voivat puoltaa järjestelmien yhteensovittamista aiempien ratkaisujen korvaamisen sijaan. Arvio tulee tehdä ottaen huomioon yhtäältä asiointipalvelun ja toisaalta kunkin yhteisen sähköisen asioinnin palvelun erityispiirteet. Esimerkiksi luonnollisen henkilön tunnistuspalvelun käyttöönotosta koituvat kustannussäästöt käyttäjäorganisaatiolle ovat niin merkittävät, että sen käyttöönotosta koituvat kustannukset eivät voine perustellusti olla esteenä palvelun käyttöönotolle. (HE 59/2016 vp s. 42) Asetettua käyttövelvoitetta voi näin ollen pitää muodoltaan tiukkana ja siitä poikkeamista tulisi viranomaisissa arvioida tarkoin.

2.2.2 Suomi.fi-viestit

Yleistä Suomi.fi-viesteistä

Tukipalvelulain 3 §:n 1 momentin 7 kohdassa säädetään viestinvälityspalvelusta, jonka avulla käyttäjäorganisaatio ja käyttäjä voivat lähettää toisilleen sähköisiä viestejä ja jota hyödyntäen asiakirja voidaan antaa tiedoksi sähköisesti tai postitse. Kyseisessä lainkohdassa tarkoitettu viestinvälityspalvelu on Suomi.fi-viestit -palvelu.

Suomi.fi-viestien ollessa tukipalvelulain mukainen yhteinen sähköisen asioinnin tukipalvelu, on viranomaisilla edellisessä luvussa kuvatun mukainen laaja velvollisuus sen käyttöön. Myös muut julkishallinnon organisaatiot voivat käyttää Suomi.fi-viestejä. Suomi.fi-viestejä ei ole tarkoitettu viranomaisten keskinäiseen viestinvaihtoon eikä yritysten viestintään omille asiakkailleen, elleivät kyseessä ole viranomaistehtävät.

Suomi.fi-viesteihin viestejä vastaanottaville kansalaisille ja yrityksille palvelu näkyy omana digitaalisena postilaatikkona Suomi.fi-verkkopalvelussa ja -mobiilisovelluksessa. Palvelun käyttäjä pääsee lukemaan hänelle saapuneet viestit vahvasti sähköisesti tunnistautuneena. Mikäli käyttäjäorganisaatio haluaa, kansalainen tai yritys voi myös ottaa Suomi.fi-viestien kautta yhteyttä käyttäjäorganisaatioon saattaakseen asiansa vireille tai toimittaakseen käsiteltävään asiaan lisätietoja. Suomi.fi-viestien ansiosta kansalainen saa useiden viranomaisten viestit yhteen palveluun, mikä helpottaa kansalaisen arkea ja kannustaa käyttämään digitaalisia palveluja. Yrityksen puolesta Suomi.fi-viestit voi ottaa käyttöön kaupparekisteriin merkitty yrityksen nimenkirjoittaja, jolla on oikeus edustaa yritystä yksin tai hänen Suomi.fi-valtuuksilla valtuuttamansa henkilö. Nykytilassa Suomi.fi-viestien kautta lähetetyistä viesteistä alle prosentti on yrityksille lähetettyjä tai yritysten lähettämiä.

Viranomaiset voivat käyttää Suomi.fi-viestejä myös päätösten tiedoksiantamiseen. Suomi.fi-viestit mahdollistaa myös todisteellisen tiedoksiannon toteuttamisen. Suomi.fi-viestejä käyttävien organisaatioiden ei siten tarvitse erikseen hankkia sähköistä viestinvälityskanavaa viestien toimittamiseen. Suomi.fi-viestien käyttö on organisaatioille maksutonta. Käyttäjäorganisaatio vastaa kuitenkin kustannuksista, jotka aiheutuvat omiin järjestelmiin mahdollisesti tarvittavista muutostöistä ja paperipostina toimitettujen viestien postikulusta. Tukipalvelulain esitöiden mukaan viestinvälityspalvelun on tarkoitus täyttää korotetun tason

tietoturvallisuusvaatimukset siten, että se soveltuisi myös arkaluontoisten henkilötietojen välittämiseen (HE 59/2016 vp, s. 39).

Suomi.fi-viesteihin liittyy myös tulostus-, kuoritus- ja jakelupalvelu (TKJ-palvelu), jonka avulla käyttäjäorganisaatio voi halutessaan toteuttaa myös paperikirjeidensä postituksen keskitetysti. TKJ-palvelusta on säädetty samassa yhteydessä Suomi.fi-viestien kanssa tukipalvelulain 3 §:n 1 momentin 7 kohdassa. Säännöskohtaisten perustelujen mukaan kirjepostiominaisuudella tarkoitetaan sitä, että viestinvälityspalvelun kautta voidaan toteuttaa myös paperikirjeiden postitus keskitetysti. Sähköistä tiedoksiantoa voidaan käyttää esimerkiksi hallintoasioissa ja tuomioistuinasioissa siten kuin sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa tai muualla säädetään. Kun organisaatio käyttää Suomi.fi-viestejä, viestien lähetys kansalaisille ja yrityksille hoituu tulostus-, kuoritus- ja jakelupalvelun kautta yhdellä kerralla riippumatta siitä, käyttääkö vastaanottaja Suomi.fi-viestejä vai haluaako tämä viestit paperipostina. Tällöin organisaatiolla ei tarvitse olla näiden viestien lähettämiseen erillistä postitussopimusta. Tulostus-, kuoritus- ja jakelupalvelua voi kuitenkin käyttää vain niiden viestien tulostukseen, kuoritukseen ja jakeluun, jotka organisaatio on lähettänyt Suomi.fi-viesteihin. Organisaatiolla on siis oltava käytössään Suomi.fi-viestit, jotta se voi käyttää TKJ-palvelua.

Postilain (415/2011) 21 §:n 1 momentin perusteella yleispalvelun tarjoajan on huolehdittava laissa säädetyn postitse toteutettavan tiedoksiantomenettelyn käytettävissä olosta ja sen asianmukaisesta toteuttamisesta koko maassa. Pykälän 2 momentin mukaan viranomainen voi sopia laissa säädetyn postitse toteutettavan tiedoksiantomenettelyn toteuttamisesta myös muun postiyrityksen kuin yleispalvelun tarjoajan kanssa. Viranomainen voi tehdä tällaisen sopimuksen vain sellaisen postiyrityksen kanssa, jolla on edellytykset suoriutua tehtävän asianmukaisesta hoitamisesta. Tulostus-, kuoritus- ja jakelupalvelu toimii siten, että Digi- ja väestötietovirasto on kilpailuttanut palvelusta vastaavan toimijan, ja viestinvälityspalvelun käyttäjäorganisaatiot voivat halutessaan ottaa käyttöön kilpailutetun palvelun tai hoitaa paperikirjeidensä postituksen omien sopimuskumppaniensa kautta. Tulostus-, kuoritus- ja jakelupalvelun vapaaehtoisesti käyttöönottaessaan käyttäjäorganisaatio sitoutuu siihen liittyviin tarpeellisiin sopimus- ja käyttöehtoihin.

Sähköistä tiedoksiantomenettelyä koskeva suostumusrekisteri

Asiointilain mukaan sähköinen tiedoksianto edellyttää asianosaisen suostumusta. Tukipalvelulain 11 §:n nojalla Digi- ja väestötietovirasto pitää viranomaistoimintaan liittyvän sähköisen tiedoksiannon toteuttamista varten rekisteriä käyttäjien antamista sähköistä tiedoksiantomenettelyä koskevista yleisistä suostumuksista. Suostumusrekisteri sisältää tiedot käyttäjien antamista yleisistä suostumuksista koskien viranomaisasian sähköistä tiedoksiantamista. Suomi.fi-viestien käyttäjä voi siten antaa yleisen suostumuksen sähköisen tiedoksiannon käyttämiseen häntä koskevilla asioilla.

Käytännössä viranomainen voi antaa henkilölle asiakirjan sähköisesti tiedoksi hänen Suomi.fi-viestit-tililleen, jos hän on ottanut käyttöönsä Suomi.fi-viestit ja tässä yhteydessä antanut suostumuksensa sähköiseen tiedoksiantoon.

Lain esitöiden mukaan asiakirjaa tiedoksi antava viranomainen päättää suostumusrekisterin ja itsellään olevien tietojen sekä tiedoksiantomenettelyä koskevien säännösten perusteella, haluaako tiedoksiannon toimitettavaksi sähköisesti luonnolliselle henkilölle tai yritykselle sähköisesti viestinvälityspalvelun avulla vai postitse viestinvälityspalvelun kautta. Postiosoite voi viranomaisen viestinvälityspalvelussa tekemän valinnan mukaan olla joko väestötietojärjestelmän mukainen kotikunta ja asuinpaikka, postin osoiterekisterin tieto taikka

muu viranomaisen itse määrittelemä, esimerkiksi henkilön viranomaiselle antama asiointiosoite. (HE 59/2016 vp s. 50)

Henkilötietojen käsittely Suomi.fi-viesteissä

Tukipalvelulaissa säädetään henkilö- ja muiden tietojen käsittelystä palvelutuotannossa. Tukipalvelulain 12 §:n mukaan Digi- ja väestötietovirastolla on rekisterinpitäjänä oikeus käsitellä sen vastuulle kuuluvan tukipalvelun käytöstä tallennettuja tietoja tukipalvelussa tapahtuneen tietojenkäsittelyn oikeellisuuden osoittamiseksi taikka muutoin sen vastuulle kuuluvan tukipalvelun tuottamiseksi ja kehittämiseksi sekä toimivuudesta ja tietoturvallisuudesta huolehtimiseksi. Tiedot on poistettava rekisteristä välittömästi sen jälkeen, kun käsittelylle ei ole enää tässä momentissa tarkoitettua perustetta. Perustetta ja käsittelyn tarvetta on arvioitava vähintään viiden vuoden välein, jollei laista muuta johdu.

Henkilötietojen käsittely Suomi.fi-viesteissä perustuu Digi- ja väestötietoviraston lakisääteisen velvoitteen noudattamiseen yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettulla tavalla. Digi- ja väestötietovirasto käsittelee henkilötietoja muun muassa viestien oikealle taholle kohdentamiseksi, saapuneista ja lukemattomista viesteistä ilmoittamiseksi, tiedoksiannon toteuttamiseksi ja tiedoksiannotavan valitsemiseksi, tapahtuma- ja lokitiedon tallentamiseksi tietojenkäsittelyn oikeellisuuden ja virhetilanteiden selvittämistä varten, mobiilipalvelun toiminnan varmistamiseksi sekä tarvittaessa tilastointitarkoituksia varten.

Digi- ja väestötietovirastolla on velvollisuus säilyttää sähköistä tiedoksiannon suostumusta koskevat rekisteritiedot, Suomi.fi-viestien rekisterin tietojenkäsittelyä koskevat tiedot sekä tiedoksiannon todentamiseksi tarpeelliset tiedot. Lisäksi Digi- ja väestötietoviraston tulee säilyttää Suomi.fi-viestien avulla välitetyt viestit kaksi vuotta, jollei käyttäjä ole niitä sitä ennen poistanut. Digi- ja väestötietovirasto on arvioinut viestien poistamisen olevan haastavaa kahden vuoden syklillä. Virasto on arvioinut, että on mahdollista, että henkilöllä on vireillä olevia asioita, minkä vuoksi olisi mahdollista, että palvelusta poistuisi käyttäjälle sillä hetkellä tarpeellisia viestejä.

Tapahtumatietoja eli lokitietoja säilytetään puolestaan pääsääntöisesti viiden vuoden ajan. Säilytysajan päätyttyä tiedot poistetaan ja tuhoetaan rekisteristä. Muita Suomi.fi-viestien rekisteriin tallennettuja tietoja säilytetään kymmenen vuotta postilaatikon sulkemisesta.

Suomi.fi-viestien rekisteriin tallennetaan nykyisin palvelua käyttävästä luonnollisesta henkilöstä henkilötietoja, kuten esimerkiksi henkilötunnus, sähköpostiosoite tai mobiilisovelluksen käyttäjän kirjautumiskohtainen yksilöivä koodi. Tämän lisäksi palveluun tallennetaan tietoja muun muassa henkilön antamasta suostumuksesta sähköisen tiedoksiannon toteuttamiseen tai sen peruuttamisesta, henkilön tekemästä kielivalinnasta, saapuneiden ja lähteneiden viestien yksilöiviä tunnisteita sekä metatietoja. Myös toisen henkilön puolesta Suomi.fi-viesteissä asioivan henkilön osalta tallennetaan sähköpostiosoite.

Näiden tietojen lisäksi tallennetaan tapahtumatietoa eli lokitietoa. Tapahtumatietoja ovat Digi- ja väestötietoviraston ja käyttäjäorganisaatioiden tekemistä käsittelytoimista tallennettavat tiedot sekä rekisteriin kohdistuneet toimet. Lisäksi tallennetaan tapahtumatietoa henkilön toimista hänen käyttäessään Suomi.fi-viestejä. Digi- ja väestötietovirasto tallentaa rekisteriin myös viestit, jotka käyttäjäorganisaatio lähettää henkilölle kirjeitse Suomi.fi-viestien TKJ-palvelun kautta. Kirjeitse TKJ-palvelun kautta lähetetyt viestit tallennetaan rekisteriin myös sen jälkeen, kun henkilö on lopettanut Suomi.fi-viestien käytön ja valinnut viestien toimitustavaksi paperipostituksen.

Digi- ja väestötietovirasto ei kerää tai käsittele erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja eikä rikostuomioita tai rikkomuksia koskevia tietoja, mutta palvelun kautta kulkevat viestit voivat sisältää tällaista tietoa. Digi- ja väestötietovirasto ei ole Suomi.fi-viestien palveluntuottajana sähköisen viestinnän osapuoli eikä Digi- ja väestötietovirastolla lähtökohtaisesti ole oikeutta lukea luonnollisille henkilöille tai yrityksille saapuneita tai näiden palvelussa lähettämiä viestejä.

Suomi.fi-viesteissä tieto liikkuu aina salattuna tietoturvalista kanavaa pitkin, mutta asiakasorganisaation tulee kuitenkin aina itse arvioida palvelun turvallisuus ja tietosuojariskit suhteessa organisaation käyttötarkoituksiin.

Suomi.fi-viestit ja alaikäiset

Voimassa olevassa tukipalvelulaissa ei ole säädetty erikseen alle 18-vuotiaiden henkilöiden viestinvälityspalvelun käytöstä. Käytännössä alle 18-vuotias voi itse ottaa tällä hetkellä Suomi.fi-viestit käyttöönsä, jos hänellä on käytössään henkilökohtainen vahvan tunnistuksen väline eli esimerkiksi pankkitunnukset tai mobiilivarmenne.

Alaikäisten mahdollisuudet ja oikeudet saada vahvana sähköisenä tunnistusvälineenä toimivat pankkitunnukset tai kansalais- taikka mobiilivarmenne vaihtelevat myöntäjittäin. Joillakin toimijoilla ei ole ikärajoja palvelujen saamiselle huoltajien suostumuksella, osalla palveluiden saamiselle on asetettu ikäraja (esimerkiksi 12 vuotta) ja vaatimus huoltajien suostumukselle. Käytännössä alaikäisistä Suomi.fi-tunnistusta käyttävät eniten yli 15-vuotiaat.

Alaikäisen puolesta Suomi.fi-viestit voi ottaa käyttöön myös hänen laillinen väestötietojärjestelmään merkitty huoltajansa. Alaikäisen lapsen huoltajat voivat yleensä asioida lapsen puolesta kaikissa asioissa ilman erillistä valtuutta. Alaikäinen ei voi itse valtuuttaa huoltajaansa asioimaan puolestaan. Rajoituksia asiointiin voi tulla esimerkiksi turvakiellon takia tai jos huoltajilla on erityinen huollonjakosopimus.

Huoltaja voi lähtökohtaisesti käyttää alaikäisen huollettavansa Suomi.fi-viestit-tiliä alaikäisen puolesta. Jos alaikäinen on ottanut tilin käyttöönsä suostumuksellaan, huoltaja voi käyttää tiliä alaikäisen rinnalla. Huoltaja voi siten ottaa vastaan alaikäisen tilille saapuneita tiedoksiantoja ja muita viestejä ja tarvittaessa lähettää huollettavansa puolesta viestejä.

Kun alaikäinen täyttää 18 vuotta, entisen huoltajan puolesta-asiointi estyy, ellei täysi-ikäistynyt anna valtuuksilla oikeutta puolesta asiointiin entiselle huoltajalleen. Nykymuodossaan Suomi.fi-viestit-tili jää täysi-ikäistymisen kohdalla aktiiviseksi riippumatta siitä, onko lapsi itse vai hänen huoltajansa sen ottanut käyttöön. Tilin tietoihin asetetut yhteystiedot jäävät voimaan, eikä Suomi.fi-viestit-tilin omistavaa täysi-ikäistynyttä erikseen tiedoteta Suomi.fi-viestit-tilin olemassaolosta Digi- ja väestötietoviraston toimesta, vaikka sen olisi ottanut käyttöön huoltaja alaikäisen puolesta. Tästä on aiheutunut haasteita, kun henkilö on saanut tiedoksiantoja Suomi.fi-viesteihin ilman, että hän on ollut tietoinen tilin olemassaolosta.

Suomi.fi-viestit ja kuolinpesä

Henkilön Suomi.fi-viestien sähköinen postilaatikko sulkeutuu automaattisesti, kun tieto hänen kuolemastaan on tullut Digi- ja väestötietovirastoon. Tieto kuolemasta saadaan väestötietojärjestelmästä. Tällöin vainajan sähköiseen postilaatikkoon ei voi enää tulla uusia viestejä eikä kuolinpesällä ole käyttöoikeutta vainajan Suomi.fi-viesteihin. Mahdolliset saapuvat viestit ohjataan paperipostitukseen.

2.2.3 Asiointivaltuuspalvelu

Tukipalvelulain 3 §:n 6 kohdassa on säädetty asiointivaltuuspalvelusta, joka tarjoaa käyttäjäorganisaatiolle henkilön toimintakelpoisuutta ja toimivaltaa tai muuta tahdonilmaisua koskevan tiedon. Asiointivaltuuspalvelusta käytetään nimeä Suomi.fi-valtuudet. Suomi.fi-valtuudet mahdollistaa toisen henkilön tai organisaation puolesta asioinnin palveluissa, jotka hyödyntävät Suomi.fi-valtuuksia asiointioikeuden tarkistamisessa. Suomi.fi-valtuuksissa yksityishenkilöt, yritykset, yhdistykset ja muut yhteisöt voivat valtuuttaa henkilön, yrityksen, yhdistyksen tai muun yhteisön hoitamaan asioita puolestaan. Valtuutus on sähköinen valtakirja, jonka tiedot tallennetaan valtuusrekisteriin.

Tukipalvelulain esitöiden mukaan asiointivaltuuspalvelu sisältää sekä henkilön lakisääteistä toimivaltaa ja toimintakelpoisuuden rajoitusta koskevan tiedon tarjoamisen että oikeustoimeen eli valtuutukseen tai muuhun tahdonilmaisuuun perustuvaa toimivaltaa tai muuta tahdonilmaisua koskevan tiedon tarjoamisen. Oikeushenkilöiden osalta tarjotaan vastuuhenkilöitä koskeva tieto, eli onko henkilöllä esimerkiksi hallituksen puheenjohtajan tai toimitusjohtajan rooli taikka oikeus yrityksen nimen kirjoittamiseen (HE 59/2016 vp s. 38).

Tukipalvelulain 10 §:ssä on säädetty Digi- ja väestötietoviraston pitämästä rekisteristä ja menettelystä valtuutuksen ja muun tahdonilmaisun antamisessa rekisteriin sekä valtuutuksen tai muun tahdonilmaisun sisällön sekä sen antajaa koskevan tiedon yhdistämisestä ja tietokokonaisuuden eheyden varmistamisesta. Pykälän 1 momentin mukaiset valtuutukset ja muut tahdonilmaisut ovat toimivallaltaan tarkkarajaisia tiettyyn toimintaan tai tapahtumaan liittyviä. Esimerkiksi avoimia asianajovaltakirjoja ei palvelussa voi tehdä (HE 59/2016 vp s. 47). Pykälän 1 momentissa säädetään lisäksi, että Digi- ja väestötietovirasto voi tarjotessaan asiointivaltuuspalvelua välittää myös muiden viranomaisten tallentamia ja rekisterinpitäjänä ylläpitämiä valtuutusta ja muita tahdonilmaisuja koskevia tietoja, jos näitä tietoja tallentava viranomainen on antanut sille luvan tietojen välittämiseen eikä toiminta vaaranna asiointivaltuuspalvelussa välitettävien tietojen luotettavuutta.

Valtuuden antaminen edellyttää tukipalvelulain 10 §:n 2 momentin mukaisesti tunnistautumista Suomi.fi-tunnistusta tai muuta tietoturvallista ja todisteellista tunnistuspalvelua käyttäen. Tunnistautumisen jälkeen käyttäjän on mahdollista valita valtuutettu tai valtuutetut sekä asiat joita he voivat hoitaa. Valtuutus on voimassa käyttäjän määrittelemän ajan. Palvelussa on mahdollista myös pyytää valtuutusta jonkin asian hoitamiseen, minkä jälkeen valtuuttajan on käytävä vahvistamassa valtuutus. Jos yritys, yhdistys, muu yhteisö tai henkilö ei voi omatoimisesti valtuuttaa Suomi.fi-valtuuksissa, Digi- ja väestötietovirasto voi rekisteröidä valtuudet myös hakemuksen perusteella virkailijavaltuuttamispalvelun avulla.

Suomi.fi-valtuudet mahdollistaa esimerkiksi toisen henkilön puolesta asioinnin. Toisen henkilön puolesta on mahdollista asioida niissä palveluissa, joissa Suomi.fi-valtuudet on otettu käyttöön. Tällaisia palveluita ovat esimerkiksi Kelan OmaKanta tai Verohallinnon OmaVero. Suomi.fi-valtuuksia tulisikin hyödyntää ensisijaisesti niissä tilanteissa, joissa on tarve asioida toisen henkilön puolesta Suomi.fi-palveluissa tai viranomaisten omissa asiointipalveluissa.

2.2.4 Vahva sähköinen tunnistaminen ja Suomi.fi-tunnistus

Vahva sähköinen tunnistusväline ja sen saatavuus

Vahvassa sähköisessä tunnistamisessa on kyse henkilöllisyyden todentamisesta sähköisesti. Vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetussa laissa (617/2009), jäljempänä tunnistus- ja luottamuspalvelulaki, säädetään vahvan sähköisen tunnistamisen vaatimuksista ja tunnistuspalveluiden tarjoamisesta palveluntarjoajille, yleisölle ja toisille tunnistuspalvelun tarjoajille. Vahvan sähköisen tunnistamisen avulla kuluttajat voivat turvallisesti vahvistaa henkilöllisyytensä erilaisissa sähköisissä palveluissa ja sähköisten asiointipalveluiden tarjoajat voivat tunnistaa asiakkaansa. Liikenne- ja viestintävirasto valvoo tunnistus- ja luottamuspalvelulain noudattamista.

Kysymys vahvan sähköisen tunnistusvälineen saamisesta on perustavanlaatuinen, sillä vahva sähköinen tunnistusväline on välttämätön monien muiden digitaalisten palvelujen tosiasialliselle saatavuudelle ja sähköiselle asiointille. Kuluttajien käytetyimmät vahvan sähköisen tunnistamisen välineet ovat jo pitkään olleet yksityisten palveluntarjoajien tarjoamat verkkopankkitunnukset ja mobiilivarmenteet, ja lähes kaikilla täysi-ikäisillä suomalaisilla on käytössään verkkopankkitunnukset ja/tai mobiilivarmenne. Suomessa on kuitenkin ryhmiä, joilla ei tällä hetkellä ole vahvaa sähköistä tunnistusvälinettä käytössään eikä heillä välttämättä ole edes mahdollisuutta saada sellaista käyttöönsä. Vahvan sähköisen tunnistamisen välineenä toimii myös Digi- ja väestötietoviraston tuottama kansalaisvarmenne, jota hyödynnetään hyvin rajallisesti suhteessa yksityisen sektorin tuottamiin välineisiin.

Tunnistus- ja luottamuspalvelulaki ei sisällä säännöksiä, joiden perusteella kuluttajilla olisi oikeus saada vahva sähköinen tunnistusväline. Tällöin lähtökohtana yksityisten välisissä suhteissa on sopimusvapaus, johon kuuluu vapaus valita sopimuskomppani. Sopimusvapaudesta poikkeaminen on mahdollista vain säätämällä sopimuspakosta lain tasolla. Vahva sähköinen tunnistusväline ja sen taustalla oleva lainsäädäntö on myös sidottu suomalaiseen henkilötunnukseen ja sen olemassa olemiseen. Ilman henkilötunnusta henkilöllä ei ole mahdollisuutta saada vahvaa sähköistä tunnistusvälinettä käyttöönsä.¹

Vahvan sähköisen tunnistamisen käyttö viranomaisen sähköisissä asiointipalveluissa

Julkishallinnon organisaatioilla on tukipalvelulain mukaan velvoite ensisijaisesti käyttää vahvaan sähköiseen tunnistamiseen lain 3 §:n 4 kohdassa tarkoitettua luonnollisen henkilön tunnistuspalvelua (Suomi.fi-tunnistus), joka tunnistaa julkisen hallinnon sähköisiä palveluja käyttävän luonnollisen henkilön tunnistus- ja luottamuspalvelulaissa tarkoitettua tunnistuspalvelun tarjoajan palvelua käyttäen, hallinnoi tunnistustapahtumaa sekä luovuttaa väestötietojärjestelmästä henkilön yksilöintiä koskevat tiedot käyttäjäorganisaatiolle. Kyse on siis vahvasta sähköisestä Suomi.fi-tunnistuspalvelusta. Lähtökohtaisesti julkishallinnon organisaation on hyödynnettävä Suomi.fi-tunnistusta asiointipalveluissa, joissa vahva sähköinen tunnistaminen on tarpeen. Suomi.fi-tunnistuspalvelu ei kuitenkaan ole tunnistuslain tarkoittama vahvan sähköisen tunnistamisen väline eikä palveluun siten sovelleta tunnistuslain sääntelyä.

Vahvan sähköisen tunnistamisen käyttövelvoitteesta julkisen hallinnon osalta säädetään digipalvelulain 6 §:ssä, jonka mukaan vahvan sähköisen tunnistamisen vaatimukselle tulee olla perusteltu tarve palvelun tai sen tietosisältöön liittyvien käyttöoikeuksien varmistamiseksi tai palvelussa tehtävään toimeen liittyvien oikeusvaikutusten vuoksi. Mikäli digitaalisesta palvelusta on mahdollista saada salassa pidettäviä tietosisältöjä nähtäväksi ja käytettäväksi,

¹ Liikenne- ja viestintävirasto, Sähköisen tunnistamisen markkinat – Sähköinen tunnistaminen turvallisen asiointin mahdollistajana, s. 31, [Sähköisen tunnistamisen markkinat - Sähköinen tunnistaminen turvallisen asiointin mahdollistajana](#), luettu 29.11.2024.

palvelun käyttäjä on tällöin tunnistettava vahvasti. Pykälän nojalla on kuitenkin mahdollista painavasta perustellusta syystä hyödyntää muuta vastaavaa tietoturvallista tunnistuspalvelua.

Digipalvelulain esitöissä on tarkennettu tilanteita, joissa tulisi vaatia vahvaa sähköistä tunnistusta. Esitöiden mukaan digipalvelulain nojalla viranomaisen arvioitavaksi jää tapauskohtaisesti tunnistamisen vaatimus asiointipalveluissaan. Viranomainen voi vaatia sähköistä tunnistamista esimerkiksi silloin, kun käyttäjä pääsee palvelussa katsomaan omia tietojaan taikka valtuutuksen perusteella edustamansa henkilön tietoja. Vahvaa sähköistä tunnistamista olisi kuitenkin käytettävä erityisesti palveluissa, joissa käyttäjä pääsee näkemään tai käsittelemään terveydentilaansa koskevia tietoja, muita erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, sosiaalihuollon asiakkuutta koskevia tietoja, oppilashuoltoon liittyviä tietoja sekä liike- ja ammattisalaisuuksia. (HE 60/2018 vp, s. 69–70)

Muussa lainsäädännössä on suhteellisen vähän säännöksiä siitä, milloin sähköinen asiointi edellyttää nimenomaan vahvaa sähköistä tunnistamista. Esimerkiksi asiointilain 18 §:ssä edellytetään todisteellisen tiedoksiannon yhteydessä tunnistautumistekniikkaa, joka on tietoturvallinen ja todisteellinen. Vastaavasti julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019, jäljempänä tiedonhallintalaki) 14 §:n 1 momentissa edellytetään viranomaisen tietojensiirron järjestämistä siten, että vastaanottaja varmistetaan tai tunnistetaan riittävän tietoturvalisella tavalla ennen kuin vastaanottaja pääsee käsittelemään siirrettyjä salassa pidettäviä tietoja. Erityislainsäädäntöön sisältyy kuitenkin jonkin verran säännöksiä henkilöllisyyden osoittamisesta tiettyä toimialaa tai palvelua koskevassa sähköisessä asiointissa. Tällöin laissa saatetaan edellyttää joko tunnistus- ja luottamuspalvelulain mukaisten vahvan sähköisen tunnistusvälineiden käyttöä taikka muuta tietoturvallista tunnistamistapaa. Erityislainsäädännössä saatetaan myös yleisesti edellyttää, että henkilöllisyys voidaan todistaa luotettavasti. Erityisesti terveydenhuoltoon liittyvässä sähköisessä asiointissa saatetaan lain tasolla edellyttää nimenomaisesti tunnistus- ja luottamuspalvelulain mukaista vahvaa sähköistä tunnistamista.

2.3 Viranomaisen velvoite järjestää mahdollisuus ja tuki sähköiseen asiointiin

2.3.1 Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta

Digipalvelulaissa on säännökset viranomaisten digitaalisten palvelujen tarjoamisesta. Lakia sovelletaan valtion viranomaisiin, valtion liikelaitoksiin, kunnallisiin viranomaisiin, eduskunnan virastoihin, tasavallan presidentin kansliaan, itsenäisiin julkisoikeudellisiin laitoksiin, Suomen itsenäisyyden juhlarahastoon, ortodoksiseen kirkkoon ja sen seurakuntiin, yliopistoihin ja ammattikorkeakouluihin sekä julkista hallintotehtävää hoitaviin, jollei muualla laissa toisin säädetä. Digipalvelulain tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuuden toteutumista yhteiskunnassa lisäämällä erityisesti vammaisten henkilöiden ja toimintarajoitteisten henkilöiden mahdollisuuksia selvittää itsenäisesti yhteiskunnan erilaisissa toiminnoissa.

Digipalvelulain 2 luvussa säädetään viranomaisten digitaalisten palvelujen järjestämisestä yleisölle. Digipalvelulain 5 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on tarjottava jokaiselle mahdollisuus toimittaa asiointitarpeeseensa liittyvät sähköiset viestit ja asiakirjat käyttäen digitaalisia palveluja tai muita sähköisiä tiedonsiirtomenetelmiä. Säännöksen tarkoituksena on selkeyttää viranomaisen velvollisuutta tarjota hallinnon asiakkaille mahdollisuutta hoitaa asiansa ja muu viranomaisille osoittamansa viestintä sähköisessä muodossa sähköisiä tiedonsiirtomenetelmiä käyttäen. Digipalvelulain 2 lukua ei sovelleta poliisitutkinnan ja esitutkinnan toimittamiseen.

Käytännössä digipalvelulain sääntely tarkoittaa sitä, että viranomaisella on velvollisuus järjestää palvelutoimintansa siten, että sähköinen asiointi viranomaisen kanssa on mahdollista kaikissa viranomaisen toimialaan ja toimivaltaan kuuluvissa palveluissa. Koska viranomaiselle on säädetty velvollisuus tarjota hallinnon asiakkaalle mahdollisuus lähettää viranomaiselle sähköisiä viestejä, ei asiointimahdollisuus rajaudu pelkästään asioiden vireillepanoon. Digitaalisia palveluja ja muita sähköisiä tiedonsiirtomenetelmiä käyttäen on pystyttävä asioimaan viranomaisen kanssa mistä tahansa syystä, joka liittyy hallinnon asiakkaan tarpeeseen saada tietoa viranomaisen toiminnasta, palvelujen käytöstä, asian vireillepanoon liittyvistä edellytyksistä tai muusta asioinnista.

Digipalvelulain 5 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on tarjottava jokaiselle mahdollisuus käyttää asiassaan viranomaisten sähköisten viestien ja asiakirjojen vastaanottamiseen tukipalvelulaissa tarkoitettua viestinvälityspalvelua tai muuta riittävän tietoturvallista sähköistä tiedonsiirtomenetelmää, jos viranomainen voi toimittaa viestin tai asiakirjan sähköisessä muodossa.

Digipalvelulain hallituksen esityksen perustelujen mukaan säännöksen tarkoituksena on korostaa, että viranomaisen olisi myös aktiivisesti tarjottava hallinnon asiakkaalle mahdollisuutta saada viranomaiselta asiaansa liittyviä viestejä ja asiakirjoja sähköisessä muodossa silloin, kun viranomainen voi lähettää viestin tai asiakirjan sähköisessä muodossa (HE 60/2018 vp, s. 68). Asiakirjojen toimittamistavoista ja -muodoista on mahdollista säätää myös toisin muualla lainsäädännössä.

Lain esitöissä viitataan myös riittävän tietoturvalliseen sähköiseen tiedonsiirtomenetelmään, jossa viranomaisen harkintaan jää, minkälaisella sekä viestin lähettävällä viranomaisella että vastaanottavalla hallinnon asiakkaalla käytävissä olevalla sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä sähköinen viestintä tapahtuu. Jos asiakkaan viesti on lähetty viranomaiselle tavallisella sähköpostilla tai digitaalisessa palvelussa olevalla lomakkeella, niin viestiin vastaaminen ei välttämättä onnistu samaa tiedonsiirtomenetelmää käyttämällä, jos kysymys on esimerkiksi salassa pidettävää tietoa sisältävästä viestistä. Tällöin viranomaisen olisi vastattava viestiin joko yleisluonteisesti ilman salassa pidettävää sisältöä tai mahdollisuuksien mukaan jollakin muulla tavalla kuten puhelimitse, turvasähköpostilla, Suomi.fi-viestien kautta tai kirjeitse.

Saavutettavuus

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/2102 julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta (jäljempänä saavutettavuusdirektiivi) on täytäntöön pantu digipalvelulaille. Lisäksi Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista (EU) 2019/882 (jäljempänä esteettömyysdirektiivi) täydentää osaltaan kuluttajille tarjottavien digitaalisten palvelujen saavutettavuusvaatimuksia, joista säädetään digipalvelulain 3 a luvussa. Saavutettavuusdirektiivin vaatimuksia on sovellettu vuodesta 2019 saakka, mutta esteettömyysdirektiivin vaatimuksia aletaan soveltaa 28.6.2025 alkaen.

Saavutettavuusdirektiivissä saavutettavuudella tarkoitetaan periaatteita ja tekniikoita, joita on noudatettava verkkosivustojen ja mobiilisovellusten sekä niissä esitettävän sisällön suunnittelussa, kehittämisessä, ylläpidossa ja päivittämisessä, jotta ne olisivat paremmin käyttäjien, erityisesti vammaisten henkilöiden, saavutettavissa (johdanto-osan 2 kappale). Käytännössä direktiivissä verkkosivustojen saavutettavuudella tarkoitetaan sitä, että niiden sisältö on suunniteltu siten, että kaikki käyttäjäryhmät voivat käyttää sivustoa ilman lisälaitteita tai avustavien laitteiden kanssa.

Esteettömyys taas on esteettömyysdirektiivin mukaan toteutettava järjestelmällisesti poistamalla esteitä ja ehkäisemällä niiden syntyä, mieluiten noudattamalla universaalia tai kaikille sopivaa suunnittelutapaa, jolla edistetään sen varmistamista, että vammaisilla henkilöillä on muiden kanssa yhdenvertainen mahdollisuus saada palveluja ja tuotteita. Direktiivissä viitataan YK:n vammaisyleissopimukseen. Tämän yleissopimuksen mukaan tämä suunnittelutapa ”tarkoittaa tuotteiden, ympäristöjen, ohjelmien ja palvelujen suunnittelua sellaisiksi, että kaikki ihmiset voivat käyttää niitä mahdollisimman laajasti ilman mukautuksia tai erikoissuunnittelua”. Vammaisyleissopimusta vastaavasti kaikkia palveleva suunnittelu ”ei sulje pois yksittäisten vammaisryhmien mahdollisesti tarvitsemia apuvälineitä”. Esteettömyys ei myöskään saisi sulkea pois kohtuullisten mukautustoimien toteuttamista, jos sellaista vaaditaan unionin oikeudessa tai kansallisessa oikeudessa. Esteettömyysdirektiivin mukaan esteettömyyttä ja kaikille sopivaa suunnittelua olisi tulkittava vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean laatiman yleiskommentti nro 2 (2014) 9 artiklan (Esteettömyys ja saavutettavuus) mukaisesti (johdanto-osa 50 kappale).

Digipalvelulain 7 §:n mukaisesti palveluntarjoajan on varmistettava digitaalisten palvelujensa sisältöjen havaittavuus ja ymmärrettävyys sekä käyttöliittymien ja navigoinnin hallittavuus ja toimintavarmuus saavutettavuusvaatimusten mukaisesti. Digitaalisten palvelujen tietosisältöjen on täytettävä saavutettavuusvaatimukset, kun tietosisältö on palvelun käyttäjien saatavilla. Saavutettavuusvaatimukset ovat yhteisiä standardeja, joita noudattamalla palveluntarjoaja voi täyttää saavutettavuusvaatimukset. Lain 8 §:n 1 momentin mukaan palveluntarjoaja voi poiketa saavutettavuusvaatimuksista vain, jos se ennakkoon tehdyn saavutettavuusarvioinnin perusteella voi osoittaa vaatimusten toteuttamisen aiheuttavan sen toiminnalle kohtuuttoman rasitteen.

Esteettömyys ja saavutettavuus ovat osa yhdenvertaisuuden toteuttamista. Saavutettavuusvaatimusten täyttäminen on keskeistä viranomaisen tuottaessa digitaalisia palveluja. On tärkeää, että jokainen henkilö vammasta tai muusta toimintarajoitteesta riippumatta voi asioida viranomaisen digitaalisissa palveluissa yhdenvertaisesti.

2.3.2 Sähköisen asioinnin tuki

Yleisesti

Luonnollisilla henkilöillä on erilaiset valmiudet sähköiseen asiointiin. Syynä voivat olla muun muassa fyysiset rajoitteet, ikääntyminen, syrjäytyminen, sairaudet, langattomien verkkojen katvealueet ja taloudellinen tilanne, jonka vuoksi tarvittavien laitteiden hankinta ja päivittäminen on hankalaa. Tämän vuoksi tarvitaan edelleen yleisiä, esteettömiä ja henkilökohtaisia palveluja kaikille kansalaisille sekä lisäksi henkilökohtaisia erityispalveluja. Hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti onkin huolehdittava sähköisen asioinnin ja digitaalisten palvelujen käytön tuesta sitä tarvitseville.

Sähköisen asioinnin tuki ”digituki” on sähköisen asioinnin, palvelunkäytön ja laitteen käytön tukea, jonka tarkoituksena on auttaa asiakasta itsenäiseen ja turvalliseen laitteen käyttöön ja sähköiseen asiointiin, ja jota tarjotaan asiakkaalle etätukena, lähitukena tai koulutuksena silloin, kun henkilö ei pysty tai osaa itse käyttää palvelua tai laitetta tai ei omista laitteita. Tukeen kuuluu myös sähköiseen palveluun ja asiointiin ohjaaminen. Viranomaisilla on velvollisuus tarjota tukea omien palvelujensa käytössä, mutta esimerkiksi laitteiden käytön yleinen neuvonta ei kuulu viranomaisten tehtäviin.

Viranomaisen neuvontavelvollisuus

Hallintolain 7 §:n mukaisen palveluperiaatteen ja palvelun asianmukaisuusvaatimuksen mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluja ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti. Palveluperiaate sisältää velvollisuuden järjestää asiointi siten, että digitaalisten palveluiden käyttäjät saavat asianmukaisia hallinnon digitaalisia palveluita. Sähköisessä asiointissa palveluperiaate on keskeinen elementti tarkasteltaessa sähköisen viranomaistoiminnan laatua.

Hallintolain 8 §:n mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Neuvonta on maksutonta. Digipalvelulaissa säädetään viranomaisten velvoitteesta tarjota palvelujaan digitaalisesti. Lain 5 §:ssä on säädetty viranomaiselle velvollisuus julkaista digitaalisessa palvelussa yhteystieto, josta jokaisella on mahdollisuus saada neuvoja viranomaisen digitaalisen palvelun käyttämiseksi. Yhteystieto voi hallituksen esityksen mukaisesti olla esimerkiksi sähköpostiosoite, puhelinnumero, verkkolomake tai chat-palvelu. Lain esitöiden mukaan tarkoituksena on varmistaa, että jokaisella viranomaisella on järjestetty riittävä tuki digitaalisten palvelujen käyttöön ja sitä tarjotaan aktiivisesti hallinnon asiakkaille (HE 60/2018, s. 69). Säännöksen tarkoittama tuki on teknistä palvelun käyttöön liittyvää tukea, jonka viranomainen voi toteuttaa itse, yhdessä useamman viranomaisen kanssa. Digipalvelulain sääntelyllä on hallituksen esityksen mukaisesti pyritty edistämään osaltaan erilaisten hallinnon asiakasryhmien mahdollisuuksia asioida viranomaisen kanssa myös digitaalisia palveluja käyttämällä.

Viranomaisasiointin neuvonnalla tarkoitetaan julkisen digitaalisen palvelun sisällön tai käytön neuvontaa, jota tarjoaa kyseisen digitaalisen palvelun tuottaja tai taho, jolle tällainen avustava neuvontatehtävä on erikseen annettu. Digitaalisen palvelun käyttäjätuen voi viranomainen järjestää myös yksityisen toteuttamana, jos siitä on erikseen säädetty laissa. Muun muassa avustava puhelinpalvelu on katsottu julkiseksi hallintotehtäväksi, jonka antaminen yksityiselle edellyttää lailla säätämistä (PeVL 11/2006 vp).

Viranomaisen tehtäviin ei siten hallinnon yleislainsäädännön nojalla sisälly digituen antaminen sen laajassa merkityksessä eli esimerkiksi laitteiden neuvontaa tai yleistä tukea digitaalisten palvelujen käyttöön. Viranomaisen on neuvottava omien digitaalisten palvelujensa käytössä, mutta tuen antaminen ei ulotu esimerkiksi laitteiden käytön opastukseen taikka muutoin laajempaan digituen tarjoamiseen.

Digi- ja väestötietoviraston ohjaus ja digitukiverkostot

Digi- ja väestötietovirasto ohjaa digituen tarjoamista, jonka toteuttaminen perustuu Digi- ja väestötietovirastosta annetun lain (304/2019) 3 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan Digi- ja väestötietovirasto hoitaa kansalaisneuvontaa, digitaalisten palveluiden käyttäjätukea sekä julkisen hallinnon tiedonhallinnan asiantuntijatehtäviä ja palveluita. Näistä tehtävistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Digi- ja väestötietovirastosta annetun valtioneuvoston asetuksen (53/2020) 3 §:n mukaan Digi- ja väestötietovirasto kehittää digitaalisten palveluiden käyttäjätuen toimintatapoja ja käytäntöjä. Asetuksen perustelumuiotissa digituen kehittämistä on perusteltu seuraavasti: ”Pykälässä säädettäisiin Digi- ja väestötietoviraston tehtävästä, joka sisältää digitaalisten palvelujen käyttäjätuen toimintamallin kehittämisen, palveluntuottajien verkoston kehittämisen ja ohjaamisen sekä palveluntuottajien tuen. Digi- ja väestötietovirasto antaisi ohjeita ja muodostaisi hyviä käytänteitä siitä, missä tilanteissa ja millä tavoin tukea voidaan antaa. Digi- ja väestötietovirasto voisi tässä tehtävässä tuottaa menetelmiä, ohjeita ja suosituksia siitä, miten toimintaa ohjataan, arvioidaan ja mitataan. Hyvissä käytänteissä linjattaisiin myös peruseriaatteen sille, milloin tuen tarjoajan tulee ohjata asiakas muihin kanaviin tai ottamaan yhteyttä suoraan hallintoasiaa hoitavaan viranomaiseen”. Asetuksessa

Digi- ja väestötietovirastolle on säädetty informaatio-ohjaukseen pohjautuva rooli, jonka nojalla Digi- ja väestötietovirasto voi antaa ohjeita, muodostaa hyviä käytänteitä sekä yleisesti huolehtia digituen kehittämisestä yhteiskunnassa. Digi- ja väestötietovirasto on toiminut digituen valtakunnallisena kehittäjänä ja muodostanut hyviä käytänteitä sekä antanut ohjeita digituen tarjoamiseen.

Koska digitukea ei ole sen laajassa merkityksessä määritelty lainsäädännössä tai säädetty minkään viranomaisen tehtäväksi, lähtökohtana on, ettei kenelläkään ole laista johdettavaa velvoitetta tarjota esimerkiksi digitaalisten laitteiden käyttöön liittyvää yleistä opastusta. Digituen tarjoamisen laajemmin onkin perustunut vapaaehtoiseen toimintaan, jota on rahoitettu eri lähteistä. Merkittävä osa kansalaisille tarjottavasta digituesta tuotetaan järjestöjen ja niiden koordinoiman vapaaehtoistyön avulla. Digitukea tarjoavat tällä hetkellä useat eri toimijat vapaaehtoiseen rahoitukseen pohjautuen. Tuen tarjoajina on esimerkiksi kuntia, kirjastoja sekä erilaisia järjestöjä. Näiden toimijoiden ympärille on muodostunut erilaisia digitukiverkostoja, joissa digitukea tarjotaan ja jaetaan yhteisiä oppeja digitukeen liittyen. Vapaaehtoisuuteen liittyvän digituen tarjoaminen on kuitenkin kiinni rahoituksesta. Eri yhteyksissä on ollut tarkasteltavana mahdollisuus säätää viranomaisen tehtäväksi tarjota digitukea sen laajassa merkityksessä, mutta ainakaan toistaiseksi ei viranomaisen nykyistä palveluperiaatetta ole lähdetty laajentamaan.

Käyntiasiointi

Valtion palvelu- ja toimitilaverkon uudistaminen 2020-luvulla -hanke asetettiin helmikuussa 2021. Hankkeen tavoitteena on koota käyntiasiointi julkisen hallinnon yhteisiin asiakaspalvelupisteisiin ja vähentää valtion toimistotilan määrää. Valtion viranomaisilla oli 2020-luvun alussa reilut 700 käyntiosoitetta ja lisäksi palveluita tarjottiin pääosin kuntien ylläpitämässä noin 200 asiointipisteessä. Valtion viranomaisten käyntiasiointimäärä on puolittunut 2010-luvulla aikana ja sen arvioidaan edelleen puolittuvan neljästä miljoonasta kahteen miljoonaan kuluvaan vuosikymmenen aikana, jolloin viranomaisten ei ole enää kannattavaa pitää yllä laajoja omia palvelupisteverkkojaan. Myös kaupungistuminen ja niukkenevat taloudelliset resurssit vaikuttavat koko julkishallintoon. Valtion palvelujen lähtökohtana on kattavat sähköiset palvelut, mutta käyntiasiointi halutaan turvata niille, joille asiointi verkossa ei sovellu. Uudistushanke tarjoaa yhteisiä ratkaisuita säästöjen saavuttamiseen ja käyntiasiointipalvelun ylläpitämiseen ja parantamiseen.²

Käyntiasiointi turvataan siten jatkossakin, mutta viranomaisten toimipisteitä tullaan vähentämään. Tämä lisää sekä digitaalisten palvelujen että digituen merkitystä erityisesti sellaisilla alueilla, joilla palvelupisteille pääsyyn on pitkä matka. Digitaalisten palvelujen ohella on kuitenkin yhtä lailla turvattava jokaiselle mahdollisuus saada asiansa hoidetuksi viranomaisen luona myös jatkossa.

2.4 Hallintolain tiedoksiantosäätely

2.4.1 Soveltamisala ja viranomaisen tiedoksiantovelvollisuus

Hallintomenettelyä sääntelee yleislakina hallintolaki. Hallintolain 2 §:n mukaan lakia sovelletaan valtion viranomaisissa, hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien viranomaisissa,

² Valtiovarainministeriö, Valtion palvelu- ja toimitilaverkon uudistaminen 2020-luvulla: Väiliraportti, [Valtion palvelu- ja toimitilaverkon uudistaminen 2020-luvulla : Väiliraportti \(valtioneuvosto.fi\)](#), luettu 29.11. 2024

kunnallisissa viranomaisissa, itsenäisissä julkisoikeudellisissa laitoksissa sekä eduskunnan virastoissa ja tasavallan presidentin kansliassa (viranomainen). Lisäksi hallintolakia sovelletaan valtion liikelaitoksissa, julkisoikeudellisissa yhdistyksissä sekä yksityisissä niiden hoitaessa julkisia hallintotehtäviä.

Hallintolakia ei lain 4 §:n mukaan sovelleta lainkäyttöön, esitutkintaan, poliisitutkintaan eikä ulosottoon. Lakia ei sovelleta myöskään sotilaskäskyihin eikä muihin tehtävän tai muun toimenpiteen suorittamista koskeviin hallinnon sisäisiin määräyksiin. Hallintolakia ei sovelleta myöskään ylimpien laillisuusvalvojen harjoittamaan laillisuusvalvontaan, ellei erikseen toisin säädetä.

Hallintolain 9 luvussa on yleiset säännökset tiedoksiannosta ja 10 luvussa säädetään tiedoksiannossa noudatettavasta menettelystä. Hallintolain 5 §:n mukaan hallintoasian sähköisestä vireillepanosta ja käsittelystä sekä päätöksen tavallisesta ja todisteellisesta sähköisestä tiedoksiannosta säädetään sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa. Asiointilakia käsitellään erikseen 2.5 luvussa.

Viranomaisen velvollisuus antaa asiakirja tiedoksi perustuu hallintolain 54 §:ään. Sen mukaan viranomaisen on annettava tekemänsä päätös viipymättä tiedoksi asianosaiselle ja muulle tiedossa olevalle, jolla on oikeus hakea siihen oikaisua tai muutosta valittamalla. Viranomaisen on annettava tiedoksi myös sellainen päätös, johon liittyy muutoksenhakukielto. Viranomaisen on myös huolehdittava asian käsittelyn kuluessa ilmoituksen, kutsun tai muun asian käsittelyyn vaikuttavan asiakirjan tiedoksiantamisesta. Hallintolain esitöiden mukaan säännös asettaa viranomaiselle yleisen velvollisuuden antaa tiedoksi hallintoasian käsittelyyn liittyvät asiakirjat. Säännöksen tarkoituksena on korostaa tiedoksiannon merkitystä yhtäältä osana hallintoasian käsittelyä ja toisaalta muutoksenhakuoikeuden käyttämisen edellytyksenä. (HE 72/2002 vp, s. 116)

Hallintolain 54 §:ssä säädetään siten tiedoksiantovelvollisuudesta paitsi viranomaisen antaman päätöksen, myös muun asian käsittelyyn vaikuttavan asiakirjan tiedoksiantamisesta. Esitöiden mukaan käsittelyyn vaikuttavina asiakirjoina mainitaan ilmoitus ja kutsu. Ilmoituksia ovat muun ohella ilmoitus tarkastuksen suorittamisesta, kuulemisilmoitus sekä muille kuin asianosaisille toimitettava ilmoitus vaikuttamismahdollisuuksien käyttämisestä. Kutsuna pidettäisiin kutsua katselmukseen tai todistajan kuulemiseen taikka tilaisuuteen, jossa asianosainen esittää selvitystä suullisesti. Säännökseen sisältyvää luetteloa ei ole tarkoitettu tyhjentäväksi, vaan käsittelyyn vaikuttava asiakirja voisi olla myös muu kuin siinä erikseen mainittu asiakirja. Tällaisia ovat esimerkiksi täydennyskehoitus, tarkastuskertomus, katselmuspöytäkirja, asiakirjan saapumistodistus ja arvio päätöksen antamisajankohdasta. (HE 72/2002 vp, s. 117)

Hallintolain 54 §:n luetteloa tiedoksiantovelvollisuuden piiriin kuuluvista asiakirjoista ei ole edellä todetusti tarkoitettu tyhjentäväksi. Kaikessa viranomaisen viestinnässä hallinnon asiakkaalle ei kuitenkaan ole kyse tiedoksiantovelvollisuuden piiriin kuuluvista asiakirjoista. Viranomaisen viestintä hallinnon asiakkaalle voi olla esimerkiksi hallintolain 8 §:n mukaista neuvontaa. Pykälän mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Viranomainen voi toisaalta hallintolain 7 §:n palveluperiaatteen mukaisesti viestiä hallinnon asiakkaille muistakin tarpeellisista asioista. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, jäljempänä julkisuuslaki) 20 §:ssä säädetään viranomaisen tiedottamisvelvollisuudesta. Mainitun pykälän mukaan viranomaisen on tiedotettava toiminnastaan ja palveluistaan sekä yksilöiden ja yhteisöjen oikeuksista ja velvollisuuksista toimialaansa liittyvissä asioissa. Näiden viestien lisäksi

tiedoksiantovelvollisuuden ulkopuolelle jääviä asiakirjoja voivat olla esimerkiksi erilaiset tosiasialliseen hallintotoimintaan kuten sosiaalipalveluihin, opetukseen ja terveydenhuoltoon liittyvät viestit, jotka eivät liity hallintoasian käsittelyyn, erilaiset muistutusviestit sekä erilaiset automaattiset ilmoitukset liittyen esimerkiksi tietoturvallisuuteen tai asiakirjojen vastaanottamiseen.

2.4.2 Tiedoksianto yksityishenkilölle, oikeushenkilölle ja viranomaiselle

Hallintolain 56–58 §:ssä säädetään tiedoksiannosta yksityishenkilöille, oikeushenkilöille ja viranomaiselle. Lain 56 §:n mukaan tiedoksianto yksityishenkilölle toimitetaan henkilölle itselleen tai tämän lailliselle edustajalle. Jos tiedoksiannon vastaanottajalla ja tämän edustajalla on molemmilla oikeus käyttää asiassa puhevaltaa, tiedoksianto on toimitettava kummallekin erikseen. Tiedoksianto toimitetaan asianosaisen valtuuttamalle henkilölle, jollei tämän oikeutta vastaanottaa tiedoksiantoja ole erikseen rajoitettu tai tiedoksiantoa ole toimitettava asianosaiselle henkilökohtaisesti. Valtuutetulle on ilmoitettava päämiehelle toimitetusta tiedoksiannosta.

Esitöiden mukaan säännöksessä yksityishenkilöllä tarkoitetaan luonnollista henkilöä ja sellaista henkilöä, joka harjoittaa elinkeino- tai yritystoimintaa toiminnan muodostamatta erillistä juridista henkilöä. Laillisella edustajalla tarkoitetaan huoltajaa, holhoojaa tai muuta laillista edustajaa, kuten henkilölle määrättyä edunvalvojaa. Lähtökohtana on, että tiedoksianto toimitetaan lailliselle edustajalle, jos tällainen on. Tiedoksianto toimitetaan kuitenkin kummallekin erikseen, jos sekä vastaanottajalla, että laillisella edustajalla on molemmilla oikeus käyttää asiassa puhevaltaa. (HE 72/2002 vp, s. 118–119)

Hallintolain 57 §:n mukaan tavallinen tiedoksianto yhteisölle tai säätiölle toimitetaan sen ilmoittamaan osoitteeseen. Todisteellinen tiedoksianto yhteisölle tai säätiölle toimitetaan henkilölle, jolla on oikeus ottaa vastaan sen puolesta tiedoksiantoja. Pykälässä säädetään myös tiedoksiannon toimittamisesta kuolinpesälle sekä konkurssipesälle.

Tiedoksiannosta viranomaiselle on säädetty hallintolain 58 §:ssä. Pykälän mukaan tiedoksianto toimitetaan sille viranomaiselle, joka käyttää asiassa puhevaltaa. Jos valtion puhevaltaa käyttävästä viranomaisesta on epätietoisuutta, tiedoksianto toimitetaan aluehallintovirastolle. Lisäksi säädetään tiedoksiannon toimittamisesta hyvinvointialueelle ja kunnalle sekä julkista hallintotehtävää hoitavalle yksityiselle.

2.4.3 Tiedoksiannossa noudatettava menettely

Tavallisesta ja todisteellisesta tiedoksiannosta säädetään hallintolain 59 ja 60 §:ssä. Tavallista tiedoksiantoa koskevan 59 §:n mukaan tavallinen tiedoksianto toimitetaan postitse kirjeellä vastaanottajalle. Vastaanottajan katsotaan saaneen asiasta tiedon seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Säännöskohtaisten perustelujen mukaan tavallinen tiedoksianto olisi hallintoasian käsittelyyn liittyvien asiakirjojen pääsääntöinen tiedoksiantotapa. Tiedoksisaantijankohdan osalta kirjeen katsotaan tulleen tietoon seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettämisestä. Lähtökohtana on, että sen, joka väittää tiedoksiannon tapahtuneen tätä myöhemmin, on esitettävä väitteensä tueksi riittävä näyttö. (HE 72/2002 vp, s. 122) Tavallisen tiedoksiannon osalta tiedoksisaantijankoha perustuu siten tiedoksianto-olettaamaan, eikä viranomaisen tarvitse erikseen seurata kirjeen perille menemistä.

Todisteellista tiedoksiantoa koskevan hallintolain 60 §:n mukaan tiedoksianto on toimitettava postitse saantitodistusta vastaan, jos se koskee velvoittavaa päätöstä, jonka tiedoksisaannista alkaa kulua muutoksenhakuaika tai muu vastaanottajan oikeuteen vaikuttava määräaika.

Saantitodistusta voidaan käyttää myös, jos se on muusta syystä tarpeen asianosaisen oikeuksien turvaamiseksi. Saantitodistuksesta on käytävä ilmi tiedoksiannon toimittaja ja vastaanottaja sekä tiedoksisääntöajankohta.

Hallintolain esitöiden mukaan velvoittavia päätöksiä ovat kaikki sellaiset päätökset, joissa asetetaan jokin toiminnallinen velvoite. Tällainen voi olla maksuvelvoite tai esimerkiksi velvoite poistaa jokin rakennus. Velvoittavana päätöksenä ei sen sijaan pidettäisi esimerkiksi jonkin tuen tai avustuksen myöntävää päätöstä, joka sisältää merkittäviä omaisuuden käyttämistä koskevia ehtoja tai rajoituksia. Lähtökohtana olisi pääasiallisen velvoittava luonne. Saantitodistusta voitaisiin viranomaisen harkinnan mukaan käyttää myös silloin, jos todisteellista tiedoksiantotapaa voidaan pitää muusta syystä tarpeellisenä asianosaisen oikeuksien turvaamiseksi. Tästä saattaa olla kysymys esimerkiksi silloin, kun käsittelyn aikana joudutaan toimittamaan katselmus tai suullinen kuuleminen asian selvittämiseksi ja henkilön läsnäolo toimituksessa on tarpeen asian ratkaisemisen kannalta. (HE 72/2002 vp, s. 123)

Hallintolain säätämisen yhteydessä todisteellisten tiedoksiantotapojen käyttöala on ollut tarkoitus rajoittaa mahdollisimman vähäiseksi. Saantitodistusmenettelyä on yleisesti pidetty hitaana, kustannuksiltaan kalliina ja sekä tiedoksiannon toimittajan että vastaanottajan kannalta työläänä tiedoksiantotapana. (HE 72/2002 vp, s. 122–123)

2.5 Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa

2.5.1 Lain tarkoitus ja soveltamisala

Sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettu laki eli asiointilaki on sähköistä asiointia koskeva yleislaki. Lain tarkoituksena on lisätä asioinnin sujuvuutta ja joutuisuutta samoin kuin tietoturvasuojaa hallinnossa, tuomioistuimissa ja muissa lainkäyttöelimeissä sekä ulosotossa edistämällä sähköisten tiedonsiirtomenetelmien käyttöä.

Asiointilain 2 §:n mukaan lakia sovelletaan hallintoasian, tuomioistuinasian, syyteasian ja ulosottoasian sähköiseen vireillepanoon, käsittelyyn ja päätöksen tiedoksiantoon, jollei muualla laissa toisin säädetä. Lakia sovelletaan soveltuvin osin myös muussa viranomaistoiminnassa. Tuomioistuinasioilla tarkoitetaan yleisissä tuomioistuimissa, hallintotuomioistuimissa ja erityistuomioistuimissa käsiteltäviä asioita. Tuomioistuinasioilla tarkoitetaan lisäksi hallintoasioiden muutoksenhakua myös hallintoviranomaisessa tai muussa lainkäyttöelimeissä. Lakia sovelletaan sähköiseen asiointiin lisäksi silloin, kun hallintoasian käsittely on muun kuin julkisyhteisön tehtävänä. Sähköisestä asioinnista Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa säädetään erikseen. Asiointilain soveltamisala on siten laajempi kuin hallintolain soveltamisala kattaen hallintoasioiden lisäksi lainkäyttöasiat, syyteasiat ja ulosottoasiat.

Asiointilakia ei sovelleta esitutkintaan eikä poliisitutkintaan. Asiointilain esitöiden mukaan rajausta vastaa sähköisestä asioinnista hallinnossa annetun lain (1318/1999, kumottu) mukaista rajausta (HE 17/2002 vp, s. 32). Mainittua asiointilakia edeltävää lakia ei sovellettu myöskään ulosottoon. Sähköisestä asioinnista hallinnossa annetun lain esitöiden mukaan lain soveltamisala oli pääosin sama kuin hallintomenettelylain (598/1982, kumottu), millä osaltaan on perusteltu muun ohella esitutkinnan ja poliisitutkinnan rajaamista lain soveltamisalan ulkopuolelle (HE 153/1999 vp, s. 17).

Asiointilain asiallista ja organisatorista soveltamisalaa on täsmennetty esitöissä. Hallintoasian käsittelyllä tarkoitetaan hallintoasian ratkaisemista ja ratkaisun tekemistä välittömästi palvelevia toimia.

Vastaavasti tuomioistuinasian ja ulosottoasian käsittelyllä tarkoitetaan näiden asioiden ratkaisemista ja ratkaisun tekemiseksi tarpeellisia muita toimia. Lain soveltamisalaan eivät varsinaisesti kuulu eri viranomaisten rekistereiden tai diaarien käyttö, joista säädetään erikseen. Esitöissä on tuotu esiin esimerkkinä, että viranomaisen päätös kieltäytyä tietyn pyydetyn rekisteritiedon luovuttamisesta on asiointilaissa tarkoitettu hallintoasiassa tehty päätös, ja asiointilakia voidaan siten soveltaa esimerkiksi asian käsittelyyn (lisätietojen pyytäminen asian ratkaisemiseksi) ja päätöksen tiedoksiantoon. Koska käytännössä on vaikea mieltää hallintoasian ja tosiasiallisen hallintoiminnan välistä eroa, lakia ehdotettiin tuolloin sovellettavaksi myös soveltuvien osin muussa viranomaistoiminnassa. Lakia voidaan soveltaa siten esimerkiksi työvoimaviranomaisten palvelutoiminnassa. Asiointilain säännökset viranomaisen velvoitteista soveltuvat laajasti eri viranomaisten toimintaan. Lain soveltamisalan ulottaminen tosiasialliseen viranomaistoimintaan toteuttaa perustuslain 21 §:n hyvää hallintoa koskevia vaatimuksia. (HE 17/2002 vp, s. 29)

Edelleen asiointilain esitöiden mukaan hallintoasioiden osalta lakia sovelletaan kaikissa julkisyhteisöjen, kuten valtion, kuntien ja kuntayhtymien, virastoissa, laitoksissa ja muissa toimielimissä. Lakia sovelletaan myös eduskunnan virastojen toiminnassa niiden käsitellessä hallintoasioita. Myös tuomioistuimissa voidaan käsitellä hallintoasioita, lähinnä oikeushallintoasioita ja asiakirjapyyntöjä. Lakia sovelletaan hallintoasioissa myös valtion liikelaitoksissa. Lakia sovelletaan hallintoasian käsittelyyn myös itsenäisissä julkisoikeudellisissa laitoksissa, kuten Suomen Pankissa ja Kansaneläkelaitoksessa, sekä itsenäisissä julkisoikeudellisissa kunnallisissa laitoksissa. Lain soveltamisalaan kuuluvat lisäksi julkisoikeudelliset yhdistykset. (HE 17/2002 vp, s. 29-30)

2.5.2 Sähköisen viestin ja sähköisen tiedonsiirtomenetelmän käsitteet

Asiointilain 4 §:ssä määritellään sähköisen tiedonsiirtomenetelmän, sähköisen viestin ja sähköisen asiakirjan käsitteet, jotka ovat merkityksellisiä lain 18 ja 19 §:n mukaista sähköistä tiedoksiantotapaa käytettäessä. Sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä tarkoitetaan telekopiota ja telepalvelua, kuten sähköistä lomaketta, sähköpostia tai käyttöoikeutta sähköiseen tietojärjestelmään, sekä muuta sähköiseen tekniikkaan perustuvaa menetelmää, jossa tieto välittyy langatonta siirtotietä tai kaapelia pitkin; ei kuitenkaan puhelua. Sähköisellä viestillä tarkoitetaan sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä lähetettyä tarvittaessa kirjalliseen muotoon tallennettavissa olevaa informaatiota. Sähköisellä asiakirjalla taas tarkoitetaan sähköistä viestiä, joka liittyy asian vireillepanoon, käsittelyyn tai päätöksen tiedoksiantoon. Lain esitöiden mukaan sähköisen viestin tallennusominaisuuden vaatimus erottaa lain soveltamisalasta puhelimitse suullisesti tapahtuvan viestinnän. Tallennusominaisuus korostaa sähköisen asioinnin tarpeita säilyttää saapuneet sähköiset asiakirjat. (HE 17/2002 vp, s. 34)

Asiointilain sääntely on teknologianeutraalia siten, että laki mahdollistaa erilaisten sähköisten menetelmien käytön tiedoksiannossa. Viranomaisen on siten lähtökohtaisesti mahdollista käyttää tarkoituksenmukaiseksi katsomaansa lain vaatimukset täyttävää sähköistä tapaa. Sähköinen tiedoksianto voidaan siten toteuttaa esimerkiksi sähköpostitse, Suomi.fi-viesteissä, viranomaisen asiointipalvelussa tai muussa lainsäädännön edellytykset täyttävässä palvelussa. Muun muassa tietoturvaan ja salassapitoon liittyvät vaatimukset voivat kuitenkin asettaa rajoituksia tiedoksiantotavalle.

2.5.3 Kirjallisen muodon täytyminen ja sähköinen allekirjoitus

Asiointilain 9 §:ssä säädetään kirjallisen muodon täyttymisestä sähköisen asiakirjan osalta. Vireillepanossa ja asian muussa käsittelyssä vaatimuksen kirjallisesta muodosta täyttää myös viranomaiselle toimitettu sähköinen asiakirja. Viranomaiselle saapunutta sähköistä asiakirjaa ei

tarvitse täydentää allekirjoituksella, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjistä eikä asiakirjan alkuperäisyyttä tai eheyttä ole syytä epäillä. Jos viranomaiselle toimitetussa sähköisessä asiakirjassa on selvitys asiamiehen toimivallasta, asiamiehen ei tarvitse toimittaa valtakirjaa. Viranomaisella voi kuitenkin määrätä valtakirjan toimitettavaksi, jos viranomaisella on aihetta epäillä asiamiehen toimivaltaa tai sen laajuutta.

Asiointilaissa on siten erikseen säädetty siitä, että myös viranomaiselle toimitettu sähköinen asiakirja täyttää vaatimuksen kirjallisesta muodosta, eikä sähköistä asiakirjaa tarvitse pääsääntöisesti erikseen täydentää allekirjoituksella. Allekirjoitussäännös vastaa hallintolain 22 §:n 2 momentissa säädettyä.

Hallintolakiin, asiointilakiin tai muuhun yleislainsäädäntöön ei kuitenkaan sisälly säännöstä siitä, että myös viranomaisen laatima sähköinen asiakirja täyttää kirjallisen muodon. Hallintolain 43 §:n mukaan hallintopäätös on annettava kirjallisesti. Hallintolain systematiikassa kirjallisella muodolla tarkoitetaan kuitenkin suullisen vastakohtaa, eikä sitä, etteikö hallintopäätöstä voitaisi laatia sähköiseen muotoon. Myös muun ohella asiointilain sähköistä allekirjoittamista ja tiedoksiantoa koskevasta sääntelystä seuraa, että viranomaisen asiakirja voidaan laatia ja antaa tiedoksi sähköisessä muodossa. Vastaavasti julkisuuslain 5 §:n 1 momentin viranomaisen asiakirjan määritelmä on teknologianeutraali kattaen myös viranomaisen sähköiset asiakirjat.

Asiointilain 16 §:ssä on erikseen säädetty päätöisasiakirjan sähköisestä allekirjoittamisesta ja 20 §:ssä haastehakemuksen, haasteen, tuomioistuimen toimituskirjan ja muun oikeudenkäyntiasiakirjan koneellisesta allekirjoituksesta. Säännökset eivät kuitenkaan itsessään edellytä, että viranomaisen tulisi allekirjoittaa asiakirja sähköisesti tai koneellisesti, vaan mahdollistavat nämä tavat, jos muu lainsäädäntö edellyttää viranomaisen allekirjoittavan asiakirjan. Myöskään hallintolakiin ei erikseen sisälly säännöstä siitä, että esimerkiksi hallintopäätös tai muu viranomaisen asiakirja tulisi allekirjoittaa.

2.5.4 Viranomaisen pyytämän asiakirjan saapuminen määräajassa

Asiointilain 11 §:ssä säädetään viranomaisen pyytämän asiakirjan saapumisesta määräajassa. Viranomaisen asian käsittelyssä pyytämän lausunnon, selityksen, vastineen tai muun vastaavan asiakirjan katsotaan saapuneen määräajassa, jos asiakirja saapuu viimeistään määräajan viimeisen päivän aikana tässä laissa tarkoitettulla tavalla. Tätä sovelletaan myös asiakirjaan, jonka antamiseen viranomaisella on varannut tilaisuuden. Asiointilain 10 §:ssä säädetään sähköisen viestin saapumisajankohdasta, ja säännöksen mukaan sähköinen viesti katsotaan saapuneeksi viranomaiselle silloin, kun se on viranomaisen käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä siten, että viestiä voidaan käsitellä.

Asiointilain 11 § muodostaa erityissäännöksen suhteessa säädettyjen määräaikain laskemisesta annetun lain (150/1930) 6 §:n 1 momentissa säädettyyn, jonka mukaan tyytymättömyyden ilmoittaminen, muutoksenhakemuksen jättäminen, vastauksen antaminen siihen, viranhakemus sekä muu määräajassa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa taikka virallisessa toimituksessa suoritettava toimi on tehtävä viimeistään määräajan viimeisenä päivänä, virastossa suoritettava toimi ennen viraston aukioloajan päättymistä ja tuomioistuimen istunnossa tai muussa toimituksessa suoritettava toimi ennen istunnon tai toimituksen päättymistä.

Asiakirjan tulee siten olla viranomaisessa perillä lähtökohtaisesti määräajan viimeisenä päivänä viranomaisen sulkemisaikaan mennessä. Sähköinen asiakirja voidaan kuitenkin toimittaa vielä samana päivänä aukioloajan jälkeenkin silloin, kun kyseessä on viranomaisen pyytämä

asiakirja. Omasta aloitteesta toimitetun sähköisen asiakirjan, kuten valituksen tai muun vireilletuloasiakirjan tulee kuitenkin olla viranomaisessa perillä vastaavasti kuin fyysisesti tai postitse toimitetun asiakirjan viranomaisen sulkemisaikaan mennessä.

Oikeuskäytännössä sähköisesti saapunut valitus on katsottu myöhästyneeksi, jos se on saapunut valitusajan viimeisenä päivänä, mutta tuomioistuimen aukioloajan jälkeen (esim. KHO 10.3.2016/780). Kuitenkin erityisesti puutteellisia muutoksenhakuohjeita on tulkittu asianosaisen eduksi siten, että sähköisesti toimitettua vireillepanoasiakirjaa ei ole voitu jättää tutkimatta sen perusteella, että vireillepanoasiakirja on saapunut määräpäivänä, mutta viraston aukioloajan päättymisen jälkeen (esim. KHO:2024:22, MAO:474/2024 28.8.2024).

2.5.5 Todisteellinen ja tavallinen sähköinen tiedoksianto

Asiointilain 18 ja 19 §:ssä säädetään todisteellisesta ja tavallisesta sähköisestä tiedoksiannosta, joita voidaan käyttää pääasiassa vastaavien asiakirjojen tiedoksiannossa kuin hallintolain 59 ja 60 §:n mukaisia tavallista ja todisteellista tiedoksiantoa. Koska muun ohella lainkäyttöön ja ulosottoon ei sovelleta hallintolakia, tavallisen ja todisteellisen sähköisen tiedoksiantotavan käyttäminen määräytyy lainkäyttöä ja ulosottoa koskevan lainsäädännön perusteella. Hallintolaissa tavallisen tiedoksiantotavan käyttäminen on pääsääntö, ja todisteellista tiedoksiantoa on käytettävä edellä käsitellysti hallintolain 60 §:n mukaan ainakin silloin, jos tiedoksianto koskee velvoittavaa päätöstä, jonka tiedoksisääntö alkaa kulua muutoksenhakuajaksi tai muu vastaanottajan oikeuteen vaikuttava määräaika.

Asiointilain todisteellista sähköistä tiedoksiantoa koskevan 18 §:n 1 momentin mukaan asiakirja, joka lain mukaan toimitetaan postitse saantitodistusta vastaan tai muuten todisteellisesti, voidaan asianosaisen suostumuksella antaa tiedoksi myös sähköisenä viestinä, ei kuitenkaan telekopiona tai vastaavalla tavalla. Viranomaisen on tällöin ilmoitettava, että asiakirja on asianosaisen tai tämän edustajan noudettavissa viranomaisen osoittamalta palvelimelta, tietokannasta tai muusta tiedostosta. Todisteellisen sähköisen tiedoksiantotavan käyttäminen on sanamuotonsa mukaan siten viranomaisen harkinnassa, ja viranomaisen voi esimerkiksi hallintoasian käsittelyssä käyttää joko hallintolain 60 §:n mukaista postitse tehtävää saantitodistusmenettelyä tai asiointilain mukaista sähköistä menettelyä. Sähköisen tiedoksiantotavan käyttäminen kuitenkin edellyttää voimassa olevan lain mukaan asianosaisen suostumusta.

Asiointilain 18 §:n 2 momentin mukaan asianosaisen tai tämän edustajan on tunnistauduttava asiakirjaa noutaessaan. Tunnistautumisessa on tällöin käytettävä tunnistautumistekniikkaa, joka on tietoturvallinen ja todisteellinen. Lainkohta ei kuitenkaan edellytä tietyn tunnistautumistekniikan, kuten vahvan sähköisen tunnistautumisen käyttöä.

Pykälän 3 momentin mukaan asiakirja katsotaan annetun tiedoksi, kun asiakirja on noudettu viranomaisen pykälän 1 momentin mukaisesti osoittamalta yhteydeltä. Jos asiakirjaa ei ole noudettu seitsemän päivän kuluessa viranomaisen ilmoituksesta, tiedoksiannossa noudatetaan, mitä siitä muualla laissa säädetään. Käytännössä tiedoksianto voidaan tällöin toimittaa esimerkiksi hallintolain 60 §:n mukaisesti postitse saantitodistusta vastaan, haastetiedoksiantona tai muuta laissa säädettyä soveltuvaa tiedoksiantotapaa käyttäen.

Asiointilain tavallista sähköistä tiedoksiantoa koskevan 19 §:n mukaan muu kuin lain 18 §:ssä tarkoitettu asiakirja voidaan antaa tiedoksi asianomaiselle sähköisenä viestinä hänen suostumuksellaan. Jos kuitenkin asianomaisen yksityisyyden suojaaminen, muu erityinen suojan tai suojelun tarve taikka oikeuksien turvaaminen sitä edellyttää, asiakirjan tiedoksiantoon on sovellettava, mitä lain 18 §:ssä tai tiedoksiannosta muutoin säädetään.

Todisteellisen sähköisen tiedoksiannon tapaan myös tavallisen sähköisen tiedoksiantotavan käyttäminen on viranomaisen harkinnassa, ja viranomainen voi käyttää esimerkiksi hallintoasian tiedoksiannossa hallintolain 59 §:n mukaista kirjettä tai asiointilain mukaista tavallista sähköistä tiedoksiantoa edellyttäen, että asianosainen on antanut sähköiseen tiedoksiantoon suostumuksensa.

Asiointilain 19 §:ssä on säädetty muun ohella asianomaisen yksityisyyden suojaamiseen liittyvästä lisäedellytyksestä, jolloin on käytettävä tavallisen sähköisen tiedoksiannon sijaan todisteellista tiedoksiantotapaa. Asiointilain mukaista tavallista sähköistä tiedoksiantoa ei siten voida käyttää kaikissa niissä tilanteissa, joissa tavallinen tiedoksianto olisi esimerkiksi hallintolain mukaan mahdollinen. Edellytystä on täsmennetty asiointilain säännöskohtaisissa perusteluissa, joiden mukaan viranomaisten tulee erityisesti huolehtia asianomaisen ilmoittamaa tiedoksiantotapaa käyttäessään siitä, että tiedoksiantotapa ei johda salassa pidettävän aineiston paljastumiseen tai että ulkopuoliselle voisi sen vuoksi paljastua asianomaisesta, tämän läheisistä tai toiminnasta arkaluontoinen seikka, kuten esimerkiksi taloudellisiin vaikeuksiin joutuminen tai terveydentilaa koskevaa tieto. Käytännössä säännös edellyttää tiedoksiantotapaa, joka on jollakin tavoin todisteellinen. (HE 17/2002 vp, s. 45–46) Toisaalta tavallinenkin sähköinen tiedoksianto voidaan toteuttaa teknisesti eri tavoilla. Esimerkiksi Suomi.fi-viestit on muun muassa tavallista sähköpostia tietoturvallisempi tiedoksiantotapa, sillä Suomi.fi-viesteissä tieto liikkuu aina salattuna tietoturvallista kanavaa pitkin.

Asiointilain 19 §:n 2 momentin mukaan asiakirja katsotaan annetun tiedoksi kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Hallintolain 59 §:n tavallista tiedoksiantoa koskevan säännöksen tapaan myös asiointilain 19 §:n mukainen tavallinen sähköinen tiedoksianto perustuu tiedoksisääntöasetukseen, jolloin viranomaisen ei erikseen tarvitse varmistua siitä, että henkilö on tosiasiallisesti avannut ja lukenut sähköisen viestin.

2.5.6 Suostumus sähköisen tiedoksiannon edellytyksenä

Sähköisen tiedoksiantotavan käyttäminen edellyttää asiointilain 18 ja 19 §:n mukaan asianomaisen suostumusta. Esitöiden mukaan laissa on säilytetty lähtökohta, jonka mukaan viranomainen ei voisi yksipuolisesti päättää sähköisen tiedoksiannon käyttämisestä. Sääntelytapaan vaikuttaa muun ohella se, että asiointitapahtumien olosuhteet voivat poiketa toisistaan huomattavasti. Asia voidaan panna vireille esimerkiksi yhteiskäytössä olevalta laitteelta. Tuolloin on mahdollista, että asianomainen henkilö ei pystykään jatkuvasti seuraamaan itselleen tulevaa sähköpostia. Asiointilain esitöissä arvioitiin, että tämän vuoksi on selkeämpää edellyttää, että asianomainen antaa sähköiseen tiedoksiantoon nimenomaisen suostumuksensa, joka sinänsä voi olla yksittäistapauksellinen tai yleisempi. Suostumuksen antaminen voidaan toteuttaa esimerkiksi sillä tavoin, että asiaa varten luodussa sähköisessä lomakkeessa on erityinen kohta, jossa henkilö voi ilmoittaa halutun tiedoksiantotavan tai muuttaa aikaisemmin ilmoittamaansa tiedoksiantotapaa. (HE 17/2002 vp, s. 44–45)

Asiointilain 19 §:n muutosten yhteydessä esitöiden mukaan esimerkiksi sähköisen prosessiosoitteen ilmoittaminen oikeudenkäynnissä ilmaisisi suostumuksen sähköiseen tiedoksiantoon. (HE 111/2010 vp, s. 6) Vastaavasti oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain esitöiden mukaan asianosainen voisi antaa asiointilain edellyttämän suostumuksen sähköiseen tiedoksiantoon yksinkertaisimmin merkitsemällä valitukseen tai muuhun tuomioistuimelle toimitettavaan asiakirjaan myös sähköisen yhteystietonsa. (HE 29/2018 vp, s. 160)

Suostumusedellytystä on tulkittu myös oikeuskäytännössä vastaavalla tavalla. Korkeimman hallinto-oikeuden ottaessa huomioon asiointipalvelusta ja sen käyttöehdoista esitetyt selvitykset sekä sen seikan, että valittaja oli ilmoittanut asiointipalveluun sähköpostiosoitteensa, valittajan oli katsottava antaneen suostumuksensa siihen, että viraston mahdollinen täydennyspyyntö voidaan lähettää hänelle sähköisenä viestinä. Virasto oli näissä oloissa voinut luottaa siihen, että sen lähettämä täydennyspyyntö menee valittajalle tiedoksi. Se valittajan ilmoittama seikka, että asiointipalveluun kirjautumisen oli valittajan luku- ja kirjoitustaidottomuuden vuoksi suorittanut toinen henkilö valittajan puolesta, ei antanut aihetta arvioida asiaa toisin. (KHO 6.9.2018/4025, ks. myös KHO 3.6.2020/2414)

2.5.7 Asiointilain suhde muuhun lainsäädäntöön ja sähköinen tiedoksianto

Edellä todetusti asiointilaki on viranomaisen sähköistä asiointia koskeva yleislaki. Yleislainsäädäntöön ei ole yleensä tarpeen viitata, kun siitä ei poiketa. Todisteellisen sähköisen tiedoksiannon osalta asiointilain 18 §:n mukaan asiakirja, joka lain mukaan toimitetaan postitse saantitodistusta vastaan tai muuten todisteellisesti, voidaan antaa tiedoksi myös sähköisenä viestinä. Tavallista sähköistä tiedoksiannosta koskevan 19 §:n mukaan taas muu kuin 18 §:ssä tarkoitettu asiakirja voidaan antaa pykälän mukaan sähköisesti tiedoksi. Tavallista sähköistä tiedoksiannosta voidaan siten käyttää muun asiakirjan kuin todisteellisesti toimitettavan asiakirjan tiedoksiannossa.

Asiointilain tiedoksiannosta koskevat säännökset muodostavat yleissääntelyn, joka mahdollistaa sähköisen tiedoksiannotavan käyttämisen niille viranomaisille ja muille toimijoille, jotka lain soveltamisalaan kuuluvat. Sähköisestä tiedoksiannosta ei siten ole tarpeen erikseen säätää, vaan viranomaisen asiakirjan sähköinen tiedoksianto on siten mahdollista suoraan yleislainsäädännön perusteella, ellei muu lainsäädäntö, kansainväliset sopimukset tai esimerkiksi EU-lainsäädäntö erikseen muodosta tähän estettä. Joskus myös tiedoksiannotilanne saattaa olla sellainen, ettei asiakirjan sähköinen tiedoksianto ole mahdollinen esimerkiksi sen vuoksi, että tiedoksianto on suoritettava välittömästi, eikä henkilöllä ole pääsyä sähköiselle laitteelle.

Erityislainsäädäntöön sisältyy runsaasti sääntelyä esimerkiksi asiakirjan tiedoksiantamisesta kirjeitse tai postitse. Hallintolakia edeltävä hallintomenettelylaki (598/1982) edellyttikin erikseen tiedoksiannotavasta säätämistä. Hallintolain säätämisen yhteydessä vuonna 2003 hallintolakiin säädettiin yleissäännökset tavallisesta ja todisteellisesta tiedoksiannotavasta. Erityislainsäädännössä säädetty kirjeitse tai postitse tapahtuva tiedoksiannotus ei kuitenkaan ole sähköisen tiedoksiannotavan käytön este, vaan asiointilakia voidaan yleislakina soveltaa tällöin erityislainsäädännön rinnalla. Vastaavaa sääntelyä asiakirjan tiedoksi antamisesta postitse sisältyy myös esimerkiksi lainkäytön osalta oikeudenkäymiskaareen (4/1734) ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuun lakiin (689/1997). Myös näissä tapauksissa asiakirjan tiedoksianto asiointilain tarkoittamana tavallisena tai todisteellisena sähköisenä tiedoksiannotona on mahdollinen tiedoksiannotus suoraan asiointilain 18 ja 19 §:ien nojalla ilman, että siitä olisi tarpeen erikseen säätää.

2.6 Tiedoksiannon erityisesti lainkäytössä ja esitutkinnassa liittyvä keskeinen lainsäädäntö

Asiointilakia ja sen sähköistä tiedoksiannosta koskevia säännöksiä sovelletaan edellä todetusti hallintoasioiden lisäksi tuomioistuinasian, syyteasian ja ulosottoasian sähköiseen tiedoksiannotukseen, ei kuitenkaan esitutkintaan ja poliisitutkintaan. Hallintolakia ei kuitenkaan sovelleta muun ohella lainkäyttöön, esitutkintaan, poliisitutkintaan eikä ulosottoon. Näiltä osin tiedoksiannosta on säädetty erikseen muun muassa tuomioistuimia, Syyttäjälaitosta, Ulosottolaitosta ja esitutkintaviranomaisia koskevassa lainsäädännössä.

Lainkäyttö on osa jälkikäteistä oikeusturvan antamista, jonka tehtävänä on ratkaista oikeusriidat sekä varmistaa, että aineellisen oikeuden normeja sovelletaan oikein. Lainkäyttö jakautuu oikeudenalojen välillä oikeudenkäyntimenettelyyn ja hallintolainkäyttöön. Siviili- ja rikosoikeudellista oikeudenkäyntiä koskevat perussäännökset sisältyvät oikeudenkäymiskaaren ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuun lakiin. Oikeudenkäymiskaarta sovelletaan yleisissä tuomioistuimissa käsiteltävissä rikos-, riita- ja hakemusasioissa. Viittaussäännösten perusteella oikeudenkäymiskaaren tiedoksiantoa koskevia pykäläiä sovelletaan myös esimerkiksi työtuomioistuimessa ja eräissä markkinaoikeudessa käsiteltävissä asioissa. Oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa säädetään tiedoksiannosta, minkä lisäksi muualla laissa on erityisiä säännöksiä tiedoksiannosta. Oikeudenkäynnissä asianosaisen tulee ilmoittaa tuomioistuimelle osoite, johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (prosessiosoite). Prosessiosoitteenä voi olla postiosoite tai sähköinen osoite. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa viitataan tiedoksiannon osalta useissa kohdin oikeudenkäymiskaaren 11 luvun sääntelyyn, minkä lisäksi laki sisältää rikosprosessin erityispiirteiden vuoksi joitakin erityisiä tiedoksiantoon liittyviä säännöksiä.

Hallinto-oikeudellista lainkäyttöä koskevasta menettelystä puolestaan säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019, jäljempänä hallintoprosessilaki). Hallintoprosessilain 9 luvussa on säädetty tiedoksiannosta, minkä lisäksi laissa on säädetty oikeudenkäymiskaaren tapaan prosessiosoitteen ilmoittamisesta.

Myös ulosottoa, josta säädetään ulosottokaareissa (705/2007), pidetään siihen liittyvistä hallinnollisista piirteistään huolimatta luonteeltaan lainkäyttönä. Asiakirjan antamisesta tiedoksi säädetään ulosottokaaren 3 luvun 37–42 §:ssä. Ulosottokaareissa on erikseen säädetty, että tiedoksianto-osoitteena voidaan ilmoitetun postiosoitteen sijasta käyttää myös Suomi.fi-viestit-palvelua.

Esitutkinta ja poliisitutkinta on edellä todetusti rajattu sekä hallintolain että asiointilain soveltamisalan ulkopuolelle. Esitutkinta ei ole lainkäyttöä, mutta ei toisaalta myöskään hallintomenettelyä. Esitutkinta on poliisiin tai muun esitutkintaviranomaisen oikeudenkäynnin edellä erillisesti suorittamaa selvitysten hankkimista siitä, onko varsinaisen oikeudenkäynnin vireille panemiseksi riittävää aihetta katsoa rikoksen tapahtuneen sekä epäillä tiettyä henkilöä siihen syylliseksi. Esitutkinnassa noudatettavasta menettelystä säädetään esitutkintalaissa (805/2011). Poliisitutkinnalla tarkoitetaan muuta poliisin toimitettavaksi laissa säädettyä tutkintaa kuin rikosten johdosta toimitettavaa esitutkintaa. Poliisitutkinnasta säädetään poliisilaisissa (872/2011), minkä lisäksi poliisitutkinnan toimittamiseen sovelletaan soveltuvin osin esitutkintalain säännöksiä. Poliisilakiin ei sisälly erikseen poliisitutkinnan osalta tiedoksiantoa koskevaa sääntelyä. Esitutkintalaissa säädetään muun ohella esitutkintapäätöksen tiedoksiannosta 11 luvun 1 §:n 3 momentissa. Esitutkintalaissa ei kuitenkaan ole erikseen säädetty sähköisen tiedoksiantotavan käyttämisestä.

2.7 Tuomioistuinmaksulaki ja oikeudenkäyntimaksut

Tuomioistuinmaksulaissa (1455/2015) säädetään oikeudenkäyntimaksujen ja hakemusmaksujen määristä, joilla katetaan valtiolle asian käsittelystä ja suoritetuista toimenpiteistä tuomioistuimissa aiheutuvia kustannuksia. Oikeudenkäyntimaksut vaihtelevat tuomioistuinten ja asiaryhmien välillä, mutta maksu on samansuuruinen riippumatta asiointitavasta. Poikkeuksena ovat käräjäoikeudessa summaarisina riita-asioina käsiteltävät asiat, joissa oikeudenkäyntimaksu on alempi, jos asiaa koskevat tiedot on toimitettu suoraan käräjäoikeuden tietojärjestelmään.

Hallinto- ja erityistuomioistuinten sähköisen asiointipalvelun kautta on nykyään mahdollista toimittaa pääsääntöisesti kaikki muutoksenhaku- ja hallintoriita-asiaa koskevat tiedot hallinto-oikeuksiin, korkeimpaan hallinto-oikeuteen, markkinaoikeuteen, työtuomioistuimeen ja vakuutus-oikeuteen. Asiointipalvelun kautta tulleet tiedot tallentuvat automaattisesti tuomioistuimen asianhallintajärjestelmään, joten tietojen erillistä syöttämistä ei tarvita. Teknisten rajoitteiden vuoksi asiointipalvelun kautta ei ole kuitenkaan mahdollista toimittaa yli 50 megatavun kokoisia tiedostoja.

Oikeudenkäyntiin liittyvien asiakirjojen tiedoksianto hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa edellyttää, että vastaanottaja on valinnut asiointipalvelun tiedoksi-osoitteeksi eli prosessioitteeksi. Asiointipalvelussa voidaan antaa asiakirjoja tiedoksi sekä tavallisena että todisteellisena sähköisenä tiedoksi-antona. Asiointipalveluun toimitetusta tiedoksiannosta lähetetään vastaanottajalle heräteilmoitus Suomi.fi-viesteihin, sähköpostilla tai tekstiviestinä. Käytännössä vireillepanijat ovat valinneet asiointipalvelun prosessioitteeksi vain, jos he ovat myös panneet asian vireille asiointipalvelussa. Prosessioitteeksi voi kuitenkin vapaasti valita sähköpostiosoitteen tai postiosoitteen, vaikka asia olisi pantu vireille asiointipalvelussa.

Tuomioistuinmaksulain 2 §:n mukaan maksujen suuruus tarkistetaan kolmivuotiskausittain oikeusministeriön asetuksella rahan arvon muutosta vastaavasti. Tällä hetkellä voimassa olevan tuomioistuinmaksuasetuksen (1020/2024) mukaan oikeudenkäyntimaksun määrä hallinto-oikeudessa on 310 euroa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa 610 euroa Markkinaoikeudessa oikeudenkäyntimaksu on pääsääntöisesti 2440 euroa ja yksityishenkilön osalta 610 euroa, samoin työtuomioistuimessa. Vakuutus-oikeudessa oikeudenkäyntimaksu on 610 euroa ja yksityishenkilön osalta 310 euroa.

Oikeudenkäyntimaksun maksaa asian vireillepanija tai hänen sijaansa tullut. Oikeudenkäyntimaksu peritään suoritteen valmistumisen jälkeen. Oikeusministeriön asetuksella voidaan säätää tilanteista, joissa maksuvelvollinen voi maksaa maksun etukäteen. Oikeudenkäyntimaksua ei peritä tai maksua voidaan alentaa tuomioistuinmaksulaisissa erikseen säädetyissä tapauksissa. Esimerkiksi tuomioistuinten maksuttomista suoritteista on säädetty 5 §:ssä. Maksusta vapauttaminen voi perustua esimerkiksi oikeusapupäätökseen (7 §) tai siihen, että tuomioistuin muuttaa valituksenalaista päätöstä muutoksenhakijan eduksi (9 §). Oikeudenkäyntimaksuja kertyi valtiolle vuonna 2023 noin 30,7 miljoonaa euroa. Hallinto- ja erityistuomioistuinten osalta oikeudenkäyntimaksua koskevia laskuja on lähetetty vuonna 2023 noin 2,9 miljoonan euron edestä.

2.8 Postituskustannukset julkishallinnossa

Suomi.fi-viesteihin integroidun tulostus-, kuoritus- ja jakelupalvelun (TKJ) kautta toimitettu yksittäinen kirje ilman lisäsvujen tulostusta on maksanut vuoden 2023 kustannustasolla keskimäärin 0,94 euroa Economy-luokassa ja 2,81 euroa Priority-luokassa. TKJ-palvelun kautta toimitetuista viranomaisten lähettämistä kirjeistä noin 98 % lukeutuu edullisemman Economy-hintaluokan kirjeisiin. TKJ-palvelun postitussopimuksen lisäksi viranomaiset ovat laatineet myös muita postitussopimuksia, joissa keskimääräinen yksikköhinta vaihtelee viestivolyymin mukaan viranomaisesta riippuen. Lisäksi osa viranomaisista on jo nykyisellään hyödyntänyt yksityisiä viestinvälityspalveluita, joiden kautta toimitetun viestin hinta on keskimäärin noin 0,2–0,3 euroa kappaleelta. Suomi.fi-viestien kautta toimitettu sähköinen tiedoksi-anto on viranomaiselle maksutonta käyttöönotto-kustannusten jälkeen. Viestinvälityspalvelun ylläpito, jatkokehitys sekä palvelun tuottamiseen liittyvä asiakaspalvelu, käyttöönottojen tuki viranomaisille ja muut tukitoimet rahoitetaan keskitetysti momentilta 28.70.03 Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot.

Valtion vuoden 2023 tilinpäätöstietojen mukaan eri hallinnonalojen yhteenlaskettu kirjepostitukseen käytetty kokonaiskustannus oli yhteensä 40,9 miljoonaa euroa. Kokonaiskustannus ei kata ainoastaan viranomaisten tiedoksiantoja, vaan pitää sisällään kaikki viranomaisten postituskustannukset koskien kansalaisten lisäksi myös yhteisöille ja muille organisaatioille toimitettavia kirjeitä ja aineistoja ja muuta viestinnällistä materiaalia. Kokonaiskustannus pitää sisällään myös aineistoja, jotka toimitetaan hallinnon asiakkaille maksuperusteisesti, jolloin kirjepostitukseen liittyvä kustannus on huomioitu maksuperustelain mukaisen suoritteen hinnassa. Kokonaiskustannuksesta pelkästään Verohallinnon vuosikustannus oli 14,1 miljoonaa euroa eli noin kolmannes kaikista ministeriöiden hallinnonalojen kustannuksista. Valtion vuoden 2022 tilinpäätökseen kirjattu kokonaiskustannus oli 36,3 miljoonaa euroa ja vuonna 2021 34,7 miljoonaa euroa. Valtionhallinnon kirjepostitukseen käyttämä kokonaiskustannus on viime vuosina kasvanut noin 5–10 % vuodessa huolimatta siitä, että samanaikaisesti Suomi.fi-viestien ja muiden digipostipalveluiden kautta välitettyjen sähköisten viestien lukumäärä on kasvanut ja korvannut paperikirjeitä. Kasvavien kustannusten taustalla on paperikirjepostituksen hinnan nousu, jonka ennakoidaan tulevina vuosina edelleen voimistuvan. Vuonna 2023 valtionhallinnon viranomaiset lähettivät Suomi.fi-viestien kautta yhteensä noin 13 miljoonaa sähköistä viestiä, joista pelkästään Verohallinto toimitti 5,9 miljoonaa kappaletta.

Manner-Suomen kuntien kirjepostitukseen käyttämät kustannukset olivat vuonna 2023 15,9 miljoonaa euroa kuntien tilinpäätösarviotietojen mukaan. Kuntayhtymien vastaava kokonaiskustannus vuonna 2023 oli 1,9 miljoonaa euroa, jolloin kuntasektorin posti- ja kuriiripalveluihin käytetty on ollut vuonna 2023 yhteensä noin 17,8 miljoonaa euroa. Tiliöinti pitää kuitenkin sisällään kansalaisille suuntautuvien paperikirjepostituksen lisäksi myös muita kuntien viestinnällisiä kuluja, joiden osuuden on arvioitu olevan kokonaiskustannuksesta noin kolmannes pohjautuen kunnilta saatuihin tietoihin. Kansalaisille toimitettavien paperikirjeiden euromääräinen vuotuinen kustannus vuonna 2023 on ollut siis arviolta noin 12 miljoonaa euroa.

Keskimäärin yksi Suomi.fi-viestien kautta toimitettu viranomaisen tiedoksianto on säästännyt julkiselle hallinnolle noin yhden euron kirjettä kohden vuoden 2023 kustannustasolla. Suorien säästöjen lisäksi esityksellä myös hillitään julkisen hallinnon kirjepostitukseen liittyvien kustannusten kasvua. Kirjepostitukseen liittyvien kustannusten nousu aiheutuu postituskustannuksiin liittyvistä maksukorotuksista, joiden voidaan arvioida jatkavan kasvuaan vähintään noin 10–20 prosentilla tulevinakin vuosina. Myös lakiesityksellä arvioidaan olevan paperikirjepostituksen hinnankorotuksiin liittyviä vaikutuksia miljoonien viranomaiskirjeiden korvautuessa sähköisesti toimitettavilla tiedoksiannoilla. Paperikirjepostituksen hinnankorotukset voivat osaltaan madaltaa esityksen julkisen talouden säästöpotentiaalia riippuen reaalisesta hintakehityksestä ja siitä, kuinka paljon paperitse toimitettavia kirjeitä uudistuksen jälkeen viranomaiset jatkossa toimittavat eli kuinka suuri osuus sähköisesti asioivista kansalaisista jatkossa valitsee poiketa ensisijaisuudesta pyynnöstään.

Hyvinvointialueiden tilinpäätösarviotietojen mukaan vuonna 2023 posti- ja kuriiripalveluiden kokonaiskustannus oli yhteensä 28,8 miljoonaa euroa. Hyvinvointiyhtymien kokonaiskustannus vastaavasti oli 7,2 miljoonaa euroa eli yhteensä 36 miljoonaa euroa yhteenlaskettuna hyvinvointialueiden kokonaiskustannuksen kanssa. Tiliöinti pitää kuntien tavoin sisällään myös muita viestinnällisiä kuluja kuin ainoastaan kansalaisille suuntautuvia paperikirjeitä. Tiliöinnin merkittävin kustannuserä on kuitenkin hyvinvointialueilta saatujen tietojen mukaan paperikirjeet ja niiden postitus, jotka kattavat arviolta noin 70 % tiliöinnin kokonaissummasta. Kansalaisille toimitettavien paperikirjeiden euromääräinen vuotuinen kustannus vuonna 2023 on ollut siis arviolta hyvinvointialueilla ja hyvinvointiyhtymissä yhteensä noin 25 miljoonaa euroa.

Nykytilanteessa Suomi.fi-viestien kautta välitettävien sähköisten tiedoksiantojen määrään vaikuttaa sähköiseen tiedoksiantoon suostumuksensa antaneiden kansalaisten lukumäärä. Vuoden 2023 lopussa suostumuksensa sähköisiin tiedoksiantoihin oli antanut yhteensä noin 1,22 miljoonaa kansalaista ja vuoden 2024 marraskuussa 1,48 miljoonaa henkilöä. Vuonna 2023 julkinen hallinto lähetti yhteensä 13,4 miljoonaa sähköistä Suomi.fi-viestiä, jolloin korvattuina paperikirjeinä Suomi.fi-viestit tuottivat julkiselle hallinnolle noin 13 miljoonan euron säästöt.

2.8.1 Postituskustannukset ja tiedoksiannot oikeusministeriön hallinnonalalla

Hankkeen yhteydessä on tarkasteltu tarkemmin oikeusministeriön hallinnonalan toimijoiden postituskustannuksia osana hallinnonalan sääntelymuutosarviointia.

Käräjäoikeudet. Käräjäoikeuksien postikulut vuonna 2023 olivat tuomioistuinvirastosta saadun tiedon mukaan 2,255 miljoonaa euroa ja vuoden 2024 ensimmäisellä puoliskolla runsaat 1,2 miljoonaa euroa. Tuomioistuinvirastosta saadun tiedon mukaan käräjäoikeudet toimittivat vuonna 2018 kaikkiaan noin 354 850 tiedoksiantoa yksityishenkilöille, kun tiedoksiantoja summaarisissa riita-asioissa ei lasketa mukaan. Nämä jakautuivat seuraavasti: haastemiestiedoksiannot 117 600 (noin 33 prosenttia), vastaanottotodistustiedoksiannot 97 250 (noin 27 prosenttia), kirjetiedoksiannot 62 000 (noin 17 prosenttia), etsintäkuulutustiedoksiannot 26 600 (noin 7 prosenttia), puhelintiedoksiannot 14 300 (noin 4 prosenttia), kuulutustiedoksiannot 550 (noin 0,2 prosenttia) ja saantitodistustiedoksiannot 280 (noin 0,1 prosenttia). Loput olivat muita tiedoksiantotapoja tai tiedoksiantoja, joiden tapa ei ollut tilastoitunut. Tiedot ovat vuodelta 2018, koska tuomioistuinten tietojärjestelmistä johtuvista syistä uudempia tietoja riita-asioista ei ole käytettävissä. Ei ole kuitenkaan aihetta olettaa, että tilanne olisi suuresti muuttunut, etenkin kun asiamäärissä ei ole tapahtunut suuria muutoksia. Tiedot koskevat yksityishenkilöitä, koska uudistuksen voidaan arvioida vaikuttavan ensi sijassa heihin. Tiedoksiannot oikeushenkilöille toimitetaan suuressa määrin sähköisesti jo nyt. Saatujen tietojen mukaan myös kirjetiedoksiannot toimitetaan jo nykyisellään suurelta osin sähköpostilla. Lisäksi arviolta kymmenen prosenttia vastaanottotodistustiedoksiannoista toimitetaan jo nyt sähköisesti oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 §:n 3 momentin nojalla.

Hallinto-oikeudet. Hallinto-oikeuksien postituskustannukset ovat vuonna 2023 olleet noin 208 000 euroa. Vuoden 2024 ensimmäisellä vuosipuoliskolla postituskustannukset ovat olleet noin 111 000 euroa, jolloin vuoden 2024 osalta postituskulujen voidaan olettaa olevan noin 222 000 euroa.

Hallinto- ja erityistuomioistuinten asianhallintajärjestelmä Haipan jakelutietojen mukaan vuonna 2023 hallinto-oikeudet toimittivat noin 60 600 tiedoksiantoa, joista noin 52 900 oli tavallisia tiedoksiantoja ja noin 7 700 todisteellisia tiedoksiantoja. Tavallisista tiedoksiannoista toimitettiin sähköpostitse noin 55 %, kirjeitse noin 29 % ja asiointipalvelussa noin 15 %. Kappalemäärällisesti kirjeitä lähetettiin noin 15 500 kappaletta. Todisteellisista tiedoksiannoista noin 72 % toimitettiin kirjeitse, noin 12 % haastemiestiedoksiantona ja noin 11 % sähköpostitse. Kappalemäärällisesti todisteellisia tiedoksiantoja toimitettiin kirjeitse noin 5 600 kappaletta, ja näissä on käytetty pääasiassa saantitodistustiedoksiantoa.

Hallinto-oikeudet ovat pyrkineet lisäämään hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelun käyttöä vireillepano- ja tiedoksiantokanavana. Sen käyttöaste on kuitenkin toistaiseksi jäänyt tavoiteltua vähäisemmäksi. Tiedoksiannosta asiointipalvelussa lähetetään heräteviesti Suomi.fi-viesteihin, sähköpostiin tai tekstiviestinä.

Hallinto-oikeuksissa valtaosa tiedoksiannoista toimitetaan prosessiosoitteeseen, koska hallintotuomioistuimet käsittelevät pääosin valitusasioita joitakin hakemusasioita lukuun

ottamatta (esim. huostaanottohakemukset, tahdosta riippumattomaan hoitoon määrääminen). Valitusasioissa valittaja ilmoittaa prosessiosoitteen valituksen toimittamisen yhteydessä.

Hovioikeudet. Tuomioistuinvirastosta saadun tiedon mukaan hovioikeuksien postituskustannusten määrän voidaan arvioida olevan noin 145 000 euroa. Vuonna 2023 hovioikeudet toimittivat noin 12 700 tiedoksiantoa. Niistä 7 800 (noin 61 prosenttia) oli vastaanottotodistustiedoksiantoja, 1 470 (noin 12 prosenttia) haastemiestiedoksiantoja ja 30 (noin 0,2 prosenttia) puhelintiedoksiantoja. Lopuista valtaosa (2 500 eli noin 20 prosenttia) on luokiteltu sähköpostilla tapahtuneiksi tiedoksiannoiksi.

Ulosottolaitos. Ulosottolaitoksen postituskulut vuonna 2023 olivat yhteensä noin 4,4 miljoonaa euroa. Suomi.fi-viestien käyttäminen tiedoksiannoissa on ulosoton osalta ollut mahdollista vuodesta 2016, ja nykyisin Suomi.fi-viestejä käytetään tiedoksiannoissa hyvin paljon. Ulosottolaitos käyttää jo nyt tavallisissa tiedoksiannoissa ensisijaisena tiedoksiantotapana Suomi.fi-viestien kautta lähetettyjä viestejä, mikäli Suomi.fi-tili on olemassa eikä asiakas ole tehnyt ulosottokaaren 3 luvun 38 §:n 3 momentin mukaista kieltoilmoitusta.

Ulosottolaitokselta saatujen tietojen mukaan Ulosottolaitos lähetti vuonna 2023 Suomi.fi-viestien kautta noin 2 340 000 asiakirjaa, joka on noin 37 prosenttia kaikista Ulosottolaitoksen lähettämistä asiakirjoista. Aikavälillä tammikuu–elokuu 2024 Ulosottolaitos lähetti Suomi.fi-viestien kautta noin 1 820 000 asiakirjaa, joka on noin 41 prosenttia kaikista Ulosottolaitoksen asiakirjoista. Mikäli kasvu jatkuu samansuuntaisesti, niin ennusteen mukaan vuoden 2024 lopussa lukumäärä olisi noin 2 740 000 asiakirjaa, joka on noin 43 prosenttia kaikista Ulosottolaitoksen asiakirjoista. Vuotuinen kasvu olisi siis 6 prosenttia.

Oikeusapu- ja edunvalvontatoimistot. Sektorin postituskustannusten kokonaismäärä vuonna 2023 oli yhteensä noin 560 000 euroa, jotka koostuvat pääosin hallintolain 54 §:n ulkopuolisesta asiakasviestinnästä. Sektorin hallintolain 54 §:n tiedoksiantovelvollisuuden piiriin kuuluvat asiakirjat annetaan jo nykyisin tiedoksi pääosin muuta kautta kuin postitse. Tyypillisesti nämä asiakirjat ovat oikeusapupäätöksiä, jotka toimitetaan hakijan puolesta asioivalle yksityiselle avustajalle sähköpostitse. Jatkossa päätökset on tarkoitus antaa tiedoksi oikeusavun sähköisessä asiointipalvelussa.

2.9 Nykytilan arviointi

Suomi.fi-viestien hyödyntäminen

Tukipalvelulaissa ei toistaiseksi ole säädetty kovinkaan tarkasti menettelyistä ja vastuista viestinvälityspalvelua käytettäessä palvelutuottajan ja käyttäjäorganisaation välillä. Tästä on seurannut joitakin epävarmuuksia ja tulkinnanvaraisuuksia palvelua käytettäessä. Digi- ja väestötietovirasto palvelutuottajana on kehittänyt palvelun käyttöön liittyviä toimintamalleja. Eri käyttäjäorganisaatiot kuitenkin käyttävät palvelua hyvin erilaisin tavoin. Tarkemman sääntelyn tarve Suomi.fi-viestien käyttöön liittyvien vastuiden ja menettelyjen osalta onkin noussut esiin ja sen on arvioitu korostuvan erityisesti, jos Suomi.fi-viestien käyttö viranomaisten tiedoksiantomenettelyssä merkittävästi lisääntyy.

Viranomaiset eivät ole täyttäneet tukipalvelulain 5 §:n mukaista veloitetta Suomi.fi-viestit -palvelun käyttöön täysimääräisesti. Valtiontalouden tarkastusvirasto toteaa vuoden 2022 tarkastuskertomuksessaan, että palvelun käyttö viranomaistoiminnassa on toistaiseksi rajallista ja palvelun hyödyntämisen aste on huomattavasti matalampi kuin muissa Pohjoismaissa (VTV:n tarkastuskertomukset 10/2022). Palvelun rajattua käyttöä selittää osaltaan se, että kansalaiset ja yritykset eivät ole ottaneet Suomi.fi-viestejä kattavasti käyttöönsä ja palvelun

loppukäyttäjämäärä on siten rajallinen. Myös esimerkiksi jonkin teknisen toiminnallisuuden puuttuminen, rinnakkaiset viestintätavat ja varautuneet mielikuvat palvelusta ovat rajoittaneet palvelun käyttöönottoa eri viranomaisissa. Viranomaiset saattavat käyttää myös muita sähköisiä tapoja viestien ja tiedoksiantojen toimittamiseen. Viranomaisilla saattaa olla käytössään myös omia sähköisiä asiointipalveluja, joihin toimitetaan viranomaisten viestejä ja asiakirjoja. Epäselvää kuitenkin on, missä laajuudessa käyttövelvoitteen alaiset viranomaiset ovat arvioineet muiden viestintäpalvelujen käyttöä suhteessa tukipalvelulain käyttövelvoitteesta poikkeamiseen liittyvään välttämättömyyshedellytykseen, sillä käyttövelvoitteesta poikkeamista koskevia hakemuksia ei Suomi.fi-viestien osalta ole tehty yhtään kappaletta.

Lakisääteisestä käyttövelvoitteesta huolimatta Suomi.fi-viestit on esimerkiksi kuntasektorilla rajallisesti käytössä. Kuntaliiton laatiman kuntien digikartoituksen (2024) mukaan vain harva kunta on ottanut Suomi.fi-viestit käyttöön kattavasti eri toimintojen ja toimialojen palveluissa. Kuntaliiton kyselyssä kaikista kunnista vain 4 % arvioi, että paperipostin digitalisointi on tehty kunnassa täysimääräisesti. Selvityksen mukaan mitä suurempi kunta on, sitä enemmän arvioidaan saavutettavan hyötyjä digitalisoimalla paperipostia. Kaikista vastaajista 23 % totesi, että paperipostin lähetystä ei ole kannattavaa digitalisoida pienten lähetysmäärien vuoksi, mikä koskee erityisesti alle 5000 asukkaan kuntia.

Lisäksi hyvinvointialueilla Suomi.fi-viestit on vielä kuntasektoriakin rajatummin käytössä, vaikka myös hyvinvointialueet ovat lailla velvoitettuja viestinvälityspalvelun käyttämiseen. Nykytilassa neljännes hyvinvointialueista ei ole ottanut Suomi.fi- viestejä käyttöön lainkaan. Puolet käyttöönottaneista hyvinvointialueista lähettää vuosittain vain joitain satoja Suomi.fi- viestejä, eli palvelu on alueilla hyvin rajatussa osassa toimintoja käytössä. Hyvinvointialueet ovat esittäneet Suomi.fi- viesteihin liittyviä kehitystarpeita esimerkiksi lausunnoissaan koskien Suomi.fi- palvelujen vuoteen 2030 ulottuvaa strategiaa. Erityisesti käyttöönottoja edellytetään sujuvoitettavan, jotta Suomi.fi- viestit tulisi hyvinvointialueilla täysimääräisesti käyttöön.

Suomi.fi- viestit suostumuksellaan käyttöönottaneiden kansalaisten määrä on vuosien ajan kasvanut noin 15 000 käyttäjällä kuukaudessa eli noin 180 000 käyttäjällä vuosittain. Käyttäjämäärää on pyritty lisäämään viranomaisten viestinnällisillä toimilla, mutta toimenpiteistä huolimatta Suomi.fi- viestit on jäänyt rajatusti käytetyksi ja heikosti tunnetuksi. Palvelun käyttöpotentiaalin täysimääräinen saavuttaminen puhtaasti vapaaehtoisiin toimiin pohjautuen vaikuttaisi viedän arviolta 15–20 vuotta, jolloin samanaikaisesti paperikirjepostitukseen käytetty euromääräinen kokonaiskustannus kumuloituisi koko julkiselle hallinnolle satojen miljoonien eurojen mittaluokkaan. Käyttäjämäärän kasvattaminen pelkästään voimassa olevan sääntelyn mahdollistamalla toimenpiteillä on arvioitu liian hitaaksi keinoksi edistää jäljempänä kohdassa 3 kuvattuja esityksen tavoitteita. Myös Valtiontalouden tarkastusviraston Suomi.fi- palvelujen tilannetta ja kehitystä selvittäneessä tarkastuskertomuksessa³ on esitetty huomio, että Suomi.fi- viestit- palvelun asiakaslähtöisen kehittämisen lisäksi käyttömäärien kasvattamiseksi tulisi tarkastella palvelun käyttöön liittyvää lainsäädäntöä.

Suomi.fi- viestien käyttöliittymän on arvioitu olevan puutteellinen suhteessa yrityskäyttäjien ja -viestien tarpeisiin. Palvelu ei esimerkiksi mahdollista yrityksen puolesta asioinnin rajaamista asiakohteisesti yrityksen sisällä tai esimerkiksi tilanteessa, jossa yritys käyttää tilitoimistoa. Nimenkirjoittaja tai valtuutuksen saanut pääseeikin nykytilassa käsittelemään kaikkia yritykselle lähetettyjä tai sen lähettämiä viestejä, mikä on koettu ongelmalliseksi. Suomi.fi- viestien on

³ Valtiontalouden tarkastusvirasto, Suomi.fi- palvelujen tilanne ja kehitys. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 10/2022.

arvioitu palvelevan nykytilassa lähinnä yksinyrittäjiä tai pienyrityksiä, jossa nimenkirjoitusoikeudellinen hoitaa kaikkea yrityksen viranomaisasiointia. Suomi.fi-viestien käyttöliittymässä tällä hetkellä oikeushenkilöitä koskevat haasteet edellyttävät vielä merkittävää kehitystyötä, minkä vuoksi tukipalvelulain sääntelyä ei ole oikeushenkilöiden osalta mahdollista tarkastella vielä tämän hankkeen yhteydessä.

Sähköistä tiedoksiantoa koskeva sääntely

Edellä kuvatusti hallintolaki sisältää yleiset säännökset tiedoksiannosta. Lisäksi hallintolaissa säädetään tiedoksiannossa noudatettavasta menettelystä käytettäessä muuta kuin sähköistä tiedoksiantotapaa. Hallintolain tiedoksiantosääntelyyn ei arvioida kohdistuvan muutostarpeita tämän hankkeen yhteydessä.

Asiointilaki on säädetty vuonna 2003. Lain säätämisen jälkeen hallinnon asiakkaiden sähköinen asiointi viranomaisten kanssa on lisääntynyt voimakkaasti. Samaan aikaan myös sähköisen tiedoksiannon käyttö on viranomaisten digitaalisten palvelujen kehittyessä lisääntynyt merkittävästi. Viranomaiset käyttävät sähköisessä tiedoksiannossa nykyisin sähköpostin lisäksi erityisesti Suomi.fi-viestejä sekä omia asiointipalvelujaan. Samaan aikaan esimerkiksi faksin käyttö tiedoksiannossa on käytännössä loppunut.

Sähköisten tiedoksiantotapojen kehittyminen ja käytön lisääntyminen asettavat muutos- ja selkeytystarpeita myös asiointilain osittain vanhentuneelle sähköistä tiedoksiantoa koskevalle sääntelylle. Suomi.fi-viestejä koskevan tukipalvelulain tarkastelun yhteydessä tulee arvioida myös asiointilain sähköistä tiedoksiantoa koskevaa suostumusedellytystä, jotta sähköisen tiedoksiantotavan käyttöä voidaan hankkeen tavoitteiden mukaisesti lisätä.

Tukipalvelulain mukaisen sähköistä tiedoksiantomenettelyä koskevan suostumusrekisterin on pääasiassa koettu toimivan hyvin. Asiointilain suostumusedellytykseen yleisesti on liittynyt joitakin tulkintahaasteita, joita on kuvattu edellä (KHO 6.9.2018/4025, KHO 3.6.2020/2414, AOA 2954/4/12, 28.5.2013). Suostumusrekisterin kautta annettu suostumus sähköiseen tiedoksiantoon on kuitenkin ollut viranomaisten näkökulmasta luotettava.

Asiointilaki on yleislaki, ja edellä 2.5.7 luvussa kuvatusti viranomaisen on mahdollista suoraan asiointilain nojalla käyttää sinä säädettyä todisteellista tai tavallista sähköistä tiedoksiantotapaa ilman, että sähköisestä tiedoksiannosta olisi erikseen tarpeen säätää. Myöskään erityislainsäädännössä olevat maininnat esimerkiksi postitse tai kirjeitse tapahtuvasta tiedoksiannosta eivät ole sähköisen tiedoksiantotavan käytön esteenä, eikä niitä ole yleensä myöskään pidetty esteenä. Tavallisen sähköisen tiedoksiannon osalta tiedoksiantotavan suhdetta muualla laissa säädettyyn vaikuttaisi kuitenkin olevan tarpeen selkeyttää ja yhdenmukaistaa todisteellista tiedoksiantoa koskevan 18 §:n kanssa tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi.

Sähköisen asioinnin lisääntyessä myös sähköisiä asiakirjoja koskevaa määräaikasääntelyä on tarpeen tarkastella. Voimassa olevan lainsäädännön perusteella sähköisen asiakirjan toimittamisen määräaika on eri riippuen siitä, onko kyseessä viranomaisen pyytämä vai henkilön omasta aloitteesta toimittama asiakirja. Koska viranomaisten sähköiset palvelut ovat säännönmukaisesti saatavilla myös viranomaisen aukioloaikojen ulkopuolella, ei vaikuttaisi perustellulta sitoa sähköisen asiakirjan toimittamisen määräaikaaviranomaisen aukioloaikaan.

Asiointilakia ja digipalvelulain 2 lukua ei sovelleta esitutkintaan eikä poliisitutkintaan. Esitutkintaviranomaisista erityisesti poliisi on kuitenkin kehittänyt viime vuosina voimakkaasti myös esitutkintaan liittyviä sähköisiä palveluita, ja esimerkiksi rikosilmoituksista jo yli puolet

tehdään sähköisesti. Esitutkintalaissa ei myöskään erikseen säädetä esimerkiksi sähköisestä tiedoksiantotavasta. Voimassa oleva esitutkintaviranomaisten sähköisiä palveluita koskeva lainsäädäntö on jossain määrin epä johdonmukaista, sillä muun ohella tukipalvelulain mukaan esitutkintaviranomaisillakin on kuitenkin velvollisuus käyttää Suomi.fi-viestejä.

Tukipalvelulakiin ja asiointilakiin tehtävien muutosten johdosta myös erityisesti lainkäyttöä koskevaa lainsäädäntöä on tarpeen tarkastella ja selkeyttää sähköisen tiedoksiantotavan käytön helpottamiseksi ja lisäämiseksi.

Oikeudenkäyntimaksut

Tuomioistuimmaksulain osalta on sähköisen asioinnin sekä sähköisen tiedoksiannon lisäämiseksi tarpeen arvioida oikeudenkäyntimaksun porrastusmahdollisuutta sellaisten tuomioistuinten osalta, jotka tarjoavat sähköistä asiointia hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa. Hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelu on ollut käytössä vuodesta 2018, mutta asiointipalvelua käytetään edelleen verrattain vähän. Esimerkiksi vuonna 2023 Haipa-asiakirjojen jakelutietojen mukaan hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelua käyttävät tuomioistuimet toimittivat yhteensä vain vajaat 16 % tiedoksiannoista asiointipalvelun kautta. Asian vireilletulo asiointipalvelun kautta pienentää tuomioistuinten työmäärää useissa eri käsittelyvaiheissa. Asiointipalvelu on myös tietoturvallinen tapa toimittaa tietoja tuomioistuimille, ja oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat voidaan antaa tiedoksi asiointipalvelussa tietoturvallisesti, edullisesti ja kirjepostia nopeammin ja vaivattomammin. Yhtenä keinona lisätä hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelun käyttöä olisi säätää asian käsittelystä perittävä oikeudenkäyntimaksu summaaristen riita-asioiden tapaan nykyistä alhaisemmaksi asiointipalvelun käyttäjille.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on edistää pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa asetettua tavoitetta, jonka mukaan viranomaisviestinnästä ja tiedoksiannoista tehdään lainsäädäntötoimin ensisijaisesti digitaalista heille, joille se on mahdollista.

Tavoitetta edistettäisiin lainsäädäntötoimin selkeyttämällä sähköistä tiedoksiantoa ja sähköistä viestinvälityspalvelua (Suomi.fi-viestit) koskevaa sääntelykokonaisuutta siten, että sähköistä viranomaisviestintää lisätään merkittävästi nykyisestä. Lainsäädäntömuutoksissa huomioitaisiin oikeusturvan ja yhdenvertaisuuden sekä hyvän hallinnon vaatimusten toteutuminen. Tavoitteena on varmistaa, että vaihtoehtoisia asiointi- ja viestintäkanavia on jatkossakin tarjottava niille, jotka eivät pysty käyttämään sähköisiä palveluita. Tavoitteena on luoda edellytyksiä avoimelle ja kilpailulle markkinalle myös viranomaisten sähköisten tiedoksiantojen toimittamisessa sekä yksityisten digipostipalveluiden laajemmalle hyödyntämiselle viranomaisten sähköisessä tiedoksiantomenettelyssä.

Esityksen tavoitteena on lisäksi pienentää julkisia palveluita tarjoavien organisaatioiden hiilijalanjälkeä vahvistamalla niiden velvollisuutta viestiä asiakkailleen ensisijaisesti digitaalisesti. Esitys jatkaisi digikompassin tavoitteiden edistämistä. Lainsäädäntömuutoksilla tavoitellaan myös tehokkaampia viranomaismenettelyitä ja parempaa tuottavuutta sekä paikkariippumatonta viranomaisasiointia. Lisäksi muutoksen tavoitteena on varmistaa tietoturvallinen sähköinen viranomaisasiointi.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

4.1.1 Lähtökohdat

Esityksessä ehdotetaan lainsäädäntöä muutettavaksi siten, että viranomaisen tiedoksiannot lähetettäisiin ensisijaisesti sähköisesti niille hallinnon asiakkaille, joille se on mahdollista. Nykyisin viranomaiset lähettävät tiedoksiannot asiakkaalle pääsääntöisesti postitse paperilla, ellei asiakas ole antanut erikseen suostumusta sähköiseen tiedoksiantoon. Samalla, kun sähköisen asioinnin ensisijaisuutta edistetään, varmistutaan siitä, että vaihtoehtoisia asiointi- ja viestintäkanavia on tarjolla niille, jotka eivät pysty käyttämään sähköisiä palveluita. Esityksessä ehdotetaan muutoksia tiedoksiantoa koskevaan menettelysääntelyyn, mutta muutoksia ei ehdoteta siihen lähtökohtaan, mitkä asiakirjat kuuluvat viranomaisen tiedoksiantovelvollisuuden piiriin ja mitkä eivät. Tiedoksiannettavat asiakirjat määräytyvät hallintolain ja erityislainsäädännön perusteella.

4.1.2 Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain viestinvälityspalvelua koskevaa sääntelyä lisäämällä lakiin uusi 2 a luku. Lisäksi selkeytettäisiin olemassa olevaa sääntelyä tukipalvelujen käyttöveloitteeseen ja poikkeuslupahakemukseen liittyen sekä tarkennettaisiin henkilötietojen käsittelyyn liittyviä säännöksiä säätämällä käyttäjärekisteristä ja viestien säilytysajasta nykyistä laajemmin.

Ehdotettavan sääntelyn myötä Suomi.fi-tunnistusta käyttävälle luonnolliselle täysi-ikäiselle henkilölle luotaisiin Digi- ja väestötietoviraston toimesta automaattisesti Suomi.fi-viestit-tili, mikäli henkilöllä ei sitä olisi vielä käytössä. Henkilö voisi kuitenkin omasta pyynnöstään lopettaa Suomi.fi-viestien käytön ja siirtyä paperitiedoksiantojen vastaanottamiseen. Mikäli kuitenkin Suomi.fi-viestit-tilin sulkenut henkilö jatkaisi sähköistä asiointia viranomaisten asiointipalveluissa, palautettaisiin hänen Suomi.fi-viestit-tilinsä käyttöön kuuden kuukauden jälkeen tilin päättämisestä. Myös tässä yhteydessä henkilö voisi omasta pyynnöstään lopettaa Suomi.fi-viestien käytön ja siirtyä paperitiedoksiantojen vastaanottajaksi. Muutoksen myötä viranomaisten tiedoksianto tapahtuisi jatkossa ensisijaisesti Suomi.fi-viestien kautta. Esityksessä tarkennettaisiin, että käyttäjäorganisaation olisikin käytettävä viestinvälityspalvelua sen sähköisessä tiedoksiantomenettelyssä.

Lisäksi Digi- ja väestötietovirastolle mahdollistettaisiin viranomaisaloitteisesti Suomi.fi-viestit-tilin käytön estäminen, mikäli tilin käyttö olisi tietoturvasyistä vaarantunut. Tili poistettaisiin lopullisesti, mikäli kyseistä Suomi.fi-viestit-tiliä ei olisi viiteen vuoteen aktivoitu käyttäjän itsensä tai viranomaisen toimesta.

4.1.3 Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain todisteellista ja tavallista sähköistä tiedoksiantoa koskevia 18 ja 19 §:ää sekä lisättäväksi lakiin uudet sähköisestä tiedoksiannosta lähetettävää heräteilmoitusta koskevat 19 a ja 19 b §:t. Säännökset helpottaisivat viranomaisten asiakirjojen antamista tiedoksi luonnollisille henkilöille sähköisesti. Säännökset mahdollistaisivat viranomaiselle sähköisen tiedoksiannon toimittamisen viestinvälityspalveluun, eli Suomi.fi-viesteihin, ilman vastaanottajan erillistä suostumusta, jos vastaanottajalla on viestinvälityspalvelu käytössään. Säännökset edellyttäisivät, että silloin, kun vastaanottaja on antanut viestinvälityspalveluun sähköisen

yhteystiedon, vastaanottajalle lähetettäisiin uudesta palveluun toimitetusta tiedoksiannosta ilmoitus kyseiseen sähköiseen osoitteeseen.

Sääntely mahdollistaisi sähköisen tiedoksiannon toimittamisen ilman vastaanottajan erillistä suostumusta myös viranomaisen omaan sähköiseen asiointipalveluun edellyttäen, että henkilön viestinvälityspalvelun tilille (Suomi.fi-viesteihin) lähetettäisiin tästä ilmoitus. Muu sähköinen tiedoksianto esimerkiksi suoraan henkilön sähköpostiosoitteeseen edellyttäisi, että henkilö on antanut viranomaiselle sähköisen yhteystiedon.

Lisäksi lain soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavan kattamaan myös esitutkinta ja poliisitutkinta. Ehdotus mahdollistaisi muun ohella sähköisen tiedoksiannon käyttämisen esitutkinnassa ja poliisitutkinnassa sekä sakkomenettelyssä. Lakiin ehdotetaan myös lisättäväksi viestinvälityspalvelun ja asiointipalvelun määritelmät, jotka vastaisivat tukipalvelulain mukaisia määritelmiä, sekä laajennettavaksi viranomaisen pyytämän asiakirjan sähköistä toimittamista määrääjässä koskevaa säännöstä kattamaan kaikki viranomaiselle toimitetut sähköiset asiakirjat.

4.1.4 Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta

Esityksessä ehdotetaan laajennettavaksi digipalvelulain soveltamisalaa poistamalla lain 2 luvun soveltamisalan rajauksesta poliisitutkinnan ja esitutkinnan toimittaminen.

4.1.5 Oikeushallinnon viranomaisia ja tuomioistuimia koskeva sääntely

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi oikeushallinnon viranomaisia ja tuomioistuimia koskevaan sääntelyyn sisältyviä, asiakirjojen tiedoksiantoa koskevia säännöksiä siten, että sähköisen tiedoksiannon käytön mahdollisuuksia laajennettaisiin ja sen ensisijaisuutta korostettaisiin kirjetiedoksiannon sekä muiden tiedoksiannon toimitustapojen rinnalla. Sähköisen tiedoksiannon edellytysten parantamiseksi ehdotetaan myös prosessiosoitteesääntelyn muuttamista ja asianosaisen velvoittamista ilmoittamaan tuomioistuimelle henkilö- tai yritys- ja yhteisötunnuksensa sekä asianosaisen sekä tiedossaan olevat todistajan tai muun kuultavan sekä eräissä tilanteissa myös vastapuolen henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus. Muutoksia ehdotetaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin, oikeudenkäymiskaareen, oikeudenkäymiskaaren muutoslakiin 96/2022, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuun lakiin, ulosottokaareen, kiinteistönmuodostamislakiin (554/1995), lakiin eräitä kieltotoimenpiteitä koskevista edustajakanteista (1101/2022), lakiin sotilaskurinpidoista ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa (255/2014), lakiin sakon ja rikesakon määräämisestä (754/2010), esitutkintalakiin, oikeusapulakiin (257/2002), oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettuun lakiin (100/2013), oikeudenkäynnistä työtuomioistuimessa annettuun lakiin (646/1974), eräiden asiakirjain lähettämistä tuomioistuimille annettuun lakiin (248/1965) ja vaalilakiin (714/1998). Sääntely helpottaisi asiakirjojen antamista tiedoksi sähköisesti yhdessä asiointilain ja tukipalvelulain yleissääntelyn kanssa.

Sähköisen tiedoksiantotavan käytön lisäämiseksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi valituksen sisältöä ja tiedoksiannon toteuttamista koskevan sääntelyn osalta. Esityksessä ehdotetaan, että prosessiosoitteeksi katsottaisiin ilmoitetun hallintotuomioistuimen sähköinen asiointipalvelu, jos valittaja on toimittanut valituksen tai myöhemmin asian vireillä ollessa muun asiakirjan asiointipalveluun. Esityksessä ehdotetaan myös, että tuomioistuin voisi antaa asiakirjan tiedoksi asiointipalvelussa, jos tiedoksiannon vastaanottaja on Suomi.fi-viestien käyttäjä. Tiedoksiannosta ilmoitettaisiin tällöin prosessiosoitteeksi ilmoitettuun sähköiseen osoitteeseen.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan kumottavaksi ulosottokaaren 3 luvun 38 §:n 3 momentin säännös henkilön mahdollisuudesta kieltää ulosottolaitoksen asiakirjojen toimittaminen viestinvälityspalveluun. Säännöksen kumoaminen yhdenmukaistaisi ulosottolaitoksen asiakirjojen sähköisestä tiedoksiannosta kieltäytymistä koskevan sääntelyn tässä esityksessä ehdotettavan tukipalvelulain yleissääntelyn kanssa.

Tuomioistuinmaksulain 2 §:ään ehdotettaisiin lisättäväksi oikeudenkäyntimaksun porrastusta koskeva sääntely. Porrastuksen myötä oikeudenkäyntimaksu korkeimmassa hallinto-oikeudessa, hallinto-oikeudessa, markkinaoikeudessa, työtuomioistuimessa ja vakuutus-oikeudessa olisi alempi, jos vireillepanija on toimittanut asiaa koskevat tiedot hallinto- ja erityistuomioistuinten sähköiseen asiointipalveluun. Sääntely kannustaisi vireillepanijoita tietoturvalliseen ja tehokkaaseen asiointitapaan. Ehdotettava oikeudenkäyntimaksun porrastus olisi suuruudeltaan kohtuullinen, asiaryhmästä riippuen useimmiten noin 5–10 %, eikä ero maksujen välillä estäisi asian vireillepanoa muulla tavoin kuten kirjeitse tai sähköpostitse. Kyseessä olisi asiointipalvelun käytön perusteella myönnettävä alennus, joka ei merkitsisi kenenkään osalta nykyisen oikeudenkäyntimaksun korottamista.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Vaikutukset julkiseen talouteen

4.2.1.1 Yleisesti

Lakiesityksellä on julkiseen talouteen liittyviä myönteisiä taloudellisia vaikutuksia. Suorat taloudelliset säästöt muodostuisivat viranomaisten paperisten tiedoksiantojen korvautuessa jatkossa ensisijaisesti sähköisesti toimitettavilla tiedoksiannoilla, joiden välittämisessä hyödynnettäisiin lähtökohtaisesti tukipalvelulain (571/2026) mukaisen käyttövelvoitteen alaista hallinnon yhteistä viestinvälityspalvelua eli Suomi.fi-viestejä. Tukipalvelulain 5 §:n 1 momentti velvoittaa jo nykyisellään valtaosan julkisen hallinnon viranomaisista viestinvälityspalvelun hyödyntämiseen, jolloin säästötavoitteet pohjautuvat jo olemassa olevaan viranomaisia velvoittavaan lainsäädäntöön.

Keskimäärin yksi Suomi.fi-viestien kautta toimitettu viranomaisen tiedoksianto säästää postikuluissa julkiselle hallinnolle noin yhden euron kirjettä kohden (vuoden 2023 kustannustaso). Suorien säästöjen lisäksi esityksellä myös hillitään julkisen hallinnon kirjepostitukseen liittyvien kustannusten kasvua. Kirjepostitukseen liittyvien kustannusten nousu aiheutuu postituskustannuksiin liittyvistä maksukorotuksista, joiden voidaan arvioida jatkavan kasvuaan noin 10–20 prosentilla tulevinakin vuosina. Myös lakiesityksellä arvioidaan olevan paperikirjepostituksen hinnankorotuksiin liittyviä vaikutuksia miljoonien viranomaiskirjeiden korvautuessa sähköisesti toimitettavilla tiedoksiannoilla. Paperikirjepostituksen hinnankorotukset voivat osaltaan madaltaa esityksen julkisen talouden säästöpotentiaalia riippuen reaalisesta hintakehityksestä ja siitä, kuinka paljon paperitse toimitettavia kirjeitä uudistuksen jälkeen viranomaiset jatkossa toimittavat eli osin myös siitä, kuinka suuri osuus sähköisesti asioivista kansalaisista jatkossa valitsee poiketa ensisijaisuudesta pyynnöstään.

Suorien taloudellisten säästöjen toteutumiseen vaikuttaa se, kuinka moni Suomi.fi-tunnistusta käyttävä henkilö päättää poiketa ensisijaisuudesta pyynnöstään jatkaen paperikirjeiden vastaanottamista. Mahdollisuus poiketa ensisijaisuudesta omasta pyynnöstä tekee toteutuvien säästöjen arvioinnista vaikeasti ennakoitavaa. Digi- ja väestötietoviraston elokuussa 2024 toteuttaman kyselytutkimuksen mukaan niistä henkilöistä, jotka eivät käytä Suomi.fi-viestejä, noin puolet olisi valmis vähintäänkin kokeilemaan sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamista

ja 14 % siirtyisi suoraan Suomi.fi-viestien käyttäjiksi. Selvityksen mukaan noin kolmannes (30 %) pyytäisi paperikirjeet, mikä kuitenkin selvityksessä on pitänyt mukana myös ne vastaajat, jotka eivät asioi viranomaisten kanssa sähköisesti eli eivät lähtökohtaisesti ole uudistuksen piirissä. Lisäksi säästöjen toteutumiseen vaikuttaa myös se, kuinka laajasti alaikäiset Suomi.fi-tunnistusta käyttävät henkilöt ottavat suostumuksellaan Suomi.fi-viestit käyttöön. Säästöjen voidaan arvioida joka tapauksessa toteutuvan lain voimaantulovuonna vain osittain, sillä niiden toteutuminen edellyttää henkilöiltä Suomi.fi-tunnistuksen hyödyntämistä Suomi.fi-viestit tilin luomiseksi esityksen mukaisella tavalla.

Esityksen johdosta ei ole tehty suoria määrärahavähennyksiä valtion talousarviossa. Valtionhallinnon tuottavuusohjelmaa ja sen mukaisia toimintamenosäästöjä koskevat määrärahavähennykset on tehty esityksestä erillisillä päätöksillä osana valtion talousarviota ja julkisen talouden suunnitelmaa. Esitys toimii valtionhallinnon tuottavuusohjelman mukaisena julkisen hallinnon yhteisenä rakenteellisena uudistuksena, jolla eri momenttikohtaisia toimintamenosäästöjä on mahdollista osaltaan saavuttaa.

4.2.1.2 Valtionhallinto ja julkisyhteisöt

Uudistuksen tavoitteena on kasvattaa sähköisiä tiedoksiantoja vastaanottavien henkilöiden lukumäärää ja siten korvata pääosa paperikirjeinä toimitettavista viranomaisten tiedoksiannoista sähköisillä viesteillä. Vuonna 2023 yhteensä 4,3 miljoonaa yksityishenkilöä hyödynsi Suomi.fi-tunnistusta palvelun lokitietojen mukaan. Mikäli vastaavaa suuruusluokkaa oleva määrä kansalaisia siirtyisi esityksen tavoitteiden mukaisesti vastaanottamaan sähköisiä tiedoksiantoja Suomi.fi-viestien kautta, eli Suomi.fi-viestejä hyödyntävien kansalaisten lukumäärä nousisi noin 3 miljoonalla, valtionhallinnon viranomaisten toimittamien Suomi.fi-viestien lukumäärä kasvaisi arviolta noin 30 miljoonalla kappaleella vuoden 2023 lähtötasoon verrattuna. Euromääräisesti muutos tarkoittaisi noin 30 miljoonan euron vuotuisia säästöjä valtiontaloudelle, jotka kohdentuisivat viestejä toimittavien viranomaisten toimintamomenteille.

Valtionhallinnon virastoista merkittävin hyödynsaaja olisi Verohallinto, joka tavoittelee sähköisten tiedoksiantojen ensisijaisuudella 10 miljoonan euron vuotuisia säästöjä, jonka toteutumisen edellytykseksi Verohallinto on arvioinut hyvin kattavan sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuuden Suomi.fi-tunnistusta käyttäviä kansalaisia koskien. Esityksen on arvioitu mahdollistavan säästöjen toteutumisen niiltä osin, kuin sähköisesti asioivat henkilöt jatkossa tosiasiaassa hyödyntävät sähköistä tiedoksiantoa ilman poikkeuspyynnön tekemistä. Mahdollisuus poiketa ensisijaisuudesta omasta pyynnöstä tekee toteutuvien säästöjen arvioinnista vaikeasti ennakoitavaa. Verohallinnon säästöjen toteutuminen edellyttäisi verotusmenettelyä koskevan erityissääntelyn yhdenmukaistamista suhteessa esityksen mukaiseen asiointilain sääntelyyn, jossa sähköisen tiedoksiannon toimittaminen Suomi.fi-viesteihin ei edellytä hallinnon asiakkaalta erillistä suostumusta. Valmistelun aikana on päätetty aloittaa verotusmenettelyä koskevan erityissääntelyn valmistelu. Tavoitteena olisi, että verotusmenettelyssä sovellettaisiin tässä esityksessä ehdotettavaa sääntelyä verotusmenettelyn erityispiirteet huomioiden.

Liikenne- ja viestintävirasto Traficomien toimintamenoihin kohdentuisi noin 2,8 miljoonan euron vuotuiset säästöt. Edellä mainitut toimintamomenttikohtaiset säästöt on huomioitu hallinnonalojen talouden ja toiminnan suunnittelussa osana kehysvalmistelua ja talousarviosuunnittelua. Hallinnonalojen toimenpiteet ja säästö tavoitteet on osaltaan kuvattu

23.9.2024 julkaistuissa ministeriöiden hallinnonalakohtaisissa tuottavuusohjelmissa.⁴ Toisaalta uudistuksella arvioidaan olevan vaikutuksia paperipostin yksikköhintoihin, mikä edelleen nostaa paperitse toimitetun kirjeen yksikköhintaa jo olemassa olevan kustannustrendin lisäksi.

Säästöarvio on laadittu vasten nykyistä Suomi.fi-viestien käyttöastetta valtionhallinnon viranomaisissa, millä on täsmennetty vuonna 2023 laadittua alkuperäistä arviota. Säästöpotentiaali voi kasvaa yhä uusien viranomaisten ottaessa Suomi.fi-viestit käyttöön osana asiointipalvelujaan ja järjestelmiään. Käyttäjämäärän voimakkaan kasvun arvioidaan muodostavan palvelusta myös viranomaisille aiempaa houkuttelevamman viestinvälityskanavan, minkä ennakoitaan kasvattavan myös orgaanisesti palvelun käyttöastetta suhteessa nykytilaan. Valtionhallinnon toimijoista esimerkiksi puolustusministeriön hallinnonalalla toimiva Puolustusvoimat käyttää Suomi.fi-viestejä rajallisesti ainoastaan osana verkko-oppimisympäristöään (n. 13 000 Suomi.fi-viestiä vuodessa), mutta Puolustusvoimien vuotuiset postituskustannukset ovat vuoden 2023 kustannustasolla olleet 2,3 miljoonaa euroa, joka on vuosittain kasvanut noin 20 %. Kustannuserästä merkittävä osa suuntautuu kansalaisille toimitettavista kutsuntoihin liittyvistä aineistoista.

Hallinnonalojen ulkopuolisista toimijoista Kansaneläkelaitos on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos ja Verohallinnon ohella merkittävin tiedoksiantaja lähettävä viranomainen viestivolyymilla mitattuna. Kansaneläkelaitoksen vuosittaiset kustannukset paperikirjepostitukseen liittyen ovat noin 13–14 miljoonaa euroa (vuoden 2023 kustannustaso). Kansaneläkelaitos ei ole tukipalvelulain 5 §:n 1 momentin nojalla velvoitettu viestinvälityspalvelun hyödyntämiseen. Kansaneläkelaitos ei myöskään hyödynnä palvelua lain 5 §:n 2 momentin mukaisen käyttöoikeuden nojalla. Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 20 a §:n 2 momentin mukaan Kela voi antaa päätöksen tiedoksi sähköisenä viestinä asianosaisen nimenomaisella suostumuksella. Suostumukseen pohjautuvan sähköisen tiedoksiannon mahdollistamiseksi Kansaneläkelaitos ylläpitää rekisteriä annetuista suostumuksista. Sosiaali- ja terveysministeriön 23.9.2024 julkaiseman hallinnonalan tuottavuusohjelman mukaan Kansaneläkelaitoksen sähköisesti annettujen päätösten osuus on tavoitteena nostaa 80 prosenttiin (vuoden 2024 alussa noin 27 prosenttia). Edellytyksenä säästötavoitteeseen pääsemiseksi on mainittu digitaalisen ensisijaisuuden huomiointi lainsäädännössä. Riskinä säästöjen toteutumiselle on mainittu Postin hinnankorotukset. Kela hyödyntää päätösten sähköisessä tiedoksiannossa asiointipalveluaan OmaKelaa. Suostumuksen sähköiseen tiedoksiantoon oli antanut vuoden 2024 loppuun mennessä Kelalle yli miljoona henkilöä. Suostumuksen antaneiden henkilöiden määrä on kasvanut kahden kuukauden aikana n. 30 %.

Sosiaali- ja terveysministeriöstä saadun tiedon mukaan ministeriö valmistelee Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 20 a §:n muuttamista (STM117:00/2023). Tavoitteena on muuttaa sääntelyä tässä esityksessä ehdotettavan yleislainsäädännön suuntaan. Mainitun lain 20 a §:n 2 momenttia muutettaisiin siten, että sen sisältönä olisi viittaus asiointilain sähköistä tiedoksiantoa koskeviin säännöksiin, jolloin Kelaan sovellettaisiin voimassa olevaa yleissääntelyä. Muutos tarkoittaisi, että sähköiseen tiedoksiantoon ei edellyttäisi asianosaisen nimenomasta suostumusta, vaan sähköisen osoitetiedon ilmoittaminen riittäisi. Valtionhallinnon tuottavuusohjelmassa on arvioitu, että muutos tuottaisi kuuden miljoonan

⁴ Ministeriöiden hallinnonalakohtaiset tuottavuusohjelmat <<https://vm.fi/valtionhallinnon-tuottavuusohjelma>>, luettu 9.10.2024.

euron säästöt toimintamenoissa. Laissa säilyisi kuitenkin seitsemän päivän tiedoksisaantiolettama poikkeuksena yleislainsäädäntöön.

Suomi.fi-viestien palveluntuottajaorganisaation Digi- ja väestötietoviraston mukaan palvelun vuosittaiset suorat kustannukset olivat vuonna 2023 noin 4,7 miljoonaa euroa, joka on pitänyt sisällään kaikki palvelun tuottamiseen, ylläpitoon ja jatkokehitykseen liittyvät suorat kustannukset koskien ostopalveluja, henkilöstöä, infrastruktuurin ylläpitoa ja poistoja. Jatkokehityksen osalta vuoden 2023 aikana toteutettiin merkittäviä investointeja muun muassa mobiilisovelluskäyttöliittymän uudistamiseen ja arkkitehtuurin uudistamiseen. Lisäksi budjetti on pitänyt sisällään Suomi.fi-viestien vuosibudjettiin vyörytettyjä yhteisiä Digi- ja väestötietoviraston kustannuksia koskien asiakaspalvelua ja -tukea sekä viranomaisille että kansalaisille, viraston yhteisiä tukipalvelutoimintoja sekä markkinointia ja viestintää.

Suomi.fi-viestien kustannukset katetaan momentilta 28.30.03 Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot, jolle ei esitetä uutta määrärahaa. Kustannukset katetaan olemassa olevasta määrärahasta priorisoimalla toimintamenoja tai jaksottamalla palvelun jatkuvaan kehittämiseen liittyviä investointitarpeita. Lakiesityksellä on vaikutuksia Suomi.fi-viestien infrastruktuuri- ja kapasiteetikustannuksiin käyttäjämäärän ja viestimäärän lisääntyessä. Digi- ja väestötietoviraston arvion mukaan Suomi.fi-viestien pilvipalvelukustannukset kasvaisivat noin 130 000–170 000 euroa vuodessa lainsäädännön astuessa voimaan. Julkisen hallinnon yhteisten tukipalvelujen, viestinvälityspalvelu mukaan luettuna, tarkoituksena on tuottaa kustannustehokkuutta tarjoamalla yhteisiä ja keskitettyjä ratkaisuja koko julkisen hallinnon tarpeisiin useiden virasto- ja toimialakohtaisten erillisratkaisujen tuottamisen sijasta. Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta on 6.2.2024 kokouksessaan linjannut hallitusohjelmaan sisältyvään valtionhallinnon tuottavuusohjelman toimeenpanoon liittyen, että ICT- ja digitalisaatiohankkeissa tuottavuutta parannetaan hyödyntämällä aiempaa vahvemmin hallinnon yhteisiä palveluita. Myös yhteiskunnan uudistamisen ministerityöryhmä on 17.5.2024 kokouksessaan linjannut, että viranomaisten sähköisissä tiedoksiannoissa tulisi hyödyntää ensisijaisesti yhteisiä tukipalveluita.

Sähköisen tiedoksiantotavan ensisijaisuus kasvattaa myös sähköisten tunnistautumisten lukumäärää ja sähköiseen tunnistukseen liittyviä kustannuksia. Sähköisen tunnistuksen kustannukset katetaan erilliseltä arviomäärärahmomentilta 28.30.04, jolle ei esitetä uutta määrärahaa. Kustannusten on arvioitu olevan katettavissa arviomäärärahmomentin nykyisellä määrärahatasolla. Digi- ja väestötietoviraston mukaan esityksen vaikutukset sähköisen tunnistuksen kustannusten kasvuun voisivat olla vuositasolla noin 400 000–500 000 euroa. Kustannusten kasvu johtuu esityksen vaikutuksista tunnistuksen käytön laajentumiseen, kun henkilöt tunnistautuvat Suomi.fi-viesteihin aiempaa useammin. Sähköisen tunnistuksen kustannusten kasvuun liittyy kuitenkin epävarmuuksia ja muuttujia, jotka voivat hillitä kustannusten kasvun nousua. Suomi.fi-viestien mobiilisovellusversio edellyttää vähemmän tunnistuskertoja kuin verkkoselainpohjainen Suomi.fi-viestien käyttö. Mikäli mobiilisovellusversio saavuttaa verkkoselainpohjaista käyttöliittymää suuremman suosion, jää sähköisen tunnistuksen kustannusten kasvu arviota maltillisemmaksi. Mobiilisovellusversion käyttöönottoa pyritään toimeenpanon yhteydessä markkinoimaan aktiivisesti. Nykyisellään jo valtaosa Suomi.fi-viestien käyttäjistä (85 %) hyödyntää mobiilisovellusratkaisua verkkoselainpohjaisen käyttöliittymän sijasta. Myös uusien tunnistautumisratkaisujen, eli muun muassa digitaalisen lompakon hyödyntämisen laajuus pankkitunnuksiin nojautuvan tunnistuksen hyödyntämisen sijasta madaltaisi kustannusten kasvua.

Oikeusministeriön hallinnonala

Sähköisen tiedoksiannon edistämiseksi esitys sisältää oikeusministeriön hallinnonalan lainsäädännön muutosehdotuksia. Näiden valmistelusta vastaavan alatyöryhmän työssä on arvioitu erikseen muutosehdotusten vaikutuksia oikeusministeriön hallinnonalan viranomaistoimijoille. Tämän vuoksi myös muutosehdotusten tuomia kustannussäästöjä oikeusministeriön hallinnonalalla on arvioitu yksityiskohtaisemmalla tasolla kuin muilla hallinnonaloilla. Hankkeella arvioidaan oikeusministeriön hallinnonalalla saavutettavan noin 2–4 miljoonan euron vuotuiset säästöt. Syntyvien säästöjen määrä on riippuvainen erityisesti Suomi.fi-viestit-tilien määrän kasvusta, sähköisen prosessiosoitteen käytön yleistymisestä tuomioistuimissa sekä yleisten tuomioistuinten asianhallintajärjestelmän (AIPA) teknisestä kehityksestä.

Käräjäoikeudet. Vaikka Suomi.fi-viestit on otettu käyttöön tuomioistuinten AIPA-tietojärjestelmässä, säästöjen aikaansaaminen yleisissä tuomioistuimissa edellyttäisi, että Suomi.fi-viestinvälityspalvelun ja tuomioistuinten AIPA-tietojärjestelmän välillä olisi liityntä, jonka kautta Suomi.fi-viestinvälityspalvelu palauttaisi AIPA-järjestelmään automaattisesti tiedon siitä, että henkilö on vahvistanut viestinvälityspalvelussa asiakirjan vastaanotetuksi. Tuomioistuinvirasto on ilmoittanut, että edellä mainitun ominaisuuden mahdollistava liityntä AIPA-tietojärjestelmän ja Suomi.fi-viestinvälityspalvelun välillä voidaan todennäköisesti ottaa käyttöön lakiehdotusten suunniteltuun voimaantuloajankohtaan eli vuoden 2026 alkuun mennessä. Sen sijaan muissa kuin AIPA-tietojärjestelmässä käsiteltävissä asioissa Suomi.fi-viestinvälityspalvelua ei ole mahdollista hyödyntää ilman järjestelmän jatkokehitystä, joka ei Tuomioistuinvirastosta saadun tiedon mukaan ole lähivuosina näköpiirissä. Uudistuksen kannalta keskeisin AIPA-järjestelmän ulkopuolella käsiteltävä asiaryhmä ovat summaariset riita-asiat. Summaaristen riita-asioiden runsauden, viime aikoina noin 400 000 juttua vuodessa, vuoksi Suomi.fi-viestinvälitysjärjestelmän hyödyntäminen niissä voisi vaikuttaa suuresti käräjäoikeuksissa toimitettavien todisteellisten sähköisten tiedoksiantojen määrään.

Käräjäoikeuksien osalta esitys vähentäisi haastemiestyötä ja postituskustannuksia. Haastemiestiedoksiannoissa kulut muodostuvat keskeisesti henkilötyövuosista, ja sen vuoksi taloudellisten vaikutusten arvioiminen henkilötyövuosien näkökulmasta on näiden osalta erityisen merkityksellistä. Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että haastemiehet toimittavat haastemiestiedoksiantoja ja puhelintiedoksiantoja, ja että muu käräjäoikeuksien henkilökunta huolehtii muista tiedoksiannoista. Tuomioistuinvirastosta saadun tiedon mukaan haastemiesten henkilötyövuosimäärä vuonna 2023 oli 270, mistä tiedoksiantoihin kohdentui 254 henkilötyövuotta. Tuomioistuinvirastosta saatujen tiedoksiannon laskennallisten kustannusten perusteella yhden haastemiestiedoksiannon hinnaksi voidaan arvioida noin 46,50 euroa ja yhden puhelintiedoksiannon hinnaksi noin 19,90 euroa.

Karkeasti voidaan arvioida, että nykyään toteutettavista haastemiestiedoksiannoista noin kymmenesosa ja puhelintiedoksiannoista noin neljännes voitaisiin jatkossa toimittaa todisteellisina sähköisinä tiedoksiantoina lakiesityksen myötä. Näin ollen käräjäoikeuksissa arviolta noin 15 000 tiedoksiantoa, jotka nyt toimitetaan haastemiestiedoksiantona tai puhelintiedoksiantona, voitaisiin jatkossa toimittaa todisteellisina sähköisinä tiedoksiantoina. Tämä vastaisi laskennallisesti noin 545 000 euron säästöä vuodessa haastemiestyön ja tähän työhön liittyvien postituskustannusten vähentymisen johdosta.

Edellä olevat arviot haastemiestiedoksiantojen ja puhelintiedoksiantojen toimittamisesta jatkossa todisteellisina sähköisinä tiedoksiantoina sisältävät myös näiden tiedoksiantojen edellyttämät postituskustannukset. Postituskustannusten määrän voidaan arvioida vähentyvän kuitenkin myös siksi, että nykyään vastaanottotodistustiedoksiantoina toimitettavat tiedoksiannot voitaisiin toimittaa todisteellisina sähköisinä tiedoksiantoina. Tältä osin voidaan arvioida, että todisteellista sähköistä tiedoksiantoa voitaisiin jatkossa käyttää noin 90

prosentissa tilanteista, joissa nykyään käytetään vastaanottotodistustiedoksiantoa. Esityksen voidaan arvioida johtavan siihen, että noin 80 000 tiedoksiantoa, jotka nyt toimitetaan vastaanottotodistustiedoksiantona postitse, toimitettaisiin jatkossa todisteellisina sähköisinä tiedoksiantoina. Näin ollen uudistuksen vaikutus käräjäoikeuksien postituskustannuksiin olisi vastaanottotodistustiedoksiantojen osalta noin 240 000 euroa vuodessa.

Haastemiestiedoksiantojen, puhelintiedoksiantojen ja vastaanottotodistustiedoksiantojen osalta vuosittaiset säästöt käräjäoikeuksissa olisivat siten yhteensä arviolta noin vajaat 800 000 euroa. Muiden kuin edellä mainittujen tiedoksiantotapojen osalta uudistuksen taloudelliset vaikutukset olisivat vähäiset. Säästövaikutuksia olisi myös sillä, että tiedoksiantomenettelyn tehostuminen voisi vähentää pääkäsittelyjen peruuntumisia käräjäoikeudessa, kun haastemiehet voisivat keskittyä vaikeampiin tiedoksiantoihin. Pääkäsittelyn peruuntumisesta aiheutuu sekä valtiolle että asianosaisille taloudellisia menetyksiä, jotka näin vähenisivät.

Hallinto-oikeudet. Sähköisen prosessiosoitteen nykyistä laajempi käyttö vähentäisi hallinto-oikeuksien postituskustannuksia ja tehostaisi tiedoksiantomenettelyä. Hallinto-oikeudet ovat kuitenkin tiedoksiantotavassa sidottuja valittajan ilmoittamaan prosessiosoitteeseen. Hankkeessa pyritään ohjaamaan hallintoprosessilain muutoksilla valittajia ilmoittamaan nykyistä useammin prosessiosoitteeksi sähköinen osoite, mutta valittajalla olisi edelleen mahdollisuus ilmoittaa prosessiosoitteeksi pelkästään postiosoite.

Mikäli esimerkiksi puolet nykyisin kirjeitse toimitettavista tavallisista ja todisteellisista tiedoksiannoista voitaisiin toimittaa sähköisellä tavalla, tämä vähentäisi tiedoksiantojen postituskustannuksia hallinto-oikeuksissa noin 90 000–110 000 eurolla. Säästöjä syntyisi erityisesti saantitodistustiedoksiannon käytön vähentymisestä, jonka postituskustannus on 13,11 euroa kappaleelta. Syntyvät postituskustannussäästöt ovat merkittävästi sidoksissa muun ohella asiointipalvelun käyttöön ja sen käytön lisääntymiseen, johon kannustetaan myös ehdotetulla oikeudenkäyntimaksun porrastuksella.

Hovioikeudet, korkein oikeus, korkein hallinto-oikeus, markkinaoikeus, vakuutusosikeus ja työtuomioistuin. Uudistus vaikuttaisi myös hovioikeuksien postituskustannuksiin, koska vastaanottotodistustiedoksiantoja voitaisiin toimittaa suuressa määrin todisteellisina sähköisinä tiedoksiantoina. Olettaen jälleen sähköisen tiedoksiannon ulkopuolelle jäävän joukon suuruudeksi noin kymmenen prosenttia, voidaan laskea, että postitettavien vastaanottotodistustiedoksiantojen määrän vähentyminen hovioikeuksissa voisi edellä käräjäoikeuksien kohdalla kerrottujen olettamusten vallitessa vähentää hovioikeuksien postituskustannuksia noin parilla kymmenellä tuhannella eurolla vuodessa. Esitys vähentäisi myös korkeimman oikeuden, korkeimman hallinto-oikeuden, markkinaoikeuden, vakuutusosikeuden ja työtuomioistuimen postituskustannuksia. Vaikutus arvioidaan kuitenkin vähäiseksi, koska postituskustannusten kokonaismäärä on Tuomioistuinvirastosta saadun tiedon mukaan kyseisissä tuomioistuimissa suhteellisen vähäinen.

Oikeudenkäyntimaksun porrastus hallinto- ja erityistuomioistuimissa. Oikeudenkäyntimaksuja tarkistetaan kolmivuotiskausittain, viimeksi vuoden 2025 alusta. Oikeudenkäyntimaksuista eri tuomioistuimissa kertyi kaiken kaikkiaan valtiolle vuonna 2023 noin 30,7 miljoonan euron maksutulot. Asiamäärien pysyessä vuoden 2023 tasolla, vuoden 2025 alussa voimaan tulleet korotukset lisäävät vuosittaista oikeudenkäyntimaksutuloa arviolta noin 2,87 miljoonalla eurolla.

Hallinto- ja erityistuomioistuimet eli hallinto-oikeudet, korkein hallinto-oikeus, markkinaoikeus, työtuomioistuin ja vakuutusosikeus lähettivät vuonna 2023 reilut 6300 oikeudenkäyntimaksua koskevaa laskua, joiden yhteissumma oli noin 2,87 miljoonaa euroa.

Oikeudenkäyntimaksun porrastus hallinto- ja erityistuomioistuinten osalta alentaisi oikeudenkäyntimaksujen maksukertymää enimmillään noin 190 tuhatta euroa, jos asiointipalvelua käytettäisiin täysimääräisesti. Realistinen vaikutus voisi olla, että oikeudenkäyntimaksun porrastus kannustaisi asiointipalvelun käyttöön 50–70 prosentissa tapauksista, jolloin maksukertymän alenema olisi 95–133 tuhatta euroa. Kannustinvaikutus arvioidaan sitä vähäisemmäksi, mitä korkeampi oikeudenkäyntimaksu alun perin on. Oikeudenkäyntimaksun porrastus merkitsisi siten noin 3–5 %:n vähennystä hallinto- ja erityistuomioistuinten perimien oikeudenkäyntimaksujen määriin.

Oikeudenkäyntimaksun porrastuksen kannustinvaikutus ulottuu sellaisiin asioihin, joiden käsittelystä peritään oikeudenkäyntimaksua. Kaikissa hallintotuomioistuimissa käsiteltiin vuonna 2024 yhteensä noin 18 500 asiaa, joista noin puolet maksullisissa asiaryhmissä. Vuonna 2024 korkeimmassa hallinto-oikeudessa käsiteltiin reilu 3 700 asiaa, joista noin 60 % maksullisissa asiaryhmissä. Markkinaoikeudessa ja työtuomioistuimessa käsiteltävät asiat ovat maksullisia. Vakuutus-oikeudessa taas valtaosa käsiteltävistä asioista on maksuttomia. Erityisesti hallinto-oikeuksien ja korkeimman hallinto-oikeuden osalta kannustinvaikutukseen vaikuttaa myös asiat, joiden käsittelyyn on myönnetty oikeusapua. Tällöin valittajalta ei peritä oikeudenkäyntimaksua. Vaikka asiointipalvelun käyttö vähentää tuomioistuinten kansliahenkilökunnan työtä, säästövaikutus olisi yksittäisen tuomioistuimen osalta suhteellisen pieni. Muutoksen arvioidaan kuitenkin tuovan tuomioistuimille kustannussäästöjä myös tältä osin. Vireillepanija tekee osan tuomioistuimen työstä syöttäessään asian tiedot sekä valituksen ja sen liitetiedostot järjestelmään siten, että ne ovat suoraan luettavissa tuomioistuimen asianhallintajärjestelmästä, ja tiedot ovat myös helposti vietävissä tuomioistuimen laatimiin asiakirjoihin. Jos valitus on tehty hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa, henkilötunnus välittyy tuomioistuimelle suoraan Suomi.fi-tunnistuksen kautta, jolloin valituksen tehnyt henkilö saadaan yksilöityä ja myös tunnistettua luotettavasti. Tuomioistuimen työtä säästyy myös myöhemmissä asian käsittelyn vaiheissa. Huomattavaa säästöä syntyy, kun todisteellinen tiedoksianto voidaan suorittaa sähköisesti asiointipalvelussa kalliin saantitodistuskirjeen lähettämisen sijasta.

Syyttäjälaitos. Syyttämättäjättämispäätöksiä tehtiin vuonna 2023 noin 32 500 asiassa ja ne annettiin epäillyille tiedoksi postitse. Yhdellä asialla voi olla useita epäiltyjä ja lisäksi päätöksiä annetaan postitse tiedoksi asianomistajille. Jos arvioidaan karkeasti, että päätös lähetetään tiedoksi postitse epäillyn lisäksi edes yhdelle muulle henkilölle hieman yli puolessa asioista, syyttämättäjättämispäätösten nykyistä laajemmalla sähköisellä tiedoksiannolla voidaan arvioida saavutettavan joidenkin kymmenien tuhansien eurojen säästö vuositasolla postituskustannuksissa. Syyttäjä antoi vuonna 2022 sakkomenettelyssä noin 34 000 rangaistusmääräystä, ja sähköisen tiedoksiannon nykyistä laajemmalla hyödyntämisellä olisi mahdollista saada vastaavia säästöjä myös sakkomenettelyssä.

Ulosottolaitos. Ulosottolaitokselta saatujen tietojen mukaan keskeinen ongelma ulosoton kannalta on se, että vain harva kansalainen on oma-aloitteisesti ottanut käyttöön Suomi.fi-viestit. Uusien Suomi.fi-tilien perustamisen ja esityksen mukaisen ulosottokaaren 3 luvun 38 §:n 3 momentin mukaisten kieltojen poistumisen myötä voidaan arvioida olevan saatavissa säästöjä ulosoton postituskuluihin, mutta niiden tarkkaa määrää on tässä vaiheessa vaikea arvioida.

Ulosottolaitokselta saatujen tietojen mukaan Suomi.fi-viestit käyttöönotaneiden asiakkaiden määrä on tällä hetkellä noin 170 000. Ulosottokaaren 3 luvun 38 §:n 3 momentin mukaisten kieltojen määrä ulosottovelallisten osalta on puolestaan noin 15 000. Vuoden 2023 aikana ulosoton asiakkaana oli noin 574 000 eri velallista, joista noin 520 000 oli luonnollisia henkilöitä.

Varovaisesti arvioiden ja mikäli tukeudutaan edellä esitettyihin lukuihin, niin ulosoton osalta tehdyn laskelman perusteella säästö postikuluissa olisi vuosittain noin 850 000 euroa, mikäli Suomi.fi-viestit käyttöönottaneiden määrä ulosoton asiakkaissa kasvaa 50 prosenttia ja tilejä olisi siis 255 000. Laskelmassa myös kieltojen määrä kasvaa 50 prosenttia ja kieltoja olisi 22 500.

Mikäli Suomi.fi-viestit käyttöönottaneiden määrä ulosoton asiakkaissa kasvaa 100 prosenttia ja tilejä olisi 340 000, niin säästö postikuluissa olisi vuosittain noin 2 000 000 euroa. Kieltojen määrä olisi tässä vaihtoehdossa 30 000. Jos taas Suomi.fi-viestit käyttöönottaneiden määrä kasvaa 150 prosenttia ja tilejä olisi 425 000, niin vuosittainen säästö postikuluissa olisi noin 3 100 000 euroa. Tässä vaihtoehdossa kieltojen määrä olisi 37 500.

Edellä esitetyt arviot postitussäästöjen määristä ovat vain karkeita arvioita mahdollisista säästöistä, mutta ne antavat ainakin jonkinlaista yleiskuvaa asiasta. Epävarmuustekijänä laskelmien osalta voidaan pitää esimerkiksi kieltojen määrää. On hyvin haasteellista etukäteen arvioida sitä, miten ulosottoaaren 3 luvun 38 §:n 3 momentin mahdollinen kumoaminen vaikuttaisi jatkossa kieltojen määrään.

Oikeusapu- ja edunvalvontatoimistot. Esitys vähentäisi jonkin verran oikeusapu- ja edunvalvontatoimistojen postituskustannuksia, mutta vaikutus arvioidaan vähäiseksi, koska hallintolain 54 §:n tiedoksiantovelvollisuuden piiriin kuuluvat asiakirjat annetaan jo nykyisin tiedoksi pääosin muuta kautta kuin postitse. Postituskustannuksiin vaikuttaa myös se, että Suomi.fi-viesteihin lähetettävät viestit eivät nykyisellään sovellu tiedoksiantotavaksi silloin, kun avustaja asioi hakijan puolesta. Postitussäästöjä on siten saatavissa vain siltä osin kuin hakija asioi suoraan oikeusaputoimiston kanssa. Tilastotietoa lukumäärästä ei ole saatavilla. Mikäli Suomi.fi-viestejä hyödyntävien kansalaisten lukumäärä uudistuksen tavoitteiden mukaisesti nousee, on kuitenkin oletettavissa, että Suomi.fi-viestien lukumäärän kasvu näkyy myös tällä sektorilla.

Sektorin postituskustannukset koostuvat pääosin muusta kuin hallintolain 54 §:n tiedoksiantovelvollisuuden piiriin kuuluvasta asiakasviestinnästä, jota pyritään ohjaamaan uusiin viestipalveluihin. Oikeusavussa sähköinen viestipalvelu on otettu käyttöön kesällä 2024 ja edunvalvonnassa viestipalvelu on tarkoitus saada käyttöön vuonna 2025. Tätä kautta on saatavissa säästöjä postituskustannuksiin, mutta niiden määrää on tässä vaiheessa vaikea arvioida.

Esitutkintaviranomaiset

Asiointilain ja digipalvelulain 2 luvun soveltamisalamuutoksen vuoksi taloudellisia vaikutuksia on arvioitu erikseen esitutkintaviranomaisista erityisesti poliisin osalta.

Poliisi. Poliisi tekee asianosaisille lähetettäviä esitutkintapäätöksiä arviolta 200 000 asiassa vuodessa. Koska asioissa voi olla useita asianosaisia, lähetetään päätöksiä arviolta noin 360 000 kappaletta, joista suurin osa eli jopa 75 prosenttia lähetetään nykyisin kirjeitse. Karkeasti arvioiden kirjeiden määrä voisi sähköisen lähettämisen myötä vähentyä siten noin 200 000 kappaleella vuositasolla, jolloin uudistuksella voitaisiin saavuttaa pelkästään postituskustannuksissa 200 000 euron säästö. Lisäksi poliisissa on arvioitu, että päätösten käsittelyssä säästettäisiin työaikaakin noin 10 minuuttia / päätös, mikä vastaisi yhteensä noin 20 henkilötyövuoden eli usean sadan tuhannen euron säästöä työkustannuksissa. Poliisitutkintojen määrä on noin 15 % esitutkintojen määristä, joten myös poliisitutkinnassa voidaan arvioida saavutettavan joidenkin kymmenien tuhansien eurojen säästöt edellä esitetyn esitutkintaa koskevin varauksin. Poliisi lähettää arviolta 75 000 rikesakkoa vuodessa, ja sähköisen

tiedoksiannon laajempi hyödyntäminen toisi vastaavasti arviolta joidenkin kymmenien tuhansien eurojen säästöjä sakkomenettelyn osalta. Poliisin toiminnassa siirtyminen kokonaisuudessaan sähköisiin toimintamalleihin on riippuvaista myös muun ohella tietoturvakysymyksistä ja järjestelmäkehityksestä. Näin suurin säästöihin ei siten todennäköisesti päästäisi ainakaan välittömästi uudistuksen voimaantumisen jälkeen.

Tulli, Rajavartiolaitos ja Puolustusvoimat. Tullin, Rajavartiolaitoksen ja Puolustusvoimien suorittaman esitutinnan asiämäärät ovat merkittävästi vähäisempiä poliisilla. Sähköisen tiedoksiannon hyödyntäminen esitutkintapäätösten toimittamisessa toisi vähäisiä säästöjä myös näille toimijoille.

4.2.1.3 Kunnat

Kuntasektorin suoria taloudellisia vaikutuksia on arvioitu myös vasten nykyistä Suomi.fi-viestien käyttöasteetta kunnallisissa viranomaisissa, millä on täsmennetty vuonna 2023 laadittua alkuperäistä arviota. Digi- ja väestötietoviraston tietojen mukaan vuonna 2023 kunnalliset viranomaiset toimittivat 190 000 Suomi.fi-viestiä eli palvelun käytön kasvattamiseen kuntasektorilla on olemassa edelleen suuri käyttämätön potentiaali, mitä myös Kuntaliiton vuonna 2024 toteuttaman selvityksen havainnot ovat tukeneet. Suomi.fi-viestien käyttö kuntasektorilla painottuu suurimpiin kaupunkeihin, ja myös Kuntaliiton selvityksen mukaan Suomi.fi-viestit on käytössä sitä kattavammin, mitä suurempi kunta on kyseessä. Pelkästään kolmen suurimman Suomi.fi-viestejä käyttävän kunnan eli Espoon, Vantaan ja Helsingin kaupunkien osuus kuntasektorin vuotuisesta lähetysmäärästä on lähes 60 %. Esimerkiksi Espoossa Suomi.fi-viestejä lähetetään koskien varhaiskasvatuksen palveluja ja talouspalveluja.

Vuoden 2023 viestimääriin pohjautuen voidaan arvioida, että nykyisellä kuntien Suomi.fi-viestien käyttöasteella lakiesityksen vaikutukset kuntatalouteen ovat melko vähäiset. Suorat vaikutukset muodostuisivat Suomi.fi-viestejä vastaanottavien kansalaisten määrän noustessa noin 4 miljoonaan, mikä tarkoittaisi nykyisellä käyttöasteella Suomi.fi-viestien lähetysmäärien kasvua noin 0,5 miljoonalla kappaaleella. Lisäksi julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (TE-palvelut) ovat siirtymässä kunnille vuoden 2025 alusta lukien, mikä siirtää noin 600 000 vuosittaista sähköistä tiedoksiantoa valtionhallinnolta kunnille nykyisillä sähköisten tiedoksiantojen vastaanottajamäärillä. Lakiesityksen vaikutuksesta TE-palveluihin liittyviä sähköisiä tiedoksiantoja annettaisiin 1,5 miljoonaa kappaletta nykytilannetta enemmän, mikä kasvattaisi kuntataloudelle muodostuvat säästöt noin 2 miljoonaan euroon vuosittain. Kuntaliiton selvityksen ja Suomi.fi-viestien käyttötilaston perusteella kuntasektorin käyttämätön potentiaalinen voidaan arvioida olevan merkittävä sähköisessä viranomaisviestinnässä. Valmistelussa on myös arvioitu, että Suomi.fi-viestien käyttäjämäärän merkittävä kasvu tekee palvelun hyödyntämisestä kunnille huomattavasti aiempaa houkuttelevamman viestinvälityskanavan, minkä ennakoidaan kasvattavan jatkossa orgaanisesti kuntien käyttömääriä edelleen. Jos merkittävä osa Suomen kunnista käyttäisi Suomi.fi-viestejä yhtä kattavasti kuin esimerkiksi palvelua laajasti varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimialla käyttävä Kokkolan kaupunki (n. 0,2 viestiä asukasta kohden vuodessa), kunnat lähettäisivät nykyisellä Suomi.fi-viestien käyttöasteella (1,4 miljoonaa suostumuksen antanutta) noin 0,75 miljoonaa Suomi.fi-viestiä nykytilaa enemmän koskien yli 15-vuotiaita suomalaisia. Käyttäjämäärän noustessa noin 4 miljoonaan tämä tarkoittaisi arviolta noin 2,2 miljoonan Suomi.fi-viestin kasvua suhteessa nykytilaan. Kuntien nykyinen Suomi.fi-viestien käyttöaste, käyttöasteen kasvun potentiaali ja TE-uudistus huomioiden kuntataloudelle arvioidaan lakiesityksen myötä muodostuvan noin 4 miljoonan euron vuotuinen säästö. Arvioidun säästön realisoituminen edellyttäisi kuitenkin Suomi.fi-viestien laajempaa käyttöönottoa suuressa osassa kuntia. Esityksessä ehdotettujen muutosten perusteella ei kuitenkaan tehtäisi muutoksia kuntien valtionosuksiin.

4.2.1.4 Hyvinvointialueet

Kuntasektorin tapaan vuoden 2023 Suomi.fi-viestimääriin pohjautuen voidaan arvioida, että nykyisellä hyvinvointialueiden viestinvälityspalvelun käyttöasteella lakiesityksen vaikutukset hyvinvointialueiden talouteen ovat vähäiset. Vuoden 2023 aikana hyvinvointialueet toimittivat Digi- ja väestötietoviraston tietojen mukaan 26 000 sähköistä Suomi.fi-viestiä. Viestimäärä hyvinvointialueilla on kuitenkin nopeasti kasvamassa ja osana Suomen kestävästä kasvun ohjelmaa (RRP) sosiaali- ja terveysministeriö on osoittanut hankerahoitusta Suomi.fi-palvelujen (ml. Suomi.fi-viestit) käyttöönottojen tukemiseksi hyvinvointialueilla. Vuoden 2024 aikana lokakuun alkuun mennessä hyvinvointialueet olivat toimittaneet jo yhteensä 78 000 Suomi.fi-viestiä eli kokonaismäärä vuoden 2024 aikana on nousemassa yli 100 000 kappaleeseen, mikä tarkoittaisi viestimäärän nelinkertaistumista vuoden aikana. Lähetettyjen Suomi.fi-viestien määrän odotetaan kuitenkin kasvavan vuosittain merkittävästi edelleen vuoden 2024 tasoon verrattuna. Toisaalta edelleen noin neljännes hyvinvointialueista ei lakisääteisestä käyttövelvoitteesta huolimatta käytä Suomi.fi-viestejä lainkaan.

Kuntasektorin tapaan lakiesityksen arvioidaan tekevän Suomi.fi-viestien hyödyntämisestä hyvinvointialueilla aiempaa houkuttelevan merkittävän käyttäjämäärän kasvun myötä. Jos hyvinvointialueet käyttäisivät Suomi.fi-viestejä yhtä kattavasti kuin palvelua melko kattavasti potilaskirjeissään käyttävä Pohjois-Savon hyvinvointialue (n. 0,16 viestiä asukasta kohden vuodessa), hyvinvointialueet toimittaisivat nykyisellä Suomi.fi-viestien käyttöasteella noin 730 000 viestiä enemmän. Lakiesityksellä tavoitellaan, että Suomi.fi-viestien käyttäjämäärä kasvaisi noin 4 miljoonaan käyttäjään, jolloin hyvinvointialueet toimittaisivat Pohjois-Savon mukaisen käyttöasteen myötä noin 2,1 miljoonaa Suomi.fi-viestiä nykytilaan verrattuna enemmän eli vuosittaiset säästöt olisivat noin 2 miljoonaa euroa. Arvioidun säästön toteutuminen edellyttäisi kuitenkin Suomi.fi-viestien laajempaa käyttöönottoa hyvinvointialueilla. Esityksessä ehdotettujen muutosten perusteella ei kuitenkaan tehtäisi suoraan muutoksia hyvinvointialueiden rahoitukseen, mutta toteutuneita säästöjä tarkasteltaisiin osana hyvinvointialueiden rahoituksen tarkistamista koskevissa jälkikäteistarkastuksissa.

4.2.2 Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset

4.2.2.1 Yhdenvertaisuusvaikutukset

Lakiesityksessä säädettäisiin viranomaisaloitteisesta Suomi.fi-viestit-palvelun käyttöönotosta silloin, kun henkilö tunnistautuu viranomaisen digitaaliseen palveluun Suomi.fi-tunnistuksella. Suomi.fi-viestipalvelun käyttöönoton jälkeen henkilö saisi viranomaisten tiedoksiantoja sähköisesti Suomi.fi-viesteihin postitse toimitettujen tiedoksiantojen sijaan ilman, että tämä edellyttäisi hänen erillistä suostumustaan. Koska tällä tavoin merkittävästi laajennetaan sellaisten ihmisten osuutta, jotka vastaanottavat viranomaisten tiedoksiannot sähköisesti kirjepostin sijaan, lakiesityksellä voidaan arvioida olevan huomattavia yhdenvertaisuusvaikutuksia.

Esityksen yhdenvertaisuusvaikutusten arvioidaan painottuvan niihin, jotka käyttävät Suomi.fi-tunnistusta asioidessaan viranomaisten sähköisissä palveluissa ja joille ehdotuksen johdosta luotaisiin viranomaisaloitteisesti Suomi.fi-viestit-tili. Nämä henkilöt saisivat sen jälkeen viranomaisten tiedoksiantonsa kirjepostin sijaan sähköisesti. Voidaan arvioida, että lakiesityksellä ei sen sijaan olisi merkittäviä välittömiä vaikutuksia henkilöihin, jotka ovat jo aiemmin omalla suostumuksellaan ottaneet käyttöön Suomi.fi-viestit. Nämä henkilöt saisivat edelleenkin viranomaisten tiedoksiantajansa Suomi.fi-viesteihin. Lakiesityksen myötä Suomi.fi-viestejä käyttävien viranomaisten määrän ja käytön laajuuden odotetaan kuitenkin

kasvavan, jolloin palveluun lähetettävien viranomaisten asiakirjojen määrä voisi kasvaa myös niillä henkilöillä, jotka ovat jo omasta suostumuksestaan ottaneet käyttöönsä Suomi.fi-viestit.

Lakiesityksellä ei myöskään olisi välittömiä vaikutuksia niihin, jotka eivät nykyisellään käytä lainkaan viranomaisten sähköisiä palveluja, koska esityksessä säädettäisiin viranomaisaloitteisesta Suomi.fi-viestien käyttöönotosta ja sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamisesta vain silloin, kun henkilö käyttää Suomi.fi-tunnistuspalvelua kirjautuessaan viranomaisen sähköiseen palveluun, esimerkiksi Verohallinnon tai Kelan sähköiseen palveluun. Ne, jotka eivät käytä Suomi.fi-tunnistusta saisivat edelleenkin tiedoksiantonsa kirjeellä postitse tai halutessaan sähköisesti muulla tavoin. He saattaisivat kuitenkin tulla Suomi.fi-viestien käyttäjiksi myöhemmin, mikäli he aloittavat Suomi.fi-tunnistuksen käytön taikka antavat suostumuksensa viestien käyttöönottoon. Tämä kuitenkin edellyttää, että heillä on käytössään vahvan sähköisen tunnistautumisen välineet Suomi.fi-tunnistusta varten. Tunnistautumisvälineiden saaminen edellyttää suomalaista henkilötunnusta. Siten kaikilla ei ole mahdollisuutta päästä Suomi.fi-viestien käyttäjiksi. Vahvan sähköisen tunnistautumisen edellytys Suomi.fi-viestien käytölle kuitenkin turvaa käyttäjän perusoikeuksien toteutumista esimerkiksi varmistamalla, että pääsy käyttäjälle saapuneisiin sähköisiin asiakirjoihin ja niiden sisältämään tietoon on lähtökohtaisesti käyttäjän itsensä hallinnassa.

Lakiesityksellä arvioidaan olevan positiivisia yhdenvertaisuusvaikutuksia niille henkilöille, joille kirjetiedoksianto soveltuu nykyisin verrattain heikosti ja joilla on riittävät digivalmiudet, mutta ei vielä Suomi.fi-viestit-tiliä. Viranomaisen sähköinen tiedoksianto voidaan toimittaa Suomi.fi-viestejä käyttäen perille luotettavasti ja hyvin nopeasti. Kun henkilö ottaa käyttöön Suomi.fi-viestit, ovat hänelle toimitettavat sähköiset asiakirjat luettavissa henkilön olinpaikasta riippumatta, kun hänellä on käytössään Suomi.fi-viestien lukemiseen soveltuva laite, internet-yhteys ja vahvan sähköisen tunnistuksen väline. Sähköinen tiedoksiantotapa voi parantaa esimerkiksi paljon matkustavia ja tilapäisesti muualla kuin postiosoitteessaan oleskelevia henkilöitä koskevien tiedoksiantojen perillemeno. Tällaiset henkilöt voivat saada tosiasiallisesti tiedon kirjeellä postitse toimitettavista tiedoksiannoista verrattain heikosti. Sähköinen tiedoksianto voi saavuttaa henkilön nopeammin ja luotettavammin myös muuton tai muun postiosoitteen muuttumisen yhteydessä, jolloin postin toimitus oikeaan osoitteeseen on usein epävarmempaa.

Suomi.fi-viestien käyttöönotto ja tiedoksiantojen vastaanottaminen sähköisesti voivat myös parantaa joidenkin haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden yhdenvertaista pääsyä viranomaisten viesteihin. Esimerkiksi joillekin vammairyhmiin kuuluville lakiesityksen ehdotukset sähköisen viranomaisasioinnin edistämiseksi voivat tuoda positiivisia yhdenvertaisuusvaikutuksia. Esimerkiksi monille kuulovammaisille henkilöille sähköinen viranomaisasiointi voi soveltua hyvin. Henkilölle voi olla helpompi vastaanottaa sähköisiä tiedoksiantoja myös liikkumista rajoittavan vamman tai sairauden vuoksi. Esimerkiksi pyörätuolin tai muun liikkumistukivälineen avulla liikkuville sähköiset tiedoksiannot voivat olla helpompia vastaanottaa kuin postitse toimitetut. Sähköisen tiedoksiannon elinkaari on arkistointiominaisuksiensa myötä myös useissa tapauksissa perinteistä paperikirjettä pidempi, sillä paperinen kirje voi muuttuvan tai muuttuneen elämäntilanteen tai siitä seuranneiden arkeen vaikuttavien haasteiden seurauksena kadota tai tuhoutua. Äkillisesti muuttuneessa elämäntilanteessa esimerkiksi sähköinen puolesta-asiointi tarjoaa sujuvia keinoja valtuuttaa toinen henkilö lukemaan henkilön tärkeät tiedoksiannot tämän puolesta. Koska sähköisen viestin voi myös vastaanottaa henkilön sijainnista riippumatta, sähköinen tiedoksiantotapa tukee lisäksi esimerkiksi vammautuneiden tai ikäihmisten itsenäisiä asiointimahdollisuuksia esimerkiksi väliaikaisten hoitajaksojen aikana.

Sähköinen tiedoksiantotapa voi myös tuoda positiivisia yhdenvertaisuusvaikutuksia maaseudulla asuville henkilöille, joilla on riittävät digivalmiudet, mutta ei vielä käytössään Suomi.fi-viestejä. Maaseudulla kerrostaloasuminen ja siten postin toimittaminen asuntoon on harvinaisempaa kuin kaupungeissa, ja etäisyys henkilön asunnon ja postilaatikon välillä voi olla pitkä. Sähköinen tiedoksianto Suomi.fi-viesteihin voi siten parantaa joidenkin maaseudulla asuvien henkilöiden pääsyä viranomaisten lähettämiin asiakirjoihin. Toisaalta silloin, kun maaseudulla asuvan henkilön digivalmiudet ovat alemmat ja hän tarvitsee digitukea Suomi.fi-viestien käyttöön, voi tämän tuen saaminen olla vaikeampaa kuin kaupunkiseudulla asuville pitempien etäisyyksien vuoksi.

Lakiesityksen mahdolliset yhdenvertaisuuteen vaikuttavat riskit liittyvät puolestaan erityisesti Suomi.fi-viestien käyttäjiksi tulevien ihmisten erilaisiin tosiasiallisiin mahdollisuuksiin käyttää palvelua ja vastaanottaa tiedoksiantoja sähköisesti ja siten päästä käsiksi heidän oikeuksiinsa, etujaan ja velvoitteitaan koskeviin viranomaisten asiakirjoihin ja muihin viesteihin. Lakiesityksessä Suomi.fi-viestien käyttöönoton kytkeminen Suomi.fi-tunnistukseen viranomaisen sähköistä palvelua käyttäessä voidaan kuitenkin arvioida rajaavan käyttöönoton ulkopuolelle suuren osan niistä henkilöistä, joilla on hyvin vähän tai ei lainkaan digivalmiuksia. Viestien käyttöönoton kytkentä Suomi.fi-tunnistukseen turvaa siten alempien digivalmiuksien henkilöiden yhdenvertaista mahdollisuutta saada tiedoksiannot jatkossakin muulla tavalla kuin sähköisesti.

Toisaalta Suomi.fi-tunnistuksen käyttäminen jo yhdenkin kerran esimerkiksi OmaVeron tai OmaKantaan tunnistautuessa johtaisi Suomi.fi-viestien käyttöönottoon viranomaisaloitteisesti. Siten voidaan arvioida, että lakiesityksen myötä Suomi.fi-viestien käyttäjiksi ja sähköisten tiedoksiantojen piiriin tulisi henkilöitä, joiden digikyvykkyyden taso voi vaihdella suurestikin. Lisäksi koska lakiesityksessä mahdollistettaisiin tiedoksiantojen toimittaminen myös siten, että Suomi.fi-viesteihin toimitettaisiin vain tiedoksiannettavasta asiakirjasta informoiva ilmoitusviesti ja itse asiakirja olisi luettavissa viranomaisessa omassa, toisessa sähköisessä asiointipalvelussa, voi tosiasiallinen pääsy sähköisiin asiakirjoihin usein edellyttää, että henkilön digikyvykyys riittää Suomi.fi-viestien käytön lisäksi myös muiden, viranomaisten omien sähköisten asiointipalvelujen käyttöön.

Henkilön digikyvykkyyden voidaan katsoa koostuvan eri ominaisuuksien, taitojen ja tietojen kokonaisuudesta. Digikyvykkyyteen vaikuttavat ensinnäkin henkilön kognitiiviset taidot kuten lukutaito, ymmärrys digitaalisten käyttöliittymien toimintalogiikoista sekä hienomotoriset taidot kuten riittävä sorminäppäryys. Lisäksi henkilöltä edellytetään riittävää kielitaitoa vähintään yhdessä palvelun käyttöliittymäkielellä. Sähköisten viranomaispalvelujen käytön on katsottu edellyttävän yleisen digiosaamisen lisäksi myös muita erityisempiä taitoja kuten ymmärrystä kansallisesta julkisten palvelujen järjestelmästä sekä virkakielen ymmärtämistä.⁵

Euroopan komission vuoden 2024 digitaalisen vuosikymmenen raportti⁶ huomioi, että Suomen keskeinen vahvuus digitalisaatiopolitiikassa on kansalaisten digitaaliset perustaidot, jotka ovat raportin mukaan maanosan kärkeä. Raportin mukaan 82 % suomalaisista on vähintään digitaaliset perustaidot, mikä on selvästi EU:n keskitasoa (55,6 %) korkeammalla tasolla.

⁵ THL, Hyvinvointiyhteiskunnan digitaaliset palvelut yhdenvertaisiksi — 9 kriittistä toimenpidettä haavoittuvassa asemassa olevien huomioimiseksi, Päätösten tueksi 1/2022, s. 2, <www.julkari.fi/handle/10024/143708> luettu 30.7.2024.

⁶ Euroopan komissio, Digital Decade 2024: Country reports <<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/digital-decade-2024-country-reports>> luettu 30.9.2024.

Suomalaisten digitaidot ovat raportin mukaan myös selkeästi edistyneemmät kuin sähköisen tiedoksiannon velvoittavuuteen jo vuonna 2014 siirtyneellä Tanskalla (69,6 %).

Myös Digi- ja väestötietoviraston vuoden 2023 digitaitoraportti⁷ toteaa, että suomalaisilla 16–89-vuotiailla on keskimäärin hyvät digitaidot. Taitojen osuus ja painottuminen perustaitoihin ja niitä ylittäviin taitoihin kuitenkin vaihtelee ikäryhmittäin. Alle 45-vuotiailla suomalaisilla on keskimäärin todella hyvät digitaidot ja valtaosalla digitaidot ovat perustason yläpuolella. Digitaitoisten määrä alkaa kuitenkin vähentyä jo 45-vuotiaiden ikäryhmässä. 65–74-vuotiaista vain puolella on vähintään digitaaliset perustaidot, ja heistäkin valtaosalla on ainoastaan perustaidot. 75–89-vuotiaisiin mentäessä enää 22 prosentilla on vähintään digitaaliset perustaidot, joista lähes kaikilla on vain perustaidot. Vanhimman ikäryhmän tulokset johtuvat osittain siitä, että heistä noin kolmannes ei käytä internetiä lainkaan. Tilastokeskuksen mukaan esimerkiksi vuonna 2023 65–74-vuotiaista 82 prosentilla ja 75–89-vuotiaista noin puolella oli käytössään kosketusnäytöllä varustettu puhelin. Toisaalta Digi- ja väestötietovirasto myös huomioi digitaitoraportissaan, että suomalaisten digiosaaminen on edelleen jatkanut kasvua kaikissa ikäryhmissä, myös iäkkäämpien keskuudessa.

Siten vaikka suurimmalla osalla väestöstä on hyvä digikyvykyys, on kuitenkin mahdollista, että osalla Suomi.fi-viestien uusista käyttäjistä on selkeästi alempi digikyvykyys ja siten heikommat valmiudet vastaanottaa sähköisiä tiedoksiantoja kuin toisilla. Digikyvykyystään riippumatta kaikilla ihmisillä ei myöskään ole käytettävissään yhtä paljon ja helposti tieto- ja viestintäteknikan päätelaitteita kuten henkilökohtaisia tietokoneita ja älypuhelimia, minkä on tutkimuksissa todettu vaikuttavan ihmisten eriäviin mahdollisuuksiin käyttää digitaalisia viranomaispalveluja.⁸ Henkilö voi esimerkiksi käyttää viranomaisen sähköistä palvelua yhteiskäyttöiseltä koneelta, mutta häneltä puuttuvat omat päätelaitteet sähköisten tiedoksiantojen säännölliseen seuraamiseen.

Koska henkilön viranomaisaloitteinen Suomi.fi-viestien käyttöönotto ilman riittäviä tosiasiallisia digivalmiuksia voi johtua monista syistä, on tällaisten henkilöiden osuutta Suomi.fi-viestien uusista käyttäjistä etukäteen vaikea arvioida. Henkilö on voinut esimerkiksi asioida viranomaisen sähköisessä palvelussa kuten OmaKannassa tai OmaVerossa avustetusti läheisensä tukemana. Esimerkiksi vanhusasiavaltuutetun mukaan läheisen tukema digitaalinen asiointi on ikääntyneillä yleistä.⁹ Henkilön digiosaaminen voi myös riittää jonkin tietyn hänelle tutun sähköisen viranomaispalvelun satunnaiseen käyttöön, mutta uuden ja erillisen Suomi.fi-viestit-palvelun ja muiden viranomaisten asiointipalvelujen käytön opettelu ja laajempaan sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen siirtyminen aiheuttavat hänelle vaikeuksia. Henkilöllä voi myös muusta syystä olla tilapäinen mahdollisuus käyttää Suomi.fi-tunnistusta, mutta hänellä ei kuitenkaan ole pysyvämpiä valmiuksia Suomi.fi-viestien seuraamiseen.

Lakiesityksessä tällaisille alempien digikyvykyyyden henkilöille mahdollisesti aiheutuvia negatiivisia yhdenvertaisuusvaikutuksia vähennetään erityisesti esityksessä säädettävällä mahdollisuudella kieltäytyä Suomi.fi-viestien käytöstä myös niille henkilöille, joiden tiedoksiannot siirtyisivät sähköisiksi viranomaisaloitteisen Suomi.fi-viestien käyttöönoton

⁷ Digi- ja väestötietovirasto, Digitaitoraportti 2023 < <https://dvv.fi/-/digitaitoraportti-2023-digi-ensin-mutta-ei-yksin> > luettu 30.9.2024.

⁸ Lotta Virtanen ym., Hyvinvointiyhteiskunnan erilaiset digipalveluiden käyttäjät – Katsaus digipalveluiden hyödyntämiseen liittyvistä yksilötason tekijöistä, Työpaperi 31/2023, s. 14, <www.julkari.fi/handle/10024/146888> luettu 29.7.2024.

⁹ Vanhusasiavaltuutettu, Vanhusasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle 2024, K 3/2024 vp, s. 29, <<https://vanhusasia.fi/julkaisut>> luettu 29.7.2024.

myötä. Viranomaisten tiedoksianto ei siten esitetystä lainsäädännössä rajattaisi vain sähköiseen menettelyyn kenenkään osalta. Kieltäytymisen mahdollistamiseksi lakiesityksessä säädettäisiin henkilön mahdollisuudesta ilmoittaa, että ei halua käyttää Suomi.fi-viestejä. Tällöin sähköisten tiedoksiantojen toimittaminen henkilön Suomi.fi-viesteihin pysäytettäisiin, viestit-tili poistettaisiin käytöstä ja henkilö saisi jatkossa tiedoksiantonsa lähtökohtaisesti jälleen postitse tai mahdollisesti muulla henkilön haluamalla tavalla sähköisesti.

Ilmoitusmenettely Suomi.fi-viestien käytön lopettamisesta tarkoittaisi, että henkilön, jolta riittävät digivalmiudet Suomi.fi-viestien käyttöön puuttuvat, mutta joka on tullut viranomaisaloitteisesti Suomi.fi-viestien käyttäjäksi, täytyisi olla aktiivinen lopettaakseen viestien käytön. Korkeampien digivalmiuksien henkilöille, jotka pysyvät Suomi.fi-viestien käyttäjinä, tällaista vaivaa ei aiheutuisi. Pyynnön tekeminen olisi kuitenkin henkilölle maksutonta, helppoa ja sen tekemiseen olisi mahdollisuus saada neuvontaa ja tukea erityisesti Digi- ja väestötietovirastolta, mikä vähentää itse ilmoitusmenettelystä aiheutuvaa vaivaa. Lisäksi henkilöä informoitaisiin selkeästi pyynnön tekemisen mahdollisuudesta jo silloin, kun hänelle Suomi.fi-tunnistuksen yhteydessä luotaisiin viestit-tili. Siten henkilöllä olisi mahdollisuus tehdä ilmoitus tarvittaessa heti tilin luomisen jälkeen. Pyynnön aiheuttamaa vaivaa voidaan myös vähentää muutoksia koskevalla yleisellä tiedotuksella, jolloin henkilö osaisi esimerkiksi etukäteen varautua tekemään pyynnön, mikäli ei halua vastaanottaa sähköisiä tiedoksiantoja Suomi.fi-viesteihin, mutta tietää kuitenkin käyttävänsä Suomi.fi-tunnistusta.

Joissain tapauksissa henkilön alempi digikyvykyys voi sinänsä riittää Suomi.fi-viestien käyttöön, mutta henkilö voi silti joutua opettelemaan uuden palvelun käyttöä kauemmin ja näkemään enemmän vaivaa esimerkiksi digitukea hankkimalla. Korkean digikyvykyuden henkilöiltä uusien sähköisten palvelujen opettelu ja niiden käyttöön tottuminen edellyttävät sen sijaan vähemmän vaivaa ja aikaa. Siten digituella kuten neuvonnalla ja erilaisilla koulutuksilla digitaalisten järjestelmien ja palvelujen käytöstä on tärkeä merkitys digikyvykyydestä johtuvien yhdenvertaisuuserojen kaventamisessa Suomi.fi-viestien yhteydessä. Viranomaisilla on lisäksi velvollisuus neuvoa kansalaisia omien sähköisten palvelujensa käytössä. Tämä velvollisuus koskee myös Digi- ja väestötietovirastoa, joka antaa neuvontaa Suomi.fi-viestien ja muiden Suomi.fi-palvelujen käytössä. Digitukea järjestävät nykyisellään vapaaehtoiseen rahoitukseen pohjautuen myös muun muassa kirjastot, kunnat ja erilaiset järjestöt. Esityksessä ei kuitenkaan säädetä digituen rahoituksesta tai tuen tarjonnan lisäämisestä, vaan Suomi.fi-viestien käyttöön annettava digituki olisi olemassa olevien tukimahdollisuuksien varassa. Digi- ja väestötietoviraston digitukea koskevan selvityksen mukaan tietoisuus olemassa olevasta digituesta on vähäistä, ja monet pyytävät epävirallista digitukea läheisiltään.¹⁰ Saatavilla olevasta digituesta tiedottamisella voidaan lisätä digituen vaikuttavuutta yhdenvertaisuutta turvaavana mekanismina. Toisaalta niin läheisten epävirallista kuin myös ulkopuolisten toimijoiden antamaa digitukea ei ole saatavilla yhdenvertaisesti kaikille. Ulkopuolisten toimijoiden digitukea ei välttämättä ole tosiasiallisesti saatavilla yhtä paljon tai helposti esimerkiksi maaseudulla taikka ruotsin ja saamen kielillä. Tarjolla oleva tuki ei myöskään poista kaikkia ihmisten tosiasiallisista digikyvykyuden eroista aiheutuvia negatiivisia yhdenvertaisuusvaikutuksia.

Digikyvykyuden taso ja pääsy sähköisen viestinnän laitteisiin vaihtelee paitsi yksilöittäin myös ihmisryhmittäin. Matalampi digikyvykyuden taso voi joissain tilanteissa olla yhteydessä henkilön yleisesti haavoittuvaan asemaan yhteiskunnassa. Vaikka Suomi.fi-viestien käyttöönotto voi yllä arvioidusti parantaa joidenkin haavoittuvassa asemassa olevien

¹⁰ Digi- ja väestötietovirasto, Digi ensin, mutta ei yksin: Digitaitoraportti 2023, s. 17, <<https://dvv.fi/digitaitoraportti>> luettu 30.7.2024.

asiointimahdollisuuksia merkittävästikin, voidaan myös arvioida, että joillekin haavoittuvassa asemassa oleville Suomi.fi-viestien käyttö ja sähköinen asiointi yleisemminkin soveltuvat heikommin. Joidenkin ikääntyneiden lisäksi myös esimerkiksi osa tiettyihin vammaaryhmiin kuuluvista, syrjäytyneistä ja syrjäytymisriskissä olevista, pitkäaikaissairaista, mielenterveyskuntoutujista sekä muistisairaista henkilöistä voi olla osittain digikykyisiä siten, että pystyvät välillä asioimaan itsenäisesti taikka tuetusti sähköisiä palveluja käyttäen, mutta kokevat samalla myös haasteita sähköisessä viranomaisasioinnissa.¹¹ Yhdenvertaisuusvaltuutettu on kertomuksessaan korostanut, että esimerkiksi eri vammaaryhmiin kuuluvat vammaiset henkilöt eivät välttämättä pysty toimimaan digitaalisessa toimintaympäristössä, vaikka sovellukset olisikin suunniteltu saavutettaviksi.¹² Esimerkiksi kehitysvammaiset henkilöt voivat kokea haasteita itsenäisessä digitaalisten palvelujen käytössä. Toisaalta eri vammaaryhmiin kuuluu monenlaisia henkilöitä ja heidän digitaaliset valmiutensa vaihtelevat. Osalla vammaisista henkilöistä, kuten joillakin kuulovammaisilla sekä liikkumisrajoitteisilla, on hyvät digitaaliset valmiudet, ja heille Suomi.fi-viestien käyttö voi sopia paremmin kuin tiedoksisaanti kirjepostilla.

Osa vammaisista henkilöistä voi puolestaan pystyä käyttämään digitaalisia palveluja, jotka on toteutettu saavutettavasti. Suomi.fi-viestien palvelusuunnittelulla, kuten selkeän ja ymmärrettävän kielen käyttämisellä sekä muun saavutettavuuden parantamisella, voidaan hillitä erilaisista digikyvykkyyksistä aiheutuvia yhdenvertaisuusvaikutuksia. Palvelun kielellisellä saavutettavuudella voidaan edistää palvelun toimivuutta puolestaan niille, joiden kieli- tai lukutaito on alempi, taikka silloin, kun henkilön haasteet viranomaisten sähköisten palvelujen käytössä liittyvät viranomaiskielen vaikeuteen. Lisäksi mahdollistamalla palvelun käyttö esimerkiksi näkövammaisten tietoteknisin apuvälinein voidaan edistää palvelun yhdenvertaisuutta. Suomi.fi-viesteihin sovelletaan digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain saavutettavuusvaatimuksia sekä muita palvelujen suunnitteluun ja ylläpitoon kohdistuvia laatuvaatimuksia. Lakiesityksessä ei laskettaisi näiden vaatimusten tasoa tai supistettaisi niiden soveltamisalaa. Lisäksi sähköinen viesti on monessa asiointitilanteessa tunnistettu esimerkiksi perinteistä paperimuotoista kirjettä saavutettavammaksi viestinvälitystavaksi joko sellaisenaan tai yhdistettynä tekniseen apuvälineeseen esimerkiksi tekstin ääneksi muodostavaan sovellukseen kytkettynä.

Lisäksi myös tietyt ulkomaalaiset, joiden kielitaito on alempi, voivat pystyä käyttämään rajatusti viranomaisten sähköisiä palveluja, mutta heille Suomi.fi-viestien käyttöönotto voi olla vaikeaa johtuen esimerkiksi haasteista suomalaisen yhteiskunnan sekä julkisen palvelujärjestelmän toiminnan tuntemisessa ja kotoutumisessa.¹³ Suomi.fi-viestien, sen käytön

¹¹ Anne Kouvonon, Vaikeus käyttää digitaalisia julkisipalveluja ei aina johdu digitaitojen puutteesta (DigiIN, 19.6.2024) <<https://digiin.fi/kategoria-monikulttuurisuus/vaikeus-kayttaa-digitaalisia-julkisipalveluja-ei-aina-johdu-digitaitojen-puutteesta/>> luettu 30.10.2024; Lotta Virtanen ym., Hyvinvointiyhteiskunnan digitaaliset palvelut yhdenvertaisiksi — 9 kriittistä toimenpidettä haavoittuvassa asemassa olevien huomioimiseksi (2022) THL Päätöksenteon tueksi 1/2022 <<https://www.julkari.fi/handle/10024/143708>> luettu 30.10.2024; Anu Kaihlanen ym., Haavoittuvat ryhmät etäpalvelujen käyttäjinä: kokemuksia COVID-19-epidemian ajalta (2021) THL Tutkimuksesta tiiviisti 33/2021 <<https://www.julkari.fi/handle/10024/142805>> luettu 30.10.2024.

¹² Yhdenvertaisuusvaltuutettu, Yhdenvertaisuusvaltuutetun vuosikertomus 2023, s. 48 <<https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/julkaisut/>> luettu 29.7.2024.

¹³ DVV, Maahanmuuttaneiden digiosaaminen ja työllistyminen: Katsaus maahanmuuttaneiden työttömien työikäisten kokemukseen digitalisaatiosta, omasta digiosaamisesta ja digituen tarpeista Suomessa, 21.5.2024

tuen sekä palvelusta annettavan informaation mahdollisimman yhdenvertainen tarjoaminen lakisääteisillä kielillä sekä mahdollisuuksien mukaan myös muilla kielillä edistäisi palvelun yhdenvertaisuutta. Siten myös kielellisten oikeuksien toteutuminen Suomi.fi-palvelussa on keskeinen osa palvelun yhdenvertaista toteutusta. Vieraskielisten mahdollisuudet esimerkiksi digitaalisten käännöspalveluiden käyttämiseen ovat paremmat sähköisen viestin osalta paperiseen verrattuna, kun viranomaisten toimittama teksti on digitaalisessa muodossa. Vieraskielisten henkilöiden asiointimahdollisuuksien edistäminen vahvistaa näiden henkilöiden yhteiskunnallista osallisuutta ja pääsyä julkisen hallinnon palvelujen piiriin.

Joidenkin haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden digikyky saattaa myös riittää käyttämään palvelua toisen antaman digituen kanssa, mutta heillä ei välttämättä ole saatavilla jatkuvaa digitukea, joka mahdollistaisi Suomi.fi-viestien jatkuvaluonteisen seuraamisen ja mahdollisiin viesteihin reagoimisen. Lisäksi digikyvykyys voi heikentyä elämän aikana joko asteittain tai yllättäen esimerkiksi ikääntymisen, sairauden tai vamman vuoksi. Henkilön digitaaliset valmiudet voivat olla alemmat myös useammasta yhdessä vaikuttavasta tekijästä johtuen. Alempi digikyvykyys voi johtua esimerkiksi sekä korkeasta iästä että vammasta, heikosta kielitaidosta tai sairaudesta. Nämä tekijät voivat lisäksi yhdistyä esimerkiksi heikompaan sosioekonomiseen asemaan, jolloin henkilöllä on myös heikommät mahdollisuudet hankkia ja ylläpitää digilaitteita ja -osaamista. Tilastokeskuksen mukaan tieto- ja viestintäteknikan käyttö on yhteydessä koulutustasoon siten, että vuonna 2023 vain perusasteen koulutuksen saaneilla henkilöillä tieto- ja viestintäteknikan käyttö oli kauttaaltaan vähäisempää kuin korkeamman koulutuksen saaneilla. Myös tutkimuksissa on havaittu koulutus- ja tulotason olevan yhteydessä vähäisempiin mahdollisuuksiin hyödyntää digitaalisia palveluja.¹⁴ Kaikille niille haavoittuvassa asemassa oleville henkilöille, joiden digivalmiudet ovat alemmat ja Suomi.fi-viestien käyttöönotto aiheuttaa haasteita, vaikka he käyttävätkin Suomi.fi-tunnistusta, yllä käsitelty mahdollisuus lopettaa viestien käyttö ja sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamisen Suomi.fi-viesteihin joko itsenäisesti tai digituen avulla on esityksessä erityisen tärkeä yhdenvertaisuutta turvaava mekanismi.

Kun henkilö on tehnyt Suomi.fi-viestien käyttöönoton jälkeen pyynnön siitä, että lopettaa viestien käytön, ei tämä ilmoitus ei kuitenkaan välttämättä olisi lopullinen kieltäytyminen Suomi.fi-viesteistä. Henkilö voisi esityksen mukaan palata Suomi.fi-viestien käyttäjäksi joko viranomaisaloitteisesti tai omasta aloitteestaan pyytämällä Suomi.fi-viestit-tilinsä palauttamista käyttöön Digi- ja väestötietovirastolta. Viranomaisaloitteinen paluu Suomi.fi-viestien käyttäjäksi ja sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen tapahtuisi kuuden kuukauden jälkeen kieltäytymispyynnön tekemisestä, mikäli henkilö tämän ajan kuluttua jälleen käyttää Suomi.fi-tunnistusta kirjautuessaan johonkin viranomaisen sähköiseen palveluun. Kun henkilö on viranomaisaloitteisesti palautettu Suomi.fi-tunnistuksen perusteella viestien käyttäjäksi, olisi hänellä jälleen kuitenkin mahdollisuus tehdä uusi ilmoitus käytön lopettamisesta. Viranomaisaloitteinen henkilön palauttaminen Suomi.fi-viestien käyttäjäksi ei siten velvoittaisi henkilöä käyttämään viestejä. Se kuitenkin tarkoittaisi, että henkilön, joka asioisi satunnaisesti sähköisesti viranomaisten kanssa, mutta ei pystyisi käyttämään Suomi.fi-viestejä, tulisi todennäköisesti tehdä ilmoitus käytön lopettamisesta useaan kertaan, tiheimmillään kaksi kertaa

<<https://dvv.fi/documents/16079645/20502009/Maahanmuuttaneiden+digiosaaminen+ja+ty%C3%B6llistyminen.pdf/4e4644aa-732b-1c4b-6396-ba7245448141/Maahanmuuttaneiden+digiosaaminen+ja+ty%C3%B6llistyminen.pdf?t=1716262260957>> luettu 19.9.2024.

¹⁴ Lotta Virtanen ym., Hyvinvointiyhteiskunnan erilaiset digipalveluiden käyttäjät – Katsaus digipalveluiden hyödyntämiseen liittyvistä yksilötason tekijöistä, Työpaperi 31/2023, s. 13, <www.julkari.fi/handle/10024/146888> luettu 29.7.2024.

vuodessa. Sellaisille alempien digivalmiuksien henkilöille, jotka pystyvät asioimaan silloin tällöin sähköisesti viranomaisten kanssa, mutta eivät pysty käyttämään Suomi.fi-viestejä, aiheutuisi ylimääräistä vaivaa toistuvan pyynnön tekemisestä, jotta he voisivat asioida heidän tosiasiallista asiointikykyään vastaavalla tavalla. Henkilöille, joille Suomi.fi-viestit soveltuvat hyvin tai joille toistuvan pyynnön tekeminen olisi helppoa, ei tällaista ylimääräistä asiointivaivaa aiheutuisi.

Näille alempien digivalmiuksien henkilöille aiheutuvaa kuormitusta voidaan kuitenkin vähentää mahdollistamalla henkilölle Suomi.fi-tunnistuksen käyttö vapaasti ilman viestien käyttöön palauttamista puolen vuoden ajan kieltäytymispyynnön tekemisestä. Siten viestien käyttäjäksi palauttaminen viranomaisaloitteisesti ei välttämättä tapahtuisi jokaisen Suomi.fi-tunnistuskerran yhteydessä, vaan henkilö voisi puolen vuoden ajan asioida tarpeensa mukaan sähköisesti viranomaisten palveluissa ilman Suomi.fi-viestien jatkuvaa uudelleenkäyttöä. Lisäksi puolen vuoden kuluttuakin, kun henkilö käyttää Suomi.fi-tunnistusta, häntä informoitaisiin selkeästi Suomi.fi-tunnistuksen yhteydessä paluusta viestien käyttäjäksi sekä mahdollisuudesta tehdä uusi ilmoitus käytön lopettamisesta. Siten henkilöllä, joka kokee haasteita sähköisten palvelujen itsenäisessä käytössä ja käyttää Suomi.fi-tunnistusta esimerkiksi digitukihenkilön tukena, voi tarpeensa mukaan tehdä uuden pyynnön avustetusti Suomi.fi-viesteissä heti käyttäjäksi palautumisen jälkeen. Pynnön tekemiseen tarjottaisiin yllä kuvatusti myös ohjeistusta ja digitukea. Myös henkilö, jolla ei ole omia päätelaitteita Suomi.fi-viestien säännölliseen seuraamiseen, vaan käyttää Suomi.fi-tunnistusta esimerkiksi lainalaitteelta, pystyisi tekemään uuden pyynnön saman tien Suomi.fi-viesteissä. Koska pyyntö käytön lopettamisesta on mahdollista tehdä aina halutessaan ilman perusteltua syytä, on toistuvan pyynnön edellytyksen arvioitu olevan tärkeä mahdollisimman laajan Suomi.fi-viestien käytön saavuttamiseksi niiden henkilöiden keskuudessa, joilla digivalmiudet riittävät palvelun käyttöön.

Lakiesityksessä säädettäisiin myös henkilön ilmoittamaan sähköiseen osoitteeseen lähetettävästä heräteilmoituksesta. Heräteilmoitus sähköpostiosoitteeseen antaa Suomi.fi-viestien käyttäjälle tiedon uudesta saapuneesta viranomaisen viestistä. Koska henkilö ei aina välttämättä seuraa aktiivisesti hänelle luotua Suomi.fi-viestit-tiliä, heräteilmoitus toimii henkilön informointivälineenä Suomi.fi-viesteihin saapuneesta tiedoksiannettavasta asiakirjasta tai muusta viestistä. Henkilöllä on mahdollisuus antaa sähköpostiosoite heräteyhteystiedoksi Suomi.fi-viestien käyttöönoton yhteydessä, mutta heräteyhteystiedon antamista ei säädettäisi esityksessä pakolliseksi.

Yhdenvertaisuuden näkökulmasta on kuitenkin merkityksellistä, että kaikilla ei ole sähköpostitiliä eivätkä he siten voi ilmoittaa yhteystietoa, johon heräteilmoitukset voisi lähettää. Toisaalta käyttäjäryhmää, joka hyödyntää Suomi.fi-tunnistusta, mutta jolla ei ole käytössään sähköpostitiliä, ei ole pystytty valmistelutyössä tarkkarajaisesti tunnistamaan tai arvioimaan ongelman tosiasiallista merkitystä. On lisäksi huomattava, että mikäli heräteilmoitus sähköpostitse soveltuu henkilölle huonosti alemman digikyvykkyyden tai muun syyn vuoksi, on hänellä näissäkin tilanteissa yllä selostettu mahdollisuus ilmoittaa, ettei halua vastaanottaa tiedoksiantoja sähköisesti Suomi.fi-viestien kautta. Tällöin henkilön ei enää tarvitsisi seurata aktiivisesti sähköpostiaan tai Suomi.fi-viestejä mahdollisten uusien tiedoksiantojen varalta, vaan hän voisi saada tiedoksiantonsa postitse.

Lakiesityksessä lisäksi muutettaisiin asiakirjojen määräaika koskevaa sääntelyä siten, että sähköisen asiakirjan katsotaan saapuneen viranomaiseen määräajassa, mikäli asiakirja on perillä viranomaisessa määräajan viimeisen päivän aikana. Nykyisin vastaava määräaika säännös soveltuu viranomaisen pyytämään asiakirjaan riippumatta siitä, millä tavalla se toimitaan viranomaiselle. Käytännössä tämä on kuitenkin tarkoittanut, että viranomaisen pyytämän

asiakirjan on nykyisellään voinut määräajan viimeisenä päivänä toimittaa nimenomaan sähköisesti esimerkiksi asiointipalveluun viranomaisen asiointipisteiden aukiolon jälkeenkin. Ehdotettu muutos merkitsisi esimerkiksi muutoksenhaun osalta sitä, että sähköisesti toimitettuun valituskirjelmään sovellettaisiin hieman eri määräaika kuin fyysisesti tai postitse toimitettuun valituskirjelmään, jonka tulee olla perillä viimeistään määräajan viimeisenä päivänä viranomaisen sulkemisaikaan mennessä. Sähköisesti muutoksenhaun voisi tehdä vielä myöhemminkin saman päivän aikana.

Muutos luo siten yhdessä määräaikalain yleissääntelyn kanssa muodollisen erottelun asiakirjojen toimitustapojen välillä siten, että henkilö saa sähköisesti toimitetuille asiakirjoille hieman pidemmän määräajan kuin fyysisesti tai postitse toimitetuille, kun henkilön ei tarvitse sähköisessä toimitustavassa noudattaa viranomaisten aukioloaikoja määräajan viimeisenä päivänä. Henkilö, jonka digitaaliset valmiudet ovat alemmat eikä siksi pysty toimittamaan asiakirjaa sähköisesti, saisi puolestaan hieman lyhyemmän määräajan asiakirjojen toimitukselle. Tämä voi vaikuttaa negatiivisesti muutoin kuin sähköisesti asioivien yhdenvertaisuuteen. Määräaikojen ero vaikuttaa kuitenkin vain määräajan viimeisenä päivänä ja on pituudeltaan tunteja. Siten eron voidaan arvioida olevan varsin vähäinen.

Lisäksi esityksessä säädettäisiin oikeudenkäyntimaksun porrastuksesta hallinto- ja erityistuomioistuimissa siten, että maksu olisi alempi, kun asia pannaan vireille kyseisten tuomioistuinten asiointipalvelussa. Erisuuruisten oikeudenkäyntimaksujen asettamisen sähköisen asiointipalvelun käytöstä riippuen voidaan arvioida asettavan tosiasiallisesti muita heikompaan asemaan ne vireillepanijat, joilla ei ole riittäviä digitaitoja, vahvan sähköisen tunnistamisen välinettä taikka tarvittavia laitteita ja internetyhteyttä asiointipalvelun käyttöön. Oikeudenkäyntimaksu voisi näiden sähköisen asioinnin tosiasiallisten edellytysten takia muodostua samanlaisissa asioissa erisuuruiseksi eri vireillepanijoiden kohdalla.

Vireillepanotavan välille asetettava oikeudenkäyntimaksujen ero olisi kuitenkin 30 euroa, jota voidaan pitää yhdenvertaisuuden näkökulmasta varsin kohtuullisena. Tämän lisäksi on huomioitava, että erityisesti hallinto-oikeuksissa ja vakuutus oikeudessa on runsaasti maksuttomia asiaryhmiä, joihin oikeudenkäyntimaksun porrastuksella ei olisi vaikutusta. Tällaisia ovat muun ohella yksityishenkilön vireille panemat sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) ja terveydenhuoltolaissa (1326/2010) tarkoitettua palvelua tai etuutta koskevat asiat sekä yksityishenkilön vakuutus oikeudessa vireille panemat valitusasiat, jotka koskevat oikeutta etuuteen, etuuden suuruutta tai etuuden takaisinperintää. Oikeudenkäyntimaksua ei myöskään peritä, jos valittajalle on myönnetty oikeusapua. Oikeudenkäyntimaksujen porrastus ei siten asettaisi henkilöitä eri asemaan vireillepanotavan mukaan tapauksissa, joissa kyse on vähävaraisesta henkilöstä tai tuomioistuinkäsittely on pidetty perusteltuna säättää maksuttomaksi.

On myös huomattava, että hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelun käyttäjien alemman oikeudenkäyntimaksun aiheuttamia yhdenvertaisuusvaikutuksia voidaan lieventää osin sillä, että päätelaitteita ja mahdollisesti myös opastusta niiden käyttöön on yleisesti tarjolla esimerkiksi kirjastoissa. Myös tuomioistuimet voivat tarjota vireillepanijoiden käyttöön asiakaspäätteitä, joilla on mahdollista henkilökunnan opastuksella laatia valitus tai haastehakemus asiointipalvelussa. Tuomioistuimet tarjoavat myös asiointipalvelun käyttöä koskevaa neuvontaa. Siten henkilöllä voisi olla mahdollisuus saada tukea vireillepanoon asiointipalvelussa ja päästä näin alemman maksun piiriin alemmista digivalmiuksistaan huolimatta.

4.2.2.2 Vaikutukset oikeusturvan toteutumiseen

Koska lakiesityksellä lisätään merkittävästi sähköisen tiedoksiantotavan käyttöä, sillä muutetaan useissa tapauksissa sitä toimitustapaa, jolla ihmiset saavat tiedoksi heidän oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskevia viranomaisen asiakirjoja. Siten esityksellä arvioidaan olevan vaikutuksia kansalaisten oikeusturvaan. Hallintolain 54 §:n mukainen viranomaisen tiedoksiantovelvollisuus on osa perustuslain 21 §:ssä taattua oikeutta oikeusturvaan ja hyvään hallintoon. Tiedoksiannon tehokkuus edistää myös hallintolain 7 §:ssä säädettyä palveluperiaatetta, jonka mukaan hallinnossa asioivan tulisi saada asianmukaisesti hallinnon palveluita. Lakiesityksen vaikutukset oikeusturvaan ja hyvään hallintoon liittyvät siten viranomaisten tiedoksiantojen tehokkuuteen, eli siihen, kuinka nopeasti, luotettavasti ja saavutettavasti henkilö saa tiedon Suomi.fi-viesteihin lähetetyistä tiedoksiannoista kirjeellä postitse toimitettaviin tiedoksiantoihin verrattuna.

Lakiesityksessä säädettäisiin henkilön viranomaisaloitteisesta siirtämisestä sähköisten tiedoksiantojen vastaanottajaksi luomalla henkilölle Suomi.fi-viestit-tili, kun hän käyttää Suomi.fi-tunnistusta esimerkiksi kirjautuessaan viranomaisen sähköiseen asiointipalveluun. Tällöin periaatteessa mikä tahansa viranomainen voisi lähettää henkilölle sähköisiä tiedoksiantoja tämän Suomi.fi-viestit-tilille, ja henkilön kirjetiedoksiannot vähenisivät tai loppuisivat kokonaan. Viestien käyttöönotto ja sähköisten tiedoksiantojen vastaanottaminen eivät edellyttäisi henkilön erillistä suostumusta. Koska Suomi.fi-tunnistuspalvelua käyttää nykyisellään 4,3 miljoonaa kansalaista, mutta Suomi.fi-viestejä 1,3 miljoonaa, on Suomi.fi-viestien käyttäjiksi ja sähköisten tiedoksiantojen vastaanottajiksi siirrettävien kansalaisten joukko potentiaalisesti hyvin suuri.

Lakiesityksellä arvioidaan olevan oikeusturvaa vahvistavia ja hyvää hallintoa parantavia vaikutuksia niille henkilöille, joilla on vähintäänkin kohtuulliset digitaaliset valmiudet ja joille tiedoksiannot toimitettaisiin jatkossa sähköisesti. Tällaiset henkilöt tulevat ehdotuksen myötä saamaan tiedoksiantonsa nopeammin kuin postitse kirjeellä toimitettuna, sillä sähköinen tiedoksianto on perillä Suomi.fi-viesteissä lähes välittömästi lähetyksen jälkeen. Nopeampi tiedoksianto voi antaa hallinnon asiakkaalle enemmän harkinta-aikaa tiedoksiannosta seuraavien toimenpiteiden suunnitteluun ja tekemiseen. Henkilölle voi esimerkiksi jäädä enemmän aikaa kuulemiseen varautumiseen, selvityksen antamiseen taikka edunsaovan päätöksen mahdollistamiin toimenpiteisiin kuten tarpeellisten hankintojen suunnitteluun ja tekemiseen.

Nopeampi tiedoksianto voi myös vahvistaa oikeusturvaa silloin, kun henkilö matkustaa paljon tai oleskelee useammassa osoitteessa. Tällaisella henkilöllä ei välttämättä ole mahdollisuutta seurata kirjepostia säännöllisesti. Henkilö, jolla on riittävät digitaaliset valmiudet, pääsee lisäksi helposti käsiksi kaikkiin saamiinsa sähköisiin asiakirjoihin päätelaitteelta periaatteessa mistä tahansa, jossa on pääsy internetiin. Suomi.fi-viestejä on mahdollista käyttää niin internet-selaimella kuin puhelimen mobiilisovelluksella. Siten sähköiset tiedoksiannot voivat myös vähentää joidenkin henkilöiden tarvetta postin siirtoon tai keskeytykseen esimerkiksi silloin, kun henkilö oleskelee useassa osoitteessa vuoden aikana.

Toisaalta kaikki viranomaiset eivät välttämättä tule käyttämään Suomi.fi-viestejä ja sähköisiä tiedoksiantoja kaikissa asiaryhmissään, mikäli ne hakevat perustellusta syystä poikkeusta Suomi.fi-viestien käyttöön. Siten henkilö ei voi täysin luottaa siihen, että hänen kaikki tiedoksiannot olisivat sähköisiä Suomi.fi-viestien käyttöönoton jälkeenkään, vaikka valtaosa julkisen hallinnon viranomaisista ovatkin lähtökohtaisesti velvoitettuja viestinvälityspalvelun hyödyntämiseen. Lakiesityksen myötä Suomi.fi-viestejä käyttävien viranomaisten määrän ja käytön laajuuden odotetaan kuitenkin kasvavan, jolloin palveluun lähetettävien viranomaisten

asiakirjojen määrä voisi kasvaa myös niillä henkilöillä, jotka ovat jo omasta suostumuksestaan ottaneet käyttöönsä Suomi.fi-viestit. Sähköinen tiedoksianto on myös lähtökohtaisesti kirjepostitoimitusta luotettavampi tiedoksiantotapa, vaikka tietojärjestelmissä voikin esiintyä tiedoksiannon toimituksiin vaikuttavia tilapäisiä häiriöitä. Tiedoksiannot säilyvät luotettavasti ja keskitetysti Suomi.fi-viesteissä ilman käyttäjältä edellytettäviä toimenpiteitä.

Viranomaisaloitteisesta sähköisiin tiedoksiantoihin siirtymisestä johtuen esityksen voidaan arvioida aiheuttavan kuitenkin myös mahdollisia oikeusturvariskejä jo Suomi.fi-viesteihin ja sähköisiin tiedoksiantoihin siirtymisen yhteydessä. Henkilön tulisi ymmärtää, että kun hänelle on viranomaisaloitteisesti luotu Suomi.fi-viestit-tili, hänen jopa kaikki kirjetiedoksiantonsa voivat siirtyä Suomi.fi-viesteihin ilman erillistä suostumusta ja palvelua tulisi siten seurata eri viranomaisilta mahdollisesti saapuvien tiedoksiantojen varalta. Henkilö ei kuitenkaan välttämättä ole tietoinen lakiesityksestä ja sen aiheuttamista muutoksista, jolloin hän ei välttämättä ymmärrä myöskään Suomi.fi-tunnistustapahtuman laajempia vaikutuksia. Henkilö ei välttämättä ymmärrä esimerkiksi sitä, että periaatteessa mikä tahansa Suomi.fi-viestejä käyttävä viranomainen voi henkilön viestit-tilin luomisen jälkeen lähettää tiedoksiantoja palveluun, eikä pelkästään kyseinen viranomainen, jonka digitaaliseen palveluun hän on ollut tunnistautumassa Suomi.fi-viestien käyttöönoton yhteydessä. Siten on mahdollista, että palvelun uusi käyttäjä ei välttämättä huomaa Suomi.fi-viesteihin hänelle tiedoksi saapuvia asiakirjoja. Tällä voi olla negatiivisia vaikutuksia henkilön oikeusturvan toteutumiseen.

Näin ollen sujuva Suomi.fi-viestien käyttöön siirtyminen oikeusturvan taaten edellyttää henkilön digitaalisista valmiuksista riippumatta, että hän ylipäätään tiedostaa muutokset ja pystyy varautumaan tai muuten reagoimaan niihin. Tämä koskee myös viranomaisaloitteisen Suomi.fi-viestien käyttäjäksi palauttamisen tilanteita, joissa henkilö tulee uudestaan viestien käyttäjäksi Suomi.fi-tunnistuksen perusteella kieltäytymispyynnön tekemisen jälkeen. Mahdollisten oikeusturvavaikutusten näkökulmasta on siten keskeistä, ymmärtääkö henkilö, että hänen kirjetiedoksiantonsa voivat muuttua sähköisiksi Suomi.fi-viesteihin lähetettäviksi tiedoksiannoiksi. Apulaisoikeusasiamiehen ratkaisukäytännöstä on nähtävissä, että riski on todellinen sähköisiin tiedoksiantoihin siirtymisen yhteydessä. Apulaisoikeusasiamiehen ratkaisussa (EOAK/3370/2017) käsiteltiin tapausta, jossa kantelija ei ollut tietoinen ulosoton kirjeiden ohjautumisesta sähköiselle asiointitililleen eikä siten myöskään häneen kohdistuvasta ulosottooperinnasta. Toisessa ratkaisussa (EOAK/4818/2017) käsiteltiin puolestaan tapausta, jossa kantelija ei tiedostanut, että hänen tullimaksujen maksamistarkoitukseen käyttöönottamansa sähköinen asiointitili tarkoitti sitä, että vuosia myöhemmin myös ulosottoviranomainen saattoi toimittaa tämän käyttöönoton myötä ulosottoa koskevia viestejä hänen asiointitililleen. On lisäksi huomattava, että koska pääsääntöisesti käytettävä tavallinen sähköinen tiedoksiantotapa perustuu tiedoksisaantiolettamaan, ei myöskään viranomaisen tarvitse useinkaan varmistua siitä, että henkilö tosiasiaa saa tiedon hänelle Suomi.fi-viesteihin toimitetusta asiakirjasta.

Suomi.fi-viesteihin ja sähköisiin tiedoksiantoihin siirtymisestä aiheutuvaa mahdollista oikeusturvariskiä ehkäistään sekä yleisellä tiedottamisella että henkilökohtaisella informoinnilla lakiesityksestä aiheutuvista muutoksista. Oikeusturvariskien hillitsemiseksi muutoksista tiedotettaisiin kansalaisia jo hyvissä ajoin ennen muutosten voimaantuloa, niiden voimaantulon aikana sekä voimaantulon jälkeen. Tiedottamisella voidaan lisätä yleistä tietoisuutta muutoksista ja niiden merkityksestä sekä myös yleistä muutosvalmiutta. Lisäksi uutta käyttäjää informoitaisiin henkilökohtaisesti sähköisiin tiedoksiantoihin siirtymisestä sekä ensimmäisen Suomi.fi-viestien käyttöönoton että mahdollisen viestien käyttäjäksi palauttamisen yhteydessä. Informoinnilla on keskeinen merkitys oikeusturvariskien ehkäisyssä erityisesti silloin, kun henkilölle luodaan Suomi.fi-viestit-tili Suomi.fi-tunnistuksen yhteydessä.

Tiedottaminen ja informointi eivät kokonaan poista riskiä siitä, että henkilö ei ymmärrä sähköisiin tiedoksiantoihin siirtymisen merkitystä. Ne kuitenkin parantavat henkilön mahdollisuuksia tiedostaa muutos ja varautua siihen esimerkiksi opettelemalla Suomi.fi-viestien käyttöä, lataamalla Suomi.fi-mobiilisovellus ja asettamalla itselleen heräte sähköpostiin ja mobiilisovelluksen sovellusilmoituksiin. Tiedottaminen ja informointi tukevat myös kieltäytymismahdollisuuden käyttämistä. Yleinen tiedottaminen ja henkilökohtainen informointi kytkeytyvät myös toisiinsa siten, että tiedotuksen ansioista henkilö voi ymmärtää paremmin hänelle henkilökohtaisesti annettavan informaation silloin, kun hänelle luodaan viestit-tili. Tällöin kansalainen voi saada tiedon muutoksista asteittain, mikä saattaa helpottaa niiden merkityksen sisäistämistä.

Suomi.fi-viestien käyttöönoton jälkeen viranomaiset voivat toimittaa palveluun sähköisiä tiedoksiantoja ilman erillistä suostumusta tai etukäteisilmoitusta. Suomi.fi-viesteissä on mahdollista antaa asiakirjoja tiedoksi sekä asiointilain 18 §:n todisteellisella että 19 §:n mukaisella tavallisella sähköisellä tiedoksiannolla. Lakiehdotuksella ei muutettaisi tätä tiedoksiantotapojen perusjaottelua tavalliseen ja todisteelliseen tiedoksiantotapaan. Voidaan arvioida, että tosiasiasa lakiehdotuksen oikeusturvavaikutukset kohdistuvat vahvemmin niihin asioihin, joissa käytetään tavallista sähköistä tiedoksiantoa kuin niihin, joissa käytetään todisteellista sähköistä tiedoksiantoa. Todisteellisessa tiedoksiannossa viranomaisen tulee varmistua, että vastaanottaja on tosiasiallisesti saanut asiakirjan tiedoksi. Viranomaisen olisi varmistuttava tosiasiallisesta tiedoksisaannista myös silloin, jos tiedoksianto pyritään toimittamaan sähköisesti Suomi.fi-viesteihin. Käytännössä henkilö voisi esimerkiksi vahvistaa saaneensa asiakirjan tiedoksi Suomi.fi-viestien erillisellä vahvistustoiminnolla. Viranomaisen tulisi kuitenkin yrittää tiedoksiantoa muulla tavalla, mikäli asian tiedoksisaannista Suomi.fi-viestejä käyttäen ei voida varmistua määräajan kuluessa. Henkilön oikeusturva ei siten vaarantuisi, vaikka hän ei tiedostaisikaan todisteellisten sähköisten tiedoksiantojen saapumista Suomi.fi-viesteihin, koska hän saisi asian lopulta kuitenkin tiedokseen muulla tavoin, esimerkiksi saantitodistuskirjeellä.

Tavalliseen sähköiseen tiedoksiantoon sovelletaan puolestaan tiedoksisaantiolettamaa, jolloin viranomaisen ei tarvitse erikseen varmistua siitä, että henkilö tosiasiasa saa tiedoksiaannettavaan asiakirjan tiedokseen. Sähköisen tavallisen tiedoksiannon vastaanottajan katsotaan asiointilain 19 §:n mukaan saaneen asiakirjan tiedoksi kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Tavallisessa sähköisessä tiedoksiannossa Suomi.fi-viesteihin saapuvien tiedoksiantojen seuraaminen on henkilön itsensä vastuulla. Siten tavallinen tiedoksianto edellyttää hallinnon asiakkaalta enemmän valppautta kuin todisteellinen tiedoksianto. Tavallisen tiedoksiannon piiriin kuitenkin kuuluu myös mahdollisia toimenpiteitä edellyttäviä asioita. Näin ollen tavallisen tiedoksiannon tilanteissa tiedoksiannon käytännön toimitustapaan liittyvät muutokset aiheuttavat enemmän mahdollisia oikeusturvariskejä kuin todisteellisessa tiedoksiannossa.

Tavallisessa sähköisessä tiedoksiannossa viranomaisen Suomi.fi-viesteihin lähettämän tiedoksiannon tehokkuus ja oikeusturvavaikutukset käytännössä riippuvat osaltaan myös käyttäjän digitaalisista valmiuksista. Siten lakiehdotuksen oikeusturvavaikutukset ovat sidoksissa ehdotuksen yhdenvertaisuusvaikutuksiin. Ehdotuksella voidaankin arvioida olevan sekä positiivisia että negatiivisia oikeusturvavaikutuksia riippuen henkilön tosiasiallisista mahdollisuuksista käyttää Suomi.fi-viestejä. Vaikka monille henkilöille siirtymisen Suomi.fi-viesteihin toimitettavien tiedoksiantojen vastaanottamiseen voidaan katsoa yllä arvioidusti parantavan heidän saamiensa tiedoksiantojen tehokkuutta ja siten oikeusturvaa, lakiehdotuksella voi olla myös oikeusturvaa heikentäviä vaikutuksia niille, jotka ehdotuksen myötä tulisivat Suomi.fi-viestien käyttäjiksi viranomaisaloitteisesti, mutta joiden tosiasialliset digitaaliset valmiudet eivät mahdollista tehokasta tiedoksisaantia Suomi.fi-viestien kautta.

Tavallista sähköistä tiedoksiantotapaa käytettäessä on siten mahdollista, että henkilö ei tosiasiallisesti saa viranomaisten asiakirjoja tietoonsa, eikä hän pysty tarvittaessa käyttämään muutoksenhakuoikeuttaan tai muuten reagoimaan oikea-aikaisesti.

Kuvatunlaisista tilanteista aiheutuvia oikeusturvariskejä voitaisiin hillitä ennen kaikkea lakiesityksessä säädettäväksi ehdotetulla, yllä yhdenvertaisuusvaikutusten arvioinnin yhteydessä tarkemmin käsitellyllä mahdollisuudella lopettaa Suomi.fi-viestien käyttö ja sinne toimitettavien viranomaisviestien vastaanottaminen. Ilmoitus palvelun käytön lopettamisesta toimisi siten yhdenvertaisuutta turvaavan mekanismin lisäksi myös oikeusturvamekanismina kaikissa niissä tilanteissa, joissa henkilölle on viranomaisaloitteisesti otettu käyttöön Suomi.fi-viestit, mutta hänellä on kuitenkin tarve saada tiedoksiantonsa muulla tavoin. Tämä mahdollisuus valita tiedoksiannon toimitustapojen välillä myös ylläpitäisi useita asiointimahdollisuuksia viranomaisen kanssa, koska kieltäytymispyynnön tekemisen jälkeen henkilö voisi halutessaan saada yksittäisen asiakirjan tiedokseen myös sähköisesti esimerkiksi viranomaisen asiointipalveluun. Siten käytön lopettamismahdollisuuden voidaan arvioida edistävän myös viranomaisen palveluperiaatetta, kun Suomi.fi-viestien ulkopuolelle jättäytyminen ei estäisi henkilön suostumukseen perustuvaa sähköisen tiedoksiannon vastaanottamista esimerkiksi viranomaisen omassa asiointipalvelussa. On kuitenkin huomioitava, että puolen vuoden jälkeen käytön lopettamispyynnön tekemisestä Suomi.fi-tunnistuksen käyttö viranomaisen asiointipalvelussa palauttaisi henkilön viestien käyttäjäksi, jolloin henkilön tulisi aloittaa uudelleen Suomi.fi-viestien käyttö tai tehdä uusi ilmoitus käytön lopettamisesta. Pynnön tekemisen helppous ja sen tekemiseen tarjolla oleva tuki kuitenkin parantaisivat sen tehokkuutta oikeusturvamekanismina.

On mahdollista, että henkilö, joka ei syystä tai toisesta halua tai pysty vastaanottamaan tiedoksiantoja Suomi.fi-viesteihin, on jo ehtinyt saada tiedoksiantoja Suomi.fi-viestit-tililleen silloin, kun hän tekee pyynnön Suomi.fi-viestien käytön lopettamisesta. Henkilö ei välttämättä ole tietoinen näistä yksittäisistä tiedoksiannoista, vaikka tietäisikin, että hänellä on Suomi.fi-viestit-tili ja haluaisi lopettaa Suomi.fi-viestien käytön. Oikeusturvan näkökulmasta on tärkeää, että vaikka henkilölle jo viesteihin tavallisina tiedoksiantoina lähetettyjä asiakirjoja ei lähetetä hänelle enää kirjeitse uudestaan sen jälkeen, kun henkilö on tehnyt pyynnön Suomi.fi-viestien käytön lopettamisesta, henkilölle jäisi kuitenkin mahdollisuus tarkastella jo hänelle toimitettuja asiakirjoja Suomi.fi-viesteissään ilmoituksen jälkeen. Pynnön tekeminen ei siten poistaisi henkilön Suomi.fi-viestit-tiliä kokonaan. Henkilöä lisäksi informoitaisiin pyynnön mahdollisuudesta jo silloin, kun hänelle luodaan Suomi.fi-viestit-tili ja hän voi alkaa vastaanottaa viranomaisten sähköisiä tiedoksiantoja. Informoinnilla ja yleisellä tiedottamisella voidaan ehkäistä oikeusturvariskejä tilanteissa, joissa henkilölle, joka ei tosiasiallisesti pysty käyttämään palvelua, ehtisi kertyä jo monia sähköisiä tiedoksiantoja ennen kuin hän saisi tehtyä pyynnön kirjetoimitukseen palaamisesta.

Tiedoksiannon tehokkuuden ja oikeusturvan kannalta myös Suomi.fi-viestit-tilille lähetettävien viestien sisällöllä on merkitystä. Nykyisellään viranomaiset lähettävät Suomi.fi-viesteihin tiedoksiantoja käytännössä kahdella tavalla. Viestissä voidaan lähettää itse tiedoksiannettava asiakirja joko viestin tekstinä tai erillisenä liitetiedostona, taikka vaihtoehtoisesti vain tieto siitä, että henkilölle on noudettavissa asiakirja toisessa, viranomaisen omassa asiointipalvelussa kuten OmaVerossa. Lakiesityksessä ei erikseen säädettäisi tiedoksiannon tavasta Suomi.fi-viesteissä ja siten toimitustavan valinta jäisi viranomaisen harkintaan. Henkilön oikeusturvan toteutumista voitaisiin kuitenkin edistää lähettämällä Suomi.fi-viesteihin mahdollisimman informatiivisia viestejä silloinkin, kun itse tiedoksiannettava asiakirja on saatavilla toisessa, viranomaisen omassa asiointipalvelussa.

Silloin, kun henkilön digitaaliset valmiudet riittävät Suomi.fi-viestien käyttöön ja sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen, tiedoksiantojen tehokkuus riippuu käytännössä myös siitä, kuinka nopeasti henkilö tosiasiasa saa tiedon uudesta tiedoksiannosta Suomi.fi-viesteissä. Vaikka sähköinen tiedoksianto onkin perillä lähes välittömästi sen lähettämisestä, henkilö ei välttämättä digikyvykkyytensä tasosta riippumatta käy oma-aloitteisesti ja säännöllisesti tarkastamassa Suomi.fi-viestejään uusien tiedoksiantojen varalta. Erityisesti silloin, kun tiedoksianto lähetetään viranomaisaloitteisesta asiasta, henkilö ei välttämättä osaa odottaa saapuvaa tiedoksiantoa. Kirjeellä postitse toimitettavissa tiedoksiannoissa henkilö saa kirjeensä käytännössä joko postiluukusta suoraan asuntoonsa taikka erilliseen postilaatikkoon. Kirjepostiin verrattuna Suomi.fi-viestien tarkistamisen palveluun erikseen kirjautumalla voidaan arvioida edellyttävän kansalaiselta hieman enemmän omaa aktiivisuutta, vaikka kirjautumisen aiheuttamaan vaivaan voidaan jossain määrin vaikuttaa käytettävissä olevilla kirjautumistekniikoilla. Puhelimella Suomi.fi-viestien sovellukseen on mahdollista usein kirjautua käyttäen esimerkiksi sormenjälki- taikka kasvojentunnistusta, vaikka myös sovelluksen kautta kirjautuessa tunnistautumista edellytetään määrääjoin. Erillisellä kirjautumisella voidaan kuitenkin katsoa tehostettavan kansalaisten perusoikeuksien toteutumista siten, että viestin vastaanottaa tosiasiasa henkilö, jolle viesti on osoitettu. Vaikka postilaatikon tarkastaminen edellyttää myös aktiivisuutta, on se kuitenkin hyvin laajasti sisäistetty käytäntö. Suomi.fi-viestien käyttöönotto puolestaan edellyttää uuden käytännön omaksumista, vaikka riittävän digikyvykkyyden omaavalle henkilölle itselleen voidaankin katsoa olevan myös vastuussa omien sähköisten viestinsä seuraamisesta.

Uusien tiedoksiantojen saapumisen seuraamista kuitenkin helpotettaisiin lakiesityksessä säädettäväksi ehdotettavalla heräteilmoituksella, joka lähetettäisiin henkilön antamaan sähköpostiosoitteeseen tai tulevaisuudessa mahdollisesti myös muuhun henkilön haluamaan sähköiseen osoitteeseen automaattisesti aina, kun henkilölle saapuu Suomi.fi-viesteihin tiedoksianto. Henkilöllä olisi mahdollisuus antaa sähköinen osoite heräteilmoituksia varten jo heti Suomi.fi-viestien käyttäjäksi siirtymisen yhteydessä. Heräte ilmoitus sähköiseen osoitteeseen säädettäisiin lähetettäväksi myös silloin, kun Suomi.fi-viesteihin lähetetään vain ilmoitus uudesta tiedoksiannosta ja itse tiedoksiannettava asiakirja olisi saatavilla toisessa, viranomaisen omassa asiointipalvelussa.

Uudesta sähköisestä tiedoksiannosta heräte ilmoituksen saadessaan henkilö voisi käydä tarkastamassa Suomi.fi-viestinsä ja avata tiedoksiantonsa. Koska nykyisellään sähköposti toimii monelle henkilölle yleisenä sähköisen viestinnän välineenä, voidaan arvioida, että suurimmalla osalla Suomi.fi-viestien uusista käyttäjistä on sähköpostitili, jonne heräte ilmoitus uusista tiedoksiannoista voidaan lähettää. Voidaan myös arvioida, että kohtuullisen digikyvykäs henkilö seuraa melko säännöllisesti hänelle saapuvaa sähköpostia ja todennäköisesti säännöllisemmin kuin Suomi.fi-viestejään. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2023 yli 90 prosenttia 16–64-vuotiaista oli käyttänyt sähköpostia viimeisen kolmen kuukauden aikana, vaikka yli 64-vuotiailla ihmisillä sähköpostin käyttö onkin vähäisempää. Korkeammassa ikäryhmissä on myös enemmän henkilöitä, jotka eivät käytä internetiä lainkaan. Tiedoksiannosta sähköpostiin lähetettävän heräte ilmoituksen voidaan näin ollen arvioida parantavan käyttäjän oikeusturvaa. Sen voidaan katsoa myös parantavan hallinnon laatua ja edistävän palveluperiaatetta. Silloin, kun henkilö on ottanut käyttöönsä Suomi.fi-mobiilisovelluksen, voi hän saada ilmoituksen puhelimeensa aktiivimalla sovellus ilmoitukset saapuneista viesteistä. Lakiesityksessä ei kuitenkaan erikseen säädettäisi mobiilisovelluksen sovellus ilmoituksista, vaan ne olisivat vapaaehtoinen lisä palvelu, jonka käyttöönotto olisi käyttäjän itsensä harkinnassa.

Voidaan toisaalta arvioida, että kaikissa tilanteissa heräte ilmoitusta sähköpostiin tai tulevaisuudessa mahdolliseen muuhun sähköiseen osoitteeseen ei voida käytännössä hyödyntää

oikeusturvamekanismina. Lakiehdotuksessa ei säädettäisi sähköisen osoitteen ilmoittamisen pakollisuudesta silloin, kun henkilölle viranomaisaloitteisesti luodaan Suomi.fi-viestit-tili. On mahdollista, että käyttäjä ei halua saada heräteviestejä. Hän voi toisaalta esimerkiksi kiireessä unohtaa lisätä osoitteen taikka henkilö ei välttämättä ymmärrä sähköisen osoitteen merkitystä tiedoksiannon kannalta. Tässä yhteydessä mahdollinen oikeusturvaan vaikuttava riskitekijä voi olla lakiehdotuksen ratkaisu yhdistää Suomi.fi-viestien käyttöönotto tilanteeseen, jossa kansalainen käyttää Suomi.fi-tunnistusta päästäkseen tiettyyn asiointipalveluun. Tällöin hän ei välttämättä ole valmistautunut yleiseen Suomi.fi-viestien käyttöönottoon ja sähköisen osoitteen antamiseen eikä siten keskity viestien käyttöönottoon. Henkilöä voidaan kuitenkin Suomi.fi-tunnistustapahtuman ja viestien käyttöönoton yhteydessä muistuttaa viestien seuraamisen tärkeydestä, mikäli hän jättää heräteyhteystiedon antamatta. Riskiä siitä, että käyttäjä antaisi järjestelmään esimerkiksi vahingossa väärän sähköpostiosoitteen näppäilyvirheen vuoksi, voidaan puolestaan ehkäistä edellyttämällä annetun sähköpostiosoitteen vahvistamista esimerkiksi kyseiseen osoitteeseen lähetettävällä erillisellä vahvistuslinkillä. Lisäksi myös käyttöönottoon liittyvillä käyttöliittymänäkymillä voidaan parantaa todennäköisyyttä, että henkilö sisäistää heräteyhteystiedon merkityksen. Heräteilmoituksia varten annettavan sähköisen osoitteen vahvistamisesta taikka heräteyhteystiedosta informoinnista ei kuitenkaan erikseen säädettäisi esityksessä.

Voi olla myös henkilöitä, jotka käyttävät Suomi.fi-tunnistusta viranomaisten sähköisiin palveluihin kirjautumiseen ja tulevat siten Suomi.fi-viestien käyttäjiksi, mutta heillä ei kuitenkaan syystä tai toisesta ole sähköpostitiliä. Toisaalta käyttäjäryhmää, joka hyödyntää Suomi.fi-tunnistusta ja jolla ei ole käytössään sähköpostitiliä, ei ole pystytty valmistelutyössä tarkkarajaisesti tunnistamaan tai arvioimaan ongelman tosiasiallista merkitystä. Henkilön käyttämä sähköpostiosoite saattaa myös muuttua ilmoitetusta tai poistua käytöstä kokonaan. Mikäli käyttäjä ei myöhemmin käy lisäämässä tai korjaamassa sähköpostiosoitettaan Suomi.fi-viesteissään, ei hänelle voida toimittaa heräteilmoituksia. Sähköpostiosoitteen merkitystä voidaan kuitenkin korostaa informoinnilla Suomi.fi-viestien käyttöönoton yhteydessä ja myöhemmin itse viesteissä. Käyttäjää on myös mahdollista säännöllisesti muistuttaa Suomi.fi-viesteissä tai Suomi.fi-tunnistuksen yhteydessä heräteyhteystiedon ajantasaisuuden tärkeydestä. On huomattava, että heräteyhteystiedon puuttuminen tai virheellisyys ei kuitenkaan estäisi viranomaista lähettämästä tiedoksiantoja Suomi.fi-viesteihin.

Joissain tapauksissa heräteilmoituksen toimitus sähköpostiin ei myöskään ole luotettava, vaikka henkilö olisikin antanut oikean osoitteen ja seuraisi sähköpostiaan. Heräteilmoitus saattaa esimerkiksi päätyä sähköpostin roskapostikansioon, josta käyttäjä ei välttämättä huomaa sitä. Kaikissa niissä tilanteissa, joissa heräteilmoituksia tavallisista sähköisistä tiedoksiannoista ei voida syystä tai toisesta toimittaa henkilön sähköpostiin, on Suomi.fi-viestien käyttäjän oikeusturva viime kädessä sen varassa, että hän käy oma-aloitteisesti tarkastamassa Suomi.fi-viestinsä. Toisaalta heräteilmoitusmahdollisuudesta huolimatta voidaan olettaa, että riittävät digivalmiudet omaava henkilö käy vähintäänkin silloin tällöin tarkastamassa myös Suomi.fi-viestinsä.

Esitykseen sisältyy lisäksi ehdotus oikeudenkäyntimaksun alentamisesta, kun asia pannaan vireille hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa. Maksun alentaminen voi joissakin tapauksissa madaltaa kynnystä panna asia vireille hallinto- tai erityistuomioistuimessa. Tämän voidaan arvioida parantavan henkilöiden mahdollisuuksia saada asiansa asianmukaisesti käsitellyksi tuomioistuimessa.

4.2.2.3 Vaikutukset kielellisiin oikeuksiin

Kirjepostiin nähden itse sähköisten tiedoksiantojen kielen lisäksi Suomi.fi-viestit-palvelun käyttökielillä on korostunut merkitys sekä kielellisten oikeuksien toteutumiselle että sähköisten tiedoksiantojen tehokkuudelle. Erityinen merkitys on myös käyttäjälle palvelusta eri yhteyksissä annettavan informaation kielellä silloin, kun hänelle Suomi.fi-tunnistuksen yhteydessä luodaan Suomi.fi-viestit-tili. Kielellisten oikeuksien toteutumisella on tällöin yhteys henkilön oikeusturvan toteutumiseen, koska tilin luomisesta annettavan informaation ymmärtämisellä on keskeinen merkitys sille, tiedostaako henkilö muutoksen ja sen seuraukset.

Nykyisin Suomi.fi-viestejä on mahdollista käyttää suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Digi- ja väestötietovirastoon sovelletaan kielilakia (423/2003) sekä saamen kielilakia (1086/2003), jotka edellyttävät viranomaisten palvelujen tarjoamista kansalliskielillä ja saamen kielillä. Lakiesityksessä ei muutettaisi kielilain taikka saamen kielilain soveltamisalaa taikka muutenkaan säädettäisi kansalaisten kielellisten oikeuksien kaventamisesta. Siten lakiesityksen muutokset eivät muodollisesti heikentäisi kansalaisten kielellisiä oikeuksia. Mikäli Suomi.fi-viestit-palvelun tarjonta eri kielillä olisi kuitenkin puutteellinen, voisi tämä tosiasiallisesti heikentää kielellisten oikeuksien toteutumista, kun Suomi.fi-viestejä käyttävien kansalaisten piiri laajenisi huomattavasti esityksen myötä viranomaisaloitteisesti. Esimerkiksi mikäli Suomi.fi-viestien käyttö tai palvelua koskeva uuden käyttäjän informointi lakiesityksen aiheuttamista muutoksista ruotsiksi tai saamen kielillä olisi puutteellista, heikentäisi sen näitä äidinkielenään puhuvien ja viestien käytön piiriin tulevien oikeutta asioida viranomaisten kanssa omalla kielellään. Se voisi mahdollisesti heikentää myös näiden henkilöiden oikeusturvan toteutumista, jos henkilö ei osaa riittävästi myöskään suomen kieltä ymmärtääkseen muutosten merkityksen.

Lisäksi koska voidaan arvioida, että osa uusista Suomi.fi-viestien ruotsin- tai saamenkielisistä käyttäjistä tarvitsee digitukea Suomi.fi-viestien käyttöönottoon ja palvelun opetteluun, on myös digituen tosiasiallisella saatavuudella eri kielillä merkitystä kielellisten oikeuksien toteutumiselle. On mahdollista, että eri tahojen antamaa digitukea on tosiasiallisesti saatavilla ruotsiksi tai saamen kielillä huomattavastikin vähemmän kuin suomeksi. Saamen kielillä ei myöskään ole välttämättä yhtä paljon saatavilla sähköisten palvelujen käytön apuvälineitä kuten ruudunlukuohjelmia. Tällöin henkilön mahdollisuudet käyttää palvelua ruotsiksi tai saameksi voivat heikentyä, kun palvelun käyttöön tarvittavaa tukea ei ole riittävästi saatavilla hänen kielellään.

Muuta kieltä kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuville mahdollisuudet käyttää Suomi.fi-viestejä äidinkielellään taikka kielellä, jota he ymmärtävät, riippuu palvelun muiden käyttökielten valikoimasta. Koska Suomi.fi-viestit-palvelu ja palvelussa oleva informaatio on saatavilla myös englanniksi, sen käyttö ei edellytä esimerkiksi ulkomaalaistaustaiselta henkilöltä suomen tai ruotsin kielen osaamista. Siten myös esimerkiksi englanninkielentaitoiset voivat käyttää palvelua, jos heillä on vahvan sähköisen tunnistautumisen väline. Koska kaikki henkilöt eivät kuitenkaan välttämättä hallitse yhtäkään palvelun käyttökielistä, voi palvelun käyttö olla joillekin vaikeaa tai mahdotonta, kun palvelua ei ole saatavilla heidän ymmärtämällään kielellä. Digi- ja väestötietovirasto on kuitenkin tunnistanut, että vieraskielisten henkilöiden mahdollisuudet esimerkiksi digitaalisten käännöspalveluiden käyttämiseen ovat sähköisten viestien osalta paremmat verrattuna paperisiin tiedoksiantoihin, kun viranomaisten toimittama teksti on digitaalisessa muodossa.

Tällä hetkellä Suomi.fi -viestit -sovelluksen tai -verkkopalvelun käyttöliittymä ja postilaatikko eivät tue saamen kieltä. Palvelu tukee ja tunnistaa kuitenkin inarinsaamen, koltansaamen ja pohjoissaamen aakkosia ja kirjaimistoa. Digi- ja väestötietovirasto tarjoaa jo nykyisin Suomi.fi

-viesteihin liittyvää saamenkielistä puhelin- ja sähköpostipalvelua. Ensisijaisesti digitaalista viranomaisviestintää koskevan lainsäädännön voimaantuloon mennessä saamenkielisille käyttäjille asetetaan saataville palvelua ja sen käyttöä koskevaa saamenkielistä tiedotusta ja käyttöohjeistusta. Saamenkielisiä käyttäjiä tullaan informoimaan saamenkielisen käyttöliittymän ja postilaatikon käyttöön tulosta, ohjeistamaan kuinka postilaatikon saa tarvittaessa pois käytöstä, tarjoamaan ohjeet palvelun käyttöön sekä julkaisemaan tiedotteet kaikilla kolmella saamen kielellä lukuun ottamatta yleistiedottamista, joka tullaan laatimaan vain pohjoissaameksi.

4.2.2.4 Vaikutukset alaikäisiin

Kuten edellä kohdassa 2.2.2 on kuvattu, Suomi.fi-viestit voi ottaa tällä hetkellä käyttöön alle 18-vuotias henkilökohtaisella vahvan tunnistuksen välineellä ja antamalla suostumuksen tiedoksiantojen vastaanottamiseen. Vastaavalla tavalla tilin voi ottaa käyttöön alaikäisen puolesta tämän huoltaja. Alaikäisten asemasta ei ole säädetty voimassa olevassa tukipalvelulaissa, ja nykyinen toimintamalli perustuu Digi- ja väestötietoviraston yleissääntelyn nojalla tekemään tulkintaan alaikäisten puhevallan käytöstä.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi, että palvelutuottaja luo viestinvälityspalvelutilin tunnistuspalvelua käyttävälle täysi-ikäiselle. Valmistelun aikana on arvioitu, ettei tilin luominen olisi mahdollista vastaavalla tavalla alaikäiselle tilin luomiseen liittyvien vaikutusten vuoksi. Tilin luominen alaikäiselle ja tiedoksiantojen toimittaminen alaikäisen tilille edellyttäisi siis jatkossakin suostumusta. Esityksessä ehdotetaan kuitenkin säädettävän erikseen edellytyksistä tilin luomiselle alaikäiselle, mikä selkeyttäisi voimassa olevaa oikeustilaa ja millä varmistettaisiin alaikäisen oikeusturvan toteutumista.

Esityksessä ehdotetaan, että alle viisitoistavuotiaan puolesta tilin voisi ottaa käyttöön hänen huoltajansa, eikä alle viisitoistavuotias voisi ottaa tiliä käyttöön omalla suostumuksellaan. Tilin käyttöönottoon riittäisi vain yhden huoltajan suostumus, mitä on perusteltu tarkemmin säännöskohtaisissa perusteluissa. Voimassa olevan sääntelyn aikana alle viisitoistavuotiaan itsensä käyttöönottama tili säilyisi aktiivisena siihen saakka, kunnes alaikäinen täyttää viisitoista vuotta. Viisitoista vuotta täyttänyt voisi ottaa tilin käyttöönsä vain omalla suostumuksellaan.

Sääntelyssä nojaututtaisiin hallintolain yleissääntelyyn alaikäisen puhevallan käytöstä. Ehdotetulla sääntelyllä varmistettaisiin, että viestinvälityspalvelua voitaisiin käyttää hallintolain tarkoittamissa tilanteissa alaikäistä koskeviin tiedoksiantoihin, minkä vuoksi palvelun käyttöönottoon ja suostumuksen antamiseen liittyvä ikä perustuu hallintolain sääntelyyn. Alle viisitoista vuotta täyttäneen alaikäisen oikeus osallistua ja vaikuttaa itsenäisesti häntä koskevan viranomaisasian käsittelyyn ja erityissääntelyn mukaiset alle viisitoistavuotiaan puhevallan käyttöä koskevat poikkeustilanteet tulee lähtökohtaisesti varmistaa muulla keinoin kuin viestimällä tästä alle viisitoistavuotiaan viestinvälityspalvelutilille.

4.2.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

4.2.3.1 Vaikutukset viranomaisiin

Ehdotettavilla lainsäädäntömuutoksilla ei kasvatettaisi tukipalvelujen käyttöön veloitettujen tai oikeutettujen organisaatioiden määrää. Käyttövelvollisuuden laajuutta, siitä poikkeamisen edellytyksiä tai menettelytapaa poikkeusta haettaessa ei myöskään ehdoteta muutettavaksi. Ehdotetuilla muutoksilla ei näin ollen arvioida olevan vaikutuksia viranomaisille säädettyyn velvollisuuteen käyttää Suomi.fi-viestejä toiminnassaan.

Viranomaiset eivät toistaiseksi ole noudattaneet tukipalvelulain käyttövelvoitetta siinä laajuudessa, mitä tukipalvelulain säätämishetkellä on arvioitu. Viestinvälityspalvelua käyttää aktiivisesti noin puolet käyttöön velvoitetuista organisaatioista. Aktiivisella käytöllä tarkoitetaan sitä, että organisaatio on paitsi ottanut palvelun käyttöön, myös tosiasiallisesti käyttää sitä ainakin yhdessä organisaation palvelussa. Viestinvälityspalvelun hyödyntäminen on viranomaisten osalta koettu osin epäselväksi. Ehdotettavalla tarkemmalla sääntelyllä siitä, millä tavalla ja mihin tarkoitukseen viranomaisten on tarkoitus viestinvälityspalvelua käyttää, arvioidaan olevan viestinvälityspalvelun käyttöä eri viranomaisissa kasvattava vaikutus. Myös viestinvälityspalvelun käyttäjien määrän merkittävän kasvun arvioidaan lisäävän viestinvälityspalvelun käyttöä viranomaisten toiminnassa.

Viranomaiset voisivat jatkossa yhä useammin hyödyntää sähköistä tiedoksiantotapaa postitse toteutettavan menettelyn sijaan, millä arvioidaan olevan toimintaa tehostavia vaikutuksia. Esimerkiksi virheellisten osoitetietojen vuoksi palautuvan kirjepostin ja siihen liittyvän selvitystyön määrä on joissakin viranomaisissa merkittävä. Sähköisten tiedoksiantojen kohdalla vastaavan selvitystyön määrän arvioidaan olevan vähäisempi. Sähköisten tiedoksiantojen hyödyntämisen paperikirjeiden sijaan arvioidaan myös vähentävän viiveisiin liittyviä asiakasyhteydenottoja. Toisaalta myös sähköisiin tiedoksiintoihin voi liittyä hallinnon asiakkaan tavoittamiseen liittyviä haasteita, josta voi seurata selvittelytyötä viranomaisille.

Myös viranomaisten hallinnollisen taakan sähköisessä tiedoksiantomenettelyssä arvioidaan keventyvän, kun jatkossa sähköisen tiedoksiannon hyödyntäminen ei enää useimmissa tapauksissa edellyttäisi asianosaisen suostumuksen hankkimista.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi asiointilain ja digipalvelulain 2 luvun soveltamisalaa siten, että soveltamisala käsittäisi myös esitutkinnan ja poliisitutkinnan. Muutoksella olisi vaikutuksia poliisin, Tullin, Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen toimintaan. Soveltamisalan muuttamisen ei kuitenkaan arvioida tuovan merkittäviä uusia velvollisuuksia näille viranomaisille. Digipalvelulain 2 luvun soveltamisalan muuttaminen tarkoittaisi erityisesti sitä, että esitutkintaviranomaisten olisi tarjottava mahdollisuus toimittaa jokaiselle asiointitarpeeseen liittyvät sähköiset viestit ja asiakirjat käyttäen digitaalisia palveluita tai muita sähköisiä tiedonsiirtomenetelmiä. Esitutkintaviranomaisilta löytyvät jo nykyisin sähköiset yhteystiedot, joiden avulla esitutkintaviranomaisiin voi olla yhteydessä ja toimittaa asiakirjoja, minkä lisäksi muun ohella rikosilmoitus on mahdollista tehdä poliisin sähköisessä asiointipalvelussa. Asiointilain näkökulmasta soveltamisalan muuttaminen merkitsisi erityisesti sitä, että esitutkintaviranomaiset voisivat käyttää esimerkiksi esitutkintalain 11 luvun 1 §:n mukaisten esitutkintapäätösten tiedoksiantamisessa kustannustehokkaampaa sähköistä tiedoksiantoa ja tukeutua sähköisissä palveluissaan tältä osin yleislainsäädäntöön. Muutos myös selkeyttäisi poliisin ja muiden esitutkintaviranomaisten sähköistä asiointia koskevia velvollisuuksia ja asiakkaiden oikeuksia sekä edistäisi yhteiskunnan digitalisaatiokehitystä.

Lisäksi asiointilain 11 §:n määräaika säännöksen muutoksen sekä eräiden oikeushallinnon viranomaisia ja tuomioistuimia koskevan sääntelyn muutosten arvioidaan edellyttävän myös viranomaisten antamien muutoksenhakuohjeiden muuttamista muutoksia vastaavaksi.

Ehdotetuilla muutoksilla arvioidaan olevan vaikutuksia Digi- ja väestötietoviraston toimintaan. Henkilöasiakkaiden asiakaspalvelun ja neuvonnan tarpeen Digi- ja väestötietovirastossa arvioidaan kasvavan. Tarvittava asiakaspalvelu toteutetaan jatkossakin pääasiassa tarjoamalla ohjeita, joiden avulla henkilöt voivat ratkaista asiansa itse, sekä puhelinneuvonnalla. Digi- ja väestötietovirasto tarjoaa jo nykytilassa ohjeita, joiden avulla käyttäjäorganisaatioiden omat asiakaspalvelijat voivat neuvoa käyttäjiä yleisimmissä viestinvälityspalvelun käyttöön

liittyvissä kysymyksissä. Olemassa oleviin ohjeisiin ja koulutusmateriaaleihin voi ehdotettavien muutosten johdosta liittyä joitakin päivitystarpeita.

Asiakaspalvelun tarpeen arvioidaan painottuvan voimakkaasti alkuvuoteen 2026, jolloin suurin osa tunnistuspalvelun käyttäjistä tunnistautuu ensimmäisen kerran. Tämän jälkeen vuosittainen tarve jatkuu kasvaneen viestinvälityspalvelun käyttäjämäärän sekä mahdollisen määrääjain toistuvan käytöstä poistamisen vaikutuksesta nykyistä jonkin verran suurempana. Ehdotettavien muutosten arvioidaan myös kasvattavan viestinvälityspalvelun käyttäjäorganisaatioiden tarvitseman tuen tarvetta Digi- ja väestötietovirastossa esimerkiksi palvelua laajemmin käyttöönotettaessa tai sen käyttökohteiden laajentuessa. Lisäksi viestinvälityspalvelun käyttäjämäärien merkittävästi kasvaessa, arvioidaan myös käyttäjiä neuvovien ulkopuolisten digituen tarjoajien koulutustarpeen kasvavan. Asiakaspalvelun, neuvonnan ja koulutustarpeen lisääntymisellä ei kuitenkaan arvioida olevan henkilöstön tai määrärahojen määrän tarvetta kasvattavia vaikutuksia, vaan tehtävien arvioidaan olevan hoidettavissa nykyisillä resursseilla.

4.2.3.2 Vaikutukset viranomaisten tiedonhallintaan

Vaikutukset viranomaisten tehtäviin, vastuisiin ja prosesseihin

Esityksessä ehdotettavien muutosten vaikutus viranomaisten tiedonhallintaan olisi lähinnä tekniluonteinen ja nykytilaa tarkentava. Esityksessä ei muutettaisi tukipalvelulain ja asiointilain tiedonhallintaan liittyviä peruseriaatteita, joten muutosten ei pääsääntöisesti arvioida aiheuttavan merkittäviä muutoksia viranomaisten tehtäviin tai vastuisiin

Tietojärjestelmien kehitystyö kohdistuu suoraan hallinnon yhteisiin sähköisen asioinnin tukipalveluihin (Suomi.fi-palvelut). Digi- ja väestötietovirasto on toteuttanut viestinvälityspalvelun uuden rajapinnan, jonka on tarkoitus ratkaista organisaatioiden viestinvälityspalvelun käyttöönottoon tähän asti liittyneitä ongelmia. Rajapinnan ominaisuudet on suunniteltu yhteistyössä asiakasorganisaatioiden kanssa ja palvelumuotoilun menetelmiä hyödyntäen. Rajanpintoihin liittyvät ohjeet sekä dokumentaatio on uudistettu ja julkaistu syksyllä 2024.

Vaikka esityksessä ei ehdoteta sähköiseen asiointiin liittyviä uusia velvollisuuksia julkisen hallinnon organisaatioille, kyse on käytännön tasolla potentiaalisesti merkittävästä muutoksesta, sillä esityksessä ehdotetun sääntelyn toimeenpanon odotetaan siirtävän suurimman osan viranomaisten lähettämistä viesteistä ja tiedoksiannoista sähköisesti toimitettaviksi. Nykytilanteessa valtaosa viesteistä toimitetaan vielä paperipostina. Muutoksella on mahdollisesti merkittävä vaikutus viranomaisten omien sähköisten asiointipalveluiden käyttäjä- ja asiointimääriin, jos tiedoksiantoja tai muita viestejä ei lähetetä tiedoksi suoraan viestinvälityspalveluun, vaan ne ovat saatavissa viranomaisen omasta sähköisen asioinnin palvelusta. Lisääntynyt viestiliikenteen määrä vaatisi todennäköisesti sähköisiä asiointipalveluita ylläpitäviltä viranomaisilta tekniseen kehitykseen liittyviä toimia asiointipalveluiden kapasiteetin lisäämiseksi. Sähköisen asioinnin lisääntymisellä ei kuitenkaan olisi samanlaista vaikutusta viranomaisten omien sähköisten asiointipalveluiden toimintaan, jos tiedoksiannot ja muut viranomaisviestit annettaisiin tiedoksi suoraan viestinvälityspalvelussa ja jos tiedoksiannosta ei synny suoraa jatkoasiointitarvetta viranomaisen omassa sähköisessä asiointipalvelussa.

Vaikutukset tietovarantoihin ja -järjestelmiin

Tukipalvelulain mukaisen tunnistuspalvelun sisältämiä tietoja hyödynnettäisiin ehdotetun tukipalvelulain 2 a luvun mukaisissa toimissa, kuten viestinvälityspalvelun käyttöönotossa,

sulkemisessa ja käyttöön palauttamisessa. Näihin toimiin liittyen viestinvälityspalvelulla olisi tarve jatkossa saada tieto viimeisimmästä tunnistusajankohdasta sekä tunnistautujan iästä, minkä vuoksi tunnistuspalvelun ja viestinvälityspalvelun välille tulisi luoda rajapinta.

Ehdotetut muutokset eivät vaikuttaisi luovutettaviin tietoihin tai tietojen luovutustapoihin vastuuviranomaisen ja muiden viranomaisten välillä. On kuitenkin huomioitava, että ehdotettujen muutosten myötä tietoja mahdollisesti luovuttaisiin useammalle uudelle käyttäjäorganisaatiolle Suomi.fi-viestien käyttöasteen kasvaessa. Käyttäjämäärän muutoksella saattaa siten olla tosiasiallisia vaikutuksia tietojen luovutustapaan viranomaisten ja hallinnon asiakkaiden välillä. Tavoitteena on, että sähköisesti asioiva asiakas saisi jatkossa viranomaisviestit sähköisinä Suomi.fi-viesteihin. Tämän vuoksi viranomaisten olisi integroitava omat asiointijärjestelmänsä Suomi.fi-viesteihin ja mahdollisesti tehtävä siinä yhteydessä muutoksia asiointiprosesseihinsa, tietojärjestelmien rajapintoihin ja viestirakenteisiinsa.

Esityksen mukaiset muutokset vaatisivat yhteisten palveluiden kehittämistä. Kehitettävien palveluiden käyttöpalveluista vastaa valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtori. Kehittäminen tuottaa lisävaatimuksia palveluihin, koska kehittäminen kohdistuu juuri hallinnon yhteisiin sähköisen asioinnin palveluihin (Suomi.fi-viestit, Suomi.fi-tunnistus, Suomi.fi-verkkopalvelu) Toimeenpanon yhteydessä kehitettäisiin Suomi.fi-viestit- ja Suomi.fi-tunnistus-palveluiden toiminnallisuuksia, liityntäraajapintoja ja niihin liittyviä tukitoimintoja. Kehittämisellä olisi mahdollisesti vaikutuksia myös muihin Suomi.fi-palveluihin.

Vaikutukset tietoturvasuuteen ja jatkuvuudenhallintaan

Ehdotetut muutokset eivät muuttaisi Suomi.fi-viestien nykyistä tuotantotapaa tietoturvan osalta. Uudistuksella olisi kuitenkin vaikutuksia tietosuojaan ja tietojen säilytysaikaan. Tukipalvelulain 13 §:n mukaan viestinvälityspalvelun avulla välitettyjen viestien säilytysaika on kaksi vuotta, jollei käyttäjä ole niitä sitä ennen poistanut. Säilytysaikaa ehdotetaan esityksessä pidennettäväksi viiteen vuoteen, jotta tarpeellisten tietojen säilyminen vähintään virkarikosten yleisimpien rikosoikeudellisten vanhentumisaikojen ajan voidaan varmistaa. Nykyinen kahden vuoden säilytysaika on käytännössä osoittautunut liian lyhyeksi. Suuri osa viestinvälityspalvelun käyttäjäorganisaatioiden viranomaisprosesseista on huomattavasti nykyistä säilytysaikaa pidempikestoisia. Prosesseihin liittyvien asiakirjojen ja muiden viestien liian lyhyt säilytysaika saattaa siten aiheuttaa muun muassa epäselvyyksiä ja mahdollisesti oikeudenmenetyksiä sekä loppukäyttäjille että palvelua käyttäville viranomaisille, jos käyttäjät eivät ole itse ymmärtäneet tallentaa asiaan liittyviä asiakirjoja ja viestintää itselleen. Tietojen säilytysaikaan liittyviä perusteluita ja esityksen vaikutuksia henkilötietojen suojaan on käsitelty tarkemmin luvuissa 4.2.3.3 ja 10.4.

Suomi.fi-viesteihin on pääosin jo toteutettu odotetun käyttäjämäärän kasvun edellyttämät inframuutokset. Myös väestötietojärjestelmän osalta kapasiteetin kasvattamistoimia on tehty jo aikaisemmin järjestelmän tietojen suorakäytön lisääntymisen ja siihen varautumisen takia. Digi- ja väestötietovirasto varautuu tarvittaessa lisäämään kapasiteettia myöhemmin käyttäjien ja viestiliikenteen määrien kasvaessa. Suomi.fi -viestien käyttäjien ja palvelussa olevien viestien lukumäärän merkittävä kasvaminen on kuitenkin omiaan lisäämään tietojen kasautumavaikutusta erityisesti, jos viestinvälityspalvelua käyttävät organisaatiot lähettävät tiedoksiantonsa ja muut viestinsä jatkossa suoraan viestinvälityspalveluun. Tietojen turvallisuutta arvioitaisiin jatkossakin osana Digi- ja väestötietoviraston vakiintuneita tietoturvan ja tietosuojan sekä varautumisen ja jatkuvuudenhallinnan prosesseja. Kaikkien viestinvälityspalveluun liittyvien olennaisten muutosten yhteydessä tehdään myös Digi- ja väestötietoviraston vakiintuneiden prosessien mukaiset tietoturva-auditoinnit.

4.2.3.3 Tietoyhteiskunta- ja tietosuojavaikutukset

Viranomaisten päätökset ja muut tärkeät viestit saavuttaisivat ehdotettavien muutosten myötä kohteensa yhä useammassa tapauksessa ajantasaisesti ilman kirjepostin kulkuun liittyviä viiveitä. Suomi.fi-viestien käyttäjien määrä lisääntyisi merkittävästi nykyisestä, minkä ansiosta viranomaisilla olisi paremmat mahdollisuudet tavoittaa asiakkaitaan sähköisesti. Tämän ansiosta viranomaisilla olisi mahdollisuus tarjota kansalaisille yhä laadukkaampia digitaalisia palveluja. Sähköisen asioinnin lisääntyessä asiointiin käytetty aika vähenee merkittävästi. Voidaankin arvioida, että ehdotetuilla muutoksilla on merkittävä tietoyhteiskunnan kehittymistä edistävä vaikutus.

Suomi.fi-viestit-palvelu saisi esityksen myötä yhä merkittävämmän aseman viranomaisten ja kansalaisten välisessä asiointissa. Tämä kasvattaisi merkittävästi myös Suomi.fi-viesteihin talletettavien ja palvelussa muuten käsiteltävien henkilötietojen määrää. Lakiesityksen myötä Suomi.fi-viestejä ylläpitävän Digi- ja väestötietoviraston käsittelemien henkilötietojen määrä kasvaisi huomattavasti, kun Suomi.fi-viestien käyttäjämäärä kasvaisi nykyisestä noin 1,3 miljoonasta mahdollisesti jopa 4,3 miljoonaan. Tavoitetilana on myös, että yhä useammat viranomaiset siirtyisivät hyödyntämään Suomi.fi-viestejä sähköisissä tiedoksiannoissaan, niille tukipalvelulaissa säädetyn käyttövelvoitteen mukaisesti. Tämä laajentaisi Suomi.fi-viestien rekisteröityjen ja käsiteltävien henkilötietojen määrää merkittävästi. Laadukkaamman ja tietoturvallisen yhteisen sähköisen asioinnin tukipalvelun käytöllä voidaan nähdä olevan pääasiassa henkilötietojen suojaa parantavia vaikutuksia suhteessa henkilötietojen nykyiseen käsittelyyn kirjepostilla. Käsiteltävien henkilötietojen määrän kasvaessa kasvaa kuitenkin myös mahdollisten seurausten vakavuus esimerkiksi mahdollisen laajan tietomurron tai muun tietosuojariskin toteutuessa. Vastuu eri viranomaisten tiedoksiantojen tietoturvallisuuden tason säilyttämisestä siirtyy näin ollen tietyissä määrin postitse toteutettavaa tiedoksiantomenettelyä tarjoavilta yrityksiltä Suomi.fi-viestien palveluntuottajalle, eli Digi- ja väestötietovirastolle, sanotun kuitenkaan tarkoittamatta muutoksia lähettäjäorganisaation omaan huolehtimisvelvollisuuteen tietoturvallisuuden osalta.

Suomi.fi-viestien käyttämiseksi ja palvelun toiminnan varmistamiseksi käsiteltävien henkilötietojen tietosisältöä ei muutettaisi nykyisestä. Kuitenkin yhä useampien viranomaisten siirtyessä käyttämään Suomi.fi-viestejä, voi tiedoksiantoihin ja muihin viesteihin sisältyvien henkilötietojen luonne muuttua nykyisestä siten, että Suomi.fi-viesteissä käsiteltäisiin aiempaa enemmän salassa pidettäviä ja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Rekisteröityjen henkilöiden määrän kasvaessa on jatkossa Suomi.fi-viestien käyttäjinä myös yhä enemmän heikossa asemassa suhteessa rekisterinpitäjään olevia henkilöitä, kuten esimerkiksi ikääntyneitä tai lapsia. Tältä osin Suomi.fi-viesteissä käsiteltäisiin siis jatkossa laajemmin sellaisia henkilötietoja, joita nykyisin käsitellään paperipostilla. Suomi.fi-viestit on alun perinkin suunniteltu laajasti eri viranomaisten ja kansalaisten käyttämäksi palveluksi, mikä on huomioitu myös palvelun tietoturvallisuuden varmistavissa ratkaisuissa.

Viranomaisten lähettämien tiedoksiantojen sisältämien henkilötietojen osalta lakiehdotuksella arvioidaan olevan myös positiivisia vaikutuksia yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan. Suomi.fi-viesteinä lähetettävien tiedoksiantojen tarkastelu ja lukeminen edellyttävät käyttäjältä vahvaa sähköistä tunnistautumista palveluun käytännössä Suomi.fi-tunnistuksella. Digi- ja väestötietovirasto ei ole Suomi.fi-viestien palveluntuottajana sähköisen viestinnän osapuoli eikä Digi- ja väestötietovirastolla lähtökohtaisesti ole oikeutta lukea luonnollisille henkilöille tai yrityksille saapuneita tai näiden palvelussa lähettämiä viestejä. Suomi.fi-viestien arvioidaan takaavan kirjepostia paremmin kirjesalaisuuden toteutumisen ja sen, että henkilön tiedoksiantojen sisältämää tietoa pääsy on kyseisen henkilön itsensä hallinnassa. Saapuneiden tiedoksiantojen säilyttäminen Suomi.fi-viesteissä turvaa useimmissa tapauksissa

kirjepostia paremmin henkilötietojen ja yksityiselämän suojaa. Myös tiedoksiantojen poistamisen Suomi.fi-viesteistä voidaan useimmiten katsoa turvaavan paremmin yksityisyyttä ja henkilötietojen suojaa kuin kirjepostin hävittäminen jätteissä tai kierrättämällä.

Erilaisiin mahdollisiin tietoturvapoikkeamiin liittyvien vaikutusten vakavuuden Suomi.fi-viesteissä arvioidaan kuitenkin kasvavan palvelussa käsiteltävien henkilötietojen määrän lisääntyessä. Esimerkiksi Suomi.fi-viesteissä käsiteltävien tietojen määrän kasvattaminen voi lisätä palvelun houkuttelevuutta tietomurron kohteena. Henkilötietojen ja yksityiselämän suojalle henkilötietojen käsittelystä aiheutuvia riskejä pyritään hillitsemään erilaisilla tiedonhallinta- ja tietosuojalainsäädännön edellyttämällä tietoturvatöidenpiteillä. Yleisestä tietosuojasääntelystä seuraa Digi- ja väestötietovirastolle rekisterinpitäjänä sekä henkilötietojen käsittelijöille lukuisia henkilötietojen käsittelyä koskevia vaatimuksia ja velvoitteita, jotka vähentävät osaltaan henkilötietojen suojaan liittyviä riskejä. Yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädetään myös tietoturvallisuudesta. Luonnollisella henkilöllä olisi myös käytettävissään yleisen tietosuoja-asetuksen mukaiset rekisteröidyn oikeudet ja oikeussuojakeinot, mukaan lukien mahdollisuus saada tarvittaessa asiansa tietosuojavaltuutetun käsiteltäväksi. Lisäksi Digi- ja väestötietovirastoon sovelletaan myös tiedonhallintalakia ja erityisesti sen 4 luvun mukaisia tietoturvallisuusvaatimuksia. Myös tukipalvelulain 4 luku asettaa Digi- ja väestötietovirastolle Suomi.fi-viestien palvelutuottajana tietoturvallisuuden toteuttamiseen liittyviä vaatimuksia. Tietoturvallisuuteen liittyvää sääntelyä ei esityluonnoksessa ehdoteta muutettavaksi, mutta käsiteltävien tietojen määrän ja luonteen muuttuessa on Digi- ja väestötietoviraston arvioitava tietoturvallisuustoimien riittävyttä ja tarkoituksenmukaisuutta.

Viranomaisten ja kansalaisten väliseen viestinvaihtoon sisältyy tiettyjä henkilötietojen ja yksityisyyden suojaan liittyviä riskejä, jotka liittyvät toisen henkilön luvattomaan pääsyyn henkilötietoihin. Tällaisia riskejä liittyy esimerkiksi tilanteisiin, joissa asiakirjaa käsitellään julkisella paikalla tai tilanteisiin, joissa toinen henkilö avustaa henkilöä viranomaisen kanssa asioimisessa. Sähköisessä ympäristössä voi olla paperikirjeitä laajempi pääsy toisen henkilön viranomaisilta vastaanottamaan postiin esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa henkilö on antanut vahvan sähköisen tunnistamisen välineensä toiselle henkilölle. Toisaalta vastaava riski voi realisoitua myös paperikirjeiden kohdalla tilanteissa, jossa henkilö säilyttää viranomaisilta vastaanottamiaan asiakirjoja kotonaan ja on antanut kotiavaimensa toiselle henkilölle. Ehdotettavien muutosten johdosta tällaiset henkilön omaan toimintaan liittyvät riskit ja niiden hallintakeinot siirtyisivät siis paperipostista yhä enemmän sähköiseen ympäristöön. Käyttäjä pystyy vaikuttamaan riskienhallintaan esimerkiksi käyttämällä vain luotettavia avustajia ja avaamalla sähköisen postilaatikkonsa vain sellaisilla paikoilla, joissa ulkopuolisilla ei ole siihen pääsyä. Sähköisessä ympäristössä käyttäjällä on lisäksi mahdollisuus hallita tietojen pääsyyn liittyvää riskiä pitämällä huolta vahvan sähköisen tunnistamisen välineistään.

Lakiehdotuksessa ehdotettavan heräteviestin lähettämisvelvollisuuden henkilön antamaan sähköpostiosoitteeseen silloin, kun henkilön Suomi.fi-viesteihin saapuu uusi tiedoksianto, voidaan joissain tapauksissa arvioida aiheuttavan riskejä vastaanottajan yksityiselämän ja henkilötietojen suojalle. Tiedoksiannon lähettävä käyttäjäorganisaatio vastaisi heräteviestin sisällöstä ja käyttäjäorganisaation tulee arvioida, millainen tietosisältö voidaan sisällyttää esimerkiksi sähköisestä asiointipalvelusta Suomi.fi-viestit -tilille lähetettävään herätteeseen ja millainen puolestaan käyttäjän sähköpostiin lähetettävään herätteeseen. Sähköpostiin lähetettävään heräteviestiin ei esimerkiksi tulisi sisällyttää salassa pidettäviä tietoja. Heräteviestin lähettäminen uudesta saapuneesta tiedoksiannosta tai viestistä on katsottu tärkeäksi henkilön oikeusturvan toteutumisen kannalta.

Nykyisin voimassa olevassa tukipalvelulaissa on säädetty Suomi.fi-viestien avulla välitettyjen viestien säilytysajaksi kaksi vuotta, jollei käyttäjä ole niitä sitä ennen poistanut. Ehdotettavien

muutosten jälkeen viestejä säilytettäisiin viisi vuotta, jollei käyttäjä niitä poistaisi ennen sitä. Suomi.fi-viestien merkityksen käyttäjien ja viranomaisten välisenä asiointikanavana arvioidaan kasvavan, minkä vuoksi käyttäjillä olisi aiempaa suurempi tarve asiakirjojen tietoturvaliselle säilytysalustalle, jollaisen Suomi.fi-viestit tarjoaa. Ehdotettavat muutokset siis pidentäisivät Suomi.fi-viesteissä käsiteltävien henkilötietojen säilytysaikaa. Käyttäjä kuitenkin voisi edelleen halutessaan poistaa viestinvälityspalvelutilillään olevat viestit jo aiemmin.

Suomi.fi-viestien käyttö olisi jatkossakin 15 vuotta täyttäneen alaikäisen omaan suostumukseen pohjautuen mahdollista. Alle 15-vuotiaan alaikäisen lapsen huoltaja voisi ottaa Suomi.fi-viestit -tilin käyttöön alaikäiselle. Alle 15-vuotias pääsisi myös itse lukemaan ja lähettämään viestejä, jos hänellä on käytössään omat henkilökohtaiset tunnistusvälineet. Henkilötietojen käsittelyperusteena Suomi.fi-viesteissä on jatkossakin tietosuoja-asetuksen 6 (1) artiklan c alakohdan mukainen lakisääteisen velvoitteen noudattaminen. Suomi.fi-viestit tarjoavat alaikäiselle henkilölle sähköisen viranomaisasiointikanavan. Käyttäjäorganisaatioiden on huolehdittava viestejä alaikäiselle henkilölle toimittaessaan lapsen yksityisyyden suojan toteutumisesta. Toisaalta käyttäjäorganisaation on huolehdittava myös huoltajien riittävästä mahdollisuudesta osallistua lasta koskevaan päätöksentekoon. Ehdotettava sääntelyratkaisu mahdollistaa Suomi.fi-viestejä pääsääntöisesti tiedoksiantoihin käyttävän käyttäjäorganisaation tarkoituksenmukaisuusharkinnan yksittäisten sähköisten tiedoksiantojen toimittamisessa. Käyttäjäorganisaatio voikin esimerkiksi terveystietopalveluihin liittyviä viestejä toimittaessaan arvioida, toteutuuko lapsen yksityisyyden suoja riittävästi, jos viesti toimitetaan lapsen huoltajan avaamalle Suomi.fi-viestit -tilille, vai onko sen käytettävä muuta viestintöimitustapaa.

Oikeudenkäyntimaksun porrastaminen hallinto- ja erityistuomioistuimissa

Tuomioistuinnmaksulakiin ehdotettavalla oikeudenkäyntimaksun porrastuksella kannustettaisiin vireillepanijoita saattamaan asiansa vireille hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa. Asiointipalvelun lisääntyvällä käytöllä olisi henkilötietojen suojaan myönteisiä vaikutuksia, jotka ovat monelta osin samoja kuin edellä on Suomi.fi-viestien osalta todettu. Asiointipalvelu on tietoturvallinen tapa toimittaa tietoja tuomioistuimelle. Oikeudenkäyntiasiakirjoihin voi sisältyä salassa pidettäviä tietoja ja henkilötietoja, jotka asiointipalvelua käytettäessä liikkuvat tietoverkossa suojattuna. Esimerkiksi sähköpostia käytettäessä lähettäjä ei välttämättä tunnista tilanteita, joissa viesti olisi syytä lähettää turvasähköpostilla. Myös oikeudenkäynnin tiedoksiannot voidaan suorittaa asiointipalvelussa tietoturvallisesti. Tiedoksianto kohdennetaan henkilötunnuksen tai y-tunnuksen avulla, ja asiakirjoihin on pääsy vain vahvasti tunnistautuneilla henkilöillä, joilla on niihin oikeus. Sähköiseen tiedoksiantoon asiointipalvelussa ei liity vastaavia inhimillisen virheen riskejä kuin esimerkiksi sähköpostitse suoritettuun tiedoksiantoon. Sähköinen tiedoksianto asiointipalvelussa vähentää merkittävästi riskiä tiedoksiannon lähettämisestä väärään osoitteeseen, mikä puolestaan vähentää henkilötietojen tietoturvaloukkausten ja salassa pidettävien tietojen oikeudettoman paljastumisen riskiä. Lisäksi todisteellinen sähköinen tiedoksianto asiointipalvelussa on vastaanottajan näkökulmasta selvästi nopeampi ja vaivattomampi vaihtoehto kuin saantitodistustiedoksianto.

4.2.3.4 Vaikutukset yrityksiin

Ehdotettavilla lainsäädäntömuutoksilla olisi vaikutusta erityisesti postilain 21 §:n mukaisen tiedoksiantomenettelyn käytettävistä olosta ja sen asianmukaisesta toteuttamisesta koko maassa vastaavan Posti Group Oyj:n toimintaan. Ensisijaisesti digitaaliseen viranomaisviestintään siirtyminen vähentäisi postitse toimitettavien viranomaisten tiedoksiantojen määrää merkittävästi. Posti Group Oyj on arvioinut, että yhtiön kautta kulkee nykyisin vuosittain noin

50–60 miljoonaa viranomaisviestiksi luokiteltavissa olevaa kirjettä. Jatkossa valtaosa näistä kirjeistä lähetettäisiin sähköisesti, millä tulisi olemaan vaikutusta postitse toteutettavan tiedoksiantomenettelyn käytettävissä olon varmistamisen kustannustehokkuuteen. Toisaalta perinteisen kirjepostin määrä on jo nykytilassa jatkuvasti laskenut teknologian sekä yritysten ja kansalaisten toimintatapojen muuttuessa. Digitaalisesti toimitetun postin määrä on vastaavasti kasvanut. Vuodesta 2000 vuoden 2022 loppuun Postin jakamien osoitteellisten kirjeiden määrä on vähentynyt n. 70 %. Ehdotettavilla muutoksilla olisi Posti Group Oyj:n lisäksi paperikirjeiden toimitusmäärää vähentävä vaikutus myös sellaisiin muihin postipalveluyrityksiin, joiden kanssa eri viranomaiset postilain 21 §:n 2 momentin nojalla ovat sopineet postitse toteutettavasta tiedoksiantomenettelystä.

Ehdotettavat muutokset lisääisivät Suomi.fi-viestien käyttäjämääriä merkittävästi. Viranomaisilla on jo nykytilassa velvollisuus käyttää Suomi.fi-viestejä. Viranomaiset eivät merkittävässä määrin ole käyttäneet yksityisiä digipostipalveluja tiedoksiantomenettelyssään, mistä johtuen ehdotettavilla muutoksilla ei arvioida olevan merkittäviä muutoksia yksityisiin digipostipalveluja tarjoaviin yrityksiin. Tämä voi johtua osaltaan siitä, että tiedoksiannon toteuttaminen on julkisen hallintotehtävän hoitamista, eikä tehtävän antamisesta yksityisten digipostipalvelujen hoidettavaksi ole säädetty perustuslain 124 §:n edellyttämällä tavalla. Viranomaiset voisivat jatkossakin harkintansa mukaan hyödyntää yksityisiä digipostipalveluja muissa kuin tiedoksiantoja koskevissa viesteissä, eivätkä ehdotettavat lainsäädäntömuutokset poistaisi niiltä tätä mahdollisuutta. Valtiovarainministeriön teettämän selvityksen mukaan muissa verrokimaissa digipostitoimintaa harjoittavien yritysten liiketoiminta nojaa pitkälti yritysasiakkailta perittäviin maksusuoritteisiin ja valtiolta perittävien maksujen osuus yritysten liiketoiminnassa on vähäinen.

Suomi.fi-viestien käyttäjämäärien merkittävä lisääntyminen luo pohjaa myös yksityisten digipostipalveluiden hyödyntämiselle viranomaisten sähköisessä tiedoksiantomenettelyssä. Laajempi viranomaisten sähköisten tiedoksiantojen vastaanottajapohja luo edellytyksiä kilpailulle markkinalle ja yritysten liiketoimintamahdollisuuksille. Digitaalisen viranomaisviestinnän ensisijaisuus on tavoitteena toteuttaa kahtena yhtäaikaisena hankkeena siten, että Suomi.fi-viestien rinnalle tuodaan hyödynnettäväksi myös yksityiset digipostipalvelut, joihin käyttäjä voi halutessaan valita vastaanottaa muun digitaalisen viestiliikenteen lisäksi myös viranomaisten lähettämät tiedoksiannot ja muut viestit.

[täydennetään lausuntokierroksen jälkeen]

4.2.4 Ympäristövaikutukset

Lakiesityksellä arvioidaan olevan positiivisia ilmasto- ja ympäristövaikutuksia. Suorat ympäristövaikutukset muodostuisivat viranomaisten postitse toimitettavien kirjeiden korvautuessa ensisijaisesti sähköisesti toimitettavilla tiedoksiannoilla ja muilla ilmoituksilla. Paperikirjeisiin ja niiden toimittamiseen liittyy useita suoria ja epäsuoria päästövaikutuksia logistiikan, paperintuotannon ja jätteiden käsittelyn eli kirjelähetysten elinkaaren aikana.

Paperikirjeiden postituksen pääasialliset ympäristövaikutukset muodostuvat kirjeiden jakeluun liittyvästä logistiikasta sekä paperin ja kirjeiden valmistuksesta. Paperikirjeiden logistiikan ympäristövaikutuksiin vaikuttaa postin jakelun yleispalveluvelvoitteen ja sanomalehtien jakelutuen luomien kiinteiden jakelupäivien laajuus. Postilain mukaisen yleispalvelun tarjoajan eli Postin on keräiltävä ja jaettava yleispalveluun kuuluvat postilähetykset vähintään kolmena arkipäivänä viikossa riippumatta kerättävien ja jaettavien kirjeiden lukumäärästä. Lisäksi Postille on myönnetty määräaikaista valtionavustusta, jonka tarkoituksena on luoda edellytyksiä sanomalehtijakelun toteuttamiselle viitenä arkipäivänä viikossa alueilla, joilla ei ole

markkinaehtoisesti saatavilla täysin kattavaa viisipäiväistä sanomalehtien varhaisjakelua. Määrätyt kiinteät jakelupäivät rajoittavat digitaaliseen viranomaisviestintään siirtymisen ilmasto- ja ympäristövaikutusten täysimääräistä realisoitumista koskien paperikirjeistä luopumisesta aiheutuvia logistisia päästöjä.

Myös esimerkiksi logistiikassa käytettyjen ajoneuvojen vaikutus kirjepostituksen ilmasto- ja ympäristövaikutuksiin on merkittävä. Suomessa esimerkiksi Posti Group Oyj:n tavoitteena on kuljettaa kaikki postilähetykset fossiilivapaasti vuonna 2030 ja vähentää toimintansa päästöt nettonollaan vuoteen 2040 mennessä. Posti Group Oyj ei ole arvioinut yksittäisen paperipostikirjeen ilmasto- tai ympäristövaikutusta, mutta kansallisten postipalveluiden yhteistyöjärjestö International Post Corporation (IPC) on vuoden 2023 vastuullisuusraportissaan¹⁵ arvioinut, että keskimäärin yksikköarvo paperikirjeen elinkaaren osalta on noin 40,4 grammaa hiilidioksidipäästöjä. IPC:n jäsenmaat kuitenkin poikkeavat toisistaan merkittävästikin esimerkiksi postilainsäädännön, paperipostin volyymin ja postin toimittamisen maantieteellisten etäisyyksien suhteen. Posti Group Oyj ei määrittele viranomaiskirjeitä omaksi kategoriakseen, mutta Postin arvion mukaan yhtiön kautta kulkee vuosittain noin 50–60 miljoonaa viranomaisviestiksi luokiteltavissa olevaa kirjettä. Lisäksi kaupallista postinjakelua hoitaa markkinaehtoisesti lukuisia muitakin jakeluyrityksiä. Kymmenien miljoonien viranomaiskirjeiden volyymi huomioiden viranomaisten paperipostikirjeiden ilmastovaikutuksen voidaan laskennallisesti arvioida olla merkittävä hiilidioksiditonneina mitattuna.

Sähköisten tiedoksiantojen ympäristövaikutuksiin vaikuttavat viestinvälityspalvelun toimintaan liittyvät kapasiteettivaatimukset koskien käytettyä palvelintilaa, tieto- ja viestintäteknikkaa ja niiden elinkaarta ja näihin liittyviä energiatarpeita. Ympäristövaikutuksiltaan sähköistä tiedoksiantoa voidaan kuitenkin pitää perinteistä paperikirjepostia keskimäärin päästöttömämpänä vaihtoehtona. Esimerkiksi Suomessa toimiva digipostiyritys Kivra Oy vuoden 2023 ilmastovaikutusraportissaan on arvioinut, että yrityksen palvelun kautta yhden sähköisesti toimitetun tiedoksiannon yksikkövaikutus olisi noin 14,6 CO₂e. Digi- ja väestötietovirasto ei ole arvioinut tuottamien Suomi.fi-palveluittensa ilmastovaikutusta, mutta huomioiden Suomi.fi-viestien yli kymmenkertaisen viestiliikennevolyymien edellä mainittuun yksityiseen palveluun nähden (vuoden 2023 tilanne) sekä sen, että Kivra Oy:n arvio on pitänyt sisällään myös muun muassa yrityksen liiketoimintaan liittyviä liikematkustamisen päästöjä, voidaan arvioida, että laskennallinen yksikköarvo toimitettua Suomi.fi-viestiä kohden on arviolta noin 5-10 grammaa CO₂e. Viestiliikenteen volyymin määrän noustessa yksikkökustannus hiilidioksidipäästöjä koskien laskee, mikä uudistuksen tavoitetilassa laskee edelleen palvelun kautta toimitetun viestin yksikköarvoa hiilidioksidipäästöissä mitattuna.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

5.1.1 Velvoittava malli

Valmistelun aikana on arvioitu mallia, jossa lähtökohtaisesti kaikki kansalaiset (ja yhteisöt) velvoitettaisiin vastaanottamaan sähköistä viranomaispostia (ns. Tanskan malli) riippumatta siitä, käyttäkö lainkaan sähköisiä palveluita. Tanskassa digitaaliset viestit saivat lainsäädännöllisesti saman aseman kuin kirjeet vuonna 2012, ja viranomaisten digitaalisten

¹⁵ IPC Postal Sector Sustainability Results 2023, <<https://www.ipc.be/services/sustainability/smms/group-results/results-summary>>, luettu 9.10.2024.

viestien vastaanottaminen tuli pakolliseksi yrityksille vuonna 2013 ja kansalaisille vuonna 2014. Tanskan lainsäädäntöä ja menettelyä selostetaan tarkemmin jäljempänä kohdassa 5.2.2.

Tanskan mallin soveltaminen Suomeen tarkoittaisi, että kaikille (yli 15-vuotiaille) kansalaisille (ja yhteisöille) luotaisiin Suomi.fi-viestit-tili, johon viranomaiset lähettäisivät tiedoksiannot. Jatkossa viranomaisten tiedoksiantotapa olisi sähköinen tiedoksianto eikä tiedoksiantoja lähettäisi postitse kuin ainoastaan laissa määritellyissä poikkeustapauksissa. Samalla malli edellyttäisi, että viranomaiset olisivat kyvykkäitä lähettämään tiedoksiannot Suomi.fi-viesteihin.

Valmistelun aikana on ilmennyt, ettei kaikilla hallintolain soveltamisalaan kuuluvilla viranomaisilla ja julkista hallintotehtävää hoitavilla yksityisillä ole valmiuksia lähettää sähköisiä tiedoksiantoja Suomi.fi-viesteihin. Lisäksi valmistelussa on arvioitu, että mainitun kaltainen menettely vaatisi teknistä kehitystyötä ja lisäresursseja usealta eri viranomaiselta ja julkista hallintotehtävää hoitavalta yksityiseltä, ja kehitys kestäisi useita vuosia. Malli myös edellyttäisi, että kansalaiset voisivat hakea vapautusta sähköisestä tiedoksiannosta erikseen määritellyltä viranomaiselta säädettyjen perusteiden nojalla. Valmistelun aikana on arvioitu, että vapautuksen hakeminen edellyttäisi merkittäviä lisäresursseja hakemuksia käsittelevälle viranomaiselle.

Vaikka mallin avulla saataisiin lähtökohtaisesti kaikki yli 15-vuotiaat sähköisen tiedoksiannon piiriin, olisi poikkeushakemusten määrät ainakin alkuvaiheessa hyvin suuria. Hakemusmenettelystä arvioitujen kustannusvaikutusten vuoksi on arvioitu, ettei poikkeusmenettelyn luominen ole taloudellisesti kannattavaa verrattuna siitä saataviin hyötyihin. Myös poikkeusperusteista säätäminen olisi haastavaa. Valmistelun aikana on tunnistettu, että kaikki yli 15-vuotiaat eivät ole kyvykkäitä vastaanottamaan tiedoksiantoja sähköisesti. Kaikkien velvoittamisesta seuraisi suuri riski siitä, että henkilöiden oikeusturva vaarantuisi, mikäli he eivät ymmärtäisi hakea vapautusta sähköisestä tiedoksiannosta. Velvollisuutta sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen ei tämän vuoksi ole pidetty perusteltuna. Edellä mainitun perusteella kokonaisarvioinnissa on päädytty siihen, ettei Suomessa ole tällä hetkellä edellytyksiä säätää Tanskaa vastaavalla tavalla kaikkia (yli 15-vuotiaita) kansalaisia koskevasta velvoitteesta sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen.

5.1.2 Paluumalli

Esityksessä ehdotetaan, että palvelutuottaja poistaisi henkilön viestinvälityspalvelun tilin käytöstä tämän pyynnöstä. Henkilön tili tulisi kuitenkin uudelleen käyttöön, mikäli henkilö käyttäisi tunnistuspalvelua kuuden kuukauden jälkeen siitä, kun tili on poistettu käytöstä. Tämä tarkoittaisi sitä, että pyynnöstä suljettu tili palautuisi tällöin automaattisesti uudelleen käyttöön, jolloin henkilölle olisi mahdollista lähettää tilille viestejä ja tiedoksiantoja. Automaattinen paluu ei edellyttäisi henkilön omaa suostumusta, vaan kuuden kuukauden määräaika riittäisi palautuksen perusteeksi.

Valmistelun aikana on pohdittu vaihtoehtoisena mallina sitä, että henkilö voisi ottaa viestinvälityspalvelutilin käyttöön uudelleen suostumuksellaan, jolloin tilin käytöstä poistamalle henkilölle ei luotaisi tiliä ehdotetulla tavalla automaattisesti kuuden kuukauden kuluttua käytöstä poistamisesta. Tällä tavoin henkilön ei tarvitsisi tehdä erillisiä toimia määräajoin, mikäli hän ei halua sähköisiä tiedoksiantoja. Henkilö voisi kuitenkin ottaa tilin käyttöön uudelleen suostumuksellaan. Tämä olisi kuitenkin vastoin esityksen tavoitteita saada sähköisen tiedoksiannon piiriin kattavasti kaikki sähköisiä palveluita käyttävät täysi-ikäiset henkilöt. Valmistelun yhteydessä on arvioitu, ettei suostumukseen perustuva malli muodostaisi sähköisistä tiedoksiannoista tosiasiaassa ensisijaista tiedoksiantojen vastaanottotapaa. Esityksen

mukaisella mallilla viestinvälityspalvelun käytöstä poistanut, mutta sähköisiä palveluita käyttävä henkilö tuotaisiin säännöllisesti uudelleen viestinvälityspalvelun käyttäjäksi. Tämä korostaisi sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta. Henkilö voisi kuitenkin aina tilin aktivoinnin yhteydessä pyytää käytöstä poistamista, jolloin ketään ei tosiasiaassa velvoitettaisi palvelun käyttöön.

Paluumallin osalta valmistelun yhteydessä on myös pohdittu kuuden kuukauden sijaan kolmen kuukauden välein tapahtuvaa automaattista paluumallia. Tällöin henkilölle, joka käyttäisi Suomi.fi-tunnistusta kolmen kuukauden päästä Suomi.fi-viestit-tilin sulkemisesta, tulisi Suomi.fi-viestit automaattisesti uudelleen käyttöön. Kolmen kuukauden välein tapahtuvaa automaattista paluuta on arvioitu erityisesti säästöjen näkökulmasta. Digi- ja väestötietovirasto on arvioinut, että riippuen laskentatavasta, kolmen kuukauden paluumallilla voitaisiin saada suhteessa enemmän käyttäjiä Suomi.fi-viestien piiriin kuin kuuden kuukauden paluumallilla. Arviot perustuvat siihen, että poistumispyyntöjä tehtäisiin toistuvasti suhteessa vähemmän kuin kuuden kuukauden paluumallilla. Oletus perustuu siihen, että henkilöt tottuisivat nopeammin Suomi.fi-viesteihin ja jäisivät näin todennäköisemmin käyttäjäksi, kuin tekisivät tiheästi poistumispyynnön.

On arvioitu, että pidempi määräaika (6kk) vähentäisi vaivaa heiltä, jotka joutuvat uusimaan poistumispyynnön itsenäisesti, hakemaan siihen tukea tai auttamaan läheistään toistuvasti. Toisaalta pidempi määräaika tarjoaisi tehokkaamman keinon välttää digitaalisen viranomaisviestinnän ensisijaisuutta heille, jotka käyttävät toistuvasti digitaalisia palveluja. Lyhyempi määräaika (3kk) herättäisi enemmän negatiivisia käyttökokemuksia heissä, jotka joutuvat uusimaan poistumispyynnön itsenäisesti, hakemaan siihen tukea tai auttamaan läheistään toistuvasti. Toisaalta lyhyempi määräaika antaa vahvemman signaalin digitaalisen viranomaisviestinnän ensisijaisuudesta heille, jotka käyttävät toistuvasti digitaalisia palveluja. Myös pidemmän määräajan aikana riski mahdollisesti huomaamatta jäävistä kirjeistä vähenisi. Viranomaisviestien toimitustapaan syntyy todennäköisesti harvemmin vaihtelukohtia, jos määräaika on pidempi. Yksittäinen asiointi on todennäköisempää ehtiä hoitaa valmiiksi ennen määräajan päättymistä. On arvioitu, että kolmen kuukauden paluumallin osalta viranomaisviestien toimitustapaan voi syntyä useammin vaihtelukohtia, jos poistumispyynnön uusiminen viivästyy esimerkiksi tukitarpeen tai puuttuvien välineiden vuoksi.

Valmistelun aikana on päädytty pidempään, eli kuuden kuukauden paluumalliin huolimatta mahdollisista säästöjen menetyksistä. On arvioitu, että automaattisen paluun keston lyhentäminen ei automaattisesti takaisi lisäsäästöjen syntymistä, sillä molemmissa malleissa henkilöillä olisi mahdollisuus lopettaa Suomi.fi-viestien käyttö koska tahansa. On siten haastavaa arvioida kuinka moni lopulta lopettaisi palvelun käytön riippumatta paluumallin kestosta. Sen sijaan selvää on, että lyhyempi paluumalli aiheuttaisi alentuneesti digikykyisille henkilöille enemmän haasteita, sillä heidän tulisi tehdä Suomi.fi-viestien sulkeminen suhteellisen usein, mikäli päädyttäisiin kolmen kuukauden paluumalliin. Tällöin mahdollisesti saavutettavat hyödyt eivät olisi perusteltuja suhteessa yhdenvertaisuusnäkökulmiin.

5.1.3 Oikeudenkäyntimaksun korottaminen

Oikeudenkäyntimaksun alentamisen vaihtoehtona hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelua käytettäessä on arvioitu myös oikeudenkäyntimaksun korotusta silloin kun vireillepanija käyttää muuta kanavaa kuin asiointipalvelua. Tällöin vaikutus oikeudenkäyntimaksujen maksukertymään olisi ollut positiivinen.

Tuomioistuinmaksulain uudistuksen vaikutuksia koskeneen selvityshenkilöiden raportin mukaan maksujen korottamisen sijaan maksuja tulisi kuitenkin ennemminkin joiltakin osin

alentaa. Esimerkiksi hallintotuomioistuimet eivät saa kattavasti erityyppisiä asioita käsiteltäväkseen, jotta ne voisivat asianmukaisesti huolehtia niille kuuluvasta viranomaisen valvonta- ja ohjaustehtävästä. Syynä tähän on ainakin osittain se, että oikeudenkäyntimaksut eivät määrättyissä tilanteissa näyttäyty vireillepanoon oikeutetuille järkevinä ja kohtuullisina. Vastaavasti eräissä markkinaoikeuden käsittelemissä asiaryhmissä oikeudenkäyntimaksuja pidettiin liian korkeina.¹⁶ Oikeudenkäyntimaksujen korottaminen olisi ollut omiaan lisäämään tätä epätoivottua kehitystä. Oikeudenkäyntimaksujen suuruutta myös tarkastetaan kolmivuotiskausittain oikeusministeriön asetuksella rahan arvon muutosta vastaavasti, viimeksi vuoden 2025 alusta. Tässä yhteydessä oikeudenkäyntimaksut nousivat noin 15 %. Oikeudenkäyntimaksun korotus muutoin kuin asiointipalvelua käytettäessä olisi johtanut myös siihen, että oikeudenkäyntimaksu olisi ollut muulla tavalla asioitaessa korkeampi niissä tuomioistuimissa, joissa asiointipalvelu on käytössä kuin niissä tuomioistuimissa, joissa asiointipalvelun käyttö ei vielä ole mahdollista. Siten esimerkiksi korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden oikeudenkäyntimaksut olisivat eriytyneet epätarkoituksenmukaisella tavalla. Oikeudenkäyntimaksun alentaminen vastaisi myös asiointipalvelun kautta tapahtuvasta sähköisestä asioinnista tuomioistuimelle säästyvää työpanosta, jonka olisi tarkoituksenmukaista koitua vireillepanijan eduksi.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

5.2.1 Ruotsi

Ruotsin digitaalisen viranomaisviestinnän infrastruktuuria sääntelee asetus julkisen hallinnon digitaalisen postin infrastruktuurista (förordning (2018:357) om myndighetsgemensam infrastruktur för digital post), jonka mukaan Digitaaliviraston (Myndigheten för digital förvaltning, Digg) tehtävänä on tarjota julkiselle hallinnolle yhteinen ratkaisu kansalaisille ja yrityksille toimitettavaa digitaalista postia varten. Digitaalivirasto ylläpitää digitaalisen postin infrastruktuuria (Mina Meddelanden), jonka ensisijainen tehtävä on hallinnoida digitaalisten viestien välitystä ja ylläpitää rekisteriä kansalaisten digitaalisista postilaatikoista. Viestiliikenne tai viestidata ei kulje keskitetyn infrastruktuurin kautta, vaan varsinaiset viestit säilytetään vastaanottavassa postilaatikossa. Infrastruktuuri mahdollistaa ainoastaan yhdensuuntaisen viestiliikenteen viranomaiselta kansalaiselle.

Digitaalivirastolla on myös keskeinen hallinnoiva rooli digitaalisen postin toimittamisessa. Virasto päättää hakemuksesta yksityisten digipostilaatikoiden hyväksymisestä infrastruktuurin piiriin ja auditoi palvelut tietoturva vaatimusten osalta. Tällä hetkellä kansalaisten käyttöönotettavissa on Digitaaliviraston ylläpitämän Min Myndighetspost -digipostipalvelun lisäksi kaksi yksityistä digipostilaatikkoa. Yksityisiin digipostilaatikoihin on mahdollista vastaanottaa viranomaispostin lisäksi myös muuta viestiliikennettä esimerkiksi yrityksiltä. Digitaalisen viranomaispostin vastaanottaminen pohjautuu kansalaisten vapaaehtoisuuteen. Digitaaliset postilaatikat ovat Ruotsissa laajasti käytettyjä ja niitä käyttää noin 6,2 miljoonaa kansalaista. Vuonna 2023 viranomaiset toimittivat noin 100 miljoonaa sähköistä viestiä. Vapaaehtoisuuteen pohjautuvaa käyttöastetta on saatu nostettua merkittävästi muun muassa yksityisten digipostitoimijoiden markkinoinnilla ja kampanjoilla. Vuoden 2023 aikana

¹⁶ Oikeusministeriö, Tuomioistuinmaksulain (1455/2015) uudistuksen vaikutukset: Selvityshenkilöiden raportti 2024, s. 172–173, <
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165498/OM_2024_5_SO.pdf?sequence=1&isAllowed=y> luettu 29.11.2024.

paperisten kirjeiden määrän Ruotsin kirjemarkkinoilla on arvioitu olleen yhteensä noin 1,2 miljardia vuonna 2023, ja määrä vähenee joka vuosi.

Haasteeksi Ruotsissa on tunnistettu, että ilman keskitettyä viestiliikenteen taustapalvelua digitaalista postia on nykyisellään vaikea siirtää palvelusta toiseen, minkä on katsottu hankaloittavan palvelun vaihtamista ja edistävän markkinan keskittymistä. Nykytilassa viestit tallennetaan pääsääntöisesti digipostilaatikon tarjoajan palvelimelle, minkä on nähty riskinä myös tietoturvan ja palvelun jatkuvan toiminnan turvaamisen näkökulmasta. Ruotsissa yhdellä yksittäisellä markkinatoimijalla, Kivrralla, on hallussaan lähes 95 % käyttäjistä eli käytännössä markkina on yhden suuren yksityisen toimijan hallussa. Digitaalivirasto on ehdottanut siirtymää Tanskan mallin mukaiseen järjestelmään, jossa viestit toimitetaan keskitetyn taustajärjestelmän kautta, jolloin riippuvuus yksityisistä digipostipalveluista pienenee. Yksityisille palveluntarjoajille ei ainakaan toistaiseksi makseta erillistä korvausta viranomaispostin digitaalisesta toimittamisesta, vaikkakin yrityksille kompensaaation mahdollistavaa lainsäädäntöä on Ruotsissa valmisteltu.

Yhteisen viestinvälitysinfrastruktuurin Mina Meddelandenin käyttö ei toistaiseksi ole viranomaisille velvoittavaa, ja useat viranomaiset käyttävät tukipalvelua vain osittain tai ovat laatineet välitysvälityssopimuksia suoraan yksityisten digipostitoimijoiden kanssa, jolloin merkittävä osa viesteistä ei kulje kansallisen infrastruktuurin lävitse. Ruotsin digitaalista postia koskevan selvityksen mietinnössä¹⁷ kesäkuulta 2024 ehdotetaan, että viranomaisille asetettaisiin käyttövelvoite yhteisen tukipalveluinfrastruktuurin käyttöön. Suoraan yksityisten digipostitoimijoiden kautta välitetyissä viesteissä on tunnistettu riskeinä tietojen keskittyminen yksityisten yritysten palvelimille sekä se, että järjestelmä on altis yksityisiin toimijoihin liiaksi nojaavalle toimittajaloukulle. Kansalaisten velvoittamista digipostipalveluiden piiriin selvitys ei suosittelen osin johtuen siitä, että digipostilaatikoiden käyttöaste ruotsalaisten keskuudessa on jo entuudestaan kattava. Selvitys myös katsoo, että kansalaisten velvoittaminen nostaisi hallinnollisia kustannuksia esimerkiksi poikkeushakemusten käsittelyn osalta. Selvitys myös esittää, että valtion tarjoama digipostilaatikko (Min Myndighetspost) tarjotaan jatkossakin ja sitä koskevaa sääntelyä selkeytetään, jotta palvelun jatkuva saatavuus turvataan.

Ruotsissa sovelletaan hallintoasian käsittelyssä tiedoksiantolakia (delgivningslagen 2010:1932) ja -asetusta (delgivningsförordning 2011:154), kun tiedoksianto on suoritettava tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa vireillä olevassa asiassa tai kun tiedoksianto on suoritettava muussa tapauksessa lain tai muun säädöksen mukaan. Tiedoksiantolain mukaan tiedoksianto on suoritettava tarkoituksenmukaisella ja mahdollisimman edullisella ja vaivattomalla tavalla. Viranomaisen voi lähettää tiedoksiantoja sähköisesti keskitetyn viestinvälityspalvelun kautta, jos vastaanottaja on antanut tähän suostumuksensa. Julkisen hallinnon digitaalisen postin infrastruktuurista annetun asetuksen mukaan digitaalisen postin vastaanottaminen yhteiseen infrastruktuuriin liittyneiltä julkisilta toimijoilta on yksityishenkilöille vapaaehtoista. Tiedoksiantolaissa ja -asetuksessa ei ole säädetty suostumuksesta sähköisen tiedoksiannon edellytyksenä.

Hallintomenettelyssä sähköisiä tiedoksiantotapoja ovat tavallinen ja yksinkertaistettu tiedoksianto. Näistä tavallinen tiedoksianto vastaa pitkälti Suomessa todisteellista tiedoksiantoa ja yksinkertaistettu tiedoksianto puolestaan Suomessa tavallista tiedoksiantoa. Tavallisen sähköisen tiedoksiannon onnistuminen edellyttää, että vastaanottaja lähettää viranomaiselle

¹⁷ Betänkande av Utredningen om digital post, https://www.regeringen.se/contentassets/a358f464e0f04c818f466b0191124525/sou_2024_47_ny-kopia.pdf. Luettu 29.10.2024.

allekirjoitetun tiedoksiantotodistuksen taikka sähköisesti tai suullisesti vahvistaa vastaanottaneensa asiakirjan. Yksinkertaistettu sähköinen tiedoksianto ei edellytä vastaanottokuittausta, mutta henkilöä on etukäteen asianmukaisesti informoitava siitä, että hänelle voidaan antaa kyseisessä asiassa asiakirjoja tiedoksi yksinkertaistettuna tiedoksiantona.

Myös tuomioistuinten suorittamista tiedoksiannoista säädetään tiedoksiantolaisissa ja -asetuksessa, joiden sisältöä on selostettu edellä. Ruotsin tuomioistuimet lähettävät sähköiset tiedoksiannot käytännössä sähköpostilla. Käytössä ei tällä hetkellä ole tuomioistuinten sähköistä asiointipalvelua, eivätkä tuomioistuimet käytä myöskään keskitettyä viestinvälityspalvelua.

5.2.2 Tanska

Tanskassa kansalaiset ja yritykset on velvoitettu käyttämään digitaalista postilaatikkoo viranomaispostia varten. Tanskan julkista digitaalista postia koskevassa lainsäädännössä (lov om Digital Post fra offentlige afsendere) velvoitetaan kansalaiset ja yritykset käyttämään sähköisiä palvelukanavia tietyin poikkeuksin. Lain 3 §:n mukaan 15 vuotta täyttäneiden luonnollisten henkilöiden, joilla on asuinpaikka tai jotka oleskelevat kiinteästi Tanskassa, on liiyyttävä julkiseen digitaaliseen postiin, jollei henkilöä ole vapautettu ensisijaisuuden piiristä. Lain 4 §:n mukaan ulkomailla asuvat Tanskan kansalaiset voivat vapaaehtoisesti liittyä digitaaliseen postiin, jolloin myös heitä koskevat laista seuraavat oikeusvaikutukset.

Lain 5 §:n mukaan valtiovarainministeriö vahvistaa säännöt, joiden perusteella luonnolliset henkilöt tai yhteisöt voidaan vapauttaa pakollisesta liittymisestä postiin. Pykälä sisältää lisäksi vapauttamisen reunaehtoja ja menettelytapaa koskevia säännöksiä. Vapautuksen voi saada, jos fyysinen tai älyllinen vamma estää digitaalisen postin käytön, henkilöllä ei ole tietokoneen tai älylaitteen käyttömahdollisuutta tai digitaalista tunnistusvälinettä, hän ei oleskele Tanskassa tai osaa tanskaa, tai muusta perustellusta syystä. Vapautusta on haettava henkilökohtaisella käynnillä kunnan toimipisteessä tai valtuuttamalla toinen henkilö käyntiasiointiin. Vapautushakemukset käsitellään kunnissa. Myönnetty poikkeus on voimassa toistaiseksi. Uudistuksen yhteydessä tavoitteena oli, että poikkeuksen saaneiden osuus yli 15-vuotiaista Tanskassa asuvista olisi 4 prosenttia. Vuoden 2023 lopussa poikkeus ensisijaisuuden piiristä oli myönnetty 6,5 prosentille eli hieman alle 300 000 Tanskassa asuvalle.

Lain 10 §:ssä säädetään postin oikeusvaikutuksista. Sen mukaan viesti, joka on lähetetty Digital Postin kautta, katsotaan saapuneeksi perille sinä ajankohtana, jolloin viesti on vastaanottajan saatavilla postijärjestelmässä. Tilin omistajalla on mahdollisuus lisäksi antaa sähköinen valtuutus toiselle henkilölle lukea oman tilin viestejä, mutta ei kuitenkaan muutoin toimia toisen puolesta eli esimerkiksi vastata viestiin toisen tililtä.

Vuoden 2023 lopussa noin 5,2 miljoonaa yli 15-vuotiasta tanskalaista käytti valtion tarjoamaa sähköistä viestinvälityspalvelua (Digital Post). Palvelun ylläpidosta ja kehityksestä vastaa Tanskan Digitalisaatiovirasto (Digitaliseringsstyrelsen). Kansalaisilla ja yrityksillä on mahdollisuus valita käyttämänsä digitaalinen postilaatikko, jonka Digitalisaatiovirasto on hyväksynyt. Digitaalinen postilaatikko toimii katseluyhteyden tarjoavana käyttöliittymänä Digital Post -järjestelmään. Valittavissa on valtiollisen ratkaisun (borger.dk kansalaisille, yhteisöille virk.dk) lisäksi tällä hetkellä kaksi yksityistä digipostilaatikkoo. Yksityisiin postilaatikoihin täten voi yksityisten yritysten digitaalisten viestien lisäksi vastaanottaa katseluyhteyden kautta myös viestejä julkisilta toimijoilta. Viranomaisia ei ole Tanskassa erikseen lailla velvoitettu järjestelmän hyödyntämiseen, mutta viranomaisten digitaalisesti toimittavat viestit ovat vakiintuneet kansalaisia ja yrityksiä velvoittavan mallin myötä.

Digitaalisten viestien vastaanottaminen viranomaisilta tuli pakolliseksi yrityksille vuonna 2013 ja kansalaisille vuonna 2014. Uudistuksen taustalla oli arvio, että kansalaiset käyttävät digitaalisia palveluita jo laajasti myös viranomaisasioinnissa ja että vähentyneiden postikulujen myötä julkinen hallinto voisi saada merkittäviäkin säästöjä. Tällä hetkellä Tanskassa toimitetaan yli 200 miljoonaa sähköistä viranomaisviestiä vuodessa. Velvoittavuuden toimeenpanossa panostettiin voimakkaasti viestintään ja markkinointiin myös yhdessä kansalaisjärjestöjen kanssa.

Vuoteen 2022 saakka kilpailutettu yksityinen toimija, e-Boks, kehitti ja ylläpiti Tanskan digitaalisen postin infrastruktuuria (Digital Post). Sittemmin Tanska on kehittänyt valtiollisen infrastruktuuriratkaisun, joka toimii yhteisenä viestinvälityspalveluna yksityisille digipostilaatikoille eli käyttöliittymäratkaisuille. Hanke on ollut euromääräiseltä laajuudeltaan noin 50 miljoonan euron suuruinen, mikä on herättänyt Tanskassa myös kriittistä julkista keskustelua. Ratkaisua Tanskassa on perusteltu tietoturvallisuuden parantamisella, huoltovarmuustekijöillä sekä sillä, että aiempi ratkaisu oli altis toimittajaloukulle ja yksityisen toimijan monopoliasemalle. Koska kaikki julkinen digitaalinen posti tallennetaan valtion hallinnoimaan tietovarantoon eikä yksityisiin postilaatikoihin, posti säilyy tallessa, vaikka järjestelmän tai postilaatikkopalveluntarjoaja vaihtuisi tai lopettaisi toimintansa. Postit tallennetaan viiden vuoden ajan kansalaisen kuoleman jälkeen ja kymmenen vuoden ajan yrityksen lakkauttamisen jälkeen. Vuonna 2021 tehdyn käyttäjäkyselyn mukaan 83 prosenttia kansalaisista oli erittäin tyytyväisiä tai tyytyväisiä Digital Postiin, ja vastaava luku yrityksille oli 64 prosenttia.

Digitalisaatiovirastolla on oikeus myöntää lupa yksityisille toimijoille välittää katseluyhteyden kautta viranomaisten digitaalisia viestejä kansalaisille ja yrityksille. Yksityisiä digipostitoimijoita sääntelevät toiminnalliset, tekniset ja turvallisuusvaatimukset, jotka yksityisen toimijan on täytettävä saadakseen luvan ja lupaa hakevan yksityisen toimijan on toimitettava Digitalisaatiovirastolle dokumentaatio siitä, miten vaatimukset täytetään. Kaupallisia toimijoita edellytetään mahdollistamaan kaikille käyttäjille perustoiminnallisuudet. Tanskassa yksityisille digipostitoimijoille on osoitettu vuotuinen noin 1,25 miljoonan euron suuruinen määräraha, josta yritykset kilpailevat markkinaosuuksien mukaan.

Digital Postin käyttöön liittyen Tanskassa on tarjolla erillinen tukipalvelu, joka tarjoaa tukea puhelimitse ja sähköpostitse. Lisäksi kaikissa Tanskan kunnissa on myös kansalaispalvelutoimistot (Borgerservicekontor), joissa tarjotaan julkisen hallinnon palveluita mukaan lukien tukea ja neuvontaa digitaalisen postin ja sähköisen tunnistautumisen käyttöön. Myös kirjastot ovat Tanskassa keskeinen kanava tarjota asiakaspalvelua ja opastusta sähköisten palvelujen käyttöön. Viime vuosina huomiota on kohdistettu enenevässä määrin myös digituen antajien tukemiseen.

Tanskassa perinteisten paperikirjeiden määrä on uudistuksen myötä laskenut Pohjoismaisessa vertailussa eniten. Vuonna 2023 Tanskassa lähetettiin yhteensä noin 160 miljoonaa kirjettä. Saman vuoden aikana viranomaiset toimittivat noin 200 miljoonaa sähköistä viestiä. Tanska on uudistanut postitoimintaansa koskevaa lainsäädäntöä kehityksen myötä. Tanskassa postia jaetaan yhtenä päivänä viikossa. Velvoite nimetä yleispalveluvelvoitteen alainen postitoimija on poistettu vuoden 2024 alusta lukien ja annettu markkinoiden hoidettavaksi.

Tanskalaisessa hallinto-oikeudessa on hyväksytty periaate, jonka mukaan kansalaisen tulisi mahdollisimman vähin muotovaatimuksin voida asioida viranomaisten kanssa. Digital Postia koskevan lain mukaan julkishallinnon organisaatiot saavat käyttää Digital Postia viestintään luonnollisten henkilöiden kanssa, jotka ovat palvelun käyttäjiä. Viestinnäksi luetaan kaikkien asiakirjojen ja viestien, mukaan lukien päätösten lähettäminen. Digital Postin kautta lähetetyn

viestin katsotaan saapuneeksi perille sinä ajankohtana, jolloin viesti on vastaanottajan saatavilla postijärjestelmässä.

Jos henkilö on saanut vapautuksen Digital Postin käytöstä, hänelle toimitetaan hallintoasian tiedoksianto fyysisesti kirjeenä tai digitaalisesti muulla tavalla kuin Digital Postiin.

Tanskassa oikeudenkäyntien tiedoksiannot suoritetaan oikeudenkäyntilain (retsplejeloven, LBK nr 250) mukaan. Tuomioistuimien voi oikeudenkäyntilain mukaan viestiä digitaalisesti muun muassa asettamalla oikeudenkäyntiasiakirjoja saataville tuomioistuimen asiointipalveluun tai suorittamalla tiedoksiantoja Digital Postiin, kun vastaanottajaa ei ole vapautettu Digital Postin käytöstä. Sähköinen tiedoksianto voidaan suorittaa tavallisena tai yksinkertaistettuna tiedoksiantona. Tavallisen sähköisen tiedoksiannon katsotaan tapahtuneen sinä päivänä, jolloin vastaanottaja on kuitannut tiedoksiannon vastaanotetuksi. Yksinkertaistetun sähköisen tiedoksiannon katsotaan tapahtuneen, kun vastaanottaja avaa tiedoksiantoa koskevan ilmoituksen tai muuten käsittelee sitä.

Tuomioistuimien sähköisistä tiedoksiannoista ja muusta sähköisestä viestinnästä vapautettu henkilö voi antaa yleisen tai erityisen suostumuksen sähköisten viestien vastaanottamiseen tuomioistuimilta.

5.2.3 Norja

Norjassa digitaalisen postilaatikon käyttöönotto on kansalaisille vapaaehtoista ja tällä hetkellä noin 3 miljoonaa kansalaista vastaanottaa viranomaispostinsa sähköisesti. Valtion viranomaisten on hyödynnettävä digitaalista viestinvälitystä, jos vastaanottava kansalainen on ottanut käyttöön digitaalisen postilaatikon. Käytännössä malli velvoittaa valtion viranomaisia tarjoamaan digitaalisen viestinvälitysvaihtoehdon kansalaisille. Pääministerin kanslian (Statsministerens kontor) digitalisaatiokirjeessä (Digitaliseringsrundskrivet, 24/474-1) ohjeistetaan valtionhallinnon toimijoita osiossa 1.8, että jos henkilöllä on käytössään digitaalinen postilaatikko, viranomaisen on hyödynnettävä tiedoksiannon sähköistä toimitustapaa.

Norjan digitaalivirasto (Digitaliseringsdirektoratet, Digdir) vastaa keskitetystä sähköisestä yhteystietorekisteristä, joka sisältää tietoja postilaatikoista, muista sähköisistä yhteystiedoista sekä kansalaisten suostumuksista ja kielloista vastaanottaa sähköisiä tiedoksiantoja. Keskitetty sähköinen yhteystietorekisteri on perustettu sähköistä viranomaisviestintää koskevan asetuksen (FOR-2004-06-25-988) 29 §:n 1 momentin nojalla. Rekisterissä olevia yhteystietoja ja sähköistä tiedoksiantoja koskevia kieltäytymisiä voidaan käyttää hallintoasioiden käsittelyssä ja muiden julkisten hallintotehtävien hoidossa. Jos henkilön sähköiset yhteystiedot ovat rekisterissä, niitä tulee käyttää sähköisen tiedoksiannon toimittamiseen henkilölle. Sähköistä viranomaisviestintää koskevan asetuksen 31 §:n nojalla sähköiseen yhteystietorekisteriin voidaan ilman henkilön suostumusta tallentaa henkilön yksilöintitietojen ohella mm. tarpeelliset sähköiset yhteystiedot sekä tiedot mahdollisista sähköistä viestintää koskevistä kieltäytymisistä sekä muut tiedot, jotka ovat tarpeellisia hallintoasioiden käsittelyyn sekä julkisten hallintotehtävien hoitoon liittyvässä sähköisessä viestinnässä.

Norjassa on olemassa kaksi erillistä järjestelmää viranomaispostin digitaalista toimittamista ja vastaanottamista varten. Osa viranomaisista hyödyntää digitaalisten postilaatikoiden sijasta Altinn-portaalia digitaalisten viestien toimittamiseen. Kun digitaaliset postilaatikat otettiin Norjassa käyttöön vuonna 2012, tavoitteena oli kerätä kaikki viranomaispostit yhteen paikkaan, mutta Altinn-portaali on yhä käytössä ja toimii rinnakkain digitaalisten postilaatikoiden kanssa. Esimerkiksi Norjan Verovirasto käyttää Altinn-portaalia digitaalisten postilaatikoiden sijasta.

Käytännössä valtionhallinnon viranomaiset hyödyntävät sähköisissä tiedoksiannoissa myös Altinn-portaalia tilanteissa, joissa henkilöllä ei ole käytössään digitaalista postilaatikkoo eikä tämä ole erikseen ilmoittanut vastaanottavansa tiedoksiannot ainoastaan paperikirjeitse. Kunnallisen itsehallinnon vuoksi kunnalliset viranomaiset saavat itse päättää käyttämistään kanavista. Kunnilla on oma viestinhallintaratkaisunsa nimeltä SvarUt, joka on yhdistetty Altinniin ja digitaalisiin postilaatikoihin.

Norjassa ei ole valtion tarjoamaa digitaalista postilaatikkoo. Kansalaisten on valittava tällä hetkellä kahden kaupallisen postilaatikon välillä. Norjan postin hallinnoima Digipost on suurin postilaatikko-operaattori noin 90 prosentin markkinaosuudellaan. Yritykset saavat maksun jokaisesta lähetetystä viestistä. Postilaatikoihin voi vastaanottaa digitaalisia viestejä myös yrityksiltä ja muilta toimijoilta. Valtion viranomaisten on myös pyrittävä siihen, että kansalaiset ottaisivat käyttöön digitaalisen postilaatikon, mikä tarkoittaa digitaalisen viestinvälityksen markkinointia esimerkiksi viranomaisten verkkosivuilla ja asiointipalveluissa.

Vaikka suurin osa julkisen hallinnon viranomaisista käyttää nykyisellään digitaalisia postilaatikoita, hajanaisen mallin ja päällekkäisten järjestelmien vuoksi Norjassa ei ole onnistuttu täysin ulosmittaamaan digitaalisen viranomaisviestinnän hyötyjä. Kun digitaaliset postilaatikat otettiin käyttöön, tarkoituksena oli, että henkilö voisi saada kaiken postinsa yhteen paikkaan, mutta näin ei ole käynyt, vaan henkilö voi joutua hallitsemaan useita eri postiratkaisuja viranomaisesta riippuen. Osaltaan hajanainen ja kansalaisen näkökulmasta monimutkainen malli pohjautuu siihen, että hallinnon viestinvälityspalveluiden käyttöä on ohjattu sääntelyn sijasta viranomaisten informaatio-ohjauksella. Toistaiseksi kahdensuuntainen viestintä digipostilaatikoiden kautta ei myöskään ole mahdollista.

Perinteisen postin määrä Norjassa on vähentynyt 80 prosenttia vuosituhannen vaihteesta lähtien. Norjan Postin mukaan digitalisaatio on laskun perusyy, mutta toisin kuin Tanskassa, vähennys ei ole ollut dramaattinen, vaan suhteellisen tasainen. Norjan Postin mukaan esimerkiksi velvoitteella lähettää viranomaisten postit digitaalisena ei ollut selvää vaikutusta perinteisen postin määrään, eikä myöskään Digipostin perustamisella vuonna 2011 tai siirtymisellä joka toisen päivän jakeluun. Ennuste kuitenkin on, että paperisten kirjeiden määrä jatkaa vähenemistään tulevaisuudessa.¹⁸

Norjassa hallintoasian sähköisestä tiedoksiannosta säädetään hallintomenettelylaissa (forvaltningsloven, LOV-1967-02-1) ja sähköistä viranomaisviestintää koskevassa asetuksessa (eForvaltningsforskriften, FOR-2004-06-25-988). Viranomaisen voi antaa päätöksen tiedoksi soveltuvassa tietojärjestelmässä. Asianosaiselle on lähetettävä viesti, jossa kerrotaan missä ja miten asianosainen voi saada tiedon päätöksen sisällöstä. Yksityishenkilöiden osalta tulee käyttää Norjan keskitettyyn sähköiseen yhteystietorekisteriin tallennettua sähköistä yhteystietoa. Tämä tarkoittaa, että viranomaisen tulee ilmoittaa tiedoksi annettavasta päätöksestä asianosaisen käyttämään digitaaliseen postilaatikkoon taikka muuhun sähköiseen yhteystietorekisteriin tallennettuun sähköiseen osoitteeseen, jos asianosainen ei ole kieltänyt tiedoksiantoja kyseiseen sähköiseen osoitteeseen.

Tiedoksiannossa käytetyn tietojärjestelmän on tallennettava tieto ajankohdasta, jolloin asianosainen sai pääsyn päätösasiakirjaan, samoin tiedot, jotka vahvistavat henkilön oikeuden

¹⁸ Betänkande av Utredningen om digital post, https://www.regeringen.se/contentassets/a358f464e0f04c818f466b0191124525/sou_2024_47_ny-kopia.pdf. Luettu 29.10.2024.

tutustua päätökseen. Jos asianosainen ei ole tutustunut päätökseen viikon sisällä ja heräteviesti on lähetetty, tiedoksianto yritetään uudestaan.

Edellä kuvattuja vaatimuksia sovelletaan päätösten lisäksi hallintomenettelylain 16 §:ssä tarkoitettuihin ennakoilmoituksiin, muihin asianosaisen oikeuksien tai asian käsittelyn kannalta tärkeisiin viesteihin sekä viesteihin, joiden tiedoksisaannilla on muusta syystä erityinen merkitys.

Asianosaisen pyynnöstä tiedoksianto voidaan toimittaa viranomaisen tietojärjestelmän sijasta asianosaisen ilmoittamaan sähköiseen osoitteeseen, jos tiedoksianto voidaan tehdä turvallisesti eikä muu lainsäädäntö muodosta estettä. Tällöin ei sovelleta edellä kuvattuja tiedoksiannon todisteellisuutta koskevia vaatimuksia.

Norjassa oikeudenkäynnin ilmoitukset ja tiedoksiannot suoritetaan lähtökohtaisesti tuomioistuinlain (lov om domstolene, LOV-1915-08-13) mukaan. Sähköiseen tiedoksiantoon sovelletaan täydentävinä säädöksinä sähköisestä yhteydenpidosta tuomioistuinten kanssa annettua asetusta (forskrift om elektronisk kommunikasjon med domstolene, FOR-2016-10-28-125) ja postitiedoksiantoasetusta (forskrift om postforkynning, 1985-10-11-1810). Tuomioistuin voi antaa tiedoksiannon sähköisenä viestinä, jos käytettävä tekninen ratkaisu on riittävän luotettava. Järjestelmän tulee lähettää viranomaiselle automaattisesti vahvistus viestin avaamisesta, tai vaihtoehtoisesti vastaanottajan tulee kuitata viestin vastaanottaminen. Tuomioistuin voi myös määrätä henkilön olemaan tavoitettavissa tietyinä ajanjaksona sähköisen tiedoksiannon vastaanottamista varten.

Sähköinen tiedoksianto voidaan suorittaa tuomioistuinten sähköisessä asiointipalvelussa, jos henkilö on rekisteröitynyt palvelun käyttäjäksi. Asiointipalveluun saapuneesta asiakirjasta on lähetettävä ilmoitus käyttäjän ilmoittamaan sähköiseen osoitteeseen. Jos tiedoksi annettavaan asiakirjaan liittyy määräaika, on ilmoituksessa kerrottava, milloin asiakirja tulee saataville. Järjestelmä lähettää tuomioistuimelle automaattisen kuittauksen (vastaanottotodistuksen), kun henkilö avaa viestin.

Sähköiseen tiedoksiantoon rikosprosessissa liittyy tiettyjä rajoituksia. Tuomioistuinlain 159 b §:n mukaan muun muassa ennakkokutsut pääkäsittelyyn on annettava tiedoksi syytetylle henkilökohtaisesti.

5.2.4 Viro

Virossa digitaalinen viranomaisviestintä on pohjautunut valtion sähköpostijärjestelmään, jossa kaikille kansalaisille ja yrityksille on luotu @eesti.ee-päätteinen sähköpostiosoite viranomaisten digitaalisia viestejä varten. Sähköpostiosoitteen alkuosa on muodostunut kansalaisen henkilötunnuksesta tai yrityksen yritystunnuksesta. Palvelun ylläpidosta ja kehityksestä vastaa elinkeino- ja viestintäministeriön alainen Riigi Infosüsteemi Amet (RIA). Valtion tarjoamasta sähköpostipalvelusta on mahdollista välittää viranomaisten toimittamat ilmoitukset yhteen tai useampaan valitsemaansa sähköpostiosoitteeseen. Osassa tapauksista viestin voi myös kokonaisuudessaan ohjata edelleen perinteiseen sähköpostiin.

Keskitetty digitaalinen sähköpostiratkaisu on ollut Virossa käytössä 20 vuotta, mutta RIA:n mukaan alkuperäinen ratkaisu ei vastaa nykyisiä tarpeita eikä se ole myöskään kaikkien viranomaisten käytössä. Osa viranomaisista on kehittänyt tiedoksiantotapoja suoraan viranomaisten omiin asiointipalveluihin valtiollisen sähköpostiratkaisun sijasta.

RIA on kehittänyt uuden digitaalisen postiratkaisun, State Mailbox 2.0, joka on otettu vaiheittain käyttöön lokakuussa 2024. Käyttöönotettava järjestelmä toimii hajautetun arkkitehtuurin periaatteiden mukaisesti, jossa kansalaisten ja yritysten tietoja säilytetään hajautetusti eri viranomaisten asiointipalveluissa ja –järjestelmissä. Palvelun käyttäjä voi lukea viranomaisten lähettämät viestit myös suoraan viranomaisten omissa asiointipalveluissa ilman kirjautumista erilliseen digipostipalveluun. Ratkaisulla pyritään myös mahdollistamaan eri asiointipalvelujen välinen sujuva ja saumaton käyttö. Toimintamalli mahdollistaa valtion kehittämän digipostilaatikon integroinnin suoraan viranomaisten omiin järjestelmiin, jolloin käyttäjän on mahdollista päästä käsiksi kaikkeen viranomaispostiin mistä tahansa integroidusta asiointiportaalista. Arkkitehtuurin taustalla on tietoturvallisuuteen liittyvä riskien minimointi. Uuden digitaalisen postiratkaisun odotetaan tuovan vuosittain noin 2 miljoonan euron säästöt muun muassa oikeus- ja poliisilaitokselle. Toistaiseksi Virossa osa vastaanottokuittausta edellyttävistä asiakirjoista toimitetaan paperitse, sillä sähköpostipalveluun pohjautuva järjestelmä ei riittävästi tue esimerkiksi vahvaa todisteellista sähköistä allekirjoitusta, mihin uuden digitaalisen postiratkaisun odotetaan tuovan uusia toiminnallisuuksia. Suunnitelmia viestien välittämisestä yksityisiin digipostipalveluihin ei toistaiseksi ole.

Viron alkuperäisen sekä uudistetun digipostiratkaisun tavoitteena on luopua viranomaisten lähettämistä paperikirjeistä. Kansalaisten ja yritysten tulee joissain tapauksissa vahvistaa vastaanottaneensa postilaatikkoon toimitetut viestit ja suorittaa viestin mukaiset tarvittavat asiointitoimenpiteet. Vastaanottajan pääsy järjestelmään ja digitaalisen asioinnin piiriin voidaan estää, mikäli muistutuksista huolimatta esitettyjä velvollisuuksia ei toteuteta, kunnes edellytetyt toimet on suoritettu. Terveystieteiden huoltoon koskevat palvelut eivät ole rajoituksen piirissä.

Virossa on käytössä joitain erityispalveluita, joiden kautta esimerkiksi ikääntyneet voivat saada postinsa edelleen paperimuodossa. Viron suunnitelmiana kuitenkin on vähintäänkin minimoida tarve perinteiselle paperipostille. Uusi digipostijärjestelmä mahdollistaa myös tarkkojen käyttöoikeuksien hallinnan eri palveluihin.

Viron hallintomenettelylain (haldusmenetluse seadus) mukaan hallintoasian asianosaisille toimitettavat hallintopäätökset, kutsut, ilmoitukset ja muut asiakirjat voidaan antaa tiedoksi muun muassa sähköisesti.

Sähköisessä tiedoksiannossa asiakirja asetetaan saataville asianomaiseen tietojärjestelmään tai Viron palveluväylään taikka se lähetetään sähköpostitse asianosaiselle. Asiakirjassa on oltava digitaalinen allekirjoitus ja tarvittaessa digitaalinen sinetti, sekä tietyissä tilanteissa pelkkä digitaalinen sinetti. Sähköisesti saataville asetettu tai toimitettu asiakirja katsotaan tiedoksi annetuksi, kun tietojärjestelmä on rekisteröinyt tiedon asiakirjan avaamisesta tai hyväksymisestä taikka vastaanottaja on vahvistanut asiakirjan vastaanottamisen. Jos asiakirja on toimitettu henkilön ilmoittamaan sähköpostiosoitteeseen, asiakirja katsotaan annetun tiedoksi, kun vastaanottaja on vahvistanut vastaanottaneensa asiakirjan.

Virossa siviili- ja hallintoasioiden oikeudenkäynnin tiedoksiannot suoritetaan siviiliprosessilain (tsiviilikohtumenetluse seadustik) mukaisesti. Tiedoksiannot voidaan suorittaa sähköisessä muodossa asettamalla asiakirja saataville tuomioistuinten sähköisessä asiointipalvelussa. Tällöin vastaanottajalle lähetetään sähköpostiosoitteeseen tai puhelinumeroon ilmoitus saapuneesta asiakirjasta. Ilmoitus voidaan toimittaa sähköpostitse henkilötunnuksen perusteella. Jos henkilöllä ei ole Viron henkilötunnusta, ilmoitus voidaan toimittaa esimerkiksi tuomioistuimelle ilmoitettuun sähköpostiosoitteeseen tai puhelinumeroon.

Oikeudenkäyntiasiakirja katsotaan annetun tiedoksi, kun vastaanottaja tai tämän valtuuttama henkilö avaa asiakirjan tai asiakirjaa avaamatta vahvistaa vastaanottaneensa sen. Sähköinen

tiedoksianto on mahdollinen myös muulla tavalla kuin tuomioistuimen asiointipalvelussa, mutta vaatimukset tiedoksiannon todisteellisyydestä on tällöinkin täytettävä siviiliprosessilaissa tarkemmin säädettyllä tavalla.

Rikosasioissa sähköisestä tiedoksiannosta on säädetty rikosprosessilaissa (kriminaalmenetluse seadustik). Kun rikosasian haaste lähetetään sähköisen asiointipalvelun kautta, vastaanottajaa tiedotetaan tästä sähköisellä ilmoituksella. Jos vastaanottaja tai tämän valtuuttama henkilö ei kolmen päivän kuluessa avaa asiakirjaa tai asiakirjaa avaamatta kuittaa vastaanottaneensa sitä, tuomioistuin siirtyy käyttämään muita tiedoksiantotapoja.

6 Lausuntopalaute

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain muuttamisesta

3 §. Tukipalvelut. Pykälän 1 momentin 7 kohtaa, jossa on säädetty viestinvälityspalvelusta, yksinkertaistettaisiin nykyisestä. Tämä olisi perusteltua, kun jatkossa viestinvälityspalvelusta säädettäisiin laajemmin omassa luvussaan. Pykälän 1 momentin 7 kohdasta poistettaisiin maininta, jonka mukaan viestinvälityspalvelua hyödyntäen asiakirja voidaan antaa tiedoksi sähköisesti tai postitse. Jatkossa kohdassa viitattaisiin tiedoksiantamiseen yleisesti, eikä siinä enää yksilöitäisi viestinvälityspalvelun mahdollistamia eri tiedoksiantotapoja. Tämä olisi tarpeen myös asiointilakiin ehdotettavien muutosten vuoksi. Lainkohdan yksinkertaistamisella ei olisi asiallista vaikutusta, vaan viestinvälityspalvelulla tarkoitettaisiin edelleen Suomi.fi- viestit -palvelua.

5 §. Tukipalvelujen käyttö julkisessa tehtävässä. Pykälän 1 momentissa säädettyä velvollisuutta käyttää tukipalveluja selvennettäisiin siirtämällä käyttövelvollisuudesta poikkeamisen edellytykset 7 §:ään. Käyttövelvollisuutta selkeytettäisiin myös käyttämällä yksinkertaisempaa muotoilua kuin nykyisessä 1 momentissa on käytetty. Pykälän 1 momenttiin ehdotettavien muutosten yhdessä 7 §:ään ehdotettavien muutosten kanssa tarkoituksena olisi yhtäältä selkeyttää valtion hallintoviranomaisten, virastojen, laitosten ja liikelaitosten, hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän viranomaisten, kunnallisten viranomaisten niiden hoitaessa laissa niille säädettyjä tehtäviä sekä tuomioistuinten ja muiden lainkäyttöelinten velvollisuutta käyttää tukipalveluja ja toisaalta selkeyttää menettelyä käyttövelvoitteesta poikkeamiseen. Pykälässä käyttövelvoitettuja viranomaisia tai niitä tukipalveluja, joita käyttövelvollisuus koskee, ei ehdoteta muutettavaksi nykyisestä.

Pykälän 1 momentista ehdotetaan lisäksi poistettavaksi maininta tukipalvelun käytettävissä olemisesta ja kyseistä tukipalvelua vastaavan itsenäisesti hankitun palvelun palvelusopimuksen päättymisestä. Kaikki tukipalvelulain 3 §:n 1 momentin 1–4, 7 ja 8 kohdissa tarkoitettut yhteiset sähköisen asioinnin tukipalvelut ovat käytettävissä, eikä kahdeksan vuotta lain säätämisen jälkeen enää arvioida olevan voimassa juurikaan itsenäisesti hankitun palvelun palvelusopimuksia. Tällaiset palvelut on siis jo nykysääntelyn tullut arvioida suhteessa tukipalvelulain käyttövelvoitetta koskeviin poikkeusperusteisiin. Mikäli palvelusopimuksia edelleen olisi joissakin tilanteissa voimassa, olisi viranomaisella mahdollisuus hakea poikkeusta käyttövelvollisuuteen poikkeusperusteiden, eli teknisten tai toiminnallisten tai kustannustehokkuuteen taikka tietoturvallisuuteen liittyvien välttämättömien syiden perusteella. Viranomaiset eivät ole nykytilassa täyttäneet tukipalvelulain mukaista käyttövelvollisuuttaan täysimääräisesti. Pykälään ehdotettavilla käyttövelvollisuutta

selventävillä muutoksilla pyritään lisäämään tukipalvelujen käyttöastetta lain 1 §:ssä mainittujen tarkoitusten paremmaksi toteutumiseksi. Viestinvälityspalvelun käytön lisääntyminen yhä useammassa viranomaisessa hyödyttäisi myös palvelua käyttävää hallinnon asiakasta, kun eri viranomaisten toimittamat tiedoksiannot olisivat saatavilla keskitetysti yhdestä palvelusta.

7 §. Tukipalvelujen käyttövelvollisuudesta poikkeaminen. Pykälän otsikko muutettaisiin tukipalvelujen käyttövelvollisuudesta päättämisestä tukipalvelujen käyttövelvollisuudesta poikkeamiseen. Ehdotettavan muutoksen myötä pykälän otsikko kuvaisi nykyistä paremmin sitä, mistä pykälässä on kyse.

Pykälää muutettaisiin loogisemmaksi jakamalla se kolmeen momenttiin. Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin hakemusmenettelystä tukipalvelujen käyttövelvollisuudesta poikkeamiseksi. Tukipalvelun käyttöön velvoitetun olisi nykytilan tavoin haettava kyseistä tukipalvelua tuottavalta palvelutuottajalta poikkeusta käyttövelvollisuuteensa, jos se ei käytä tukipalvelua toiminnassaan. Nykytilassa hakemuksia käyttövelvollisuudesta poikkeamiseksi on tehty hyvin vähäinen määrä, vaikka viranomaisilla on käytössään tukipalveluja vastaavia omia palveluja. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin tästä syystä viittaus lain 5 §:n 1 momenttiin selventämään pykälien välistä yhteyttä. Hakemusmenettelyn tarkoituksena on jatkossakin edistää yhteisten palvelujen käyttöä ja tätä kautta parantaa julkisen hallinnon toiminnan saatavuutta laatua, tehokkuutta, tuottavuutta ja yhteentoimivuutta. Hakemukselle ei asetettaisi määrämuotoa, mutta poikkeusta hakevan olisi palvelutuottajan pyynnöstä toimitettava palvelutuottajalle asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot. Käyttäjörganisaation olisi haettava poikkeusta käyttövelvollisuuteensa, jos se pääsääntöisesti käyttäisi jotakin muuta palvelua sellaiseen toimintaan, johon tukipalvelu on tarkoitettu käytettäväksi. Käyttövelvollisuus ei siis täytyisi esimerkiksi tilanteessa, jossa käyttäjörganisaatio luo vain yhteen asiaryhmäänsä liittyvän integraation tukipalveluun, mutta muissa käyttää muissa asiaryhmissään vastaavaan tarkoitukseen muuta palvelua. Tällaisessa tilanteessa olisi siis haettava poikkeusta käyttövelvollisuuteen. Poikkeushakemuksen voisi tehdä kerralla useampaa asiaryhmää koskien. Hallinnollisen taakan välttämiseksi olisikin perusteltua, että käyttöoikeuspoikkeamaa hakeva käyttäjörganisaatio tekisi vain yhden hakemuksen, jolla se hakisi poikkeusta käyttövelvollisuuteensa kaikkien sellaisten asiaryhmien osalta, joissa se ei käyttäisi tukipalvelua.

Yhteisten sähköisen asiain tukipalvelujen käytöstä poiketakseen käyttövelvoitetun viranomaisen olisi jatkossakin pystyttävä esittämään objektiiviset perusteet poikkeamiselle. Poikkeusperusteista säädetään nykyisin tukipalvelulain 5 §:n 1 momentissa. Selvyyden vuoksi poikkeusperusteet siirrettäisiin tukipalvelujen käyttövelvollisuudesta poikkeamista koskevaan 7 §:ään uudeksi *2 momentiksi*. Poikkeusperusteita ei muutettaisi nykyisestä, vaan jatkossakin palvelutuottaja voisi myöntää poikkeuksen käyttövelvollisuuteen, jos käyttäjörganisaation on teknisistä tai toiminnallisista tai kustannustehokkuuteen taikka tietoturvallisuuteen liittyvistä syistä välttämätöntä käyttää toiminnassaan tai sen osassa muuta palvelua. Käyttövelvollisuudesta poikkeamisen perusteita tulisi jatkossakin tulkita suppeasti. Jotta poikkeus käyttövelvollisuuteen voitaisiin myöntää, olisi poikkeamisen oltava jonkin tai joidenkin säännöksessä mainitun poikkeusperusteiden kannalta objektiivisesti arvioiden välttämätöntä. Poikkeusperusteiden sisältöä on tarkemmin kuvattu tukipalvelulain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen yhteydessä (HE 59/2016 vp, s. 41–42).

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin menettelystä, jossa valtiovarainministeriö voisi ottaa tai palvelutuottaja voisi saattaa sen ratkaistavaksi käyttövelvoitteesta poikkeamista koskevan hakemusasian. Vastaavasta menettelystä säädetään nykyisin muun ohella pykälän 1 momentissa, josta se nyt siis siirtyisi 3 momentiksi. Momentista poistettaisiin samalla

käyttövelvollisuudesta poikkeamista koskevan hakemuksen tehneen hakijan mahdollisuus saattaa asia valtiovarainministeriön ratkaistavaksi. Tällä vähennettäisiin hallinnollista taakkaa tilanteessa, jossa poikkeushakemusten määrän arvioidaan kasvavan. Samalla momentissa oleva viittaus julkisen hallinnon tietohallinnon ohjaukseen päivitettäisiin tiedonhallintalain mukaisesti julkisen hallinnon tiedonhallinnan ohjaukseen.

2 a luku Viestinvälityspalvelu

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 a luku, jossa säädettäisiin viestinvälityspalvelusta. Luvussa säädettäisiin tarkemmin olemassa olevan sääntelyn mukaisen palvelun käytöstä ja viestinvälityspalvelutilin luomisesta, sulkemisesta ja palauttamisesta sekä tilin käytön estämisestä ja poistamisesta.

8 a §. *Viestinvälityspalvelun käyttäminen.* Viestinvälityspalvelun hyödyntäminen on nykytilassa viranomaisten osalta koettu osin epäselväksi. Ehdotettavan pykälän avulla on tarkoitus täsmentää sitä, mihin viestinvälityspalvelua *on käytettävä* ja mihin sitä *voi käyttää*. Myös viestinvälityspalvelun käyttövelvollisuuden sisältö täsmentyisi näin osaltaan ehdotettavassa pykälässä.

Pykälän *1 momentin* mukaan käyttäjäorganisaation olisi käytettävä viestinvälityspalvelua sen sähköisessä tiedoksiantomenettelyssä. Sähköisen tiedoksiannon kohteina voivat olla esimerkiksi hallintopäätökset, menettelypäätökset, ilmoitukset, kutsut tai muut asian käsittelyyn vaikuttavat asiakirjat, kuten viranomaisen ja muiden esittämät vaatimukset sekä selvitykset, jotka voivat vaikuttaa asian ratkaisuun. Käyttäjäorganisaation tulisi pääsääntöisesti käyttää viestinvälityspalvelua osana sähköistä tiedoksiantomenettelyään. Säännöksen tarkoituksena on, että käyttäjäorganisaatio myös hyödyntää viestinvälityspalvelua mahdollisimman kattavasti antaessaan asiakirjoja sähköisesti tiedoksi. Säännöksellä ei ole kuitenkaan tarkoitus rajata viranomaisen mahdollisuutta hyödyntää myös muita sähköisiä tiedoksiantotapoja tarkoituksenmukaisissa tilanteissa. Esimerkiksi tietoturvallisuuden, henkilön tavoittamisen tai muun vastaavan syyn vuoksi voi olla yksittäistapauksessa tarkoituksenmukaisempaa käyttää muuta sähköistä tiedoksiantotapaa, vaikka tiedoksiannon vastaanottaja olisi viestinvälityspalvelun käyttäjä. Viestinvälityspalvelun käyttäminen sähköisessä tiedoksiantomenettelyssä tarkoittaisi sekä päätösten tiedoksi antamista sähköisesti suoraan viestinvälityspalvelussa että asiointilain uudeksi 19 b §:ksi ehdotettavaa menettelyä, jossa käyttäjäorganisaatio antaa päätöksen tiedoksi sähköisesti omassa asiointipalvelussaan, mutta lähettää siitä ilmoituksen viestinvälityspalveluun.

Viestinvälityspalvelua voisi ehdotettavan *2 momentin* mukaan käyttää myös muiden sähköisten viestien lähettämiseen ja vastaanottamiseen käyttäjäorganisaation ja käyttäjän välillä. Viranomaisten ja hallinnon asiakkaiden välillä on suuri määrä sähköistä viestinvaihtoa, jota ei aina ole tarkoituksenmukaisinta käydä viestinvälityspalvelun kautta. Tällaista viestinvaihtoa käydään esimerkiksi sähköpostin tai viranomaisten omien asiointipalvelujen välityksellä. Viestinvälityspalvelua voisi kuitenkin jatkossakin käyttää myös tällaiseen viestinvaihtoon. Viestinvälityspalvelun avulla hallinnon asiakkaalla olisi myös mahdollisuus saattaa asiansa käyttäjäorganisaatioissa vireille, jos käyttäjäorganisaatio on sen mahdollistanut. Momentin 2 kohdan mukaan viestinvälityspalvelua voisi käyttää myös postitse toteutettavaan tiedoksiantomenettelyyn ja muiden kirjeiden lähettämiseen. Tällä tarkoitettaisiin nykyistä tulostus-, kuoritus- ja jakelupalvelua, jonka avulla käyttäjäorganisaatio voi niin halutessaan järjestää kirjepostinsa jakelun viestinvälityspalvelun avulla keskitetysti.

8 b §. *Ilmoituksen lähettäminen.* Ehdotettavassa pykälässä säädettäisiin tarkemmin ilmoitusten eli niin sanottujen herätteiden lähettämiseen liittyvistä menettelyistä ja vastuista

viestinvälityspalvelua käytettäessä. Kun käyttäjäorganisaatio toimittaisi uuden tiedoksiannon käyttäjän viestinvälityspalvelussa olevalle tilille, olisi sen liitettävä mukaan asiointilakiin ehdotettavan uuden 19 a §:n mukainen ilmoitus, jonka teknisestä lähettämisestä vastaisi viestinvälityspalvelun palvelutuottaja. Ilmoituksen lähettämisen edellytyksenä olisi, että käyttäjä olisi antanut tätä tarkoitusta varten viestinvälityspalveluun sähköisen osoitteen. Palvelutuottaja lähettäisi vastaavan käyttäjäorganisaation määrittelemän ilmoituksen myös muista viestinvälityspalveluun saapuneista viesteistä. Pykälän avulla poistettaisiin nykytilaan liittyvää ajoittaista epäselvyyttä ja tulkinnanvaraisuutta liittyen käyttäjäorganisaation ja palvelutuottajan vastuisiin viestinvälityspalvelua käytettäessä. Käyttäjäorganisaation vastuulla olisi määritellä, millainen ilmoitus uudesta viestinvälityspalveluun lähetetystä viestistä käyttäjälle lähetettäisiin ja palvelutuottaja vastaisi sen teknisestä toimittamisesta käyttäjälle.

Mahdollisuus heräteilmoituksen saamiseen olisi hyödyksi erityisesti viestinvälityspalvelun käyttäjälle. Käyttäjä ei välttämättä aktiivisesti seuraa hänelle luotua viestinvälityspalvelun tiliä. Sähköiseen osoitteeseen lähetettävä ilmoitus uudesta viestinvälityspalveluun saapuneesta viestistä toimisi käyttäjälle herätteenä, jonka avulla viestinvälityspalvelun ajantasainen seuraaminen olisi helpompaa. Sähköpostiosoitteen ilmoittaminen heräteilmoituksia varten on nykyisin viestinvälityspalvelussa pakollista. Jatkossa, kun viestinvälityspalvelun tili luotaisiin automaattisesti viranomaisaloitteisesti kaikille luonnollisen henkilön tunnistuspalvelua käyttäville, ei sähköisen heräteyhteyksien antamista enää edellytetäisi. Käyttäjä voisi kuitenkin vapaaehtoisesti ilmoittaa sähköisen osoitteensa ilmoitusviestien saamiseksi. Käyttäjä olisi myös vastuussa sähköisen osoitteen ajan tasalla pitämisestä. Tällä tavoin käyttäjä voisi varmistua heräteilmoituksen saamisesta viestinvälityspalvelutilillensä saapuvista uusista viesteistä. Mahdollisuus heräteilmoituksen saamiseen vähentäisi osaltaan myös käyttäjäorganisaatioiden asiakaspalveluihin ohjautuvia yhteydenottoja.

8 c §. *Kirjepostin toimittaminen.* Pykälässä säädettäisiin tarkemmin kirjepostin toimittamisesta viestinvälityspalvelun avulla. Palvelutuottaja toimittaisi käyttäjäorganisaation viestinvälityspalveluun lähettämän tiedoksiannon tai muun viestin postitse, jos käyttäjäorganisaatio olisi ilmoittanut sen tiedoksiantotavaksi tai lähetystavaksi. Viestinvälityspalveluun liittyy jo nykytilassa käyttäjäorganisaation mahdollisuus kirjepostin toimittamiseen viestinvälityspalvelun avulla keskitetysti. Käyttäjäorganisaatiolla voi yksittäistapauksessa olla esimerkiksi henkilön tavoittamiseen, tietoturvasuuteen tai muuhun perusteeseen liittyvä syy käyttää paperista kirjepostia sähköisen viestin sijaan.

Tulostus-, kuoritus- ja jakelupalvelun hyödyntäminen on nykytilassa ollut kirjavaa ja joissakin tapauksissa on ollut riskinä, että tiedoksiannon toteuttamisesta vastaava käyttäjäorganisaatio ei ole lopulta saanut tietoonsa, onko sen toimittama tiedoksianto toimitettu hallinnon asiakkaalle sähköisesti vai postitse. Ehdotettavan pykälän mukaan palvelutuottaja toimittaisi tiedoksiannon tai muun kirjeen postitse ainoastaan tilanteissa, joissa käyttäjäorganisaatio on ilmoittanut sen tiedoksiantotavaksi. Muissa tapauksissa viestinvälityspalveluun lähetetyt viestit ja muut tiedoksiannot toimitettaisiin sähköisessä muodossa. Ehdotettavan pykälän tarkoituksena on selvittää viestinvälityspalveluun liittyvän keskitetyn kirjepostiominaisuuden hyödyntämisessä noudatettavaa menettelyä.

8 d §. *Viestinvälityspalvelutilin luominen luonnolliselle henkilölle.* Pykälässä säädettäisiin viestinvälityspalvelutilin luomisesta täysi-ikäiselle ja alaikäiselle luonnolliselle henkilölle. Pykälän 1 momentin mukaan palvelutuottaja loisi täysi-ikäiselle luonnolliselle henkilölle viestinvälityspalvelutilin, kun henkilö tunnistautuu 3 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua luonnollisen henkilön tunnistuspalvelua käyttäen. Tunnistuspalvelua käytetään julkishallinnon sähköisiin palveluihin, kuten OmaKantaan tai OmaVeron, tunnistautuessa. Täysi-ikäiselle henkilölle luotaisiin säännöksen perusteella viestinvälityspalvelutili automaattisesti, kun

henkilö tunnustautuu julkishallinnon palveluun henkilökohtaisilla vahvan tunnistuksen välineillä. Tilin luominen tunnistustapahtuman yhteydessä osoittaisi, että henkilö kykenee käyttämään jotakin viranomaisen sähköistä palvelua. Lisäksi sen avulla varmistuttaisiin siitä, että henkilöllä on käytössä jokin vahvan tunnistuksen väline. Viestinvälityspalvelutilin luominen 8 d §:n nojalla koskisi sellaisia täysi-ikäisiä, jotka eivät ole ottaneet tiliä käyttöön voimassa olevan sääntelyn nojalla antamallaan suostumuksella.

Tunnistustapahtuman yhteydessä henkilölle avautuisi näkymä, jossa kerrottaisiin tilin luomisesta ja sen vaikutuksista. Näkymän yhteydessä henkilön tulisi ilmoittaa joko sähköpostiosoite 8 b §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten lähettämistä varten tai tieto siitä, ettei halua saada erillisiä ilmoituksia tilille saapuneista tiedoksiannoista ja viesteistä. Tunnistustapahtuman yhteydessä henkilön olisi lisäksi mahdollista pyytää palvelun sulkemista 8 e §:ssä tarkoitetulla tavalla. Tilin luomista koskevan näkymän jälkeen henkilö pääsisi jatkamaan asiointia viranomaisen palvelussa, jota varten hän tunnustautui tunnistuspalvelussa. Viestinvälityspalvelutilin luominen tapahtuisi aina sähköisen asiointitilanteen yhteydessä käytettävässä tunnistuspalvelussa. Selkeä informointi mahdollisuudesta tilin sulkemiseen uudeksi 8 e §:ksi ehdotettavan menettelyn mukaisesti on keskeisessä asemassa henkilöiden yhdenvertaisuuden ja oikeusturvan takaamiseksi. Näin esimerkiksi henkilöt, jotka käyttävät sähköisiä palveluita vain avustettuina, voisivat saada tiedon viestinvälityspalvelutilin luomisesta ja mahdollisuudesta sen sulkemiseen siten, että avustaja on käsillä tukemassa heitä. Mikäli henkilöllä on jo olemassa voimassa oleva tili, henkilölle ei avautuisi mainittua näkymää, vaan hän jatkaisi suoraan palveluun, johon hän oli tunnustautumassa.

Pykälän 2 *momentin* mukaan palvelutuottaja loisi viisitoista vuotta täyttäneelle henkilölle tilin tämän suostumuksella. Tätä nuoremmalle henkilölle palvelutuottaja loisi tilin huoltajan suostumuksella. Voimassa olevasta käytännöstä poiketen alle viisitoistavuotias ei voisi ottaa käyttöönsä palvelua, vaikka hänellä olisi käytössään tunnistusväline. Erona nykykäytäntöön olisi myös se, ettei huoltaja voisi ottaa tiliä käyttöön yli viisitoistavuotiaan puolesta.

Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 5 §:n 1 momentin mukaan lapsen huoltajat vastaavat yhdessä lapsen huoltoon kuuluvista tehtävistä ja tekevät yhdessä lasta koskevat päätökset, jollei toisin ole säädetty tai määrätty. Pykälän 2 momentin mukaan, jos joku huoltajista ei matkan, sairauden tai muun syyn vuoksi voi osallistua lasta koskevan päätöksen tekemiseen ja ratkaisun viivästyttämisestä aiheutuisi haittaa, ei hänen suostumuksensa asiassa ole tarpeen. Asiasta, jolla on huomattava merkitys lapsen tulevaisuuden kannalta, voivat huoltajat kuitenkin päättää vain yhdessä, jollei lapsen etu ilmeisesti muuta vaadi.

Hallintolain 14 §:n 1 momentin mukaan vajaavaltaisen puolesta käyttää puhevaltaa hänen edunvalvojansa, huoltajansa tai muu laillinen edustajansa. Vajaavaltaisella on kuitenkin oikeus käyttää yksinään puhevaltaa asiassa, joka koskee hänen vallitsemaansa tuloa tai varallisuutta. Pykälän 3 momentin mukaan viisitoista vuotta täyttäneellä alaikäisellä ja hänen huoltajallaan tai muulla laillisella edustajallaan on kummallakin oikeus erikseen käyttää puhevaltaa asiassa, joka koskee alaikäisen henkilöä taikka henkilökohtaista etua tai oikeutta.

Viestinvälityspalvelu on yleinen sähköinen asiointikanava viranomaisten tiedoksiantoja ja muita viestejä varten. Koska kysymys on yleisestä ja lähtökohtaisesti kaikkeen viranomaisasiointiin soveltuvasta palvelusta, sääntely nojautuisi alaikäisen viranomaisasiointia koskevaan hallintolain yleissääntelyyn. Tämän vuoksi esityksessä ehdotetaan, että alle viisitoistavuotiaalle luotaisiin viestinvälityspalvelutili vain tämän huoltajan suostumuksella. Tällä tavalla varmistettaisiin, että huoltajalla on tieto ja pääsy tilille, johon lapsen asioita koskevia viestejä ja tiedoksiantoja voi saapua.

Tilin luomiseen alle viisitoistavuotiaalle lapselle riittäisi yhden huoltajan suostumus. Tilin luomisella itsessään ei ole arvioitu olevan sellaisia oikeusvaikutuksia, minkä vuoksi tilin käyttöönoton tulisi edellyttää lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain pääsäännön mukaista huoltajien yhteistä päätöstä. Myöskään kotikuntalaissa (201/1994) ei edellytetä kaikkien huoltajien suostumusta lasta koskevassa muuttoilmoituksessa, vaan ilmoituksen osoitteesta voi tehdä joku lapsen mukana muuttavista perheenjäsenistä. Käytännössä yhden huoltajan mukana muuttavan lapsen postiosoitteen voi siten ilmoittaa mukana muuttava huoltaja, eikä se edellytä muualla asuvan huoltajan myötävaikutusta.

Viestinvälityspalvelutilin luoneen huoltajan tulisi tarvittaessa informoida muuta huoltajaa alle 15-vuotiaan viestinvälityspalvelutilin luonnista ja tilille tulevista tiedoksiannoista ja viesteistä. Tämän lisäksi viranomaisen on joka tapauksessa varmistuttava alle viisitoistavuotiaan hallintoasiaa käsitellessään, että asian käsittelyyn osallistuvat tarvittaessa kaikki huoltajat. Mikäli lapsen puolesta tilin luonut huoltaja käyttää lapsen puolesta tiliä siten, että alle viisitoistavuotiaan oikeusturva vaarantuisi, Digi- ja väestötietoviraston olisi mahdollista estää tili käyttö ehdotettavan 8 f §:n nojalla.

Huoltajan vastuulla on informoida alle viisitoistavuotiasta häntä koskevista asioista ja keskustella asiasta lapsen kanssa, jos se lapsen ikään ja kehitystasoon sekä asian laatuun nähden on mahdollista. Näin ollen huoltajan tulisi informoida alle viisitoistavuotiasta viestinvälityspalvelutilille saapuneista viesteistä ja tiedoksiannoista. Alle viisitoistavuotiaalla olisi myös pääsy huoltajan avaamalle omalle tililleen, mikäli hänellä on käytössään vahvan tunnistuksen väline. Tilille kirjautuneista käyttäjistä tallentuu tieto, jolloin tililtä lähtevissä viesteissä näkyy, kuka tililtä on viestin lähettänyt. Tällöin viestin saavan viranomaisen on mahdollista havaita, mikäli tiliä käyttääkin alle viisitoistavuotias itse.

Viestinvälityspalvelu ei soveltuisi kaikissa tapauksissa viranomaisten lähettämien viestien ja tiedoksiantojen lähettämiseen alle viisitoistavuotiaalle. Lukuississa laeissa on viranomaisille asetettu velvoite selvittää kaksitoista vuotta ja jopa tätä nuoremman lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavoin hänen mielipiteensä ja toivomuksensa. Esimerkiksi lastensuojeluasiassa on lastensuojelulain (417/2007) 20 §:n 2 momentin mukaisesti kaksitoista vuotta täyttäneelle lapselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi hallintolain 34 §:n mukaisesti häntä itseään koskevassa asiassa. Viestinvälityspalvelun käyttäminen alaikäiselle osoitettujen viestien ja tiedoksiantojen lähettämiseen jää viimekädessä viranomaisen harkintaan ottaen huomioon kulloinkin asiaa koskeva erityissääntely ja oikeudelliset vaikutukset.

Yli viisitoistavuotiaan osalta tilin luominen edellyttäisi alaikäisen itsensä antamaa suostumusta. Hallintolain 14 §:n 3 momentin nojalla viisitoista vuotta täyttäneen on katsottava voivan päättää itsenäisesti oman viestinvälityspalvelutilin käyttöönotosta, eikä tilin luominen yli viisitoistavuotiaalle siten edellyttäisi huoltajan suostumusta. Huoltajalla olisi kuitenkin pääsy yli viisitoistavuotiaan tilille, jos hänellä on käytössään vahvan tunnistuksen väline. Mikäli huoltajalla olisi mahdollista ottaa käyttöön tili viisitoista vuotta täyttäneen alaikäisen puolesta, viisitoista vuotta täyttänyt alaikäinen ei välttämättä saisi tilistä tietoa, eikä hänellä olisi tosiasiallisia mahdollisuuksia vastaanottaa hänelle tarkoitettuja viestejä ja tiedoksiantoja. Tämän vuoksi huoltajan alaikäisen puolesta käyttöönotettava viestinvälityspalvelun tili suljettaisiin 8 e §:n 1 momentissa ehdotettavalla tavalla alaikäisen täytettyä viisitoista vuotta. Viranomaisen tulee kuitenkin varmistaa huoltajan rinnakkaisen puhevallan käyttö toimittamalla viisitoista vuotta täyttäneitä alaikäistä koskevat viestit ja tiedoksiannot huoltajalla käytössä olevaan asiointikanavaan.

8 e §. *Viestinvälityspalvelutilin sulkeminen ja palauttaminen.* Pykälän 1 momentin mukaan palvelutuottaja sulkisi viestinvälityspalvelutilin käyttäjän pyynnöstä tai alaikäisen täyttäessä

viisitoista vuotta taikka palvelutuottajan saatua tiedon käyttäjän kuolemasta. Tilin sulkemisella tarkoitettaisiin sitä, että tilille ei voisi enää lähettää viestejä ja että henkilö poistettaisiin 11 §:ssä tarkoitettusta rekisteristä. Tilillä olevat viestit säilyisivät kuitenkin tilillä siihen saakka, kunnes ne olisi 13 §:n nojalla poistettava. Tili jäisi siis passiiviseksi taustalle, jotta sinne aiemmin toimitetut tiedoksiannot ja muut viestit olisivat edelleen luettavissa.

Henkilö voisi tehdä pyynnön tilin sulkemisesta heti sen jälkeen, kun tili on luotu. Tilin luomisen yhteydessä informoitaisiin mahdollisuudesta tilin sulkemiseen. Henkilö voisi myös koska tahansa tilin luomisen jälkeen sulkea tilin ilmoittamalla siitä palvelutuottajalle joko viestinvälityspalvelussa taikka muulla tavalla, kuten esimerkiksi asioimalla palvelutuottajan palvelupisteellä. Mikäli henkilö olisi estynyt pyytämään sulkemista esimerkiksi sairauden vuoksi, voisi pyynnön sulkemisesta tehdä henkilön puolesta toinen henkilö joko sähköisesti Suomi-fi-valtuuksien avulla tai palvelupisteellä paperisella valtakirjalla.

Viestinvälityspalvelun käyttö edellyttäisi 8 d §:n 2 momentin mukaisesti alaikäisen viisitoista vuotta täyttäneen henkilön suostumusta. Tämän vuoksi palvelutuottajan tulisi sulkea huoltajan alle viisitoistavuotiaan puolesta luoma tili alaikäisen täytettyä viisitoista vuotta. Tili palautuisi käyttöön viisitoista vuotta täyttäneen henkilön annettua siihen suostumuksensa. Tällä varmistettaisiin, että viisitoista vuotta täyttänyt alaikäinen olisi kykenevä vastaanottamaan viranomaisen tiedoksiannot ja viestit viestinvälityspalvelun tilille. Sulkemisesta ilmoitettaisiin ennakkoon lapsen tilille tulevalla viestillä. Mikäli alaikäinen ei antaisi suostumusta ennen täysi-ikäisyyttä, tili pysyisi suljettuna, kunnes henkilö käyttäisi täysi-ikäisenä tunnistuspalvelua. Tällöin hänen tilinsä aktivoitaisiin käyttöön 8 d §:n 1 momentin nojalla.

Palvelutuottaja sulkisi tilin myös siinä tapauksessa, kun se saa tiedon käyttäjän kuolemasta. Tämä vastaisi nykyistä käytäntöä. Käytännössä palvelutuottaja saa tiedon käyttäjän kuolemasta väestötietojärjestelmästä. Tili olisi tällöin suljettuna viisi vuotta, minkä jälkeen se 8 g §:ssä ehdotettavalla tavalla poistettaisiin.

Pykälän 2 momentin mukaan palvelutuottaja palauttaisi viestinvälityspalvelun tilin käyttöön täysi-ikäiselle luonnolliselle henkilölle, jonka tili on tämän pyynnöstä suljettu, jos henkilö käyttää luonnollisen henkilön tunnistuspalvelua kuuden kuukauden jälkeen tilin sulkemisesta. Tämä tarkoittaisi sitä, että omasta pyynnöstä suljettu tili palautuisi momentissa määritellyssä tilanteessa automaattisesti uudelleen käyttöön, jolloin henkilö merkittäisiin 11 §:ssä tarkoitettuun rekisteriin ja hänelle voisi lähettää tilille viestejä ja tiedoksiantoja. Käytännössä henkilölle avautuisi tilin palauttamisen yhteydessä vastaava näkymä kuin 8 d §:n 1 momentin mukaisessa tilanteessa. Sääntelyllä pyrittäisiin varmistamaan se, että ne henkilöt, joille on luotu viestinvälityspalvelutili ja jotka todellisuudessa asioivat sähköisesti, ottaisivat viestinvälityspalvelutilin aktiiviseen käyttöön. Henkilön olisi kuitenkin mahdollista pyytää tässäkin tilanteessa 1 momentissa ehdotetulla tavalla tilin sulkemista. Käytännössä henkilölle luotu viestinvälityspalvelun tili ei aktivoituisi käyttöön, mikäli henkilö pyytää käytöstä poistamista aina 2 momentissa tarkoitettussa tilanteessa.

Henkilö voisi ottaa ilman erillistä sääntelyä viestinvälityspalvelun tilin uudelleen käyttöön ennen 2 momentissa tarkoitettua määräaika, jos hän sitä pyytää. Mikäli henkilö pyytäisi tämän jälkeen tilin sulkemista, alkaisi tästä kulua uusi 2 momentissa tarkoitettu määräaika.

8 f §. *Viestinvälityspalvelutilin käytön estäminen.* Pykälän 1 momentin mukaisesti palvelutuottaja voisi estää momentissa tarkoitetuissa tilanteissa viestinvälityspalvelutilin käytön. Palvelutuottaja voisi tämän perusteella harkintansa mukaan joko sulkea tilin 8 e §:ssä

tarkoitettulla tavalla tai lukita tilin siten, ettei tilille voisi lähettää viestejä ja tiedoksiantoja eikä tilille pääsisi kirjautumaan lukemaan viestejä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan palvelutuottaja voisi estää käytön, jos sillä on syytä epäillä, että joku muu kuin se, jolle tili on luotu, käyttää sitä oikeudettomasti. Oikeudettomalla käytöllä tarkoitettaisiin tilanteita, jossa ulkopuolisella taholla on pääsy käyttäjän viestinvälityspalvelutilille esimerkiksi tietomurron, tietoturvaloukkauksen tai muun syyn vuoksi. Momentin 2 kohdan mukaan estäminen olisi mahdollista, jos tilin käytön turvallisuus olisi muutoin vaarantunut. Tilin käytön turvallisuus voi vaarantua myös muista syistä kuin siitä, että ulkopuolisella taholla on pääsy käyttäjän tilille. Palvelun tieto- tai kyberturvallisuudessa voidaan esimerkiksi havaita ajoittaisia haavoittuvuuksia, jolloin palvelun käytön estämiselle voi olla käyttäjän tietojen suojaamiseen liittyvä tarve. Ehdotettavan pykälän tarkoituksena on mahdollistaa palvelutuottajalle poikkeuksellisissa tilanteissa välttämätön viestinvälityspalvelutilin käytön estäminen käyttäjän etujen ja oikeuksien suojaamiseksi.

Palvelutuottajan olisi pykälän 2 momentin nojalla palautettava tili käyttöön, kun sille ei enää ole 1 momentissa säädettyä perustetta.

8 g §. *Viestinvälityspalvelutilin poistaminen.* Ehdotettavan pykälän mukaan palvelutuottaja poistaisi viestinvälityspalvelutilin kokonaan, mikäli viestinvälityspalvelutili olisi suljettu tai sen käyttö olisi estetty, eikä sitä olisi palautettu käyttöön kuluneen viiden vuoden aikana. Pykälän tarkoituksena on mahdollistaa palvelutuottajalle sellaisten viestinvälityspalvelutilien, joita ei enää käytetä, poistaminen kokonaan. Merkitystä ei olisi sillä, onko tili alun perin suljettu käyttäjän aloitteesta vai olisiko sen käyttö estetty palvelutuottajan aloitteesta esimerkiksi turvallisuuteen liittyvästä syystä. Käyttämättömien viestinvälityspalvelutilien säilyttämiselle esimerkiksi passiivisena tai lukittuna taustalla, ei olisi viiden vuoden käyttämättömyyden jälkeen enää perustetta. Viestinvälityspalvelutilien kokonaan poistamisen mahdollisuus olisi merkityksellinen myös palveluympäristön tarpeettoman kuormittumisen estämiseksi. Viiden vuoden poistamisaika vastaisi myös viestinvälityspalvelun avulla välitettyjen viestien uutta ehdotettua poistamisaikaa.

11 §. *Viestinvälityspalvelun käyttäjärekisteri.* Voimassa olevassa 1 momentissa säädetään tiedoksiantomenettelyä koskevan suostumuksen rekisteröimisestä. Rekisterimerkinnän perusteella viranomaisen voi antaa asiakirjan tiedoksi rekisteriin merkityn henkilön viestinvälityspalvelutilille. Tätä tarkoitusta varten rekisterin tulisi sisältää tieto viestinvälityspalvelun käyttäjistä riippumatta siitä perustuuko tili voimassa olevan sääntelyn nojalla annettuun suostumukseen vai 8 d §:ssä ehdotettavaan tunnistuspalvelun käyttöön tai alaikäisen henkilön taikka tämän huoltajan antamaan suostumukseen. Tämän vuoksi momenttia ehdotetaan muutettavan siten, että kysymys olisi viestinvälityspalvelun käyttäjiä koskevasta rekisteristä, jota palvelutuottaja pitäisi nykysääntelyn mukaisesti viranomaistoimintaan liittyvän sähköisen tiedoksiannon toteuttamista varten.

Voimassa olevassa 2 momentissa säädetään, että suostumusten rekisteröimisessä voidaan myös teknisesti hyödyntää 10 §:ssä tarkoitettua rekisteriä. Momenttia muutettaisiin siten, että siinä säädettäisiin, että käyttäjien rekisteröinnissä on noudatettava mitä 8 d §:n ja 10 §:n 2–4 momentissa säädetään rekisteröimisessä noudatettavasta menettelystä. Kysymys olisi jatkossa sekä tunnistuspalvelun käyttöön että suostumukseen perustuvasta rekisteröinnistä. Suostumusten rekisteröinnissä voitaisiin ilman laissa olevaa mainintaakin hyödyntää teknisesti 10 §:ssä tarkoitettua rekisteriä, minkä vuoksi momentista poistettaisiin tätä koskeva maininta.

Pykälän 3 momentti ehdotetaan kumottavaksi. Voimassa olevan pykälän 3 momentissa säädetään rekisterin luotettavuudesta ja siitä, että tiedoksiantamisen tavoista säädetään erikseen. Kysymys on informatiivisesta sääntelystä, jolle ei ole erityistä tarvetta.

13 §. *Palvelutuotannossa käsiteltävien tietojen säilyttäminen.* Pykälän 3 momenttia muutettaisiin viestinvälityspalvelun avulla välitettyjen tietojen säilytysajan osalta. Palvelutuottajan olisi jatkossa säilytettävä viestinvälityspalvelun avulla välitetyt viestit viisi vuotta, jollei käyttäjä ole niitä sitä ennen poistanut. Voimassa olevassa laissa viestien säilytysaika on kaksi vuotta, mikä on arvioitu liian lyhyeksi suhteessa monien viranomaisasioiden, erityisesti muutoksenhakuun johtavien asioiden, käsittelyaikaan. Viestinvälityspalvelun käyttäjän asia voi olla viranomaisessa vireillä useamman vuoden ajan, minä aikana käyttäjällä on tarve päästä näkemään asiaan liittyviä asiakirjoja. Viestinvälityspalvelu on tietoturvallinen palvelu, jossa käyttäjä voisi ehdotettavan muutoksen myötä säilyttää tarpeellisia asiakirjoja koko asiansa käsittelyn ajan. Pidempi säilytysaika mahdollistaisi käyttäjälle turvallisen pääsyn tärkeisiin asiakirjoihinsa esimerkiksi sen sijasta, että hänen tulisi säilyttää asiakirjoja paperisena kotonaan. Ehdotettavan viiden vuoden säilytysajan on arvioitu olevan riittävä suhteessa useimpien viranomaisasioiden käsittelyn elinkaareen.

Käyttäjällä olisi edelleen mahdollisuus poistaa viestinvälityspalvelusta palvelun avulla välitetyjä viestejä myös oma-aloitteisesti. Näin käyttäjä voisi esimerkiksi poistaa viestinvälityspalvelutililtään sellaiset asiakirjat, joille hänellä ei enää ole asian käsittelyyn liittyvää säilyttämistarvetta. Viestinvälityspalvelun avulla välitettyjen viestien säilytysaika ei vaikuta viranomaisille laissa säädettyihin säilytysaikoihin, vaan viranomaisten omista järjestelmissä tiedot ja asiakirjat säilyisivät koko niille määritetyn säilytysajan. Käyttäjän poistamat tai ehdotettavan viiden vuoden säilytysajan päättymisen vuoksi viestinvälityspalveluista poistuneet tiedot ja asiakirjat olisivat siis saatavilla viranomaisilta ja niiden tietojärjestelmistä koko niiden säilytysajan.

24 §. *Muutoksenhaku.* Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti. Momentti sisältäisi informatiivisen viittauksen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin, jossa säädetään muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen. Tämän vuoksi myös pykälän nykyinen otsikko ”Oikaisuvaatimus” ehdotetaan muutettavan muotoon ”Muutoksenhaku”, jotta se vastaisi pykälän uutta sisältöä.

7.2 Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain muuttamisesta

2 §. *Soveltamisala.* Pykälän 1 momentissa säädetään asiointilain soveltamisalasta, joka käsittää hallintoasian, tuomioistuinasian, syyteasian ja ulosottoasian sähköisen vireillepanon, käsittelyn ja päätöksen tiedoksiannon.

Asiointilain soveltamisalaa muutettaisiin käsittämään myös esitutkinta ja poliisitutkinta, jotka voimassa olevassa laissa on rajattu lain soveltamisalan ulkopuolelle. Laissa käytettäisiin termiä muu rikosasia. Tuomioistuinasian käsite pitää sisällään jo tuomioistuimissa käsiteltävät rikosasiat. Muun rikosasian käsite tarkoittaisi voimassa olevan lain mukaista syyteasiaa, minkä lisäksi se käsittäisi esitutkinnan ja myös sakkomenettelyssä käsiteltävät rikosasiat. Asiointilaissa ei erikseen mainittaisi enää syyteasiaa, koska se sisältyisi muun rikosasian käsitteen alle.

Esitutkintaviranomaisia ovat esitutkintalain 2 luvun 1 §:n mukaan poliisin lisäksi Rajavartiolaitos, Tulli ja Puolustusvoimat. Asiointilaki soveltuu jo nykyisin kyseisiin viranomaisiin näiden käsitellessä hallintoasioita. Voimassa oleva viranomaisten sähköisiä

palveluja koskeva lainsäädäntö koskee jo nykyisin laajasti esitutkintaviranomaisia. Esimerkiksi tukipalvelulakia ja tiedonhallintalakia sovelletaan myös esitutkintaviranomaisiin. Lisäksi digipalvelulain sääntely lain 2 lukua lukuun ottamatta soveltuu esitutkintaviranomaisiin. Esityksessä ehdotetaan myös digipalvelulain 2 luvun soveltamisalaa muutettavaksi koskemaan esitutkinnan ja poliisitutkinnan toimittamista.

Poliisitutkintaa suorittaa poliisi, ja sillä tarkoitetaan poliisilain (872/2011) 6 luvun 1 §:n mukaan muuta poliisiin toimitettavaksi laissa säädettyä tutkintaa kuin rikoksen johdosta toimitettavaa esitutkintaa. Poliisitutkintaa ovat esimerkiksi kuolemansyyn tutkinta ja henkilöiden katoamistapausten tutkiminen. Poliisitutkinta toimitetaan noudattaen tutkinnan laadun edellyttämällä tavalla soveltuvin osin esitutkintalain säännöksiä.

Sakkomenettelyllä tarkoitetaan tuomioistuimen ulkopuolista summaarista eli suppeatutkintaista ja kirjallista sakkoasian käsittelyä ja ratkaisua. Sakkomenettelystä säädetään sakon ja rikesakon määräämisestä annetussa laissa. Rikoksesta ja tapauksesta riippuen poliisi tai syyttäjä määrää seuraamuksen. Sakkomenettelyssä hyödynnetään niin sanottua massapostitusta, jolloin vastaanottajan suostumuksen perusteella tiedoksianto voidaan jo nyt antaa tiedoksi sähköisesti. Asiointilain soveltamisalan muutos selkeyttäisi kuitenkin sakkojen tiedoksiannon oikeusperustaa myös tässä menettelyssä, jossa käsitellään merkittävä määrä rikosasioita.

Esitutkintaviranomaisista erityisesti poliisi on kehittänyt myös esitutkintaan liittyviä sähköisiä palvelujaan. Poliisi vastaanottaa nykyisin yli 200 000 rikosilmoitusta sähköisesti asiointipalvelun, sähköpostin tai muun sähköisen kanavan kautta. Määrä on yli puolet rikosilmoitusten kokonaismäärästä. Viranomaisten sähköisiä palveluja ja sähköistä asiointia koskevan sääntelykokonaisuuden yhdenmukaistamiseksi ja selkeyttämiseksi asiointilakia on perusteltua soveltaa myös esitutkintaan ja poliisitutkintaan.

Soveltamisalan muutos ei toisi merkittäviä uusia velvollisuuksia esitutkintaviranomaisille voimassa olevaan lainsäädäntöön verrattuna. Soveltamisalan muutos merkitsisi muun ohella sitä, että esitutkintaviranomaiset voisivat käyttää esimerkiksi esitutkintalain 11 luvun 1 §:n mukaisten esitutkintapäätösten tiedoksiantamisessa kustannustehokkaampaa sähköistä tiedoksiantoa ja tukeutua sähköisissä palveluissaan tältä osin yleislainsäädäntöön. Muutos myös selkeyttäisi poliisin ja muiden esitutkintaviranomaisten sähköistä asiointia koskevia velvollisuuksia ja asiakkaiden oikeuksia sekä edistäisi yhteiskunnan digitalisaatiokehitystä.

Toisaalta esitutkinnassa olisi jatkossakin välttämätöntä antaa asiakirja eräissä tilanteissa tiedoksi muutoin kuin sähköisesti. Esimerkiksi vapautensa menettäneellä rikoksesta epäillyllä tulee olla mahdollisuus perehtyä oikeuksiaan koskevaan esitutkintalain 4 luvun 17 §:n mukaiseen ilmoitukseen ja hänen tulee saada pitää se hallussaan koko vapaudenmenetyksen ajan. Tällainen ilmoitus olisi käytännössä siten annettava paperilla.

Pykälän 1 momenttia muutettaisiin selvyiden vuoksi myös siten, että ensimmäisestä virkkeestä poistettaisiin tiedoksiannon yhteydestä sana päätös, koska asiointilakia on vakiintuneesti sovellettu muidenkin viranomaisen asiakirjojen kuin päätösten tiedoksiantoon. Hallintolain 54 §:n mukaan viranomaisen on annettava tiedoksi päätöksen lisäksi myös ilmoitus, kutsu tai muu asian käsittelyyn vaikuttava asiakirja. Myös esimerkiksi yleiset tuomioistuimet antavat tiedoksi yleensä muita asiakirjoja kuin päätöksiä, kuten haasteita ja tuomioita. Muutos siten selkeyttäisi lain soveltamisalaa siten, että asiointilaki soveltuisi yleisesti erilaisten viranomaisten asiakirjojen tiedoksiantoon.

Pykälän 3 momentti kumottaisiin 1 momenttiin tehtyjen muutosten johdosta.

4 §. Määritelmät. Pykälässä säädetään asiointilain määritelmistä, joita ovat sähköinen tiedonsiirtomenetelmä, sähköinen viesti ja sähköinen asiakirja.

Pykälän 1 momentin 2 kohtaa ja 3 kohtaa muutettaisiin teknisesti uusien 4 ja 5 kohdan säätämisen vuoksi.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 kohta, jossa määriteltäisiin viestinvälityspalvelun käsite. Viestinvälityspalvelulla tarkoitettaisiin tukipalvelulain 3 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettua viestinvälityspalvelua, joka viittaa sähköiseen Suomi.fi-viestit-palveluun. Viranomaisen on palvelun avulla mahdollista antaa viranomaisen asiakirjoja sähköisesti tiedoksi asiointilain 18 ja 19 §:n mukaisesti.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi myös uusi 5 kohta, jossa määriteltäisiin asiointipalvelun käsite. Asiointipalvelulla tarkoitettaisiin viranomaisen vastuulla olevaa sähköisen asioinnin palvelua. Määritelmä vastaisi tukipalvelulain 2 §:n 1 momentin 4 kohdan asiointipalvelun määritelmää. Esimerkkinä asiointipalvelusta voidaan mainita Verohallinnon OmaVero-palvelu ja Kansaneläkelaitoksen OmaKela-palvelu. Tukipalvelulain esitöiden mukaan asiointipalvelun määritelmän on tarkoitus kattaa kaikki sellaiset palvelut, joissa henkilö asioi tai hoitaa sähköisesti hallinto- tai muuta asiaansa käyttäjäorganisaation suuntaan (HE 59/2016 vp, s. 36). Asiointipalvelussa voidaan viestinvälityspalvelun tapaan antaa viranomaisen asiakirjoja sähköisesti tiedoksi. Asiointipalvelu olisi myös digipalvelulain 2 §:n 1 momentin 3 kohdan tarkoittama digitaalinen palvelu, ja digipalvelulain 6 §:stä johtuu, että tiedoksiantoon käytettävän asiointipalvelun tulee olla sellainen, jossa palvelun käyttäjä tunnistetaan sähköisesti.

11 §. Asiakirjan saapuminen määräajassa. Pykälässä säädetään viranomaiselle toimitetun asiakirjan saapumisen määräajasta. Pykälän otsikkoa muutettaisiin pykälän 1 momenttiin tehtävien muutosten johdosta, sillä jatkossa säännös koskisi muitakin asiakirjoja kuin viranomaisen pyytämiä asiakirjoja.

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että viranomaisen pyytämän asiakirjan sijaan säännös koskisi jatkossa kaikkia viranomaiselle toimitettuja sähköisiä asiakirjoja. Tämä selkeyttäisi sähköisten asiakirjojen saapumisen määräaika sääntelyä nykyisestä, sillä voimassa olevan lainsäädännön perusteella asianosaisen omasta aloitteestaan toimittaman sähköisen asiakirjan saapumisen määräaika määräytyy eri tavalla kuin viranomaisen pyytämän asiakirjan määräaika. Esityksessä ehdotettujen lainsäädäntömuutosten arvioidaan myös lisäävän viranomaiselle toimitettavien sähköisten asiakirjojen määrää, minkä johdosta myös sähköisten asiakirjojen toimittamista koskevan määräaika sääntelyn olisi perusteltua olla yhdenmukaista.

Voimassa olevan lainsäädännön perusteella muun kuin viranomaisen pyytämän asiakirjan, esimerkiksi vireilletuloasiakirjan, saapumisen määräaika määräytyy tavallisesti viranomaisen aukioloaikojen perusteella. Merkitystä ei ole sillä, onko kyseessä sähköisesti vai muulla tavoin toimitettu asiakirja. Säädettyjen määräaikain laskemisesta annetun lain (150/1930, jäljempänä määräaikalaki) 6 §:n 1 momentin mukaan tyytymättömyyden ilmoittaminen, muutoksenhakemuksen jättäminen, vastauksen antaminen siihen, viranhakemus sekä muu määräajassa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa taikka virallisessa toimituksessa suoritettava toimi on tehtävä viimeistään määräajan viimeisenä päivänä, virastossa suoritettava toimi ennen viraston aukioloajan päättymistä ja tuomioistuimen istunnossa tai muussa toimituksessa suoritettava toimi ennen istunnon tai toimituksen päättymistä. Asiointilaki on säädetty määräaikalain säätämisen jälkeen, ja sen 11 § muodostaa erityissäännöksen suhteessa edellä mainittuun määräaikalain 6 §:ään. Määräaikalaki tulee kuitenkin muutoin sovellettavaksi sähköistenkin asiakirjojen määräaikojen kanssa yhdessä asiointilain kanssa siten, että muun

ohella määräpäivän laskeminen tapahtuu määräaikalain säännösten mukaisesti. Siten määräpäivän osuessa muun ohella arkilauantaille tai pyhäpäivälle, määräpäiväksi katsotaan määräaikalain 5 §:n mukaan seuraava arkipäivä.

Viranomaisten aukioloaikojen sääntelyä sisältyy valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen perusteista annettuun lakiin (728/2021) sekä sen nojalla annettuun valtion viranomaisten vähimmäisaukiolosta annettuun valtioneuvoston asetukseen (1203/2022). Mainitun lainsäädännön perusteella viranomaisen on mahdollista jossain määrin itse päättää aukioloajoistaan.

Sähköisesti toimitetun asiakirjan saapumisen määräajan riippuminen siitä, onko kyseessä viranomaisen pyytämä vai omasta aloitteesta toimitettu asiakirja, voidaan arvioida aiheuttavan sekaannusta erityisesti muiden kuin ammattimaisten toimijoiden keskuudessa. Tavallisesti viranomaisten sähköisten palvelujen käyttöä ei ole sidottu viranomaisen asiointipisteiden aukioloaikoihin, mikä on omiaan hämärtämään asiointipisteiden aukioloaikoihin sidotun määräajan merkitystä. Digipalvelulain 4 §:n mukaan viranomaisen on huolehdittava sen vastuulla olevien digitaalisten palvelujen ja muiden viranomaisen käytössä olevien sähköisten tiedonsiirtomenetelmien saatavuudesta muulloinkin kuin viranomaisen asiointipisteiden aukioloaikoina. Siten esimerkiksi oikaisuvaatimuksen tai valituksen tekeminen esimerkiksi viranomaisen sähköisessä palvelussa on mahdollista muulloinkin kuin viranomaisen aukioloaikoina. Oikeuskäytännössä esimerkiksi puutteellisia muutoksenhakuohjeita on tulkittu asianosaisen eduksi siten, että sähköisesti toimitettua vireillepanoasiakirjaa ei ole voitu jättää tutkimatta sen perusteella, että vireillepanoasiakirja on saapunut määräpäivänä, mutta viraston aukioloajan päättymisen jälkeen (esim. KHO:2024:22, MAO:474/2024 28.8.2024).

Muutos merkitsisi esimerkiksi muutoksenhaun osalta sitä, että sähköisesti toimitettuun valituskirjelmään sovellettaisiin hieman eri määräaika kuin fyysisesti tai postitse toimitettuun valituskirjelmään, jonka tulee olla perillä viimeistään määräajan viimeisenä päivänä viranomaisen sulkemisaikaan mennessä. Sähköisesti muutoksenhaun voisi tehdä vielä myöhemminkin saman päivän aikana.

Ehdotetun muutoksen johdosta 1 momentissa ei olisi perusteltua mainita erikseen asiakirjoja nimeltä. Myös ensimmäisen momentin viimeinen virke kävisi muutoksen johdosta tarpeettomaksi, minkä vuoksi virke poistettaisiin.

18 §. Todisteellinen sähköinen tiedoksianto. Pykälässä säädetään todisteellisesta sähköisestä tiedoksiannosta.

Pykälän 1 momentissa säädetään muun ohella todisteellisen sähköisen tiedoksiannon käytön edellytyksistä. Momenttia selkeytettäisiin kirjoitusasultaan, minkä lisäksi siinä ei säädettäisi enää asianosaisen suostumuksesta sähköiseen tiedoksiantoon. Myös momentin viimeinen virke poistettaisiin jäljempänä esitettyjen syiden vuoksi.

Säännöksessä säilytettäisiin se voimassa olevan lain lähtökohta, että todisteellista sähköistä tiedoksiantoa voidaan käyttää sellaisen asiakirjan tiedoksiantoon, joka lain mukaan toimitetaan postitse saantitodistusta vastaan tai muuten todisteellisesti. Siten viranomainen voi käyttää suoraan asiointilain perusteella todisteellista sähköistä tiedoksiantoa niissä tapauksissa, joissa yleislain tai erityislain perusteella tulisi käyttää saantitodistusta tai muuta todisteellista tiedoksiantotapaa. Sähköisen tiedoksiantotavan käytöstä ei siten ole tarpeen erikseen säätää. Hallintolain 60 §:n 1 momentin mukaan tiedoksianto on toimitettava postitse saantitodistusta vastaan, eli todisteellisesti, jos se koskee velvoittavaa päätöstä, jonka tiedoksisaannista alkaa kuluu muutoksenhaku-aika tai muu vastaanottajan oikeuteen vaikuttava määräaika. Tämän

lisäksi erityislainsäädäntöön sisältyy useita säännöksiä, joiden perusteella viranomaisen asiakirja on katsottu tarpeelliseksi antaa tiedoksi todisteellisesti.

Momentista poistettaisiin tarpeettomana säännös siitä, ettei todisteellisen tiedoksiannon toimittamiseen voida käyttää telekopiota tai vastaavaa tapaa, koska tällaiset tavat eivät muutoinkaan täytä erityisesti ehdotetun 3 momentin vaatimusta vastaanottajan tietoturvallisesta ja todisteellisesta tunnistamisesta. Tämä muutos ei muuttaisi oikeustilaa nykyisestä.

Momentin viimeinen virke poistettaisiin, eikä siinä enää edellyttäisi viranomaisen ilmoittavan sitä, että asiakirja on asianosaisen tai tämän edustajan noudettavissa. Voimassa oleva sääntely on tältä osin liian teknistä ja erilaisia sähköisiä tiedoksiantotapoja rajaavaa. Osaltaan vastaavaa ilmoittamista koskevaa sääntelyä sisältyy myös ehdotettuihin uusiin 19 a §:ään ja 19 b §:ään, joissa säädetään viestinvälityspalveluun ja asiointipalveluun toimitetusta sähköisestä tiedoksiannosta ilmoittamisesta. Erillisen ilmoituksen lähettämistä ei kuitenkaan edellyttäisi siinä tapauksessa, jos todisteellisessä sähköisessä tiedoksiannossa käytettäisiin ehdotetun 2 momentin 3 kohdan mukaista muuta tiedoksiannon vastaanottajan ilmoittamaa sähköistä osoitetta.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 *momentti*, jossa säädettäisiin siitä, mitä sähköistä yhteystietoa käyttäen viranomaisen voi lähettää sähköisen tiedoksiannon. Momentti tulisi sovellettavaksi myös 19 §:n tavallisen sähköisen tiedoksiannon osalta ehdotetun viittaussäännöksen kautta.

Esityksen lähtökohtana on se, että viestinvälityspalvelu eli Suomi.fi-viestit olisi jatkossa fyysisen postilaatikon sähköinen vastine, johon viranomaiset lähtökohtaisesti lähettäisivät sähköisiä tiedoksiantoja, ja jota henkilön tulisi seurata. Sähköinen tiedoksianto Suomi.fi-viesteihin ei enää edellyttäisi erikseen tiedoksiannon vastaanottajan suostumusta, vaan viranomaisen voisi lähettää sähköisen tiedoksiannon Suomi.fi-viesteihin, kun viranomaisella on tiedossaan, että palvelu on tiedoksiannon vastaanottajalla käytössä. Ehdotetut 19 a § ja 19 b § sisältävät sääntelyä tiedoksiannosta lähetettävästä ilmoituksesta, joka osaltaan edistää sitä, että tiedoksianto tulee tehokkaasti vastaanottajan tietoon.

Ehdotetun 2 momentin perusteella viranomaiselle jäisi harkintavaltaa käytettävän sähköisen tiedoksiantotavan valinnassa. Sähköinen tiedoksianto voitaisiin 2 momentin 1 kohdan mukaan lähettää viestinvälityspalveluun eli Suomi.fi-viestit-palveluun, josta lähetettäisiin 19 a §:n mukaan ilmoitus tiedoksiannon vastaanottajan ilmoittamaan sähköiseen osoitteeseen. Momentin 2 kohdan mukaan viranomaisen voi lähettää sähköisen tiedoksiannon viranomaisen asiointipalveluun. Viranomaisen käyttäessä asiointipalvelua sähköisessä tiedoksiannossa sen tulisi 19 b §:n perusteella lähettää tiedoksiannosta myös ilmoitus viestinvälityspalveluun tai jos viestinvälityspalvelu ei ole käytettävissä, muuhun tiedoksiannon vastaanottajan viranomaiselle tätä tarkoitusta varten ilmoittamaan sähköiseen osoitteeseen.

Momentin 3 kohdan mukaan todisteellinen sähköinen tiedoksianto voitaisiin lähettää myös muuhun sähköiseen osoitteeseen, jonka tiedoksiannon vastaanottaja on ilmoittanut yhteystiedokseen. Säännös vastaisi käytännössä voimassa olevan lain edellytystä asianosaisen suostumuksesta, sillä sähköisen osoitteen tulisi olla henkilön viranomaiselle ilmoittama. Sähköinen yhteystieto tulisi olla ilmoitettu viranomaiselle asian käsittelyn yhteydessä, tai viranomaisen tulisi muutoin varmistua sähköisen osoitteen ajantasaisuudesta.

Todisteelliseen sähköiseen tiedoksiantoon viranomaisen tulisi käyttää sellaista sähköistä palvelua, joka täyttäisi myös 3 momentin vaatimuksen tiedoksiannon vastaanottajan tietoturvallisesta ja todisteellisesta tunnistamisesta. Siten todisteellista sähköistä tiedoksiantoa

ei voisi esimerkiksi toimittaa tavallisen sähköisen tiedoksiannon tapaan tavallisena sähköpostina.

Myös muusta lainsäädännöstä voi johtua rajoituksia sähköisen tiedoksianto-osoitteen käyttämiseksi. Esimerkiksi tiedonhallintalain 14 §:n mukaan viranomaisen on toteutettava tietojensiirto yleisessä tietoverkossa salattua tai muuten suojattua tiedonsiirtoyhteyttä tai -tapaa käyttämällä, jos siirrettävät tiedot ovat salassa pidettäviä. Lisäksi tietojensiirto on järjestettävä siten, että vastaanottaja varmistetaan tai tunnistetaan riittävän tietoturvalisellä tavalla ennen kuin vastaanottaja pääsee käsittelemään siirrettyjä salassa pidettäviä tietoja.

Pykälän 2 momentti siirtyisi *3 momentiksi* uuden 2 momentin säätämisen johdosta. Momentissa säädetään tiedoksiannon vastaanottajan tunnistamisesta. Momenttia muutettaisiin erityisesti 1 momenttiin tehtyjen muutosten johdosta. Säännös edellyttäisi voimassa olevan lain tapaan sitä, että tiedoksiannon vastaanottaja on tunnistettava käyttäen tietoturvalisellä ja todisteellista tekniikkaa. Voimassa olevan lain tapaan säännöksessä ei säädettäisi nimenomaisesti käytettävästä tunnistamistekniikasta. Muun muassa vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista (617/2009) annetussa laissa säädetään vahvasta sähköisestä tunnistamisesta. Voimassa olevan lain tapaan tunnistamisessa voitaisiin käyttää myös muuta tekniikkaa, joka on tietoturvalisellä ja todisteellinen.

Pykälän 3 momentti siirtyisi *4 momentiksi* uuden 2 momentin säätämisen johdosta. Momentissa säädetään muun ohella todisteellisen sähköisen tiedoksiannon tapahtumisesta ja sen ajankohdasta. Momenttia muutettaisiin erityisesti 1 momenttiin tehtävien muutosten johdosta. Noutamisen sijaan käytettäisiin termiä vahvistettu vastaanotetuksi. Uusi termi kuvaisi paremmin tapahtumaa myös teknisessä mielessä. Vastaanotetuksi vahvistaminen voidaan toteuttaa erilaisilla teknisillä tavoilla. Se voidaan toteuttaa esimerkiksi viestinvälityspalvelussa tai asiointipalvelussa erillisen kyselyn muodossa, jolloin viranomaiselle välittyisi suoraan tieto todisteellisen tiedoksiannon vastaanottamisesta. Tiedoksiannon vastaanottaja voi myös esimerkiksi lähettää viranomaiselle viestin, jossa ilmoittaa vastaanottaneensa tiedoksiannon.

Voimassa olevan lain tapaan, mikäli sähköinen tiedoksianto ei toteudu säännöksessä edellytetyllä tavalla, noudatettaisiin mitä siitä muualla laissa säädetään. Käytännössä viranomaisen voi tällöin toimittaa todisteellisen tiedoksiannon esimerkiksi hallintolain 60 §:n tai muun soveltuvan lain säännösten mukaisesti.

19 §. *Tavallinen sähköinen tiedoksianto.* Pykälässä säädetään tavallisesta sähköisestä tiedoksiannosta.

Pykälän *1 momentissa* säädetään tavallisen sähköisen tiedoksiannon käyttämisestä ja sen edellytyksistä. Momenttia selkeytettäisiin ja siihen lisättäisiin viittaus 18 §:n 2 momentin sääntelyyn tiedoksiannossa käytettävän sähköisen osoitteen osalta. Säännöksestä poistettaisiin 18 §:n 1 momenttia vastaavasti suostumusedellytys. Edellytykset sähköisen tiedoksiantotavan käyttämiseen määräytyisivät jatkossa asiointilain 18 §:n 2 momentin sekä 19 b §:n 2 momentin perusteella muissa tapauksissa kuin viestinvälityspalvelua käytettäessä. Säännös todisteellisen sähköisen tiedoksiantotavan käyttämisestä siirrettäisiin selkeyden vuoksi uuteen 2 momenttiin.

Momentin uudella muotoiluehdotuksella ”joka lain mukaan toimitetaan muutoin kuin todisteellisesti” ei muutettaisi säännöksen soveltamisalaa nykyisestä, mutta kirjoitusasu muutettaisiin selkeämmäksi ja yhdenmukaisemmaksi 18 §:n 1 momentin sääntelyn kanssa. Muotoilulla on tarkoitus selventää sitä voimassa olevankin säännöksen lähtökohtaa, jonka mukaan asiointilain 19 § soveltuu laajasti niihin tilanteisiin, joissa erityislainsäädännössä on säädetty muusta kuin todisteellisesta tiedoksiantotavasta. Erityislainsäädäntöön sisältyy

runsaasti säännöksiä asiakirjan tiedoksiantamisesta esimerkiksi postitse tai kirjeitse. Viranomaisen voi siten soveltaa asiointilain säännöstä tällaisessa tilanteessa, ja käyttää sähköistä tiedoksiantoa ilman, että siitä olisi erikseen tarpeen säätää.

Momentissa viitattaisiin uuteen 18 §:n 2 momenttiin, jossa säädetään sähköisistä osoitteista, joihin viranomaisen voi toimittaa sähköisen tiedoksiannon.

Pykälän 1 momentin säännös todisteellisen tiedoksiantotavan käyttämisestä siirrettäisiin uuteen 2 momenttiin. Voimassa olevan lain säännös on aiheuttanut tulkintaepäselvyyksiä sen suhteesta muun ohella hallintolain 60 §:n 1 momentin säännökseen, jonka mukaan saantitodistusta voidaan käyttää myös, jos se on muusta syystä tarpeen asianosaisen oikeuksien turvaamiseksi. Säännöstä muutettaisiin yhdenmukaisemmaksi hallintolain säännöksen kanssa, ja säännöksen soveltaminen jättäisi hallintolain säännöstä vastaavasti viranomaiselle harkintaa sen suhteen, milloin todisteellisen tiedoksiantotavan käyttäminen olisi perusteltua. Hallintolain esitöiden mukaan asianosaisen oikeuksien turvaamiseksi todisteellisen tiedoksiantotavan käyttäminen voisi tulla kysymykseen esimerkiksi silloin, kun käsittelyn aikana joudutaan toimittamaan katselmuksia tai suullinen kuuleminen asian selvittämiseksi ja henkilön läsnäolo toimituksessa on tarpeen asian ratkaisemisen kannalta (HE 72/2002 vp, s. 123).

Säännöksen tarkoituksena on parantaa tiedoksiannon vastaanottajan oikeusturvaa, sillä todisteellinen tiedoksiantotapa on tavallista tiedoksiantoa tehokkaampi, koska sen avulla saadaan varmuus tiedoksiannon tapahtumisesta ja perillemenosta. Suomi.fi-viestien käyttäjämäärän kasvu sekä todisteellisen sähköisen tiedoksiannon edullisuus mahdollistavat nopean todisteellisen sähköisen tiedoksiannon käytön joustavasti tilanteissa, joissa tiedoksiantoa ei ole suoraan lain mukaan toimitettava todisteellisesti, mutta todisteellisen tiedoksiantotavan käyttö on kuitenkin tarpeen asianosaisen oikeuksien turvaamiseksi. Pelkästään esimerkiksi tietoturvaluottamusten tai vastaanottajan luotettavan tunnistamisen varmistamiseksi ei kuitenkaan välttämättä olisi tarpeen turvautua todisteelliseen tiedoksiantoon. Esimerkiksi käytettäessä Suomi.fi-viestejä tavallisessa sähköisessä tiedoksiannossa henkilö voidaan tunnistaa luotettavasti ja tiedot siirtyvät tietoverkossa salattuna.

Hallintolain tapaan myös muuhun lainsäädäntöön sisältyy säännöksiä siitä, milloin viranomaisen tulisi käyttää todisteellista tiedoksiantotapaa. Tällaista sääntelyä on esimerkiksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 90 §:ssä, oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 §:ssä ja 11 luvun 3 a §:ssä sekä ulosottoaaren 3 luvun 40 §:ssä.

Pykälän 2 momentti siirtyisi uuden 2 momentin johdosta 3 momentiksi, eikä siihen tehtäisi muutoksia.

19 a §. Ilmoitus tiedoksiannosta viestinvälityspalvelussa. Lakiin ehdotetaan säädettäväksi uusi 19 a §, jonka mukaan viranomaisen olisi ilmoitettava viestinvälityspalveluun eli Suomi.fi-viesteihin lähetetystä tiedoksiannettavasta asiakirjasta sen vastaanottajalle. Jo nykyisin Suomi.fi-viesteistä lähetetään tällainen niin sanottu heräteviesti käyttäjän ilmoittamaan sähköpostiosoitteeseen. Asiasta säädettäisiin myös lain tasolla erityisesti siitä syystä, että jatkossa Suomi.fi-viesteihin voitaisiin toimittaa sähköisiä tiedoksiantoja ilman tiedoksiannon vastaanottajan erillistä suostumusta, kun vastaanottaja on Suomi.fi-viestien käyttäjä. Ilmoituksella voidaan siten nähdä olevan merkitystä erityisesti siltä osin, että sähköinen tiedoksianto tulee tehokkaasti tiedoksiannon vastaanottajan tietoon.

Ilmoituksen lähettämistä ei edellyttäisi kuitenkaan kaikissa tapauksissa, vaan tiedoksiannon vastaanottajan tulisi olla ilmoittanut kyseistä tarkoitusta varten sähköinen osoite Suomi.fi-viestit-palveluun. Kaikissa tapauksissa henkilöllä ei välttämättä ole soveltuvaa sähköistä

osoitetta tai hän ei muusta syystä halua erillisiä ilmoituksia. Suomi.fi-viestit-tiliä luotaessa henkilöltä pyydetäisiin sähköinen yhteystieto ilmoituksen lähettämistä varten. Jos henkilö ei halua antaa sähköistä yhteystietoa, henkilöä informoitaisiin siitä, että hänen tulee seurata itse säännöllisesti Suomi.fi-viestit-tiliään sinne saapuvien tiedoksiantojen varalta.

Pykälässä ei otettaisi erikseen kantaa ilmoituksen lähettämisen tekniseen tapaan tai annettavaan sähköiseen osoitteeseen. Vastaavassa tarkoituksessa on tavallisesti käytetty sähköposti-ilmoitusta tai tekstiviesti-ilmoitusta.

Ilmoituksen viestinvälityspalveluun saapuneesta tiedoksiannosta lähettää teknisessä mielessä viestinvälityspalvelun palvelutuottaja, joka on nykyisin Digi- ja väestötietovirasto. Asiasta säädettäisiin tukipalvelulain 8 b §:ssä. Viranomaisen on kuitenkin itse vastuussa esimerkiksi ilmoituksen sisällöstä ja muutoinkin tiedoksiantomennettelyn asianmukaisuudesta esimerkiksi hallintolain 54 §:n perusteella. Digi- ja väestötietoviraston tulisi kyetä osoittamaan, että ilmoitus on lähetetty viestinvälityspalvelusta, mutta se ei kuitenkaan olisi vastuussa, jos ilmoitus ei ole tosiasiasa mennyt perille Digi- ja väestötietovirastosta riippumattomasta syystä. Esimerkiksi sähköpostin osalta joissain tapauksissa viesti saattaa suodattua roskapostiin tai henkilön sähköpostilaatikko voi olla täynnä, eikä ilmoitus siksi tosiasiasa saavu perille.

Ilmoituksen sisällöstä ei erikseen ehdoteta säädettäväksi, vaan sisältö voi riippua esimerkiksi ilmoituksen teknisestä toteutustavasta. Esimerkiksi tekstiviesti-ilmoitukseen ei ole mahdollista sisällyttää yhtä kattavaa informaatiota kuin sähköposti-ilmoitukseen. Ilmoituksen sisältöön johtuu vaatimuksia muun ohella hallintolain 7 §:n mukaisesta palveluperiaatteesta ja 9 §:n mukaisesta hyvän kielenkäytön vaatimuksesta. Ilmoituksen sisältöön voi johtua lisäksi rajoituksia muusta lainsäädännöstä, kuten edellä selostetusta tiedonhallintalain 14 §:stä.

19 b §. *Ilmoitus tiedoksiannosta asiointipalvelussa.* Lakiin ehdotetaan säädettäväksi uusi 19 b §, joka koskisi asiointipalveluun lähetetystä tiedoksiannettavasta asiakirjasta lähetettävää vastaavaa ilmoitusta, kuin 19 a §:ssä säädettäisiin viestinvälityspalvelun osalta.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin siitä, että viranomaisen on ilmoitettava asiointipalveluun lähetetystä tiedoksiannettavasta asiakirjasta sen vastaanottajalle. Ilmoituksen lähettäminen on perusteltua vastaavista syistä kuin 19 a §:n kohdalla on todettu. Asiointipalvelussa voitaisiin antaa asiakirja tiedoksi sähköisesti 2 momentin perusteluissa selostetulla tavalla ilman tiedoksiannon vastaanottajan erillistä suostumusta silloin, kun tästä lähetetään ilmoitus viestinvälityspalveluun. Ilmoituksen lähettämisestä on siten tarpeen säätää, jotta sähköinen tiedoksianto tulee tehokkaasti tiedoksiannon vastaanottajan tietoon.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin siitä, mihin ilmoitus lähetetään. Lain 18 §:n 2 momentin ja ehdotetun 19 b §:n 2 momentin sääntelystä seuraa, että viranomaisen voi antaa asiakirjan tiedoksi asiointipalvelussa ilman tiedoksiannon vastaanottajan erillistä suostumusta, jos asiointipalvelusta lähetetään ilmoitus tiedoksiannosta viestinvälityspalveluun eli Suomi.fi-viesteihin. Edelleen viestinvälityspalvelusta lähetettäisiin tukipalvelulain 8 b §:n perusteella ilmoitus tiedoksiannon vastaanottajan sähköiseen osoitteeseen, jos vastaanottaja on tällaisen viestinvälityspalveluun ilmoittanut.

Mikäli asiointipalvelusta ei ole mahdollista lähettää ilmoitusta Suomi.fi-viesteihin, esimerkiksi koska Suomi.fi-viestejä ei ole liitetty asiointipalveluun tai tiedoksiannon vastaanottajalla ei ole Suomi.fi-viestejä käytössään, ilmoitus lähetettäisiin muuhun tiedoksiannon vastaanottajan viranomaiselle ilmoittamaan sähköiseen osoitteeseen, kuten sähköpostiosoitteeseen tai tekstiviestitse. Tässä tapauksessa tiedoksianto viranomaisen asiointipalvelussa edellyttäisi sitä,

että tiedoksiannon vastaanottajan tulisi olla etukäteen ilmoittanut viranomaiselle tällainen sähköinen osoite ilmoituksen lähettämistä varten.

Säännöksen mukaan asiointipalvelussa tiedoksiannettavasta asiakirjasta lähetettäisiin ilmoitus ensisijaisesti Suomi.fi-viesteihin, mutta säännöksellä ei kuitenkaan olisi tarkoitus velvoittaa viranomaisia Suomi.fi-viestien käyttöönottoon. Suomi.fi-viestien käyttövelvollisuudesta ja käyttöoikeudesta säädetään tukipalvelulaissa.

Vastaavasti kuin 19 a §:ssä, myöskään 19 b §:ssä ei säädettäisi erikseen siitä, mitä teknistä tapaa ilmoituksen lähettämiseen tulisi käyttää. Viranomaisen vastuulla olisi osoittaa 19 a §:ää vastaavasti, että ilmoitus on lähetetty, mutta viranomaisen ei kuitenkaan olisi vastuussa siitä, jos ilmoitus ei ole mennyt perille viranomaisesta riippumattomasta syystä.

7.3 Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain muuttamisesta

3 §. Lain soveltamisala. Pykälän 2 momentissa säädetään lain 2 luvun soveltamisesta, joka käsittää yleisölle tarjottavat viranomaisen digitaaliset palvelut ja muut sähköiset tiedonsiirtomenetelmät. Momentissa on erikseen rajattu 2 luvun soveltamisalan ulkopuolelle poliisitutkinnan ja esitutkinnan toimittaminen. Digipalvelulain 2 luvun soveltamisalaa muutettaisiin käsittämään myös esitutkinta ja poliisitutkinta.

Esitutkintaviranomaisia ovat esitutkintalain 2 luvun 1 §:n mukaan poliisin lisäksi Rajavartiolaitos, Tulli ja Puolustusvoimat. Digipalvelulain saavutettavuusvaatimukset soveltuvat jo nykyisin kyseisiin viranomaisiin näiden tarjotessa digitaalisia palveluja. Voimassa oleva viranomaisten sähköisiä palveluja koskeva lainsäädäntö koskee jo nykyisin laajasti esitutkintaviranomaisia. Esimerkiksi tukipalvelulakia ja tiedonhallintalakia sovelletaan myös esitutkintaviranomaisiin. Esityksessä ehdotetaan myös asiointilain soveltamisalaa muutettavaksi koskemaan esitutkintaviranomaisia.

Poliisitutkintaa suorittaa poliisi, ja sillä tarkoitetaan poliisilain (872/2011) 6 luvun 1 §:n mukaan muuta poliisin toimitettavaksi laissa säädettyä tutkintaa kuin rikoksen johdosta toimitettavaa esitutkintaa. Poliisitutkintaa ovat esimerkiksi kuolemansyyn tutkinta ja henkilöiden katoamistapausten tutkiminen. Poliisitutkinta toimitetaan noudattaen tutkinnan laadun edellyttämällä tavalla soveltuvin osin esitutkintalain säännöksiä.

Esitutkintaviranomaisista erityisesti poliisi on kehittänyt myös esitutkintaan liittyviä sähköisiä palvelujaan. Poliisi vastaanottaa nykyisin yli 200 000 rikosilmoitusta sähköisesti asiointipalvelun, sähköpostin tai muun sähköisen kanavan kautta. Määrä on yli puolet rikosilmoitusten kokonaismäärästä. Viranomaisten sähköisiä palveluja ja sähköistä asiointia koskevan sääntelykokonaisuuden yhdenmukaistamiseksi ja selkeyttämiseksi digipalvelulain 2 lukua on perusteltua soveltaa myös esitutkintaan ja poliisitutkintaan.

7.4 Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain muuttamisesta

15 §. Pykälässä säädetään valituksen sisältövaatimuksista.

Pykälän 2 momentissa säädetään valittajan sekä tämän laillisen edustajan tai asiamiehen yhteystietojen ilmoittamisesta. Momenttiin lisättäisiin vaatimus siitä, että nimensä ja yhteystietojensa lisäksi valittajan tulisi ilmoittaa henkilö- tai yritys- ja yhteisötunnuksensa. Tunnistetieto olisi tarpeen muun ohella sen selvittämiseksi, voidaanko valittajalle antaa oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat tiedoksi hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa uuden 90 §:n 5 momentin menettelyn mukaisesti. Lisäksi tiedoksianto

asiointipalvelussa edellyttää henkilötunnusta tai yritys- ja yhteisötunnusta. Vastaavaa henkilö- tai yritys- ja yhteisötunnuksen ilmoittamista koskevaa sääntelyä ehdotetaan lisättäväksi myös esimerkiksi oikeudenkäymiskaareen. Jos valitus on tehty hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelun kautta, henkilötunnus välittyy tuomioistuimelle suoraan tätä kautta ja yksilöi samalla valituksen tehneen henkilön. Henkilötunnuksen ilmoittaminen olisi tarpeen myös valittajan yksilöimiseksi. Jos valittajalla ei ole henkilötunnusta, valittajan yksilöimiseksi voitaisiin ilmoittaa esimerkiksi syntymäaika tai jokin viranomaisen henkilön yksilöintiin käyttämä tunnus kuten Migrin asiakasnumero. Yritys- ja yhteisötunnus olisi tarpeen valittajana olevan oikeushenkilön yksilöimiseksi.

Jos puhevaltaa käyttäisi valittajan sijasta edustaja tai asiamies, myös tämän henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus olisi ilmoitettava. Henkilötunnuksen tai yritys- ja yhteisötunnuksen ilmoittaminen valituksessa olisi tarpeen, jotta tiedoksiannot voitaisiin edellä todetuissa, soveltuviissa tapauksissa suorittaa edustajalle tai asiamiehelle tietoturvallisesti hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa. Henkilötunnusta ei tarvitsisi erikseen ilmoittaa, jos edustaja tai asiamies tekee valituksen suoraan asiointipalvelussa, sillä tieto välittyy suoraan asiointipalvelusta kirjautumisen yhteydessä.

Henkilötunnus on henkilötieto. Velvollisuus sen ilmoittamiseen perustuisi kuitenkin lakiin, jolla olisi edellä kuvattu hyväksyttävä tarkoitus. Henkilötunnuksen käsittely olisi tarpeen tuomioistuinten lainkäyttötehtävissä. Ilmoittaminen palvelisi tiedoksiannon vastaanottajan oikeaa yksilöintiä ja pienentäisi sitä kautta henkilötietojen tietoturvaloukkauksen riskiä. Asianosaisten tulee oikeudenkäynnissä toimittaa tuomioistuimeen muitakin henkilötietoja, joista vastaaja tai todistaja on tunnistettavissa. Henkilötunnuksen käsittelystä säädetään tietosuojalain (1050/2018) 29 §:ssä ja yleisen tietosuoja-asetuksen (2016/679) 87 artiklassa.

Pykälän 2 momenttia muutettaisiin lisäksi siten, että valituksessa olisi ilmoitettava valittajan postiosoite ja muut yhteystiedot. Kyseessä olisi selkeyttävä muutos, jonka myötä momentista kävisi aiempaa yksiselitteisemmin ilmi, että valituksessa on ilmoitettava valittajan postiosoite. Valittajan postiosoite on nykyisin tarpeen muun ohella oikeudenkäyntimaksun laskuttamista varten. Postiosoitetta olisi mahdollista käyttää tarvittaessa myös valittajan yksilöimisen tukena.

Pykälän 3 momentissa säädetään prosessiosoitteesta, johon oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat lähetetään. Momenttia muutettaisiin siten, että valituksessa tulisi ilmoittaa sähköinen osoite tai mahdollinen muu osoite, johon oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat voidaan lähettää. Voimassa olevan lain tapaan ei siten edellytettäisi aina postiosoitteen yksilöimistä prosessiosoitteeksi, vaan sähköinen osoite ja muu osoite eli käytännössä postiosoite olisivat vaihtoehtoisia toisilleen. Valittajan tulisi kuitenkin 15 §:n 2 momentin perusteella ilmoittaa myös postiosoite, vaikka sitä ei käytettäisikään prosessiosoitteena.

Säännöksessä mainittaisiin ensimmäisenä sähköinen osoite, joka osaltaan ohjaisi valittajaa ilmoittamaan sähköisen prosessiosoitteen, sillä sähköinen tiedoksiantotapa on asianosaisten kannalta nopeampi ja useassa tapauksessa myös saavutettavampi vaihtoehto. Lisäksi sähköinen prosessiosoitte tehostaa oikeudenkäyntiä ja vähentää asiakirjojen tiedoksiannosta tuomioistuimelle aiheutuvia kustannuksia. Sähköisellä osoitteella tarkoitettaisiin lähinnä hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelua tai sähköpostiosoitetta. Hallintotuomioistuimen ei ole mahdollista nykyisin toimittaa tiedoksiannettavia asiakirjoja suoraan Suomi.fi-viesteihin, vaan Suomi.fi-viestit toimii asiointipalvelun herätekanavana. Sen sijaan esimerkiksi tilit sosiaalisen median yhteisöpalveluissa eivät olisi osoitteita säännöksessä tarkoitettussa merkityksessä.

Mahdollinen muu osoite tarkoittaisi jatkossa lähinnä postiosoitetta. Postiosoitteen käyttäminen prosessiosoitteena olisi edelleen mahdollista voimassa olevaa lakia vastaavasti. Postiosoitteen käyttäminen prosessiosoitteena olisi tarpeen esimerkiksi, jos valittajalla ei ole sähköistä osoitetta, tai hän ei pysty asioimaan asiointipalvelussa esimerkiksi vahvan sähköisen tunnistamisen välineen puuttumisen vuoksi.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi myös säännös siitä, että mikäli valitus tai muu asiakirja myöhemmin asian vireillä ollessa on toimitettu hallintotuomioistuimen sähköiseen asiointipalveluun, asiointipalvelu katsottaisiin ilmoitetun prosessiosoitteeksi. Hallintotuomioistuimen sähköisellä asiointipalvelulla tarkoitetaan hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelua. Asiointilakiin ehdotettujen muutosten mukaan viranomaisen asiointipalvelua voidaan käyttää tavallisessa tai todisteellisessä sähköisessä tiedoksiannossa, jos asiointipalvelussa tiedoksiannettavasta asiakirjasta lähetetään ilmoitus viestinvälityspalveluun eli Suomi.fi-viesteihin tai muuhun viranomaiselle herätteiden lähettämistä varten ilmoittamaan sähköiseen osoitteeseen. Hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelusta lähetetään ilmoitus Suomi.fi-viesteihin. Jos tiedoksiannon vastaanottajalla ei ole Suomi.fi-viestejä käytössään, hänelle lähetetään ilmoitus sähköpostiin tai tekstiviestitse.

Jos valitus tai myöhemmin asian vireillä ollessa muu asiakirja on toimitettu asiointipalvelun kautta, on perusteltua käyttää prosessiosoitteena samaa tietoturvallista sähköistä ympäristöä. Antamalla oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat tiedoksi asiointipalvelussa voidaan varmistaa myös asiakirjojen toimittaminen oikealle henkilölle, sillä asiointipalvelu edellyttää vahvaa sähköistä tunnistautumista. Säännös ei kuitenkaan estäisi valittajaa myöhemmin ilmoittamasta tarvittaessa muuta osoitetta prosessiosoitteeksi, jos esimerkiksi valittajan pääsy asiointipalveluun asian vireillä ollessa syystä tai toisesta estyisi.

90 §. Pykälässä säädetään tavallisesta ja todisteellisesta tiedoksiannottavasta.

Pykälän *1 momentissa* säädetään tavallisesta tiedoksiannosta. Säännöstä muutettaisiin sähköisen tiedoksiannottavan korostamiseksi siten, että sähköinen viesti mainittaisiin ennen kirjetoihintapaa. Muutos ei vaikuttaisi säännöksen aineelliseen sisältöön, ja tuomioistuin voisi edelleen käyttää harkintansa mukaan soveltuvaa tiedoksiannon vastaanottajan ilmoittamaa tiedoksiannottapaa. Säännöksellä kuitenkin korostettaisiin sitä lähtökohtaa, että esimerkiksi valittajan ilmoittama usean prosessiosoitteen, näistä käytettäisiin ensisijaisesti sähköistä osoitetta.

Pykälän *4 momentissa* säädetään todisteellisista tiedoksiannottavoista. Momenttia muutettaisiin 1 momenttia vastaavasti siten, että todisteellinen sähköinen tiedoksianto mainittaisiin luettelon ensimmäisenä kohtana sähköisen tiedoksiannottavan korostamiseksi. Myöskään tällä muutoksella ei olisi vaikutusta säännöksen aineelliseen soveltamiseen.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *5 momentti*, jonka mukaan tiedoksianto voitaisiin toimittaa hallintotuomioistuimen asiointipalveluun eli hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalveluun myös siinä tapauksessa, että prosessiosoitteeksi olisi ilmoitettu muu sähköinen osoite kuin asiointipalvelu.

Hallintoprosessilain 15 §:n 3 momentin ja 90 §:n 1 momentin mukaan hallintotuomioistuimen asiakirjat annetaan tiedoksi tiedoksiannon vastaanottajan ilmoittamaan prosessiosoitteeseen. Siten asiointilakiin ehdotettujen säännösten perusteella sähköinen tiedoksianto muuhun kuin ilmoitettuun sähköiseen osoitteeseen ei ole lähtökohtaisesti mahdollista, vaikka asiointilakiin ehdotetut muutokset itsessään mahdollistavatkin sähköisen tiedoksiannon ilman suostumusta asiointipalveluun, jos asiointipalvelusta lähetetään ilmoitus Suomi.fi-viesteihin. Säännös on

tarpeen, jotta asiakirjoja voitaisiin antaa mahdollisimman monessa tilanteessa sähköisesti tiedoksi asiointipalvelussa, joka on tietoturvallinen sähköinen ympäristö, jossa tiedoksiannon vastaanottaja on mahdollista tunnistaa vahvalla sähköisellä tunnistuksella. Asiakirja voitaisiin momentin nojalla antaa tiedoksi asiointipalvelussa tavallisena sähköisenä tiedoksiannona tai todisteellisena sähköisenä tiedoksiannona.

Käytännössä muu sähköinen prosessiosoite voisi olla lähinnä sähköpostiosoite. Hallintotuomioistuimen ei ole mahdollista nykyisin toimittaa tiedoksiannettavia asiakirjoja suoraan Suomi.fi-viesteihin, vaan Suomi.fi-viestit toimii asiointipalvelun herätekanavana. Asiointipalvelu taas on lähtökohtaisesti sähköpostia tietoturvalisempi vaihtoehto, minkä lisäksi siellä tiedoksiannon vastaanottaja voidaan edellä todetusti tunnistaa luotettavasti. Säännöstä voitaisiin soveltaa riippumatta siitä, mitä kautta valitus on tullut vireille. Säännöksen soveltaminen kuitenkin edellyttäisi, että prosessiosoitteeksi on ilmoitettu sähköinen osoite. Jos valitus on tehty asiointipalvelussa tai valittaja on myöhemmin asian vireillä ollessa siirtynyt käyttämään asiointipalvelua, asiointipalvelu toimii jo lähtökohtaisesti prosessiosoitteena 15 §:n 3 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan. Tässä tapauksessa tiedoksiannossa voidaan soveltaa 90 §:n 1 momenttia tai 4 momentin 1 kohtaa.

Säännöksen sanamuoto jättäisi hallintotuomioistuimelle harkinnanvaraa säännöksen soveltamiselle. Edellytyksenä säännöksen soveltamiselle olisi, että tiedoksiannon vastaanottaja olisi tukipalvelulaissa tarkoitetun viestinvälityspalvelun eli Suomi.fi-viestien käyttäjä. Tämä osoittaisi, että tiedoksiannon vastaanottajalla on käytössään vahvan sähköisen tunnistamisen väline ja siten myös pääsy asiointipalveluun. Käytännössä hallintotuomioistuimen tulisi tarkistaa asia Suomi.fi-viestien käyttäjärekisteristä.

Tiedoksiannosta asiointipalvelussa lähetettäisiin ilmoitus tiedoksiannon vastaanottajan prosessiosoitteeksi ilmoittamaan sähköiseen osoitteeseen, lähinnä sähköpostiosoitteeseen. Säännös turvaisi tiedoksiannon tehokkuutta ja perillemenoä, sillä valittaja saisi asiointipalveluun lähetetystä asiakirjasta tiedon ilmoittamaansa sähköiseen osoitteeseen. Kyseessä olisi erityissäännös suhteessa ehdotettuun asiointilain 19 b §:n 2 momenttiin, jonka mukaan ilmoitus lähetetään ensisijaisesti viestinvälityspalveluun eli Suomi.fi-viesteihin ja vasta toissijaisesti muuhun ilmoitettuun sähköiseen osoitteeseen. Säännös on tarpeen 15 §:n 3 momentin prosessiosoitteesäätelyn vuoksi ja säännös edellä kuvatusti turvaa tiedoksiannon perillemenoä näissä tilanteissa, joissa asiointipalvelua ei ole ilmoitettu prosessiosoitteeksi.

7.5 Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta

5 luku Riita-asian vireillepano ja valmistelu

2 §. Pykälässä säädetään haastehakemuksen sisältövaatimuksista. Sen 2 momentin mukaan haastehakemuksessa on ilmoitettava muun muassa prosessiosoite, jolla tarkoitetaan sitä postiosoitetta tai mahdollista muuta osoitetta, johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää.

Momenttia ehdotetaan muutettavaksi prosessiosoitteen osalta niin, että kantajan tulisi ilmoittaa prosessiosoitteekseen sähköinen tai mahdollinen muu osoite. Vaikka säännös mahdollistaa jo tällä hetkellä myös sähköisen osoitteen ilmoittamisen prosessiosoitteeksi, muutos ilmentäisi sitä, että sähköisen osoitteen ilmoittaminen olisi lähtökohta.

Muutos olisi tarpeen huolimatta siitä, että sähköisen osoitteen ilmoittaminen on jo tällä hetkellä yleistä etenkin silloin, kun kantajalla on oikeudenkäyntiasiamies tai -avustaja. Muutoksella

pyrittäisiin edistämään tätä myönteistä käytäntöä, sillä sähköisen prosessiosoitteen käyttäminen tehostaa oikeudenkäyntiä ja vähentää asiakirjojen tiedoksiannosta aiheutuvia kustannuksia. Myös esityksen tavoitteen, digitaalisen viranomaisviestinnän edistämisen, näkökulmasta olisi tärkeää, että kantaja voitaisiin tavoittaa sähköisesti.

Sähköinen osoite voisi tarkoittaa esimerkiksi tiliä tukipalvelulain 3 §:ssä määritellyssä viestinvälityspalvelussa eli tällä hetkellä Suomi.fi-viesteissä, mutta myös sähköpostiosoitetta tai jatkossa tuomioistuinten sähköistä asiointipalvelua. Sen sijaan esimerkiksi tilit sosiaalisen median yhteisöpalveluissa eivät olisi osoitteita säännöksessä tarkoitettussa merkityksessä.

Koska kaikilla ei ole tosiasiallista edellytyksiä käyttää sähköisiä viestintävälineitä, olisi yhdenvertaisuuden ja oikeusturvankin näkökulmasta ongelmallista, jos sähköisen prosessiosoitteen ilmoittamista poikkeuksetta edellytettäisiin. Siksi myös muun kuin sähköisen osoitteen, kuten postiosoitteen, ilmoittaminen säilyisi mahdollisena.

Momentin luettavuuden edistämiseksi prosessiosoitteesta ehdotetaan säädettäväksi omassa virkkeessään.

Momenttiin lisättäisiin myös uusi virke asianosaisen, siis kantajan, vastaajan ja mahdollisen muun asianosaisen, henkilötunnuksen tai yritys- ja yhteisötunnuksen sekä todistajaksi tai muuksi kuultavaksi nimetyn henkilön henkilötunnuksen ilmoittamisesta. Niiden ilmoittaminen edistäisi asian käsittelyä käräjäoikeudessa, koska tieto palvelisi asianosaisten yksilöimistä ja olisi tarpeen tiedoksiannossa. Henkilötunnuksen tai yritys- ja yhteisötunnuksen avulla tiedoksiannon vastaanottaja kyetään yksilöimään, jolloin tiedoksianto voidaan toimittaa oikealle taholle. Tämä korostuu sähköisessä tiedoksiannossa, jossa on esimerkiksi haastemiestiedoksianto suurempi riski toimittaa tiedoksianto väärälle henkilölle.

Velvollisuus ilmoittaa mainitut tiedot ei juuri rasittaisi kantajaa, koska vain jo valmiiksi tiedossa olevien tunnusten ilmoittamista edellytettäisiin. Vastaajan henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus voisi ilmetä esimerkiksi asianosaisten välisestä sopimuksesta. Kantajalta ei siis edellytettäisi erityisiä toimenpiteitä henkilötunnuksen taikka yritys- ja yhteisötunnuksen selvittämiseksi. Mitään estettä esimerkiksi yritys- ja yhteisötunnuksen selvittämiseksi julkisista lähteistä kuten kaupparekisteristä tai yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä ei kuitenkaan olisi.

Henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus tulisi ilmoittaa käräjäoikeudelle soveltuvalla tavalla. Tunnusten ilmoittaminen haastehakemuksessa ei siten olisi välttämätöntä, vaan ne voisi ilmoittaa muullakin tavalla. Näin henkilötunnus ei tulisi haasteessa vastaajan tietoon. Ehdotus vastaa sitä, mitä yhteystietojen ilmoittamisesta säädetään (HE 32/2001 vp s. 31).

Henkilötunnus on henkilötieto. Velvollisuus sen ilmoittamiseen perustuisi kuitenkin lakiin, jolla olisi edellä kuvattu hyväksyttävä tarkoitus. Henkilötunnuksen käsittely olisi tarpeen tuomioistuinten lainkäyttötehtävissä. Ilmoittaminen palvelisi tiedoksiannon vastaanottajan oikeaa yksilöintiä ja pienentäisi sitä kautta henkilötietojen tietoturvaloukkauksen riskiä. Asianosaisten tulee oikeudenkäynnissä toimittaa käräjäoikeuteen paljon muitakin henkilötietoja, joista vastaaja tai todistaja on tunnistettavissa. Henkilötunnuksen käsittelystä säädetään tietosuojalain (1050/2018) 29 §:ssä ja yleisen tietosuoja-asetuksen (2016/679) 87 artiklassa.

10 §. Pykälän 3 momentissa säädetään vastauksen sisältövaatimuksista. Momenttia sovelletaan myös hakemusasiassa annettavaan lausumaan. Momenttia muutettaisiin prosessiosoitteen sekä vastaajan oman henkilötunnuksen tai yritys- ja yhteisötunnuksen sekä todistajan tai muun

kuultavan henkilötunnuksen ilmoittamisen osalta samalla tavalla kuin luvun 2 §:n 2 momenttia. Ehdotuksen perustelut vastaavat 2 §:n kohdalla esitettyä.

11 luku Tiedoksiannosta oikeudenkäynnissä

3 §. Pykälän *1 momentissa* säädetään todisteellisista tiedoksiantotavoista. Momenttia muutettaisiin sähköisen tiedoksiannon edistämiseksi.

Momenttia muutettaisiin ensiksikin vaihtamalla tiedoksiantotapojen järjestystä niin, että todisteellisesta sähköisestä tiedoksiannosta säädettäisiin momentin 1 kohdassa ja saantitodistustiedoksiannosta 3 kohdassa. Vastaanottotodistustiedoksiannosta säädettäisiin jatkossakin momentin 2 kohdassa.

Muutoksen tarkoitus olisi korostaa todisteellisen sähköisen tiedoksiannon merkitystä tiedoksiantotapana. Vastaanottotodistustiedoksianto ja saantitodistustiedoksianto olisivat silti jatkossa mahdollisia samoin edellytyksin kuin nykyään.

Momenttia muutettaisiin myös selventämällä todisteellista sähköistä tiedoksiantoa koskevaa kohtaa. Todisteellisella sähköisellä tiedoksiannolla tarkoitettaisiin asiointilain 18 §:ssä tarkoitettua tiedoksiantoa. Kysymys olisi viittauksesta nimenomaan tiedoksiantotapaan. Asiointilain 18 §:ssä tarkoitettua todisteellista sähköistä tiedoksiantoa voitaisiin siten käyttää kaikkien asiakirjojen, siis myös rikosasian haasteen, tiedoksiantoon.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi myös asiointilain 18 §:ää. Jatkossa asiakirja voitaisiin antaa todisteellisesti tiedoksi lähettämällä se sähköisenä viestinä viestinvälityspalveluun, asiointipalveluun tai muuhun sähköiseen osoitteeseen, jonka viestin vastaanottaja on ilmoittanut yhteystiedokseen. Sähköinen todisteellinen tiedoksianto ei enää edellyttäisi erillistä suostumusta.

Asiointilain 18 §:n muuttaminen merkitsisi oikeudenkäynnissä sitä, että vastaisuudessa kaikki asiakirjat voitaisiin myös oikeudenkäynnissä antaa todisteellisesti tiedoksi siten kuin tuossa pykälässä säädetään. Se tehostaisi tiedoksiantoa ja oikeudenkäyntimenettelyä.

Asiointilain 18 §:ssä tarkoitettu viestinvälityspalvelu olisi määritelty tukipalvelulain 3 §:ssä. Tällä hetkellä kysymys olisi Suomi.fi-viesteistä. Tukipalvelulain 8 d §:n nojalla täysi-ikäiselle luonnolliselle henkilölle luotaisiin Suomi.fi-viesteihin tili, kun henkilö tunnistautuu lain 3 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua luonnollisen henkilön tunnistuspalvelua käyttäen. Tämän voidaan arvioida lisäävän tilien määrää Suomi.fi-viesteissä ja siten edellytyksiä toimittaa todisteellisia sähköisiä tiedoksiantoja.

Tiedoksiannon toimittaminen viestinvälityspalveluun ei heikentäisi tiedoksiannon vastaanottajan oikeusturvaa. Sähköinen todisteellinen tiedoksianto edellyttäisi ensinnäkin sitä, että tiedoksiannon vastaanottaja tunnistetaan käyttäen tietoturvallista ja todisteellista tekniikkaa. Siksi voitaisiin jatkossa vähintään nykytilaa vastaavalla tavalla varmistua siitä, että tiedoksianto tapahtuu oikealle henkilölle. Viestinvälityspalvelun käyttö voitaisiin lisäksi tukipalvelulain 8 f §:n nojalla estää, jos palvelutuottajalla olisi syytä epäillä, että joku muu kuin se, jolle tili on luotu, käyttää sitä oikeudettomasti tai jos viestinvälityspalvelutilin käytön turvallisuus tai käyttäjän oikeusturva olisi muutoin vaarantunut.

Tiedoksiannon tapahtumisen edellytyksenä olisi asiointilain 18 §:n 4 momentin mukaan vaatimus siitä, että tiedoksiannon vastaanottaja vahvistaa asiakirjan vastaanotetuksi. Jos asiakirjaa ei ole vahvistettu vastaanotetuksi seitsemän päivän kuluessa sähköisen viestin

lähettämisestä, tiedoksiannossa noudatetaan, mitä siitä muualla laissa säädetään. Näin voitaisiin jatkossa yhtä tehokkaasti kuin nykyään varmistua siitä, että tiedoksiannettava asiakirja tulisi myös tosiasiallisesti tiedoksiannon vastaanottajan tietoon. Tiedoksiannon vastaanottajan oikeusturvasta huolehdittaisiin myös siten, että viestin saapumisesta ilmoitettaisiin asiointilain 19 a §:ssä säädettävällä tavalla.

Henkilö voisi lisäksi aina halutessaan estää hänelle osoitettujen tiedoksiantojen toimittamisen viestinvälityspalveluun pyytämällä tilinsä sulkemista. Tästä säädettäisiin tukipalvelulain 8 e §:n 1 momentissa.

Tuomioistuin ja syyttäjä eivät olisi velvollisia käyttämään todisteellista sähköistä tiedoksiantoa asiakirjaa 3 §:n nojalla tiedoksiantaessaan. Tuomioistuin ja syyttäjä voisivat jatkossakin valita, mitä pykälässä mainittua tiedoksiantotapaa ne kussakin tapauksessa käyttäisivät. Vaikka todisteellinen sähköinen tiedoksianto olisi usein helpoin ja edullisin tiedoksiantotapa, voisi olla tilanteita, joissa olisi perustellumpaa valita saantitodistuksella tai vastaanottotodistuksella tapahtuva tiedoksianto. Todisteellinen sähköinen tiedoksiantotapa esimerkiksi edellyttäisi käytännössä sitä, että tiedoksiannon vastaanottaja kykenisi ottamaan vastaan tällaisia tiedoksiantoja ja haluaisi tehdä niin.

Esityksessä ei ehdoteta muutettavaksi esimerkiksi haastemiestiedoksiantoa tai puhelintiedoksiantoa koskevia lainkohtia. Ne ja muut tiedoksiantotavat olisivat vastaisuudessa käytettävissä samalla tavalla kuin nykyään.

Silloin, kun tiedoksiannon vastaanottaja oleskelee ulkomailla ja hänen osoitteensa on tiedossa, tiedoksianto toimitetaan luvun 8 §:n mukaisesti. Jos tiedoksiantoa ei ole uskottu asianomaisen huolehdittavaksi, tuomioistuimen tulee huolehtia tiedoksiannettavien asiakirjojen lähettämisestä siten kuin siitä on erikseen säädetty tai asianomaisen vieraan valtion kanssa sovittu. Euroopan unionissa noudatetaan rajatylittävässä sähköisessä tiedoksiannossa siviili- tai kauppa-oikeudellisissa asioissa tiedoksiantoasetuksen (2020/1784) 19 artiklaa.

3 a §. Pykälässä säädetään muun kuin haasteen tiedoksiannosta. Sen *2 momentissa* on säännös tiedoksiannon ajankohdasta silloin, kun asiakirja on annettu postin kuljetettavaksi. Koska pykälässä tarkoitettu tiedoksianto voidaan asiointilain 19 §:n nojalla toimittaa myös tavallisena sähköisenä tiedoksiantona, lainsäädännön selkeyttä edistäisi, jos momenttiin lisättäisiin informatiivinen viittaus siihen, mitä tuossa pykälässä säädetään tiedoksiannon ajankohdasta. Viitatus lainkohdan mukaisesti tiedoksi annettu asiakirja katsotaan annetun tiedoksi kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä.

5 §. Pykälän *2 momentissa* säädetään tilanteesta, jossa muun tiedoksi annettavan asiakirjan kuin haastehakemuksen, vastauksen tai kirjallisen lausuman jäljentäminen on vaikeaa tai epätarkoituksenmukaista. Kysymys voi olla esimerkiksi todisteina esitettävistä kartoista, piirustuksista tai muista laajoista asiakirjoista (HE 16/1990 vp s. 14). Näissä tilanteissa tuomioistuin voi päättää, että aineisto pidetään nähtävänä tuomioistuimessa tai muussa tuomioistuimen määräämässä sopivassa paikassa.

Tuomioistuihin voidaan toimittaa myös asiakirjoja, joiden jäljentäminen tuomioistuimessa ei välttämättä ole vaikeaa tai epätarkoituksenmukaista, mutta joiden luovuttaminen tiedoksiannon vastaanottajalle voi sitä olla. Sellaisia voivat olla esimerkiksi harvinaisessa tiedostomuodossa olevat tai suuret tiedostot. Syynä tähän on se, että sähköisessä tiedoksiannossa käytettävä viestinvälityspalvelu ja vastaisuudessa tuomioistuinten sähköinen asiointipalvelu eivät välttämättä tue kaikenlaisia tiedostoja. Muissa tiedoksiantotavoissa videotallenteen tai muun

laajan tiedoston luovuttaminen taas saattaa olla vaikeaa tai epätarkoituksenmukaista edellyttäessään esimerkiksi muistitikun tai vastaavan välineen käyttämistä.

Edellä kuvattujen tilanteiden huomioon ottamiseksi ja sähköisen tiedoksiannon edistämiseksi momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että tuomioistuin voisi päättää nähtävänä pitämisestä myös silloin, kun asiakirjan luovuttaminen tiedoksiannon vastaanottajalle olisi vaikeaa tai asiakirjan laajuuden vuoksi epätarkoituksenmukaista. Laajuus voi jatkossakin merkitä niin asiakirjan fyysistä kokoa kuin tiedostokokoakin.

Momentissa säädetään myös siitä, missä aineisto voidaan pitää nähtävänä. Mahdollisia paikkoja ovat tuomioistuimen tilat ja muut tuomioistuimen määräämät sopivat paikat, joista säännöksen esitöissä annetaan esimerkkeinä tiedoksiannon vastaanottajaa lähellä oleva postin toimipiste tai maa- ja metsätalouden Maanmittauslaitoksen maanmittaustoimisto taikka kunnan tielautakunta (HE 9/2005 vp s. 18).

Momenttia ehdotetaan tältä osin muutettavaksi niin, että aineisto voitaisiin pitää nähtävänä myös asettamalla se soveliaalla tavalla sähköisesti saataville, jollei laissa toisin säädetä. Muutoksen tarkoitus olisi mahdollistaa sähköisten menetelmien hyödyntäminen nähtävänä pitämisessä. Esimerkiksi laaja videotallenne voitaisiin tekniikan kehittyessä pitää nähtävänä viranomaisen tietojärjestelmässä niin, että tiedoksiannon vastaanottajalla olisi katseluyhteyden välityksellä pääsy katsomaan sitä. Vastaisuudessa vaihtoehtona voisi olla myös asiakirjan pitäminen nähtävänä kehitteillä olevassa tuomioistuimien sähköisessä asiointipalvelussa siinä tilanteessa, että asiointipalvelua ei olisi voitu käyttää asiakirjan tiedoksiannossa. Ehdotuksen voidaan arvioida tehostavan nähtävänäpitomenettelyä tuomioistuimessa ja helpottavan asianosaisen pääsyä säännöksen nojalla nähtävänä pidettävään aineistoon.

Nähtävänä pitämisen tavan tulisi olla sovelias. Tavan soveliaisuutta tulisi arvioida ennen muuta siitä näkökulmasta, onko tapa tietoturvallinen ja tiedoksiannon vastaanottajan tosiasiallisesti käytettävissä.

Tuomioistuin ei voisi päättää aineiston pitämisestä asianosaisen nähtävänä nyt ehdotettavalla tavalla silloin, jos laissa säädettäisiin toisin. Nähtävänä ei voitaisi pitää kuva- ja äänitallennetta, josta tieto voitaisiin oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain (370/2007) 13 §:n nojalla antaa vain luovuttamalla se tuomioistuimessa nähtäväksi.

Momentin viimeistä virkettä muutettaisiin kielellisesti selvemmäksi.

Momentti koskisi yhä ainoastaan muita tiedoksi annettavia asiakirjoja kuin haastehakemusta, vastausta tai kirjallista lausumaa. Tuomioistuin ei voisi jatkossakaan päättää niiden nähtävänä pitämisestä momentin nojalla. Vastauksen, kirjallisen lausuman ja muutoksenhakemuksen nähtävänä pitämisestä säädetään 3 momentissa.

7 §. Pykälä koskee sijaistiedoksiantoa, jota voidaan käyttää silloin, kun tiedoksiannon vastaanottajan voidaan olettaa välttelevän tiedoksiantoa. Pykälän 2 momentin mukaan sijaistiedoksiantoa käytettäessä tiedoksiannon vastaanottajalle tulee lähettää siitä postin välityksellä ilmoitus. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi niin, että ilmoitus tulisi lähettää niin postitse kuin sähköisestikin.

Postittamisen osalta ehdotus ei merkitsisi muutosta nykytilaan. Säättäminen sähköiseen osoitteeseen lähettämisen rinnalla nimenomaisesti myös postiosoitteeseen tapahtuvasta lähettämisestä tarkoittaisi, että ilmoitus tulisi asiointilain säännöksistä huolimatta lähettää tiedoksiannon vastaanottajalle myös postitse.

Sähköisen viestinnän kehittymisestä huolimatta ilmoituksen postittamista tiedoksiannon vastaanottajalle voidaan pitää yhä tarpeellisena, koska kysymys on vaikeasti tavoitettavista henkilöistä. Jos sijaistiedoksiantoon joudutaan ylipäättään turvautumaan, tiedoksiannon vastaanottajaa ei ole tavoitettu ensisijaisin keinoin, joihin lukeutuu muun muassa todisteellinen sähköinen tiedoksianto. Vaikka vaikea tavoitettavuus voi olla tiedoksiannon vastaanottajan oma valinta, tiedoksiannon tosiasiallisen toteutumisen ja siten viime kädessä oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuuden kannalta on tärkeää ainakin pyrkiä varmistumaan siitä, että ilmoitus sijaistiedoksiannosta todella tavoittaisi tiedoksiannon vastaanottajan. Tiedoksiannolla on olennainen vaikutus siihen, miten asianosaisen oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin toteutuu (PeVL 9/2010 vp s. 2).

Postittamisen lisäksi haastemiehen tulisi jatkossa lähettää ilmoitus sijaistiedoksiannon käyttämisestä tiedoksiannon vastaanottajalle myös tämän tiedossa oleviin sähköisiin osoitteisiin. Kysymykseen voisi tulla lähinnä tili Suomi.fi-viesteissä, mutta myös tiedoksiannon vastaanottajan sähköpostiosoite, jos se jostain syystä olisi haastemiehen tiedossa. Jos tiedoksiannon vastaanottajalla ei olisi tiedossa olevaa sähköistä osoitetta, ilmoituksen postittaminen riittäisi. Samankaltaisesta velvollisuudesta säädetään asunto-osakeyhtiölain (1599/2009) 8 luvun 3 ja 5 §:ssä. Ne koskevat osakehuoneiston yhtiön hallintaan ottamista koskevan varoituksen ja päätöksen tiedoksiantoa eräissä tilanteissa.

Pykälän 2 momentin muuttamisen johdosta tulisi muuttaa myös tiedoksiannon tapahtumisajankohtaa koskevaa 3 momenttia. Sen mukaan tiedoksiannon katsottaisiin jatkossa tapahtuneen, kun 2 momentissa tarkoitettu ilmoitus on lähetetty. Jos ilmoitus olisi lähetetty useampaan osoitteeseen, ratkaisevaa olisi se ajankohta, jolloin niistä ensimmäinen olisi lähetetty.

30 luku Muutoksenhaku hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen

6 §. Pykälän 3 momentissa säädetään prosessiosoitteen ilmoittamisesta korkeimmalle oikeudelle osoitetussa muutoksenhakukirjelmässä asiassa, jonka hovioikeus on käsitellyt toisena oikeusasteena. Momenttia sovelletaan luvun 13 §:n 3 momentin viittaussäännöksen nojalla myös asiassa, jonka hovioikeus on käsitellyt ensimmäisenä oikeusasteena.

Momenttia muutettaisiin prosessiosoitteen osalta samalla tavalla kuin 5 luvun 2 §:n 2 momenttia. Ehdotuksen perustelut vastaavat 5 luvun 2 §:n kohdalla esitettyä.

11 §. Pykälän 2 momentissa säädetään prosessiosoitteen ilmoittamisesta korkeimmalle oikeudelle osoitetussa vastauskirjelmässä asiassa, jonka hovioikeus on käsitellyt toisena oikeusasteena. Momenttia sovelletaan luvun 15 §:n 1 momentin viittaussäännöksen nojalla myös asiassa, jonka hovioikeus on käsitellyt ensimmäisenä oikeusasteena.

Momenttia muutettaisiin prosessiosoitteen osalta samalla tavalla kuin 5 luvun 2 §:n 2 momenttia. Ehdotuksen perustelut vastaavat 5 luvun 2 §:n kohdalla esitettyä.

7.6 Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta annetun lain 25 luvun 16 §:n muuttamisesta

25 luku Muutoksenhaku käräjäoikeudesta hovioikeuteen

16 §. Pykälän 1 momentissa säädetään prosessiosoitteen ilmoittamisesta hovioikeudelle osoitetussa valituskirjelmässä. Momenttia sovelletaan 26 luvun 4 §:n 2 momentin viittaussäännöksen nojalla myös vastaukseen.

Momenttia muutettaisiin prosessiosoitteen osalta samalla tavalla kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 2 momenttia. Ehdotuksen perustelut vastaavat 5 luvun 2 §:n kohdalla esitettyä. Lisäksi siihen lisättäisiin virke henkilötunnuksen ilmoittamisesta perusteilla, jotka niin ikään ilmenevät 5 luvun 2 §:n kohdalla. Velvollisuus koskisi vain henkilöitä, joita valittaja haluaa kuulustella henkilökohtaisesti ja joita ei käräjäoikeudessa olisi kuulusteltu. Käräjäoikeudessa kuulusteltujen henkilöiden henkilötunnukset olisivat useimmiten hovioikeuden tiedossa.

Momenttia on aiemmin muutettu lailla 96/2022 liittyen uudistukseen, joka koskee suullisen todistelun vastaanottamista muutoksenhaussa käräjäoikeudessa tehdyttä kuva- ja äänitallenteelta. Momentin aiempi muutos on säädetty tulevaksi voimaan lailla erikseen säädettävänä ajankohtana. Momenttiin nyt ehdotettava muutos ehdotetaan saatettavaksi voimaan samana päivänä kuin momentin aiempi muutos. Tämänhetkisen tiedon mukaan näin tapahtuisi loppuvuonna 2025 tai alkuvuodesta 2026.

7.7 Laki oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain muuttamisesta

4 luku Teollis- ja tekijänoikeudellisten asioiden käsittely

7 §. Pykälän 2 momentissa säädetään vastauskirjelmässä ilmoitettavista tiedoista teollis- ja tekijänoikeudellisissa asiassa. Momentin mukaan vastauskirjelmässä ilmoitettaviin tietoihin sovelletaan lisäksi, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 15 §:n 2 momentissa säädetään.

Momentissa viitatus lainkohdan mukaan valituksessa on ilmoitettava valittajan nimi ja yhteystiedot. Jos puhevaltaa käyttää valittajan laillinen edustaja tai asiamies, myös tämän yhteystiedot on ilmoitettava. Yhteystietojen muutoksesta on valituksen vireillä ollessa ilmoitettava viipymättä hallintotuomioistuimelle.

Viitatussa lainkohdassa ei säädetä prosessiosoitteesta. Prosessiosoitteen ilmoittamista koskee oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 15 §:n 3 momentti, johon tässä momentissa ei viitata. Lainsäädännön selkeyttämiseksi ehdotetaan, että 7 §:n 2 momenttiin lisättäisiin viittaus myös tuohon säännökseen.

5 luku Markkinaoikeudellisten asioiden käsittely

4 §. Pykälän 3 momentissa säädetään hakemuksesta, jolla markkinaoikeudellinen asia pannaan vireille. Momenttia muutettaisiin prosessiosoitteen ilmoittamisen osalta samalla tavalla kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 2 momenttia. Ehdotuksen perustelut vastaavat oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n kohdalla esitettyä.

6 §. Pykälän 4 momentissa säädetään markkinaoikeudellisen asian vastauksen sisältövaatimuksista. Momenttia muutettaisiin prosessiosoitteen ilmoittamisen osalta samalla tavalla kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 2 momenttia. Ehdotuksen perustelut vastaavat oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n kohdalla esitettyä.

7.8 Laki oikeudenkäynnistä työtuomioistuimessa annetun lain muuttamisesta

15 §. Pykälän 2 momentissa säädetään haastehakemuksen sisältövaatimuksista. Sen 1 kohdan mukaan haastehakemuksessa on ilmoitettava asianosaiset ja kuultaviksi kutsuttavat sekä heidän postiosoitteensa.

Kohtaan ehdotetaan lisättäväksi vaatimus siitä, että haastehakemuksessa tulisi ilmoittaa postiosoitteiden lisäksi asianosaisten ja kuultaviksi kutsuttavien tiedossa olevat sähköiset osoitteet. Sähköisellä osoitteella tarkoitettaisiin samaa kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:ssä. Vaikka asianosaisten ja kuultavien sähköpostiosoitteiden ilmoittaminen on käsityksen mukaan jo nyt yleistä, muutoksen voidaan arvioida osaltaan edistävän digitaalisen viranomaisviestinnän edellytyksiä työtuomioistuimessa.

7.9 Laki eräiden asiakirjain lähettämistä tuomioistuimille annetun lain 3 ja 5 §:n kumoamisesta

3 §. Pykälässä säädetään asianosaisen oikeudesta saada asiakirjoja hovioikeudelta ja korkeimmalta oikeudelta postitse tai lähetin välityksellä. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi. Joka tapauksessa on selvää, että pykälässä mainitut asiakirjat tulee pyydettyä lähettää asianosaiselle. Tässä tilanteessa asiakirjat voidaan toimittaa prosessiosoitteeseen, joka asianosaisen on tullut ilmoittaa hovioikeudelle ja korkeimmalle oikeudelle ja joka voi olla muukin kuin postiosoite tai lähetti. Vaikka lainkohdan voidaan asiointilain 19 §:n nojalla tulkita mahdollistavan myös sähköisen toimittamistavan, säätäminen nimenomaisesti postitse tai lähetin välityksellä tapahtuvasta toimittamisesta ei ole omiaan edistämään lainsäädännön selkeyttä.

5 §. Pykälässä säädetään tavasta, jolla tuomioistuinten tulee toimittaa eräitä asiakirjoja niitä pyytävälle. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi. Perustelut vastaavat lain 3 §:n kohdalla esitettyä.

7.10 Laki kiinteistömuodostamislain muuttamisesta

237 §. Pykälässä säädetään muutoksenhakukirjelmän sisältövaatimuksista asianosaisen hakiessa muutosta toimituksessa tehtyyn ratkaisuun valittamalla maa- ja metsätalouden oikeusministeriön sääntöjen nojalla myös maa- ja metsätalouden oikeudelle annettavaan vastaukseen.

Pykälän *1 momenttia* muutettaisiin prosessiosoitteen osalta samalla tavalla kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 2 momenttia. Ehdotuksen perustelut vastaavat oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n kohdalla esitettyä.

7.11 Laki kieltotoimenpiteistä koskevista edustajakanteista annetun lain muuttamisesta

8 §. Pykälässä säädetään hakemuksen sisältövaatimuksista. Sen 3 momenttia muutettaisiin prosessiosoitteen osalta samalla tavalla kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 2 momenttia. Ehdotuksen perustelut vastaavat oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n kohdalla esitettyä.

7.12 Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain muuttamisesta

5 luku Syytteen vireillepanosta

3 §. Pykälän *2 momentissa* säädetään nimi- ja yhteystiedoista, jotka tulee ilmoittaa haastehakemuksessa syyttäjän ajamassa rikosasiassa. Momenttia muutettaisiin asianosaisen, todistajan tai muun kuultavan henkilötunnuksen tai yritys- ja yhteisötunnuksen ilmoittamisen osalta samalla tavalla kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 2 momenttia. Ehdotuksen perustelut vastaavat oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n kohdalla esitettyä. Tietoa ei tarvitsisi ilmoittaa haastehakemuksessa, vaan soveltuva tapa voisi olla esimerkiksi syyttäjän ja tuomioistuimen yhteinen tietojärjestelmä.

9 §. Pykälän 3 *momentissa* säädetään vastauksessa ilmoitettavista yhteystiedoista syyttäjän ajamassa rikosasiassa. Momenttia muutettaisiin todistajan henkilötunnuksen ilmoittamisen osalta samalla tavalla kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 2 momenttia. Ehdotuksen perustelut vastaavat oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n kohdalla esitettyä.

7 luku Asianomistajan yksin ajaman rikosasian käsittelystä

2 §. Pykälän 2 *momentissa* säädetään nimi- ja yhteystiedoista, jotka tulee ilmoittaa haastehakemuksessa asianomistajan yksin ajamassa rikosasiassa. Momenttia muutettaisiin asianosaisen, todistajan tai muun kuultavan henkilötunnuksen tai yritys- ja yhteisötunnuksen ilmoittamisen osalta samalla tavalla kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 2 momenttia. Ehdotuksen perustelut vastaavat oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n kohdalla esitettyä.

7 §. Pykälän 3 *momentissa* säädetään vastauksessa ilmoitettavista yhteystiedoista asianomistajan yksin ajamassa rikosasiassa. Momenttia muutettaisiin todistajan henkilötunnuksen ilmoittamisen osalta samalla tavalla kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 2 momenttia. Ehdotuksen perustelut vastaavat oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n kohdalla esitettyä.

7.13 Laki esitutkintalain 3 luvun 1 §:n muuttamisesta

3 luku Esitutinnan toimittamisen yleiset säännökset

1 §. Pykälässä säädetään rikoksesta tehdyn ilmoituksen kirjaamisesta. Sen 3 *momentin* mukaan asianomistajalle on annettava rikosilmoituksesta kirjallinen vahvistus, joka sisältää ilmoituksen tekemistä ja ilmoitettua rikosta tai tapahtumaa koskevat perustiedot.

Momenttia muutettaisiin lisäämällä siihen mahdollisuus antaa vahvistus lähettämällä se asianomistajan ilmoittamaan osoitteeseen, joka voisi olla sähköinen osoite tai postiosoite. Sähköinen osoite voisi käytännössä olla asiointilakiin ehdotettavaa tiedoksiantosääntelyä vastaavasti Suomi.fi-viestit, esitutkintaviranomaisen asiointipalvelu tai muu sähköinen osoite, jonka tiedoksiannon vastaanottaja on ilmoittanut yhteystiedokseen, eli esimerkiksi sähköpostiosoite. Muutoksella mahdollistettaisiin digitaalinen viranomaisviestintä lainkohdassa tarkoitetun vahvistuksen osalta.

Säännöksellä on pantu täytäntöön rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä neuvoston puitepäätöksen 2001/220/YOS korvaamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (2012/29/EU) 5 artiklan 1 kohta. Direktiivin johdanto-osan kappaleen 24 mukaan kirjallisessa vahvistuksessa olisi oltava rikoksen perustiedot, kuten rikoksen tyyppi, aika ja paikka sekä rikoksen aiheuttama vahinko tai haitta. Vahvistuksen olisi sisällettävä asianumero ja rikosilmoituksen tekoaika ja -paikka, jotta vahvistusta voidaan käyttää todisteena rikosilmoituksen tekemisestä esimerkiksi vakuutusyhtiöille tehtäviä korvaushakemuksia varten.

Direktiivin 6 artiklassa säädetään uhrin oikeudesta saada tietoja asiansa käsittelystä. Tuohon säännökseen liittyen johdanto-osan kappaleessa 26 todetaan, että uhrille toimitettavat tiedot olisi voitava antaa suullisesti tai kirjallisesti, myös sähköisesti, jollei muuta vaadita. Lisäksi kappaleessa 27 täsmennetään, että uhrille annettavat tiedot olisi toimitettava uhrin toimivaltaiselle viranomaiselle viimeksi ilmoittamaan posti- tai sähköpostiosoitteeseen.

Koska huomattava määrä rikosilmoituksista tehdään nykyään sähköisesti, olisi perusteltua mahdollistaa se, että myös vahvistus rikosilmoituksesta voidaan antaa sähköisesti.

Vahvistuksen tarkoituksen kannalta ei ole välttämätöntä, että se annetaan paperilla. Asianomistajan oikeusturvan kannalta olennaista on, että tiedoksianto tapahtuisi lähtökohtaisesti hänen toivomallaan tavalla.

7.14 Laki sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 35 a §:n muuttamisesta

35 a §. Pykälän 1 momentissa säädetään valituskirjelmän sisältövaatimuksista. Sen prosessiosoitetta koskevaa 6 kohtaa muutettaisiin samalla tavalla kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 2 momenttia. Samaa pykälää vastaavasti momentin 7 kohtaan lisättäisiin velvollisuus ilmoittaa todistajan tai muun kuultavan tiedossa oleva henkilötunnus. Ehdotuksen perustelut vastaavat oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n kohdalla esitettyä. Lisäksi sääntelyä yhdenmukaistettaisiin säätämällä esimerkiksi oikeudenkäymiskaarta ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettua lakia vastaavasti, että valittajan sekä mahdollisen todistajan tai muun kuultavan puhelinnumero ja muut yhteystiedot voitaisiin toimittaa käräjäoikeudelle myös muulla soveltuvalla tavalla kuin valituskirjelmässä.

7.15 Laki sotilaskurinpidoista ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 60 §:n muuttamisesta

60 §. Pykälän 2 momentissa säädetään kurinpitovalituksen sisältövaatimuksista. Momenttia muutettaisiin prosessiosoitteen ja todistajan tai muun kuultavan henkilötunnuksen osalta samalla tavalla kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 2 momenttia. Ehdotuksen perustelut vastaavat oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n kohdalla esitettyä.

7.16 Laki ulosottokaaren muuttamisesta

3 luku Yleiset menettelysäännökset

15 §. *Vastaavan ulosottomiehen vaihtuminen.* Pykälän 2 momentti ehdotetaan poistettavaksi kokonaan. Ulosottovelalliselle menevissä kirjeissä on kullakin hetkellä velallisen asiasta vastuussa olevan vastaavan ulosottomiehen tiedot. Vastaavan ulosottomiehen tiedot näkyvät myös ulosoton omassa sähköisessä asiointipalvelussa, Ulsassa. Tarvittaessa velallinen siis saa tiedon hänen asiastaan vastuussa olevasta vastaavasta ulosottomiehestä hänelle menevien kirjeiden ohella esimerkiksi olemalla yhteydessä Ulosottolaitokseen.

33 §. *Vireilletuloilmoitus.* Pykälän 1 momentin ensimmäisestä lauseesta ehdotetaan poistettavaksi sana ”viipymättä” ja korvattavaksi se sanoilla ”kohtuullisessa ajassa”. Kohtuullisena aikana voitaisiin pitää esimerkiksi viikkoa tai korkeintaan kahta viikkoa. Muutos mahdollistaisi sen, että Ulosottolaitos voisi niputtaa saman ulosottovelallisen kirjeitä samaan kirjekuoreen esimerkiksi viikon tai kahden viikon ajalta ja lähettää ne hänelle sitten kerralla. Poistamalla pykälästä sana ”viipymättä” ja korvaamalla se sanoilla ”kohtuullisessa ajassa” voitaisiin esimerkiksi vireilletuloilmoitusten postittamisen postitusrytmiä hieman harventaa ja lähettää ulosottovelalliselle samalla kertaa ja samassa kirjekuoreessa useamman häntä koskevan asian vireilletuloilmoitukset. Muutoksella olisi tarkoitus mahdollistaa tällainen edellä kuvattu menettely, joka ei nykyisen säännöksen mukaan vaikuta mahdolliselta. Vireilletuloilmoituksen yhteydessä velalliselle lähetettävän maksukehotuksen/muuttokehotuksen tai muun noudattamiskehotuksen määräaika arvioidaan aina kehotuksen lähetyspäivän mukaan, joten muutoksen ei arvioida heikentävän ulosottovelallisen asemaa.

38 §. *Tiedoksianto-osoite.* Pykälän 2 momentin 2 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä viitattaisiin tukipalvelulakiin ja lain 3 §:n 1 momentin 7 kohtaan, jossa mainitaan viestinvälityspalvelu (Suomi.fi-viestit). Muutoksella on tarkoitus huomioida digitaalisen

viranomaisviestinnän edistämishojelman tavoitetta vähentää viranomaisten kirjepostin määrää hyödyntämällä erityisesti Suomi.fi-viestejä ja nostaa Suomi.fi-viestit vahvemmin esiin. Muutos ei muuttaisi nykytilaa, jossa Ulosottolaitos käyttää jo Suomi.fi-viestejä tiedoksiantoihin merkittävässä määrin. Pykälän 2 momentin 3 kohta näyttäisi myös mahdollistavan jo nyt ulosoton oman sähköisen asiointipalvelun Ulsan käyttämisen tiedoksiantoihin ainakin siinä tilanteessa, mikäli ulosottokaaren 3 luvun 38 §:n 1 momentissa mainittu henkilö on ilmoittanut sen tiedoksianto-osoitteeseen. Tällöin tiedoksianto voitaisiin tehdä Ulsassa ja tästä tulisi ilmoittaa henkilölle asiointilakiin ehdotetun uuden 19 b §:n mukaisesti. Ehdotetun 19 b §:n säännöksen mukaisesti ilmoitus tulisi lähettää Suomi.fi-tilille tai muuhun sähköiseen osoitteeseen, jonka viestin vastaanottaja on ilmoittanut ulosotolle.

Pykälän 3 momentti ehdotetaan poistettavaksi kokonaan. Kyseinen 3 momentin säännös olisi nimittäin päällekkäinen tukipalvelulain 8 e §:n säännöksen kanssa. Jatkossa Suomi.fi-viestien ja Suomi.fi-tilin käyttämisestä olisi mahdollista kieltäytyä tukipalvelulain 8 e §:n säännöksen nojalla, muttei enää ulosottokaaren 3 luvun 38 §:n 3 momentin säännöksen nojalla. Siten jatkossa kieltäytymismahdollisuus koskisi kaikkea viranomaisviestintää, mutta enää ei olisi mahdollisuutta kieltäytyä erikseen ulosoton kirjeiden vastaanottamisesta, jos Suomi.fi-viestit ovat muuten käytössä. Sääntelyn yhdenmukaisuuden näkökulmasta Suomi.fi-viestien vastaanottamisesta kieltäytymisen on tarkoituksenmukaisempaa tapahtua yleislainsäädännön nojalla. Nykyisen ulosottokaaren 3 luvun 38 §:n 3 momentin nojalla tehtyjen kieltojen olisi tarkoitus lakata olemasta voimassa siinä vaiheessa, kun uusi lainsäädäntö tulee voimaan. Tämän vuoksi ulosoton tulisi ennen uuden lainsäädännön voimaantuloa informoida soveliaaksi katsomallaan tavalla kiellon tehneitä tahoja siitä, että kiello lakkaa olemasta voimassa. Samassa yhteydessä voisi olla tarkoituksenmukaista informoida myös siitä, kuinka tulee toimia, mikäli edelleen haluaa kieltäytyä Suomi.fi-viestien ja Suomi.fi-tilin käyttämisestä uuden lainsäädännön voimaantulon jälkeen.

39 §. Tavallinen tiedoksianto. Pykälän 2 momentista ehdotetaan poistettavaksi sähköistä viestiä koskeva kolmen päivän tiedoksisaantijankohtaa koskeva osuus, jolloin tiedoksisaantijankohta määräytyisi yleislakien perusteella. Sähköinen viesti katsottaisiin sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa annetun lain 19 §:n mukaan annetun tiedoksi kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Selvyyden vuoksi pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jossa sähköisen viestin tiedoksisaannin ajankohdan osalta viitattaisiin sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa annettuun lakiin ja sen 19 §:ään.

41 §. Todisteelliset tiedoksiantotavat. Pykälän 2 momentista ehdotetaan poistettavaksi sanat ”vastaanottajan suostumuksella”. Sähköisen viestin lähettämisen edellytyksistä säädetään sähköistä asiointia koskevassa yleislaissa eli asiointilaissa.

11 luku Muutoksenhaku ulosottomiehen menettelyyn

8 §. Valituskirjelmän sisältö. Pykälän 1 momentin 4 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että lauseesta ehdotetaan poistettavaksi sana ”postitse” ja korvattavaksi se sanalla ”sähköinen”. Muutoksella on tarkoitus huomioida digitaalisen viranomaisviestinnän edistämishojelman tavoitetta vähentää viranomaisten kirjepostin määrää ja korvata postitse tapahtuvia tiedoksiantoja sähköisillä tiedoksiannoilla. Sähköinen osoite voisi olla esimerkiksi sähköposti, Suomi.fi-tili tai asiointipalvelu.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siihen tehtävällä lisäyksellä siten, että valittajan tulisi lisäksi valituskirjelmässä ilmoittaa todistajan tai muun kuultavan henkilötunnus, jos se on valittajan tiedossa. Henkilötunnuksen ilmoittamista koskevassa lisäyksessä olisi kysymys hieman samantyyppisestä muutoksesta kuin esimerkiksi oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:ään

esitettävässä muutoksessa, jonka mukaan haastehakemuksessa on lisäksi ilmoitettava vastaajan henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus sekä todistajan tai muun kuultavan henkilötunnus, jos ne ovat kantajan tiedossa.

Henkilötunnus on henkilötieto. Velvollisuus sen ilmoittamiseen perustuisi kuitenkin lakiin, jolla olisi edellä kuvattu hyväksyttävä tarkoitus. Henkilötunnuksen käsittely olisi tarpeen ulosottoviranomaisten lakisäätteisten tehtävien hoidossa. Ilmoittaminen palvelisi tiedoksiannon vastaanottajan oikeaa yksilöintiä ja pienentäisi sitä kautta henkilötietojen tietoturvaloukkauksen riskiä. Henkilötunnuksen käsittelystä säädetään tietosuojalain (1050/2018) 29 §:ssä ja yleisen tietosuojasetuksen (2016/679) 87 artiklassa

7.17 Laki oikeusapulain muuttamisesta

11 §. *Oikeusavun myöntäminen.* Nykytilaa ei ehdoteta muutettavaksi päätöksen tiedoksiantotavan osalta, vaan oikeusapupäätös voitaisiin jatkossakin toimittaa hakijan ilmoittamaan asiointiosoitteeseen. Tyypillisesti asiointiosoite on ollut hakijan avustajan sähköpostiosoite, kun yksityinen avustaja on hakenut oikeusapua asiakkaansa puolesta. Asiointiosoite voi tarkoittaa myös muuta sähköistä osoitetta, esimerkiksi tiliä viestinvälityspalvelussa tai asiointipalvelua.

Pykälän *1 momentista* ehdotetaan poistettavaksi seitsemän päivän tiedoksisaantijankohtaa koskeva virke, jolloin tiedoksisaantijankohta määräytyisi yleislakien perusteella. Postitse kirjeellä toimitettu asiakirja katsottaisiin hallintolain 59 §:n 2 momentin mukaan annetun tiedoksi seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Sähköinen asiakirja katsottaisiin sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain 19 §:n 2 momentin mukaan annetun tiedoksi kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä.

7.18 Laki tuomioistuinmaksulain 2 §:n muuttamisesta

2 §. Pykälässä säädetään oikeudenkäyntimaksuista. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että oikeudenkäyntimaksua porrastettaisiin hallinto-oikeudessa, korkeimmassa hallinto-oikeudessa, markkinaoikeudessa, työtuomioistuimessa ja vakuutus-oikeudessa siten, että oikeudenkäyntimaksua alennettaisiin niissä asioissa, joissa vireillepanija on toimittanut asiaa koskevat tiedot suoraan hallinto- ja erityistuomioistuinten sähköiseen asiointipalveluun.

Pykälään lisättäisiin uusi *4 momentti*, jossa säädettäisiin oikeudenkäyntimaksujen porrastuksesta. Oikeudenkäyntimaksu olisi korkeimmassa hallinto-oikeudessa, hallinto-oikeudessa, markkinaoikeudessa, työtuomioistuimessa ja vakuutus-oikeudessa 30 euroa alempi, jos vireillepanija on toimittanut asiaa koskevat tiedot suoraan tuomioistuimen tietojärjestelmään. Tämä tarkoittaisi lähtökohtaisesti, että muutoksenhakija on pannut asian vireille hallinto- ja erityistuomioistuinten sähköisessä asiointipalvelussa ja muissakin käsittelyvaiheissa toimittanut kaikki asiaa koskevat tiedot asiointipalvelun kautta. Oikeudenkäyntimaksun suuruus pysyisi nykyisellään niissä asioissa, joissa vireillepanija on toimittanut asiaansa koskevia tietoja muuta kautta, kuten sähköpostitse tai paperilla. Porrastus vastaisi nykyisin summaarisissa riita-asioissa käytössä olevaa porrastusta. Oikeudenkäyntimaksu olisi siten alempi niissä asioissa, joissa asian käsittely on tapahtunut tuomioistuimelta vaadittavan työmäärän kannalta mahdollisimman kevyellä tavalla. Esityksen tavoitteena on ohjata vireillepanijat käyttämään nykyistä useammin hallinto- ja erityistuomioistuinten sähköistä asiointipalvelua. Alhaisempi oikeudenkäyntimaksu kannustaisi tuomioistuimen näkökulmasta tehokkaamman asiointitavan käyttöön.

Alemman oikeudenkäyntimaksun arvioidaan ohjaavan useat vireillepanijat asioimaan hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa. Alempi maksu on perusteltu, koska asiointipalvelun käyttäminen pienentää tuomioistuimen työmäärää. Maksujen erotuksen on tarkoitus vastata keskimäärin säästyneitä kustannuksia. Vireillepanija tekee osan tuomioistuimen työstä syöttäessään asian tiedot liitteineen järjestelmään siten, että ne ovat suoraan luettavissa Haipa-järjestelmästä. Kun valitus tulee vireille asiointipalvelun kautta, tuomioistuimen työtä säästyy muissakin asian käsittelyn vaiheissa kuin pelkästään vireilletulon yhteydessä. Hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelu on tietoturvallinen tapa toimittaa tietoja tuomioistuimelle, ja oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat voidaan myös antaa tiedoksi asiointipalvelussa tietoturvallisesti, edullisesti ja kirjepostia nopeammin ja vaivattomammin.

Oikeudenkäyntimaksusta myönnettäisiin alennus vain, jos vireillepanija on toimittanut asiaa koskevat tiedot hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalveluun, eikä ole esimerkiksi vaihtanut prosessiosoitetta kesken oikeudenkäynnin. Tämä kannustaisi vireillepanijoita käyttämään asiointipalvelua koko oikeudenkäynnin ajan, mikä puolestaan varmistaisi mahdollisimman suuret hyödyt asiointipalvelun käytöstä. Alennetun oikeudenkäyntimaksun saamiseksi olisi riittävää, että vireillepanija valitsisi asiointipalvelun prosessiosoitteeksi ja toimittaisi asiaansa koskevat tiedot asiointipalveluun siltä osin kuin tietojen toimittamista tuomioistuimeen ei ole säädetty jonkin muun tahon eli käytännössä päätöksen tehneen viranomaisen tehtäväksi. Näin ollen alennettu oikeudenkäyntimaksu voisi koskea myös esimerkiksi hallinto-oikeuksissa niitä asiaryhmiä, joissa valitus on lain mukaan toimitettava päätöksen tehneelle viranomaiselle, ja joissa valittaja ei tämän seurauksena voisi käyttää asiointipalvelua valituksen vireillepanon yhteydessä. Esimerkiksi ulkomaalaislain (301/2004) 197 §:n 1 momentin mukaan valituskirjelmä toimitetaan päätöksen tehneelle viranomaiselle.

Esitetyllä muutoksella ei olisi ohjaavaa vaikutusta tuomioistuinmaksulain 5 §:ssä säädettyjen maksuttomien asiaryhmien osalta. Maksuttomia asiaryhmiä ovat muun ohella pykälässä tarkemmin määritellyt sosiaalihuollon ja terveydenhuollon palveluja ja etuuksia koskevat asiat, vakuutus oikeudessa käsiteltävät yksityishenkilön etuuksia koskevat asiat, lastensuojeluasiat sekä ulkomaalaislain mukaiset kansainvälistä suojelua koskevat asiat.

Uuden 4 momentin myötä pykälän nykyinen 5 momentti siirtyisi 6 momentiksi. Momenttia selkeytettäisiin kielellisesti. Momenttia sovellettaisiin myös uudessa 4 momentissa säädettyyn oikeudenkäyntimaksun porrastuksen määrään. Pykälän nykyinen 6 momentti siirtyisi 7 momentiksi.

7.19 Laki vaalilain 18 §:n muuttamisesta

18 §. Äänioikeusrekisterin perustaminen ja tiedot. Säännöstä muutettaisiin vastaamaan tukipalvelulain ja asiointilain muutoksia. Esitetty vaalilain 18 §:n 4 momentin muutos olisi luonteeltaan tekninen.

Viestinvälityspalvelun käyttäjällä tarkoitettaisiin kaikkia henkilöitä, joilla on Suomi.fi-viestit käytössä.

Äänioikeusrekisteriin tarvittaisiin jatkossakin tieto siitä, että henkilölle on voitu lähettää vaalilain 21 §:n 1 momentissa tarkoitettu ilmoituskortti (ilmoitus äänioikeudesta) vain sähköisessä muodossa. Tiedot Suomi.fi-viestien käyttäjyydestä olisivat tarpeen, jotta vaaliviranomaiset voisivat hoitaa vaaleihin liittyviä asiakaspalvelutehtäviään kuten vastata äänioikeutettujen ilmoituskortteja koskeviin tiedusteluihin.

8 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1.1.2026. Hallinnon yhteisistä tukipalveluista annetun lain voimaan tullessa voimassa olleeseen sähköistä tiedoksiantomenettelyä koskevan 11 §:n mukaiseen suostumusrekisteriin merkityt käyttäjät siirtyisivät 11 §:ssä tarkoitettuun käyttäjärekisteriin. Tällöin varmistettaisiin, että voimassa olevan lain nojalla sähköiseen tiedoksiantoon viestinvälityspalvelussa suostumuksen antaneet käyttäjät siirtyisivät automaattisesti uuteen 11 §:n mukaiseen käyttäjärekisteriin ja he voisivat jatkaa viestinvälityspalvelun käyttöä katkeamatta.

Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta annetun lain 96/2022 muuttamisesta tulisi kuitenkin voimaan samana päivänä kuin laki, jota se muuttaisi. Perustelut voimaantuloajankohdalle on esitetty kyseisen lain 16 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa. Tämänhetkisen arvion mukaan lakiehdotus voisi tulla voimaan loppuvuonna 2025.

9 Toimeenpano ja seuranta

Esityksen toimeenpanoa ja vaikuttavuutta seurataan osana hallitusohjelmaan sisältyvän valtionhallinnon tuottavuusohjelman toimeenpanon arviointia ja tuottavuustavoitteiden toteutumista. Taloudellisten vaikutusten toteutumista seurataan hyödyntäen valtion, kuntasektorin ja hyvinvointialueiden varainhoitovuosikohtaisia tilinpäätöstietoja sekä Digi- ja väestötietovirastolta saatavia Suomi.fi-viestien käyttötilastoja.

10 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

10.1 Lähtökohdat

Perustuslakivaliokunta on aiemmassa käytännössään suhtautunut varauksellisesti luonnollisten henkilöiden sähköiseen asiointiin velvoittamiseen Suomen perustuslain (731/1999) 6 §:ssä turvatun yhdenvertaisuuden ja 21 §:n oikeusturvaperusoikeuden näkökulmasta (PeVL 35/2010 vp, PeVL 5/2016 vp, PeVL 32/2018 vp). Myös ylimpien laillisuusvalvojen ratkaisukäytännössä on suhtauduttu kielteisesti sähköisen viranomaisasioinnin edellyttämiseen (esim. AOA 3911/4/11, 13.9.2012, AOA 2954/4/12, 28.5.2013, AOA 4653/4/14, 31.12.2015, OKV/429/1/2017, 18.6.2018). Sähköisen viranomaisasioinnin voimakas lisääntyminen yhteiskunnan yleisen digitalisoitumisen myötä antaa kuitenkin mahdollisuuden arvioida sähköistä asiointia koskevaa perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöä osin uudenaikaisissa yhteiskunnallisissa olosuhteissa. Nyt käsillä olevan esityksen voidaan katsoa päivittävän viranomaisten tiedoksiantoa koskevaa sääntelyä yhteiskunnan digitalisoitumiskehitystä vastaavaksi.

Valiokunta ei ole aiemmin arvioinut sellaista sähköistä viranomaisasiointia lisäävää lakiesitystä, jossa viranomaisaloitteisesti muutettaisiin luonnollisille henkilöille lähetettävien tiedoksiantojen ensisijaista toimitustapaa kirjetiedoksiannoista sähköiseen tiedoksiantoon henkilön aiemman sähköisen viranomaisasioinnin perusteella, ja jossa mahdollistettaisiin myös sähköisistä tiedoksiannoista kieltäytyminen henkilön pyynnöstä. Vaikka lakiesityksellä ei velvoiteta ketään sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen, sillä kuitenkin muutettaisiin potentiaalisesti hyvin monen ja jopa lähes kolmen miljoonan luonnollisen henkilön tiedoksiantojen ensisijaista vastaanottamistapaa kirjetiedoksiannosta sähköiseen tiedoksiantoon Suomi.fi-viestien kautta. Esityksellä pyrittäisiin merkittävään sähköisen asioinnin lisäämiseen ja siten viranomaistoiminnan tehostamiseen. Näin ollen esitys on merkityksellinen yhdenvertaisuuden ja oikeusturvaperusoikeuden näkökulmasta sekä myös perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan, 17 §:ssä turvattujen kielellisten oikeuksien

sekä 6 §:n 3 momentin mukaisten lapsen oikeuksien näkökulmasta. Nämä valtiosääntöiset reunaehdot on otettu huomioon esityksen valmistelussa ja siten esitys täyttää perustuslain asettamat vaatimukset alla tarkemmin kuvatuksi.

10.2 Yhdenvertaisuus

Suomi.fi-viestien käyttöönotto ja sähköisten tiedoksiantojen toimittaminen

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Säännös ilmaisee paitsi vaatimuksen oikeudellisesta yhdenvertaisuudesta myös ajatuksen tosiasiallisesta tasa-arvosta (PeVL 10/2024 vp). Siihen sisältyy mielivallan kieltö ja vaatimus samanlaisesta kohtelusta samanlaisissa tapauksissa (HE 309/1993 vp, s. 42). Yleinen yhdenvertaisuuslauseke kohdistuu myös lainsäätäjään. Lailla ei voida mielivaltaisesti asettaa ihmisiä tai ihmisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Yhdenvertaisuussäännös ei kuitenkaan edellytä kaikkien ihmisten kaikissa suhteissa samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia. Yhdenvertaisuusnäkökohdilla on merkitystä sekä myönnettäessä lailla etuja ja oikeuksia ihmisille että asetettaessa heille velvollisuuksia (PeVL 57/2016 vp, s. 2).

Toisaalta lainsäädännölle on ominaista, että se kohtelee tietyn hyväksyttävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi ihmisiä eri tavoin edistääkseen muun muassa tosiasiallista tasa-arvoa (ks. HE 309/1993 vp, s. 42–43 ja esim. PeVL 55/2016 vp, s. 2). Perustuslakivaliokunnan käytännössä onkin vakiintuneesti todettu, ettei yhdenvertaisuusperiaatteesta voi johtua tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn (esim. PeVL 10/2024 vp, kohta 8, PeVL 102/2022 vp, kohta 5, PeVL 11/2012 vp, s. 2, PeVL 35/2010 vp, s. 2, PeVL 28/2009 vp, s. 2/II, PeVL 21/2007 vp, s. 2/I, PeVL 38/2006 vp, s. 2/I, PeVL 1/2006 vp, s. 2/I). Erottelut eivät kuitenkaan tällöinkään saa olla mielivaltaisia, eivätkä erot saa muodostua kohtuuttomiksi (ks. esim. PeVL 10/2024 vp, kappale 8, PeVL 57/2016 vp, s. 3, PeVL 37/2010 vp, s. 3/I, PeVM 11/2009 vp, s. 2).

Perustuslain yleistä yhdenvertaisuussäännöstä täydentää 6 §:n 2 momentin syrjintäkieltö, jonka mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Kiellettyjen syrjintäperusteiden lista ei ole tyhjentävä vaan kiellettyihin erotteluperusteisiin kuuluvat myös muut henkilöön liittyvät syyt kuten esimerkiksi yhteiskunnallinen asema, varallisuus, yhdistystoimintaan osallistuminen, perhesuhteet, raskaus, aviollinen syntyperä, sukupuolinen suuntautuminen ja asuinpaikka (HE 309/1993 vp, s. 44). Säännöksessä kielletään myös välillinen syrjintä eli sellaiset toimenpiteet, joiden vaikutukset tosiasiallisesti – vaikkakin vain välillisesti – johtaisivat syrjivään lopputulokseen (HE 309/1993 vp, s. 44, PeVL 4/2016 vp, PeVL 31/2014 vp). Syrjinnän käsillä oloa on arvioitava menettelyn tosiasiallisten seurausten kannalta (PeVL 4/2016 vp, s. 3, PeVL 28/2009 vp, s. 2).

Syrjintäkieltösäännöksellä ei ole kuitenkaan kielletty kaikenlaista erontekoa ihmisten välillä, vaikka erottelu perustuisi säännöksessä nimenomaan mainittuun syyhyn. Olennaista on, voidaanko erottelu perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla. Perustelulle asetettavat vaatimukset ovat erityisesti säännöksessä lueteltujen kiellettyjen erotteluperusteiden kohdalla kuitenkin korkeat (PeVL 39/2018 vp, PeVL 55/2016 vp). Hyväksyttävän perusteen on valiokunnan käytännössä edellytetty olevan asiallisessa ja kiinteässä yhteydessä lain tarkoitukseen (esim. PeVL 57/2016 vp, s. 3, PeVL 44/2010 vp, s. 5–6). Valiokunta on kiinnittänyt lisäksi huomiota valitun keinon oikeasuhtaisuuteen (PeVL 1/2017

vp, s. 3, PeVL 38/2006 vp, s. 3/II). Valiokunta on suhtautunut kriittisesti myös taannehtiviin heikennyksiin yhdenvertaisuuden toteutumisessa (PeVL 1/2017 vp, s. 4).

Perustuslakivaliokunta on aiemmassa käytännössään katsonut, että sähköisen asioinnin yksinomaisuudella on yhteys perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussääntöön, sillä sähköiset asiointivälineet eivät välttämättä ole tosiasiallisesti jokaisen saatavilla (PeVL 32/2018 vp, s. 3). Merkityksellistä valiokunnan mukaan oli sillä, että arvioitavana olevassa hallituksen esityksessä laiksi huoneistotietojärjestelmästä velvollisuus sähköiseen asiointiin ei koskenut välittömästi yksityisiä henkilöitä, vaan velvollisuuden kohteena ovat ensisijaisesti oikeushenkilöt. Välillisesti velvollisuuden kohteina olivat puolestaan lähinnä kiinteistöalan ammattihenkilöt ja toimijat, joilla voidaan valiokunnan mukaan edellyttää olevan tekniset valmiudet ja riittävä kyvykyys sähköisen asioinnin käyttämiseen (PeVL 32/2018 vp, s. 3).

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota sähköisen asioinnin tosiasiallisiin mahdollisuuksiin myös oikeudenkäyntimaksujen porrastamista vireillepanotavan mukaan koskeneessa lausunnossaan. Valiokunta totesi, että arvioitava esitys on merkityksellinen perustuslain 6 §:n säännösten näkökulmasta, sillä kantajat, joilla ei ole mahdollisuutta käyttää sähköistä asiointia, maksaisivat muita korkeamman oikeudenkäyntimaksun. Kyseistä esitystä tuli valiokunnan mukaan tarkastella 6 §:n 1 momentin yleisen yhdenvertaisuussääntöksen suhteen, sillä esityksessä eri asemaan asettaminen liittyi oikeusturvaperusoikeuden käyttämiseen eikä siinä ollut valiokunnan mukaan kysymys pykälän 2 momentin tarkoittamassa mielessä henkilöön liittyvästä erottelusta (PeVL 35/2010 vp, s. 2/II). Ehdotetun sääntelyn tarkoituksena oli lisätä sähköistä asiointia käräjäoikeuksissa ja tehostaa niiden toimintaa. Valiokunnan mukaan oikeudenkäyntimaksun porrastaminen asian vireillepanon mukaan ei ollut valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallista edellyttäen, että ero maksujen välillä on kohtuullinen eikä se estä asian vireillepanoa myös muulla tavoin kuin toimittamalla tiedot suoraan käräjäoikeuden tietojärjestelmään. Perustuslakivaliokunta on lisäksi antanut aiemmassa käytännössään valtiosääntöoikeudellista merkitystä sille, että sähköisen asiointitilin käyttö (nykyisin Suomi.fi-viestit) ulosottomenettelyssä ei ole ollut luonnolliselle henkilölle pakollista (PeVL 5/2016 vp, s. 2).

Ensisijaisesti sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen siirtyminen tämän esityksen mukaisesti heijastelee sähköisen viranomaisasioinnin yleisyyttä asiointimuotona nyky-yhteiskunnassa. Yhteiskunnan kehitys, jossa sähköisen viranomaisasioinnin osuus on voimakkaasti lisääntynyt, perustelee lakiehdotusten tavoitetta siirtyä ensisijaisesti sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen niiden henkilöiden kohdalla, jotka ylipäättään käyttävät viranomaisten sähköisiä asiointipalveluja. Siten ehdotetun sääntelyn voidaan katsoa päivittävän viranomaisten tiedoksiantoa koskevaa sääntelyä yhteiskuntakehitystä vastaavaksi, jonka osalta perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan lainsäätäjän harkinnalle ei ole asetettu tiukkoja, perustuslain 6 §:n 1 momentissa säädetystä yleisestä yhdenvertaisuudesta johtuvia rajoja (PeVL 10/2024 vp, kohta 8, PeVL 102/2022 vp, kohta 5, PeVL 11/2012 vp, s. 2).

Ehdotetussa sääntelyssä luonnollisen henkilön sähköisen asioinnin peruste viranomaisten tiedoksiantojen vastaanottamisen osalta muutettaisiin etukäteiseen suostumukseen perustuvasta mallista viranomaisaloitteiseen ja henkilön aiempaan sähköiseen asiointiin perustuvaan malliin, jossa henkilö voi lopettaa sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen pyynnöstään. Muutos toteutettaisiin yhtäältä poistamalla asiointilain 18 ja 19 §:ssä säädetty asianosaisen suostumusedellytys sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiselle. Lisäksi tukipalvelulakiin lisättäisiin uusi 8 d § koskien luonnollisen henkilön Suomi.fi-viestien viranomaisaloitteista käyttöönottoa Suomi.fi-tunnistustapahtuman yhteydessä. Lakiehdotusten myötä viranomaiset voisivat toimittaa sähköisiä tiedoksiantoja henkilölle suoraan hänelle käyttöön otetulle Suomi.fi-

viestit-tilille ilman hänen erillistä suostumustaan jokaisen tiedoksiannettavan asiakirjan osalta. Vaihtoehtoisesti tiedoksianto voitaisiin toimittaa ilman erillistä asiakirjakohtaista suostumusta viranomaisen omaan sähköiseen asiointipalveluun edellyttäen, että henkilön Suomi.fi-viesteihin lähetetään tästä ilmoitus. Muihin kuin Suomi.fi-viestit-palvelun kautta toimitettaviin sähköisiin tiedoksiantoihin, jotka toimitetaan esimerkiksi sähköpostitse, edellyttäisiin kuitenkin edelleen vastaanottajan suostumusta.

Esityksen yhdenvertaisuusvaikutusten arvioinnissa tarkemmin selostetusti voidaan arvioida, että kyseiset lakiehdotukset johtaisivat siihen, että Suomi.fi-viestien käyttäjiksi ja sähköisten tiedoksiantojen piiriin tulisi myös paljon uusia luonnollisia henkilöitä, joiden tosiasialliset kyvyt Suomi.fi-viestien ja muiden sähköisten asiointipalvelujen käyttöön sekä sähköisten asiointivälineiden kuten päätelaitteiden määrä tai internet-yhteyden laatu voivat vaihdella. Siten esityksen sääntely on merkityksellistä perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden kannalta. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta on kuitenkin keskeistä, että ehdotuksessa viranomaisaloitteinen Suomi.fi-viestien käyttöönotto kytkettäisiin henkilön Suomi.fi-tunnistuspalvelun käyttöön silloin, kun henkilö tunnistautuu johonkin viranomaisen sähköiseen asiointipalveluun kuten OmaVeron tai OmaKantaan. Kytkeä Suomi.fi-tunnistuksen ja viestien käyttöönoton välillä luo erottelun, joka perustuu henkilön oletettuun sähköisen asioinnin kykyyn. Erottelun tavoitteena on rajata viranomaisaloitteisen Suomi.fi-viestien käyttöönoton ja sinne toimitettavien sähköisten tiedoksiantojen ulkopuolelle henkilöt, joilla ei ole tosiasiallisia mahdollisuuksia palvelun käyttöön ja sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen esimerkiksi alhaisempien digitaitojen taikka puuttuvien sähköisten laitteiden, yhteyksien tai vahvan sähköisen tunnistautumisen välineiden vuoksi. Suomi.fi-viestien käyttöönoton kytkeminen Suomi.fi-tunnistuksen käyttöön turvaisi siten henkilöiden yhdenvertaista mahdollisuutta viranomaisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen henkilön tosiasiallisten mahdollisuuksien mukaisesti. Lakiehdotusten tuomien muutosten kohdistamisella vain Suomi.fi-tunnistusta käyttäviin turvataan siten ihmisten tosiasiallista tasa-arvoa, kun vain sähköiseen asiointiin kykeneville otettaisiin käyttöön Suomi.fi-viestit. Tosiasiallisesti yhdenvertaisten asiointimahdollisuuksien turvaaminen kiinnittyy myös perustuslain 21 §:n oikeusturvaperusoikeuteen, sillä tiedoksiannon toimituksella on alla tarkemmin käsitellystä merkitystä henkilön oikeusturvan toteutumiseksi.

Suomi.fi-tunnistuksen käyttö edellyttää itsessään paitsi vahvan sähköisen tunnistautumisen välinettä, pääsyä päätelaitteelle ja internet-yhteyttä, niin myös riittäviä digitaitoja. Kyse on siten suhteellisen monimutkaisesta sähköisen asioinnin toimenpiteestä. Siten Suomi.fi-tunnistuksen käytön voidaan usein katsoa osoittavan henkilön riittäviä digivalmiuksia myös Suomi.fi-viestien käyttöön ja sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen. Kuten esityksen yhdenvertaisuusvaikutusten arvioinnista tarkemmin ilmenee, suomalaisten digitaaliset valmiudet ovat keskimäärin hyvin korkeat myös kansainvälisesti vertailtuna, ja ne ovat kasvaneet kaikissa väestöryhmissä tasaisesti. Lisäksi koska osalle Suomi.fi-viestien uusista käyttäjistä siirtymisen sähköisiin tiedoksiantoihin voidaan katsoa parantavan heidän viranomaisasiointiaan kirjetiedoksiantoihin nähden esimerkiksi sähköisen tiedoksiannon nopeuden ja käyttömukavuuden vuoksi, lakiehdotusten voidaan katsoa edistävän perustuslain 6 §:n mukaista yhdenvertaisuutta myös joidenkin haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden kohdalla. Esimerkiksi tietyt vamma-ryhmiin kuuluvat henkilöt saavat tiedon paremmin sähköisellä tiedoksiannolla kuin kirjeitse.

Toisaalta vaikka lakiehdotukset pyrkivät perustamaan viranomaisaloitteisen Suomi.fi-viestien käyttöönoton henkilön sähköisen asioinnin kykyyn, myös Suomi.fi-tunnistusta käyttävien henkilöiden tosiasialliset mahdollisuudet sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen kuitenkin vaihtelevat. On mahdollista, että Suomi.fi-viestien käyttäjiksi päätyisi lakiehdotusten myötä myös henkilöitä, jotka eivät tosiasiallisesti kykene käyttämään palvelua ja seuraamaan

sähköisiä tiedoksiantojaan. Suomi.fi-tunnistuksen käyttö ei siten aina luotettavasti osoita henkilön riittäviä tosiasiallisia valmiuksia sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen. Vaikka lakiehdotukset kohtelevat muodollisesti tasa-arvoisesti kaikkia Suomi.fi-viestien ja sähköisten tiedoksiantojen piiriin tulevia henkilöitä, jotka käyttävät Suomi.fi-tunnistusta, Suomi.fi-viestien uudet käyttäjät asettuisivat lakiehdotusten seurauksena tosiasiasa eri asemaan sen mukaan, kuinka hyvin heidän tosiasialliset digivalmiutensa riittävät palvelun käyttöön.

Erityisesti tällaisten lakiehdotusten piiriin tulevien henkilöiden yhdenvertaisten asiointimahdollisuuksien näkökulmasta on keskeistä, että esityksen mukaan tukipalvelulaissa säädettäisiin henkilön mahdollisuudesta lopettaa Suomi.fi-viestien käyttö ja sinne toimitettavien sähköisten tiedoksiantojen vastaanottaminen pyynnöstään. Ilmoitukset vastaanottavalla Digi- ja väestötietovirastolla ei ole niiden käsittelyssä harkintavaltaa. Ilmoitus olisi mahdollista tehdä jo heti Suomi.fi-viestit-tilin käyttöönoton jälkeen. Henkilön tekemän pyynnön seurauksena hänen Suomi.fi-viestit-käyttäjätilinsä suljettaisiin siten, että sinne ei voitaisi enää toimittaa uusia sähköisiä tiedoksiantoja, vaan hän saisi viranomaisten tiedoksiantonsa muulla tavoin, esimerkiksi kirjeellä postitse. Henkilön tili kuitenkin säilyisi palvelussa siten, että hän voisi käytön lopettamisen jälkeenkin tarkastella tililleen jo mahdollisesti toimitettuja asiakirjoja.

Siten vaikka lakiehdotukset mahdollistavat Suomi.fi-viestien käyttöönoton ja sinne sähköisten tiedoksiantojen toimittamisen viranomaisaloitteisesti ilman henkilön etukäteistä suostumusta, käytön lopettamismahdollisuus omasta pyynnöstä turvaa henkilön valinnanvapauden tiedoksiantojen vastaanottamistavassa. Lakiehdotukset eivät velvoittaisi ketään Suomi.fi-viestien piiriinkään tulevia henkilöitä viestien käyttöön ja sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen, eikä ehdotuksissa olisi siten kyse mahdollisesti yhdenvertaisuuden kannalta ongelmallisesta luonnollisten henkilöiden sähköiseen asiointiin velvoittamisesta (PeVL 5/2016 vp, PeVL 35/2010 vp). Ilmoitusmenettely turvaa siten osaltaan ihmisten tosiasiallisesti yhdenvertaisia asiointimahdollisuuksia viranomaisten kanssa heidän ominaisuuksiaan ja kykyjään vastaavasti.

Lakiehdotusten tuoma muutos sähköisten tiedoksiantojen etukäteisestä suostumusperustaisuudesta käytön lopettamispyyntöön kuitenkin tarkoittaa, että viranomaisaloitteisesti Suomi.fi-viestien käyttäjäksi tulevan henkilön, joka ei kykene käyttämään palvelua, tulisi tehdä aktiivisia toimenpiteitä ja nähdä vaivaa palvelun käytön ja sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamisen lopettamiseksi. Näitä toimenpiteitä voidaan kuitenkin lähtökohtaisesti pitää kohtuullisina, koska henkilö on jo Suomi.fi-viestien käyttäjäksi tullessaan ollut asioimassa sähköisesti Suomi.fi-tunnistuksella ja siten hänellä voidaan useimmiten katsoa olevan riittävät valmiudet tarvittaessa myös käytön lopettamispyynnön tekemiseen. Lisäksi ilmoitusmenettelyä keventävät pyynnön tekemisen helppous Suomi.fi-viesteissä, käytön lopettamismahdollisuudesta informointi Suomi.fi-viestien käyttöönoton yhteydessä sekä mahdollisuus saada apua pyynnön tekemiseen Digi- ja väestötietovirastolta. Tämän vuoksi voidaan katsoa, että ilmoitusmahdollisuus turvaa tehokkaasti myös kaikkien niiden henkilöiden yhdenvertaisuutta, joilla ei ole tosiasiallisia mahdollisuuksia sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen Suomi.fi-tunnistuksen käytöstään huolimatta.

Suomi.fi-viestien palauttaminen käyttöön

Esitys sisältää myös lakiehdotuksen tukipalvelulain 8 e §:ssä säädettävästä viranomaisaloitteisesta Suomi.fi-viestien palauttamisesta käyttöön, mikäli henkilö jatkaa sähköistä viranomaisasiointia Suomi.fi-tunnistuksella puolen vuoden jälkeen lopettamispyynnön tekemisestä. Viranomaisaloitteinen käyttöön palautus ei velvoittaisi sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen, vaan henkilö voisi aina tehdä uuden

lopettamispyyntö, jonka jälkeen tili suljettaisiin uudelleen käytöstä. Mikäli henkilö kuitenkin haluaisi asioida sähköisesti Suomi.fi-tunnistusta käyttäen kirjautumalla esimerkiksi OmaKantaan tai OmaVeroon, mutta ei pystyisi käyttämään Suomi.fi-viestejä, tulisi hänen tehdä lopettamisilmoitus toistuvasti tiheimmillään puolen vuoden välein. Lakiehdotus viranomaisaloitteisesta uudelleenkäyttönotosta lisäisi jonkin verran henkilöltä edellytettäviä toimenpiteitä ja vaivaa, mikäli hänellä olisi silloin tällöin tarve asioida sähköisesti Suomi.fi-tunnistuksella, mutta jättäytyä Suomi.fi-viestien käytön ulkopuolelle.

Viranomaisaloitteisen käyttöön palauttamisen tarkoituksena on turvata mahdollisimman laaja Suomi.fi-viestien käyttäjämäärä ja siten esityksen tavoite sähköisten tiedoksiantojen ensisijaisuudesta ja viranomaistoiminnan tehostamisesta. Käytännössä on mahdollista, että ilmoitusmahdollisuutta käyttävät myös sellaiset henkilöt, joiden sähköisen asioinnin valmiudet riittävät hyvin palvelun käyttöön, mutta jotka eivät syystä tai toisesta halua vastaanottaa tiedoksiantoja sähköisesti Suomi.fi-viesteihin. Viranomaisaloitteisen Suomi.fi-viestien käyttöön palauttamisen Suomi.fi-tunnistuksen yhteydessä on katsottu kannustavan säännöllisesti tällaisia henkilöitä palvelun käyttöön. Siten viranomaisaloitteisella käyttöön palauttamisella voidaan katsoa olevan hyväksyttävä tavoite sähköisen viranomaisasioinnin lisäämiseksi.

Koska Suomi.fi-tunnistuksen käytön voidaan usein katsoa osoittavan riittäviä tosiasiallisia valmiuksia sähköiseen asiointiin, ei viranomaisaloitteista käyttöön palauttamista voida lähtökohtaisesti pitää myöskään kohtuuttomana toimenpiteenä näiden muutenkin sähköisesti asioivien henkilöiden tapauksissa. Lisäksi koska viranomaisaloitteisen käyttöön palauttaminen voisi tapahtua aikaisintaan puolen vuoden kuluttua lopettamispyynnöstä ja koska ilmoitusmenettely on yllä todetusti suhteellisen kevyt ja siihen olisi saatavissa myös tukea, ei käyttöön palauttaminen ja mahdollista toistuvan pyynnön tekemistä voida myöskään pitää kohtuuttomana niille, joilla on tosiasiallisesti riittämättömät digivalmiudet viestien käyttöön, mutta kuitenkin tarve myös käyttää välillä Suomi.fi-tunnistusta viranomaisasioinnissaan.

Alaikäisten Suomi.fi-viestien käyttö

Perustuslain 6 §:n 3 momentin mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Esityksessä ehdotetaan selkeyttävän tukipalvelulain sääntelyä siten, että alaikäisten osalta viestinvälityspalvelutilin luominen edellyttäisi jatkossakin suostumusta tukipalvelulain uuden 8 d §:n mukaisesti. Sääntely nojautuisi hallintolain pääsääntöön huoltajan ja alaikäisen puhevallan käytöstä hallintoasiassa. Ehdotuksen muutokset säilyttävät sähköisten tiedoksiantojen mahdollisuuden myös alaikäisille ja alle viisitoista vuotta täyttäneen huoltajalle. Lapsia koskevien ehdotusten voidaan siten katsoa edistävän perustuslain 6 §:n 3 momentin sekä lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 60/1991) tavoitteita mukaan lukien lapsen etua.

Sähköisen asiakirjan saapuminen määräajassa

Esityksessä ehdotetaan muutettavan asiointilain asiakirjojen määräajassa saapumista koskevaa 11 §:ää. Voimassa olevan säännöksen perusteella viranomaisen asian käsittelyssä pyytämän asiakirjan katsotaan saapuneen määräajassa, jos asiakirja saapuu viimeistään määräajan viimeisen päivän aikana. Merkitystä ei nykyisin ole sillä, onko kyseessä sähköisesti vai muulla tavoin toimitettu asiakirja. Viranomaisen pyytämän asiakirjan sijaan säännös koskisi jatkossa kaikkia viranomaiselle toimitettuja sähköisiä asiakirjoja. Ehdotettu muutos merkitsisi sitä, että sähköisesti toimitettuun, muuhunkin kuin viranomaisen pyytämään asiakirjaan kuten esimerkiksi valituskirjelmään, sovellettaisiin hieman pidempää määräaika kuin käyntiasioinnilla tai postitse toimitettuun asiakirjaan. Käyntiasioinnilla tai postitse toimitetun

asiakirjan tulee olla perillä viimeistään määräajan viimeisenä päivänä viranomaisen sulkemisaikaan mennessä. Sähköisesti asiakirjan voisi toimittaa esimerkiksi viranomaisen asiointipalvelussa vielä myöhemminkin saman päivän aikana. Ne henkilöt, joiden tosiasialliset mahdollisuudet sähköiseen asiointiin eivät riitä asiakirjojen toimittamiseen sähköisesti, joutuisivat toimittamaan asiakirjansa aikaisemmin määräajan viimeisen päivän aikana kuin ne, jotka pystyvät toimittamaan asiakirjansa sähköisesti.

Muutoksen tavoitteena on selkeyttää sähköisten asiakirjojen määräaika sääntelyä. Voimassa olevan lainsäädännön perusteella asianosaisen omasta aloitteestaan toimittaman sähköisen asiakirjan määräaika määräytyy eri tavalla kuin viranomaisen pyytämän sähköisen asiakirjan. Tavallisesti viranomaisten sähköisiä palveluja ei ole kuitenkaan sidottu viranomaisen aukioloaikoihin, mikä on omiaan hämärtämään tiettyyn kellonaikaan sidotun määräajan merkitystä sähköisessä asiointissa. Sähköisesti toimitetun asiakirjan määräajan riippuminen siitä, onko kyseessä viranomaisen pyytämä vai omasta aloitteesta toimitettu asiakirja, voidaan arvioida aiheuttavan sekaannusta hallinnon asiakkaissa. Koska esityksessä ehdotettujen lainsäädäntömuutosten arvioidaan lisäävän viranomaiselle toimitettavien sähköisten asiakirjojen määrää, myös sähköisten asiakirjojen toimittamista koskevan määräaika sääntelyn olisi perusteltua olla mahdollisimman selkeää ja yhdenmukaista. Siten määräaika sääntelyn muutoksella voidaan arvioida olevan perustuslain 6 §:n näkökulmasta hyväksyttävät, lainsäädännön yhdenmukaistamiseen ja sähköisen asiointin luonteeseen kiinnittyvät syyt. Koska tosiasiallinen määräajan ero asiakirjan toimitustapojen välillä vaihtelee vain määräajan viimeisen päivän sisällä ja lasketaan tunneissa, ei eroa myöskään voida pitää kohtuuttoman suurena.

Oikeudenkäyntimaksun porrastaminen hallinto- ja erityistuomioistuimissa

Esitykseen sisältyy myös ehdotus oikeudenkäyntimaksun porrastuksesta hallinto- ja erityistuomioistuimissa muuttamalla tuomioistuinmaksulain 2 §:ää siten, että maksu olisi alempi, kun vireillepanija on toimittanut asiaa koskevat tiedot suoraan tuomioistuimen tietojärjestelmään. Erisuuruisten oikeudenkäyntimaksujen säätäminen asiaa koskevien tietojen toimitustavasta riippuen asettaa muita heikompaan asemaan ne vireillepanijat, joilla ei ole riittäviä digitaatioita, vahvan sähköisen tunnistamisen välinettä sekä tarvittavia laitteita ja internetyhteyttä asiointipalvelun käyttöä varten. Oikeudenkäyntimaksu voisi näiden sähköisen asiointin tosiasiallisten edellytysten takia muodostua samanlaisissa asioissa erisuuruiseksi eri vireillepanijoiden kohdalla.

Perustuslakivaliokunta on yllä todetusti aiemmin arvioinut oikeudenkäyntimaksun porrastusta käräjäoikeuksissa summaaristen riita-asioiden osalta (PeVL 35/2010 vp). Perustuslakivaliokunta piti sääntelyä merkityksellisenä perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännöksen näkökulmasta. Valiokunnan mukaan oikeudenkäyntimaksun porrastaminen asian vireillepanon mukaan ei ole valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallista edellyttäen, että ero maksujen välillä on kohtuullinen eikä se estä asian vireillepanoa myös muulla tavoin kuin toimittamalla tiedot suoraan käräjäoikeuden tietojärjestelmään.

Oikeudenkäyntimaksun porrastus hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelun osalta merkitsisi nykyistä merkittävästi laaja-alaisemman porrastuksen käyttöä, sillä sääntely soveltuisi hallinto-oikeuksissa, korkeimmassa hallinto-oikeudessa, markkinaoikeudessa, työtuomioistuimissa ja vakuutus-oikeudessa ratkaistaviin asioihin. Siten sääntely koskettaisi hyvin erityyppisiä asioita kuin voimassa olevan lain mukainen summaarisia riita-asioita koskeva oikeudenkäyntimaksun porrastus.

Yhdenvertaisuusperiaatteen ydinsisältöä ovat muun muassa kaikenlaisen syrjinnän kieltä ja ylipäättään vaatimus siitä, että ihmisiä on samanlaisissa asioissa kohdeltava samalla tavoin. Sen sijaan voidaan todeta, että oikeudenkäyntimaksun suuruuden säätäminen riippumaan asiointipalvelun käytöstä ja siten osittain kantajan digikyvykkyydestä sijoittuu yhdenvertaisuuden reuna-alueelle, johon puuttuminen on vakiintuneen käytännön mukaan hyväksyttävämpää kuin oikeuden keskeisen sisällön muuttaminen. Lakiehdotuksen tavoitteena on kannustaa hallinto- ja erityistuomioistuinten sähköisen asiointipalvelun käyttöön. Vaikkei tuomioistuinten maksuihin pääsääntöisesti sovelleta kustannusvastaavuuden periaatetta, on tässä yhteydessä otettava huomioon, että jos oikeudenkäyntimaksujen suuruudet asiointipalvelun käyttäjille ja muuta kautta asioiville olisivat samat, asiointipalvelun käyttäjät käytännössä maksaisivat muuta kautta toimitettujen asiakirjojen käsittelystä aiheutuvia kuluja. Kustannusvastaavuuden periaatteella voidaan siis osaltaan perustella käsittelymaksujen erisuuruisuutta.

Lakiehdotuksessa oikeudenkäyntimaksujen ero olisi myös kohtuullinen, minkä lisäksi on huomioitava, että erityisesti hallinto-oikeuksissa ja vakuutus-oikeudessa on runsaasti maksuttomia asiaryhmiä, joihin oikeudenkäyntimaksun porrastuksella ei olisi vaikutusta. Tällaisia ovat muun ohella yksityishenkilön vireille panemat sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) ja terveydenhuoltolaissa (1326/2010) tarkoitettua palvelua tai etuutta koskevat asiat sekä yksityishenkilön vakuutus-oikeudessa vireille panemat valitusasiat, jotka koskevat oikeutta etuuteen, etuuden suuruutta tai etuuden takaisinperintää. Oikeudenkäyntimaksua ei myöskään peritä, jos valittajalle on myönnetty oikeusapua. Oikeudenkäyntimaksujen porrastus ei siten asettaisi henkilöitä eri asemaan asiointipalvelun käytön perusteella tällaisissa tapauksissa, joissa maksutonta tuomioistuinkäsittelyä pidetään perusteltuna tai kyse on vähävaraisesta henkilöstä.

On myös huomattava, että hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelun käyttäjien alemman tuomioistuinmaksun aiheuttama epäyhdenvertaisuus kompensoituu osin sillä, että päätelaitteita ja mahdollisesti myös opastusta niiden käyttöön on yleisesti tarjolla esimerkiksi kirjastoissa. Myös tuomioistuimet voivat tarjota vireillepanijoiden käyttöön asiakaspäätteitä, joilla on mahdollista henkilökunnan opastuksella laatia valitus tai haastehakemus asiointipalvelussa. Hallinto-oikeudet, korkein hallinto-oikeus, markkinaoikeus, työtuomioistuin ja vakuutus-oikeus tarjoavat myös asiointipalvelun käyttöä koskevaa neuvontaa.

10.3 Oikeusturva ja hyvä hallinto

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsitellyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla. Lisäksi oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin on turvattu myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen (SopS 63/1999) 6 artiklassa ja Yhdistyneiden kansakuntien kansalaisyhteiskunnan ja poliittisten oikeuksien yleissopimuksen (SopS 8/1976) 14 artiklassa.

Perustuslain 21 §:n säännöstä tulee lukea kokonaisuutena (HE 309/1993 vp, s. 72). Säännöksessä luetaan hyvän hallinnon ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin tärkeimmät osa-alueet eli käsitellyn julkisuus, oikeus tulla kuulluksi, oikeus saada perusteltu päätös sekä oikeus hakea muutosta. Luetteloa ei ole tarkoitettu tyhjettäväksi (PeVL 43/2021 vp, kohta 2). Vaatimus virkatoiminnan puolueettomuudesta samoin kuin hallintolaissa (434/2003) säädetty palveluperiaate voidaan liittää 1 momentissa asetettuun asianmukaisen käsittelyn vaatimukseen. Hallintolain 7 §:n 1 momentin palveluperiaatteen mukaan asiointi ja asian käsittely

viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomaisen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti. Lainsäädännöllä ei saa vaarantaa kenenkään oikeusturvaa (PeVL 5/2016 vp, s. 3). Perustuslain 21 §:n säännökset eivät kuitenkaan estä säätämästä lailla vähäisiä poikkeuksia niissä turvattuihin oikeuksiin, kunhan tällaiset poikkeukset eivät muuta kulloinkin kyseessä olevan oikeusturvatakeen asemaa pääsääntönä eivätkä yksittäistapauksessa vaaranna yksilön oikeusturvaa (HE 309/1993 vp, s. 74 ja esim. PeVL 43/2021 vp, kohta 2, PeVL 39/2014 vp, s. 2).

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja asioiden viivytyksettömään käsittelyyn liittyvien perusoikeuksien merkitykseen oikeusvaltion kulmakivinä (PeVL 43/2021 vp, kohta 12 ja siinä viitatus lausunnot). Se on lisäksi vakiintuneesti todennut, että tuomioistuimen kehittäminen ajan oloon vaikuttaa asioiden käsittelyaikoihin ja siten edistää perustuslain 21 §:n 1 momentissa jokaiselle turvattua oikeutta saada asiansa käsitellyksi tuomioistuimessa ilman aiheetonta viivytystä (esim. PeVL 4/2010 vp, s. 5, PeVL 30/2006 vp, s. 4–5, PeVL 2/2006 vp, s. 2, PeVL 31/2005 vp, s. 3 ja PeVL 35/2002 vp, s. 3). Valiokunta on katsonut, että tiedoksiantolla on olennainen vaikutus siihen, miten asianosaisen oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin toteutuu. Tiedoksianto on tehtävä siten, että vastaanottaja saa oikeuksiensa käyttämiseksi tarvitsemansa tiedot selkeästi, hänelle ymmärrettävinä ja riittävän ajoissa (PeVL 9/2010 vp, s. 2/I). Tiedoksiantoa koskeva sääntely on merkityksellistä myös kuulluksi tulemisen oikeuden näkökulmasta, koska tiedoksianto tekee mahdolliseksi asianosaisen kuulemisen oikeudenkäynnissä.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen mukaan ihmisoikeussopimuksen oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan 6 artiklan 1 kohdasta ei johdu velvollisuutta toimittaa tiedoksianto jollakin tietyllä tavalla. Oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin sisältyvä vaatimus menettelyn kontradiktorisuudesta edellyttää kuitenkin sitä, että asianosaisille varataan tilaisuus tutustua kaikkeen merkitykselliseen oikeudenkäyntiaineistoon ja kommentoida sitä. Tärkeää on ennen muuta se, että vastapuoli saa tiedon häntä vastaan nostetusta tuomioistuinasiasta. Tiedoksianto liittyy myös asianosaisten tasavertaisuuden periaatteeseen, johon kuuluu asianosaisen kohtuullinen mahdollisuus ajaa asiaansa olosuhteissa, jotka eivät aseta häntä vastapuoltaan olennaisesti huonompaan asemaan (esim. Avotiņš v. Latvia 23.5.2016, suuri jaosto, kohta 119, Aždajić v. Slovenia 8.10.2015 kohta 48 sekä Dilipak ja Karakaya v. Turkki 4.3.2014 kohta 77).

Ihmisoikeustuomioistuin on painottanut myös tarvetta varmistua siitä, että tiedoksianto poissa olevalle asianosaiselle on todella toimitettu. Riittävää ei ole olettaa, että asianmukaisesti lähetetty tiedoksianto on onnistunut, vaan tuomioistuimen pitää mahdollisuuksien mukaan selvittää, onko vastaanottaja todella saanut tiedon oikeudenkäynnistä (esim. Gankin ym. v. Venäjä 31.5.2016 kohta 38 ja Gusak v. Venäjä 7.6.2011 kohta 27). Tiedoksiantosääntelyä ja tuomioistuimen velvollisuutta varmistua kutsumismenettelyn asianmukaisuudesta on tarkasteltu myös vastakuulustelu-oikeutta koskevassa ratkaisukäytännössä. Hyväksyttävänä ei voida pitää esimerkiksi sellaista menettelyä, että tallennettuun kertomukseen turvauttaisiin tilanteessa, jossa todistajan tai asianomistajan kutsun tiedoksianto on tapahtunut puutteellisesti (esim. Yevgeniy Ivanov v. Venäjä 25.4.2013 kohdat 46 ja 47 sekä KKO 2018:54).

Perustuslakivaliokunta on aiemmin arvioinut oikeusturvan kannalta muun muassa oikeushenkilöiden velvoittamista sähköiseen asiointiin huoneistotietojärjestelmän yhteydessä (PeVL 32/2018 vp), sähköisen asiointitilin vapaaehtoista käyttöä ulosottomenettelyssä (PeVL 5/2016 vp) ja käsittelymaksun porrastusta paperimuotoisen ja sähköisen asioinnin välillä (PeVL 35/2010 vp, s. 2). Lisäksi valiokunta on arvioinut puhelintiedoksiantoa (PeVL 9/2010 vp). Asiointitilin käyttöä ulosottomenettelyssä arvioidessaan valiokunta katsoi oikeusturvanäkökohtien edellyttävän, että tiedoksianto toteutetaan siten, että vastaanottaja saa oikeuksiensa käyttämiseksi tarvitsemansa tiedot selkeästi, hänelle ymmärrettävinä ja riittävän

ajoissa. Ehdotuksen valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa oli valiokunnan mukaan kyse yhtäältä siitä, tuleeko sähköisesti tiedoksi annettu asia tehokkaasti henkilön tietoon, ja toisaalta siitä, täyttääkö ehdotettu tiedoksiantomenettely menettelyn asianmukaisuutta koskevan perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaisen vaatimuksen (PeVL 5/2016 vp, s. 3). Valiokunta on antanut myös merkitystä käyttäjien informoinnille kiinnittämällä huomiota sähköisestä tiedoksiannosta henkilölle lähetettävään heräteviestiin sekä toteamalla, että laajennettaessa asiointitilin käyttöä ehdotetulla tavalla asiointitilin käyttäjiä tulee nimenomaisesti tiedottaa tilin käyttämisestä myös ulosottoasioissa. Ulosottokaaren muutosten yhteydessä valiokunta katsoi, että asiointitilin käyttäminen sähköiseen tiedoksiantoon esityksessä ehdotetulla tavalla ei siten lähtökohtaisesti vaaranna asiakirjan vastaanottajan oikeusturvaa edellyttäen, että asiointitili on teknisesti toimintavarma (PeVL 5/2016 vp, s. 3).

Esityksen mukainen, tukipalvelulain 8 d §:ssä säädettävä viranomaisaloitteinen Suomi.fi-viestien käyttöönotto sekä suostumusedellytyksen poistaminen asiointilain 18 ja 19 §:stä Suomi.fi-viestien kautta toimitettavan sähköisen tiedoksiannon osalta muuttavat potentiaalisesti hyvin monen henkilön tiedoksiantojen vastaanottamistapaa kirjetiedoksiannosta sähköiseen tiedoksiantoon. Lakiehdotukset päivittävät tiedoksiantomenettelyä vastaamaan yhteiskunnan nykyistä tilaa, jossa sähköinen asiointi on yleinen viranomaisasioinnin tapa. Oikeusturvan näkökulmasta ehdotettu sääntely voidaan siten nähdä hallinto- ja tuomioistuimenmenettelyjen kehittämisenä ajan olosuhteita vastaavaksi.

Kuten esityksen oikeusturvaa koskevan vaikutustenarvioinnin yhteydessä on tarkemmin selostettu, sähköistä tiedoksiantoa voidaan nykyisin pitää kirjepostia nopeampana ja usein myös varmempana tapana tiedoksiannon toimittamiseen monille henkilöille, mistä syystä sen hyödyntäminen monesti parantaa vastaanottajan oikeusturvaa kirjetiedoksiantoon verrattuna. Oikeudenkäynnin yhteydessä sähköinen tiedoksiantomenettely voi myös vapauttaa tiedoksiantoon käytettäviä resursseja vaikeampiin tiedoksiantoihin, mikä voi edistää niiden toimittamista ja näin vaikuttaa epäonnistuneen tiedoksiannon takia peruutettavien pääkäsitelyiden määrään. Myös hallintomenettelyssä sähköinen tiedoksianto voi vapauttaa resursseja vaikeampien tiedoksiantojen toteuttamiseen. Siten lakiehdotusten voidaan arvioida edistävän perustuslain 21 §:n mukaisen ja perustuslakivaliokunnan käytännössään korostamien käsittelyn viivytyksettömyyden ja muun asianmukaisuuden tavoitteita (PeVL 43/2021 vp, kohta 12, PeVL 5/2016 vp, s. 3, PeVL 4/2010 vp, s. 5).

Koska tehokas tiedoksianto edellyttää kuitenkin, että uudet käyttäjät tiedostavat lakiehdotusten tuomat tiedoksiannon toimitustavan muutokset ja niiden merkityksen, voi lakiehdotuksiin liittyä myös oikeusturvariskejä, mikäli henkilö ei tosiasiallisesti ole tietoinen tiedoksiantajensa muuttumisesta sähköiseksi. Näiden riskien voidaan katsoa painottuvan erityisesti Suomi.fi-tunnistuksen yhteydessä tapahtuvan viestien käyttöönoton sekä uusien tiedoksiantojen toimittamisen tilanteisiin.

Suomi.fi-viestien käyttöönottilanteissa uutta käyttäjää informoidaan tilanteessa selkeästi viestien käyttöönotosta, sen merkityksestä sekä myös henkilön mahdollisuudesta lopettaa palvelun käyttö ja sähköisten tiedoksiantojen vastaanottaminen. Siten Suomi.fi-viestien käyttöönotto ei tapahtuisi henkilöltä salassa. Henkilöä informoitaisiin myös mahdollisesta myöhemmästä viranomaisaloitteisesta Suomi.fi-viestien uudelleenkäyttöönotosta. Henkilön informointi takaa siten uuden käyttäjän oikeusturvaa varmistamalla sitä, että käyttäjä tiedostaa palvelun käyttöönoton sekä sen, että käyttöönoton myötä mikä tahansa Suomi.fi- viestejä käyttävä viranomainen voi lähettää hänelle palvelun kautta sähköisiä tiedoksiantoja ilman hänen erillistä suostumustaan. Ottaen huomioon perustuslakivaliokunnan yllä selostetut huomiot tiedoksiannon toimitustapaa koskevan informoinnin merkityksestä oikeusturvan toteutumiseksi (PeVL 5/2016 vp, s. 3), käyttäjälle palvelusta annettavan tiedon voidaan katsoa osaltaan

takaavan oikeusturvan toteutumista lakiehdotusten muutosten yhteydessä. Esityksen muutoksista välitettäisiin tietoa myös yleisellä tiedottamisella, mikä parantaa tietoisuutta muutoksista ja mahdollistaa niihin varautumisen jo etukäteen. Myös julkisuuslain 20 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen on tiedotettava toiminnastaan ja palveluistaan sekä yksilöiden ja yhteisöjen oikeuksista ja velvollisuuksista toimialaansa liittyvissä asioissa.

Suomi.fi-viestien käyttöönoton jälkeen oikeusturvan toteutumisen kannalta keskeistä on, kuinka tehokkaasti käyttäjä tosiasiallisesti saa tiedon uudesta viesteihin saapuneesta tiedoksiannosta. Tällä on merkitystä erityisesti asiointilain 19 §:n mukaisen tavallisen sähköisen tiedoksiannon asioissa, sillä tavalliseen tiedoksiantoon sovelletaan tiedoksisaantiolettamaa. Sähköisen tavallisen tiedoksiannon vastaanottajan katsotaan saaneen asiasta tiedon kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Tavallisessa sähköisessä tiedoksiannossa Suomi.fi-viesteihin saapuvien tiedoksiantojen seuraaminen on siten lähtökohtaisesti henkilön itsensä vastuulla. Vaikka Suomi.fi-viesteihin voidaan toimittaa myös todisteellisia sähköisiä tiedoksiantoja, viranomaisen tulee toteuttaa tiedoksianto muulla tavalla, esimerkiksi saantitodistuskirjeellä, mikäli asiakirjan tosiasiallisesta tiedoksisaannista ei saada henkilön vahvistusta määräaikaan mennessä. Todisteellisissa sähköisessä tiedoksiannossa oikeusturvariskien voidaan arvioida olevan siksi vähäiset.

Uuden sähköisen tiedoksiannon vastaanottamistilanteita varten esityksessä ehdotetaan lisättäväksi asiointilakiin uusi 19 a § henkilön sähköiseen osoitteeseen kuten sähköpostiin lähetettävästä heräteilmoituksesta silloin, kun henkilö on antanut palveluun tällaisen sähköisen osoitteen ja Suomi.fi-viesteihin saapuu uusi tiedoksianto. Jos henkilö on antanut heräteyhteystiedon, on heräteilmoituksen lähettämisestä huolehtiminen tiedoksiannon antavalle viranomaiselle lakiehdotuksen mukaan pakollista. Heräteilmoitus edistää tiedoksiannon tehokkuutta ja siten oikeusturvaa, mille perustuslakivaliokunta on yllä todetusti antanut valtiosääntöoikeudellista merkitystä (PeVL 5/2016 vp, s. 3). Uusi käyttäjä voisi antaa heräteyhteystiedon jo Suomi.fi-viestien käyttöönoton yhteydessä, jonka jälkeen hän saisi aina heräteilmoituksen, kun hänen Suomi.fi-viesteihin saapuu uusi tiedoksianto tai viesti siitä, että henkilölle on saapunut tiedoksianto viranomaisen toiseen sähköiseen asiointipalveluun. Heräteilmoituksen saatuaan henkilö voisi käydä tarkistamassa Suomi.fi-viestinsä ja arvioida tiedoksiannon merkitystä ja sen mahdollisesti häneltä edellyttämiä toimenpiteitä. Heräteyhteystiedon antamista ei kuitenkaan säädettäisi esityksessä pakolliseksi ja siten henkilö voisi myös valita olla vastaanottamatta heräteilmoituksia, jolloin hänen tulisi muistaa käydä säännöllisesti tarkistamassa Suomi.fi-viestinsä uusien tiedoksiantojen varalta. Käyttöönoton yhteydessä kuitenkin informoitaisiin henkilöä selkeästi, mikä merkitys on sillä, että hän ei anna heräteyhteystietoa. Sähköpostiheräteilmoituksen lisäksi henkilöllä on mahdollisuus saada lisäpalveluna ilmoitus uudesta tiedoksiannosta myös puhelimeensa, mikäli hänellä on Suomi.fi-sovellus käytössään.

On myös mahdollista, että muutoksista informoinnista ja tiedottamisesta, heräteilmoituksesta sekä muista teknisistä, oikeusturvavaikutusten arvioinnissa tarkemmin kuvatuista oikeusturvamekanismeista huolimatta henkilö ei ymmärrä, muista tai halua seurata Suomi.fi-viestejään ja sinne toimitettavia sähköisiä tiedoksiantoja. Perustuslakivaliokunta on todennut aiemmin puhelintiedoksiantoa koskevassa lausunnossaan, että puhelintiedoksiannon onnistuminen siten, että vastaanottaja epäilyksettä saa puhelimitse tiedon asiakirjasta ja ymmärtää tiedoksiannon merkityksen, edellyttää käytännössä vastaanottajan myötävaikutusta tiedoksiantoon ja valmiutta tiedon vastaanottamiseen (PeVL 9/2010 vp, s. 2). Vastaavasti myös sähköisen tiedoksiannon toteuttaminen Suomi.fi-viestien kautta siten, että henkilö tosiasiallisesti saa tiedon palveluun lähetetystä asiakirjasta, käytännössä edellyttää palvelun käyttäjältä hänen omaa myötävaikutustaan. Siten riittävät sähköiset laitteet ja digikyvykkyyden omaavilta viestien käyttäjältä voidaan edellyttää myös omaa aktiivisuutta tehokkaan tiedoksiannon

toteutumiseksi. Näihin toimenpiteisiin kuuluvat esimerkiksi heräteyhteystiedon antaminen ja heräteyhteystiedoksi annetun sähköpostiosoitteen sekä välillä myös uusien saapuneiden Suomi.fi-viestien tarkastaminen. Toisaalta mikäli Suomi.fi-viestien piiriin tulevalla käyttäjällä ei puolestaan ole riittäviä valmiuksia palvelun käyttöön ja sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen, on hänellä tukipalvelulaisa säädettävä, yllä käsitelty mahdollisuus tehdä ilmoitus Suomi.fi-viestien käytön lopettamisesta, jolloin hänen tiedoksiantonsa lähetettäisiin hänelle jälleen muulla tavoin, kuten kirjeitse.

Hyvän hallinnon näkökulmasta on merkityksellistä, että ilmoitusmahdollisuus Suomi.fi-viestien käytön lopettamisesta turvaa myös hallintolain mukaisen palveluperiaatteen toteutumista säilyttämällä henkilön valinnanvapauden tiedoksiantojen vastaanottamistavassa. Vaikka esityksessä poistettaisiin asiointilaisa säädetty henkilön suostumusedellytys sähköiselle tiedoksiannolle silloin, kun tiedoksianto tai sitä koskeva ilmoitus lähetettäisiin henkilön Suomi.fi-viesteihin, tehtyään pyynnön Suomi.fi-viestien käytön lopettamisesta henkilöllä olisi mahdollisuus asioida sähköisesti viranomaisten asiointipalveluissa taikka muulla tavoin tarpeensa mukaan ilman Suomi.fi-viestien käyttöönottoa puolen vuoden ajan. Vaikka Suomi.fi-tunnistuksen käyttö puolen vuoden jälkeen pyynnön tekemisestä johtaisi Suomi.fi-viestien viranomaisaloitteiseen uudelleenkäyttöönottoon, olisi henkilöllä mahdollisuus tehdä aina halutessaan uusi käytön lopettamisilmoitus. Siten myöskään Suomi.fi-viestien uudelleenkäyttöönotto ei rajoittaisi henkilön tiedoksiantojen vastaanottamistapaa vain Suomi.fi-viesteihin. Näin ollen palveluperiaatteen mukainen hallinnon asiakkaan valinnanvapaus säilyy.

Käytön lopettaminen ei myöskään johda henkilön Suomi.fi-viesteihin jo mahdollisesti toimitettujen asiakirjojen ja muiden viestien häviämiseen, vaan henkilö voi käytön lopettamisen jälkeenkin tarkastella aiemmin saapuneita viestejään, mikä edistää niin ikään oikeusturvan toteutumista. On lisäksi huomattava, että tiedoksiannon toimittamisen tapa olisi yksittäisen asiakirjan tapauksessa jatkossakin viranomaisen harkinnassa siitäkin huolimatta, että henkilöllä olisi käytössään Suomi.fi-viestit.

Esitykseen sisältyy lisäksi ehdotus oikeudenkäyntimaksun alentamisesta, kun asia pannaan vireille hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa. Tämä voi joissakin tapauksissa madaltaa kynnystä panna asia vireille tuomioistuimessa ja siten parantaa mahdollisuuksia saada asiansa asianmukaisesti käsitellyksi tuomioistuimessa edistäen näin perustuslain 21 §:n tavoitteita. Ehdotukseen ei sisälly oikeudenkäyntimaksun korottamista minkään asiaryhmän osalta.

Esityksessä ehdotetaan alaikäisten käytön osalta, että huoltajan alle viisitoistavuotiaan puolesta ottama tili suljettaisiin automaattisesti lapsen täyttäessä viisitoista vuotta ja että viisitoistavuotias voisi ottaa tilin uudelleen käyttöön antamalla siihen suostumuksen. Tällä sääntelyllä turvattaisiin viisitoista vuotta täyttäneen oikeusturvaa, jotta henkilö voisi käyttää hallintolain pääsäännön mukaisesti viranomaisasiassaan itsenäistä puhevaltaa. Tilin sulkemisesta informoitaisiin lapsen tilille tulevalla viestillä ennen sulkemista. Huoltajan olisi informoitava lasta tilin sulkemisesta ja siitä, että lapsi voi ottaa tilin uudelleen käyttöön antamallaan suostumuksella.

10.4 Yksityselämän ja henkilötietojen suoja

Esitysluonnoksen myötä luonnollisen henkilön tunnistuspalvelua käyttäen tunnistautuville henkilöille luotaisiin Suomi.fi-viestit -tili, jonka avulla he vastaanottaisivat jatkossa viranomaisten heille toimittamat tiedoksiannot ja muun postin pääasiassa sähköisenä. Viranomaisten paperisena toimittamien asiakirjojen siirtymisellä sähköisesti toimitettavaan

muotoon on osaltaan vaikutusta suuren henkilömäärän henkilötietojen käsittelytapoihin. Näin ollen hallituksen esitys on merkityksellinen myös EU:n perusoikeuskirjan 8 artiklassa turvatun henkilötietojen suojan ja perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän suojan kannalta. Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan lainsäätäjän liikkuma-alaa rajoittaa tämän säännöksen lisäksi myös se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa turvatun yksityiselämän suojan piiriin (esim. PeVL 71/2014). Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti katsonut, että lainsäätäjän tulee turvata henkilötietojen suoja tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa (esim. PeVL 18/2012 vp, s. 2).

Perustuslakivaliokunta on pitänyt lähtökohtaisesti riittävänä perustuslain 10 §:n 1 momentin kannalta, että sääntely täyttää tietosuojasetuksessa asetetut vaatimukset (ks. PeVL 14/2018 vp, s. 3-5, PeVL 15/2018 vp, PeVL 2/2018 vp). Perustuslakivaliokunta on todennut, että henkilötietojen suojan toteuttaminen tulisi ensisijaisesti taata tietosuojasetuksen ja kansallisen tietosuojaa koskevan yleislainsäädännön nojalla. Erityislainsäädännön käyttö tulisi rajata vain välttämättömään siten kuin tietosuojasetus antaa kansallista liikkumavaraa. (ks. esim. PeVL 2/2018 vp, s. 5 ja PeVL 14/2018 vp, s. 5). Kun harkitaan kansallisen liikkumavaran käyttöä, on otettava huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset. Erityislainsäädännön tarpeellisuutta tulisi arvioida riskiperusteisen lähestymistavan mukaisesti eli mitä korkeampi riski henkilötietojen käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Perustuslakivaliokunta on korostanut myös sitä, että yksityiselämän ja henkilötietojen suojalla ei ole etusijaa muihin perusoikeuksiin nähden, vaan se tulee suhteuttaa toisiin perus- ja ihmisoikeuksiin sekä muihin painaviin yhteiskunnallisiin intresseihin. (PeVL 14/2018 vp s. 5–8).

Esityksessä ehdotetaan Suomi.fi-viestien avulla välitettyjen viestien säilytysajan pidentämistä nykyisestä kahdesta vuodesta viiteen vuoteen. Palvelun käyttäjällä olisi edelleen mahdollisuus poistaa viestit jo aiemmin. Yksi tietosuojasetuksen 5 artiklan yleisistä käsittelyperiaatteista on säilytyksen rajoittaminen: henkilötietoja saa säilyttää vain niin kauan kuin se on tarpeen tietojen käyttötarkoituksen kannalta. Periaatetta on noudatettava kaikessa asetuksen soveltamisalaan kuuluvassa henkilötietojen käsittelyssä. Lähtökohtaisesti säilytysajan määrittämisessä on kysymys rekisterinpitäjän vastuulla olevasta arvioinnista, joka tehdään tietojen käyttötarkoitusta vasten. Tukipalvelulakia valmisteltaessa on kuitenkin pidetty perusteltuna säätää laissa Suomi.fi-viestien säilytysajasta ja tätä säilytysaikaa nyt pidennettäisiin. Tietosuojasetuksesta ei itessään johdu tiettyä aikamäärettä, jonka jälkeen tiedot olisi välttämättä poistettava. Hyväksyttävä säilytysaika on siten tilannekohtaista ja asiaa on arvioitava kussakin yksittäistapauksessa käsillä olevien tosiseikkojen pohjalta. Perustuslakivaliokunta on arvioinut eri yhteyksissä erityissääntelyn kohteena olevien henkilötietojen säilytysaikojen asianmukaisuutta ja suhtautunut varauksella tietojen pitkään säilyttämiseen. Tietojen pysyvää säilyttämistä valiokunta on pitänyt mahdollisena vain poikkeuksellisesti. Varauksellinen suhtautuminen on korostunut arkaluonteisten henkilötietojen kohdalla.

Perustuslakivaliokunnan mukaan tietojen pysyvä säilyttäminen ei ole henkilötietojen suojan mukaista, ellei siihen ole tietojärjestelmän luonteeseen tai tarkoitukseen liittyviä perusteita (ks. PeVL 31/2017 vp, s. 5, PeVL 89/2022 vp, s.6). Pysyvää säilyttämistä voi puoltaa esimerkiksi se, että tiedot ovat osin muuttumattomia tai hitaasti muuttuvia eikä niitä päivitetä pelkän ajan kulumisen vuoksi ja niiden pysyvä säilyttäminen on tarpeellista tehtävien hoitamiseksi (PeVL 54/2010 vp). Valiokunta on painottanut erityisesti arkaluonteisten tietojen säilytysajan rajaamista siihen, mikä on välttämätöntä sen tavoitteen saavuttamiseksi, jonka vuoksi tiedot on järjestelmään tallennettu (ks. esim. PeVL 31/2017 vp, s.5, PeVL 13/2017 vp, s.6). Valiokunta on esimerkiksi pitänyt viiden vuoden säilytysaikaa arkaluonteisten tietojen osalta pitkänä (PeVL 13/2017 vp).

Suomi.fi-viestien avulla välitettyjen viestien ja tiedoksiantojen säilytysajan pidentämiseksi arvioidaan olevan tarve, kun viranomaisten tiedoksiannot toimitettaisiin jatkossa pääasiassa Suomi.fi-viestejä hyödyntäen. Yksittäisellä henkilöllä arvioidaan olevan aiempaa suurempi tarve päästä tarkastelemaan viranomaisten hänelle toimittamia tiedoksiantoja ja muita viestejä kootusti Suomi.fi-viestien näkymästä. Monissa viranomaisasioissa asianosaisen on päästävä tiettyyn asiakirjaan käsiksi vielä kahden vuoden jälkeenkin oikeutensa, etunsa tai velvollisuutensa toteuttamiseksi. Aiemmin tällaisten asiakirjojen säilyttäminen on edellyttänyt asianosaiselta esimerkiksi postitse hänelle toimitettujen kirjeiden säilyttämistä fyysisesti. Suomi.fi-viestien merkityksen tällä tavoin kasvaessa on esitystä valmisteltaessa pidetty henkilötietojen käsittelyn tarkoitukseen nähden välttämättömänä ehdottaa säilytysajan pidentämistä viiteen vuoteen. Ehdotettavan säilytysajan arvioidaan olevan tällä tavoin välttämätön sen tavoitteen saavuttamiseksi, jonka vuoksi tiedot on tallennettu Suomi.fi-viestien rekisteriin. Käyttäjällä olisi lisäksi mahdollisuus myös jatkossa itsellään mahdollisuus vaikuttaa tietojen säilytysaikaan poistamalla viestejä. Näin ollen arvioidaan, että perustuslain 10 §:n 1 momentin mukainen yksityiselämän suojan turvaaminen ja vaatimus säättää henkilötietojen suojasta lailla täyttyisivät myös uuden Suomi.fi-viestien säilytysajan kohdalla asianmukaisesti.

Säilytysajan pidentämisen lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavan nykyinen sähköistä tiedoksiantomenettelyä koskeva suostumusrekisteri viestinvälityspalvelun käyttäjärekisteriksi. Jatkossa luonnollisen henkilön tunnistuspalvelua käyttäville luotaisiin ehdotettavan sääntelyn perusteella viranomaisaloitteisesti viestinvälityspalvelutili, eikä suostumusta sähköiseen tiedoksiantoon enää tarvitsisi erikseen antaa. Henkilötietojen käsittelyperusteena viestinvälityspalvelussa olisi edelleen lakisääteisen velvoitteen noudattamiseen yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettulla tavalla. Tukipalvelulain 3 luvussa on säädetty henkilö- ja muiden tietojen käsittelystä palvelutuotannossa ja 4 luvussa tukipalveluihin ja niiden käyttöön liittyvistä vaatimuksista, mukaan lukien tietoturvallisuusvaatimuksista. Sääntely on tältä osin arvioitu riittäväksi, eikä lisäsääntelyä pidetä perusteltuna huomioiden perustuslakivaliokunnan edellä kuvattu lausuntokäytäntö koskien sitä, että henkilötietojen suojan toteuttaminen tulisi ensisijaisesti taata tietosuoja-asetuksen ja kansallisen tietosuojaa koskevan yleislainsäädännön nojalla. Nykyistä laajempaa tietosuoja-asetuksen jättämisen kansallisen liikkumavaran käyttöä Suomi.fi-viestien osalta ei pidetä välttämättömänä, vaikka palvelun merkitys viranomaisten ja kansalaisten välisessä viestinnässä korostuu entisestään.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että eräisiin oikeushallinnon viranomaisia ja tuomioistuimia koskeviin säädöksiin lisättäisiin sähköisen tiedoksiantotavan käytön edistämiseksi velvollisuus ilmoittaa vireillepanoasiakirjassa vireillepanijan henkilötunnus sekä tiettyjen muiden asian käsittelyyn liittyvien henkilöiden kuten laillisen edustajan tai asiamiehen, vastaajan ja todistajan henkilötunnukset. Esityksessä tarkoitettu henkilötunnuksen käsittely perustuisi tietosuojalain 29 §:ään. Henkilötunnuksen käsittely olisi välttämätöntä oikeushallinnon viranomaisten ja tuomioistuinten lakisääteisten lainkäyttö- ja viranomaistehtävien hoidossa henkilön luotettavaa yksilöintiä ja sähköisen tiedoksiannon toteuttamista varten.

10.5 Kielelliset oikeudet

Esityksessä ei ehdoteta nimenomaisesti kielellisiä oikeuksia koskevaa sääntelyä. Esitettyjen muutosten toimeenpanossa tulisi kuitenkin ottaa huomioon myös kielelliset oikeudet. Perustuslain 17 §:n 1 momentin mukaan Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi, minkä mukaisesti esityksessä viestinvälityspalveluun ehdotettavat muutokset ja sitä koskeva viestintä toteutettaisiin suomeksi ja ruotsiksi.

Esityksessä ehdotettavien muutosten toimeenpanossa otettaisiin lisäksi huomioon saamen kieli. Saamenkielisten oikeus käyttää saamen kieltä viranomaistoiminnassa turvataan perustuslain 17 §:n 3 momentissa, jonka mukaan saamelaisten oikeudesta käyttää saamen kieltä viranomaisessa säädetään lailla. Tämän oikeuden turvaamiseksi on säädetty saamen kielilaki, joka osaltaan vahvistaa saamen kielen virallista asemaa ja madaltaa kynnystä käyttää kieltä virallisissa yhteyksissä. Lain sisältämät keinot tarkoittavat yhtäältä pyrkimystä lisätä saamen kieltä taitavien henkilöiden määrää niissä viranomaisissa, joita laki koskee. Tämän toteutuessa voidaan saamelaisten kotiseutualueen väestölle järjestää nykyistä useammin laadullisesti ja määrällisesti samanlaiset palvelut äidinkielestä riippumatta. Tulkkauksen ja kääntämisen käyttäminen merkitsisivät kuitenkin myös tulevaisuudessa tärkeää keinoa tavoitteiden saavuttamiseksi. (PeVM 4/2003 vp s.2) Väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 13 §:n 1 momentin 20 kohdan mukaan väestötietojärjestelmään talletetaan henkilön ilmoittama äidinkieli ja asiointikieli. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että myös saamelaisten kohdalla pitää riittää henkilön oma ilmoitus äidinkielestä tai huoltajien ilmoitus lapsensa äidinkielestä. Vastaavasti valiokunta on katsonut, että myöskään oikeutta asioida saamen kielellä viranomaisissa ei tule liittää saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 3 §:n mukaiseen saamelaismääritelmään. (PeVM 12/2014 vp s.6)

Saamen kielilain 2 §:n 1 momentin 7) kohdan nojalla lakia sovelletaan Digi- ja väestötietovirastoon. Lain 4 §:n nojalla saamelaisella on oikeus omassa asiassaan tai asiassa, jossa häntä kuullaan, käyttää kyseisessä laissa tarkoitettussa viranomaisessa saamen kieltä. Saamen kielellä tarkoitetaan saamen kielilain 3 §:n 1 momentin 1) kohdan nojalla inarinsaamen, koltansaamen tai pohjoissaamen kieltä käytetystä kielestä tai pääasiallisesta kohderyhmästä riippuen. Viranomaisen ei saa rajoittaa tai kieltäytyä toteuttamasta kyseisessä laissa säännellyjä kielellisiä oikeuksia sillä perusteella, että saamelainen osaa myös muita kieliä, kuten suomea tai ruotsia. Lainkohdan taustalla olevien esitöiden mukaan oikeus käyttää saamen kieltä koskisi hallintoasian sekä suullista että kirjallista käsittelyä kuten asiakirjan esittämistä viranomaiselle (HE 180/1990 vp, s. 28).

Saamen kielilain 8 §:n 1 momentin nojalla viranomaisten on yleisölle suunnatussa tiedottamisessa käytettävä myös saamen kieltä. Lain 8 §:n 2 momentin nojalla viranomaisen ilmoitukset, kuulutukset, julkipanot sekä muut yleisölle annettavat tiedotteet sekä opasteet ja yleisön käytettäviksi tarkoitettut lomakkeet täyttöohjeineen on saamelaisten kotiseutualueella laadittava ja annettava myös saamen kielellä. Mainitun perusteella viestinvälityspalvelun tuottajana olevan Digi- ja väestötietoviraston on noudatettava toiminnassaan Saamen kielilakia ja otettava laista tulevat velvoitteet huomioon toteuttaessaan esityksen mukaisia muutoksia.

10.6 Ahvenanmaan erityisasema

Perustuslain 120 §:n mukaan Ahvenanmaan maakunnalla on itsehallinto sen mukaan kuin Ahvenanmaan itsehallintolaissa erikseen säädetään. Asiointilain ja digipalvelulain 2 luvun soveltamisalaa ehdotettaisiin muutettavaksi kattamaan myös esitutkinta ja poliisitutkinta. Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 1 momentin 23 kohdan mukaan valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat esitutkintaa. Poliisitutkinta rinnastuu esitutkintaan, mikä ilmenee muun ohella siitä, että poliisilain 6 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan poliisitutkinta toimitetaan noudattaen soveltuvin osin esitutkintalain säännöksiä. Näin ollen esityksen ei voida katsoa olevan ristiriidassa perustuslain 120 §:ssä säädetyn Ahvenanmaan itsehallinnon kanssa.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) 11 §:n 3 momentti

muutetaan 3 §:n 1 momentin 7 kohta, 5 §:n 1 momentti, 7 §, 11 §:n 1 ja 2 momentti, 12 §:n 3 ja 4 momentti, sellaisena kuin niistä on 3 momentti laissa 1314/2019 ja 4 momentti laissa 1174/2019, 13 §:n 3 momentti, sekä 24 §:n otsikko, sekä

lisätään lakiin uusi 2 a luku ja 24 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

3 §

Tukipalvelut

Yhteisiä sähköisen asioinnin tukipalveluja ovat:

7) viestinvälityspalvelu, jonka avulla käyttäjäorganisaatio ja käyttäjä voivat lähettää toisilleen sähköisiä viestejä ja jota hyödyntäen asiakirja voidaan antaa tiedoksi;

5 §

Tukipalvelujen käyttö julkisessa tehtävässä

Velvollisuus käyttää 3 §:n 1 momentin 1–4, 7 ja 8 kohdassa tarkoitettuja tukipalveluja sekä asiointivaltuuspalvelusta saatavaa tietoa henkilön toimivallasta laillisena edustajana on:

- 1) valtion hallintoviranomaisilla, virastoilla, laitoksilla ja liikelaitoksilla;
 - 2) hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän viranomaisilla;
 - 3) kunnallisilla viranomaisilla niiden hoitaessa laissa niille säädettyjä tehtäviä;
 - 4) tuomioistuimilla ja muilla lainkäyttöelimillä
-

7 §

Tukipalvelujen käyttövelvollisuudesta poikkeaminen

Edellä 5 §:n 1 momentissa tarkoitetun käyttäjäorganisaation on haettava poikkeusta käyttövelvollisuudesta palvelutuottajalta, jos se ei käytä tukipalvelua.

Poikkeus käyttövelvollisuuteen voidaan myöntää, jos käyttäjäorganisaation on teknisistä tai toiminnallisista tai kustannustehokkuuteen taikka tietoturvallisuuteen liittyvistä syistä välttämätöntä käyttää toiminnassaan tai sen osassa muuta palvelua.

Valtiovarainministeriö voi omasta aloitteestaan tai palvelutuottajan pyynnöstä ottaa asian ratkaistavakseen, jos kyse on tässä laissa tarkoitettun yleisen ohjauksen tai julkisen hallinnon tiedonhallinnan yleisen ohjauksen kannalta merkittävästä asiasta.

2 a luku

Viestinvälityspalvelu

8 a §

Viestinvälityspalvelun käyttäminen

Käyttäjäorganisaation on käytettävä viestinvälityspalvelua sen sähköisessä tiedoksiantomenettelyssä.

Viestinvälityspalvelua voi käyttää myös:

- 1) muiden sähköisten viestien lähettämiseen ja vastaanottamiseen käyttäjäorganisaation ja käyttäjän välillä;
- 2) postitse toteutettavaan tiedoksiantomenettelyyn ja muiden kirjeiden lähettämiseen.

8 b §

Ilmoituksen lähettäminen

Palvelutuottaja lähettää viranomaisen sähköisestä asioinnista annetun lain (13/2003) 19 a §:ssä tarkoitetun käyttäjäorganisaation ilmoituksen käyttäjälle viestinvälityspalveluun saapuneesta tiedoksiannettavasta asiakirjasta. Palvelutuottaja lähettää ilmoituksen myös muusta viestinvälityspalveluun saapuneesta sähköisestä viestistä, jos käyttäjä on ilmoittanut tätä tarkoitusta varten sähköisen osoitteen.

8 c §

Kirjepostin toimittaminen

Palvelutuottaja toimittaa käyttäjäorganisaation viestinvälityspalveluun lähettämän tiedoksiannon tai muun viestin postitse, jos käyttäjäorganisaatio on ilmoittanut sen tiedoksiantotavaksi tai lähetystavaksi.

8 d §

Viestinvälityspalvelutilin luominen luonnolliselle henkilölle

Palvelutuottaja luo täysi-ikäiselle henkilölle viestinvälityspalvelutilin, kun henkilö tunnistautuu 3 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua luonnollisen henkilön tunnistuspalvelua käyttäen.

Palvelutuottaja luo viisitoista vuotta täyttäneelle henkilölle viestinvälityspalvelutilin tämän suostumuksella. Tätä nuoremmalle henkilölle palvelutuottaja luo viestinvälityspalvelutilin huoltajan suostumuksella.

8 e §

Viestinvälityspalvelutilin sulkeminen ja palauttaminen

Palvelutuottaja sulkee viestinvälityspalvelutilin käyttäjän pyynnöstä tai alaikäisen täyttäessä viisitoista vuotta taikka saatuaan tiedon käyttäjän kuolemasta.

Palvelutuottaja palauttaa viestinvälityspalvelutilin käyttöön täysi-ikäiselle luonnolliselle henkilölle, jonka viestinvälityspalvelutili on tämän pyynnöstä suljettu, jos henkilö käyttää

luonnollisen henkilön tunnistuspalvelua kuuden kuukauden jälkeen viestinvälityspalvelutilin sulkemisesta.

8 f §

Viestinvälityspalvelutilin käytön estäminen

Palvelutuottaja voi estää viestinvälityspalvelutilin käytön, jos:

1) sillä on syytä epäillä, että joku muu kuin se, jolle tili on luotu, käyttää sitä oikeudettomasti tai;

2) viestinvälityspalvelutilin käytön turvallisuus on muutoin vaarantunut.

Palvelutuottajan on palautettava viestinvälityspalvelutili käyttöön, kun sille ei enää ole 1 momentissa säädettyä perustetta.

8 g §

Viestinvälityspalvelutilin poistaminen

Palvelutuottaja poistaa viestinvälityspalvelutilin kokonaan, mikäli viestinvälityspalvelutili on suljettu tai sen käyttö on estetty, eikä sitä ole palautettu käyttöön kuluneen viiden vuoden aikana.

11 §

Viestinvälityspalvelun käyttäjärekisteri

Palvelutuottaja pitää viranomaistoimintaan liittyvän sähköisen tiedoksiannon toteuttamista varten rekisteriä viestinvälityspalvelun käyttäjistä.

Käyttäjien rekisteröimisessä noudatetaan mitä 8 d §:n ja 10 §:n 2–4 momentissa säädetään rekisteröimisessä noudatettavasta menettelystä.

13 §

Palvelutuotannossa käsiteltävien tietojen säilyttäminen

Palvelutuottajan on säilytettävä 11 §:n 1 momentin mukaisen rekisterin tiedot sekä rekisterin tietojenkäsittelyn ja tiedoksiantamisen todentamiseksi tarpeelliset tiedot, ellei käyttäjäorganisaation säilytysvelvollisuudesta muuta johdu. Palvelutuottajan on säilytettävä viestinvälityspalvelun avulla välitetyt viestit viisi vuotta, jollei käyttäjä ole niitä sitä ennen poistanut.

24 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleeseen sähköistä tiedoksiantomenettelyä koskevan 11 §:n mukaiseen suostumusrekisteriin merkityt käyttäjät siirretään 11 §:ssä tarkoitettuun käyttäjärekisteriin.

2.

Laki

sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 2 §:n 3 momentti,
muutetaan lain 2 §:n 1 momentti, 4 §:n 2 ja 3 kohta, 11 §:n otsikko ja 1 momentti, 18 § ja 19 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 19 §:n 1 momentti laissa 924/2010 sekä 18 § laissa 534/2016, sekä
lisätään 4 §:n uusi 4 ja 5 kohta, 19 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 924/2010, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, sekä lakiin uusi 19 a ja 19 b § seuraavasti:

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan hallintoasian, tuomioistuinasian, muun rikosasian, ulosottoasian sekä poliisitutkinnassa tapahtuvaan sähköiseen vireillepanoon, käsittelyyn ja tiedoksiantoon, jollei muualla laissa toisin säädetä. Lakia sovelletaan soveltuvin osin myös muussa viranomaistoiminnassa.

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 2) sähköisellä viestillä sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä lähetettyä tarvittaessa kirjalliseen muotoon tallennettavissa olevaa informaatiota;
- 3) sähköisellä asiakirjalla sähköistä viestiä, joka liittyy asian vireillepanoon, käsittelyyn tai päätöksen tiedoksiantoon;
- 4) viestinvälityspalvelulla hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) 3 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettua viestinvälityspalvelua; ja
- 5) asiointipalvelulla viranomaisen vastuulla olevaa sähköisen asioinnin palvelua.

11 §

Asiakirjan saapuminen määräajassa

Viranomaiselle toimitetun sähköisen asiakirjan katsotaan saapuneen määräajassa, jos asiakirja saapuu viimeistään määräajan viimeisen päivän aikana tässä laissa tarkoitetulla tavalla.

18 §

Todisteellinen sähköinen tiedoksianto

Viranomaisen voi antaa asiakirjan, joka lain mukaan toimitetaan postitse saantitodistusta vastaan tai muuten todisteellisesti, tiedoksi sähköisenä viestinä.

Viranomaisen lähettää asiakirjan:

- 1) viestinvälityspalveluun;
- 2) asiointipalveluun; tai
- 3) muuhun kuin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettuun sähköiseen osoitteeseen, jonka tiedoksiannon vastaanottaja on ilmoittanut yhteystiedokseen.

Tiedoksiannon vastaanottaja on tunnistettava käyttäen tietoturvallista ja todisteellista tekniikkaa.

Asiakirja katsotaan annetun tiedoksi, kun asiakirja on vahvistettu vastaanotetuksi. Jos asiakirjaa ei ole vahvistettu vastaanotetuksi seitsemän päivän kuluessa sähköisen viestin lähettämisestä, tiedoksiannossa noudatetaan, mitä siitä muualla laissa säädetään.

19 §

Tavallinen sähköinen tiedoksianto

Viranomaisen voi antaa asiakirjan, joka lain mukaan toimitetaan muutoin kuin todisteellisesti, tiedoksi sähköisenä viestinä käyttäen 18 §:n 2 momentin mukaista sähköistä osoitetta.

Asiakirja voidaan kuitenkin antaa tiedoksi 18 §:n mukaisesti, jos se on tarpeen asianosaisen oikeuksien turvaamiseksi.

19 a §

Ilmoitus tiedoksiannosta viestinvälityspalvelussa

Viranomaisen on ilmoitettava viestinvälityspalveluun lähetetystä tiedoksiannettavasta asiakirjasta sen vastaanottajalle, jos vastaanottaja on ilmoittanut viestinvälityspalveluun tätä tarkoitusta varten sähköisen osoitteen.

19 b §

Ilmoitus tiedoksiannosta asiointipalvelussa

Viranomaisen on ilmoitettava asiointipalveluun lähetetystä tiedoksiannettavasta asiakirjasta sen vastaanottajalle.

Ilmoitus lähetetään viestinvälityspalveluun. Jos viestinvälityspalvelu ei ole käytettävissä, ilmoitus lähetetään muuhun sähköiseen osoitteeseen, jonka viestin vastaanottaja on ilmoittanut viranomaiselle tätä tarkoitusta varten.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019) 3 §:n 2 momentti seuraavasti:

3 §

Lain soveltamisala

Tämän lain 2 luvun säännöksiä sovelletaan yleisölle tarjottaviin viranomaisen digitaalisiin palveluihin ja muihin sähköisiin tiedonsiirtomenetelmiin, jollei muualla laissa toisin säädetä. Viranomaisissa noudatettaviin menettelyihin sovelletaan muutoin, mitä asian vireillepanosta, päätöksen tiedoksiannosta, viranomaisten toiminnan julkisuudesta, henkilötietojen käsittelystä, asiakirjojen arkistoinnista, asian käsittelyssä käytettävästä kielestä ja asian käsittelystä säädetään. Lain soveltamisesta evankelis-luterilaisen kirkon digitaalisiin palveluihin säädetään erikseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 15 §:n 2 ja 3 momentti sekä 90 §:n 1 ja 4 momentti sekä
lisätään 90 §:ään uusi 5 momentti seuraavasti:

15 §

Valituksen sisältö

Valituksessa on lisäksi ilmoitettava valittajan nimi, henkilö- tai yritys- ja yhteisötunnus sekä postiosoite ja muut yhteystiedot. Jos puhevaltaa käyttää valittajan laillinen edustaja tai asiamies, myös tämän henkilö- tai yritys- ja yhteisötunnus sekä yhteystiedot on ilmoitettava. Yhteystietojen muutoksesta on valituksen vireillä ollessa ilmoitettava viipymättä hallintotuomioistuimelle.

Valituksessa on ilmoitettava myös sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat voidaan lähettää (prosessiosoite). Mikäli valittaja on ilmoittanut enemmän kuin yhden prosessiosoitteen, voi hallintotuomioistuin valita, mihin ilmoitetuista osoitteista se toimittaa oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat. Mikäli valittaja on toimittanut valituksen tai myöhemmin asian vireillä ollessa muun asiakirjan hallintotuomioistuimen sähköiseen asiointipalveluun, prosessiosoitteeksi katsotaan kuitenkin ilmoitetun sähköinen asiointipalvelu.

90 §

Tavallinen ja todisteellinen tiedoksianto

Hallintotuomioistuimen päätös tai muu asiakirja annetaan tiedoksi sähköisellä viestillä tai kirjeitse käyttäen tiedoksiannon vastaanottajan tuomioistuimelle tätä tarkoitusta varten ilmoittamaa prosessiosoitetta (tavallinen tiedoksianto).

Tiedoksianto toimitetaan todisteellisesti:

- 1) käyttämällä todisteellista sähköistä tiedoksiantoa;
- 2) toimittamalla asiakirja kirjeitse vastaanottajalle ja liittämällä siihen vastaanottotodistus, jonka vastaanottaja palauttaa määräajassa tuomioistuimelle;
- 3) toimittamalla asiakirja kirjeitse vastaanottajalle saantitodistusta vastaan;
- 4) luovuttamalla asiakirja vastaanottajalle henkilökohtaisesti;
- 5) käyttämällä haastetiedoksiantoa tai sijaistiedoksiantoa.

Hallintotuomioistuimen päätös tai muu asiakirja voidaan antaa tiedoksi hallintotuomioistuimen sähköisessä asiointipalvelussa myös, mikäli tiedoksiannon vastaanottaja on hallinnon yhteisistä sähköisen asiointin tukipalveluista annetun lain (571/2016) 3 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitetun viestinvälityspalvelun käyttäjä.

Asiointipalvelussa tiedoksiannettavasta asiakirjasta lähetetään tällöin ilmoitus tiedoksiannon vastaanottajan prosessiosoitteeksi ilmoittamaan sähköiseen osoitteeseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 2 momentti ja 10 §:n 3 momentti, 11 luvun 3 §:n 1 momentti, 3 a §:n 2 momentti, 5 §:n 2 momentti ja 7 §:n 2 ja 3 momentti sekä 30 luvun 6 §:n 3 momentti ja 11 §:n 2 momentti,
sellaisina kuin ne ovat, 5 luvun 2 §:n 2 momentti ja 10 §:n 3 momentti laissa 362/2010, 11 luvun 3 §:n 1 momentti laissa 439/2018, 3 a §:n 2 momentti laissa 595/1993, 5 §:n 2 momentti laissa 666/2005 ja 7 §:n 2 ja 3 momentti laissa 1056/1991 sekä 30 luvun 6 §:n 3 momentti ja 11 §:n 2 momentti laissa 104/1979,
seuraavasti:

5 luku

Riita-asian vireillepano ja valmistelu

2 §

Haastehakemuksessa on ilmoitettava tuomioistuimen nimi, asianosaisten nimet ja kotipaikat sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot. Siinä on ilmoitettava sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon kantajalle tarkoitetut kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (prosessiosoitte). Asianosaisten sekä todistajan tai muun kuultavan puhelinnumero ja muut yhteystiedot on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava käräjäoikeudelle. Jos kantaja ei tiedä vastaajan yhteystietoja, hänen on ilmoitettava, mitä hän on tehnyt niiden selvittämiseksi. Käräjäoikeudelle on soveltuvalla tavalla ilmoitettava myös asianosaisten sekä todistajan tai muun kuultavan henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus, jos se on kantajan tiedossa. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, kantajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä käräjäoikeudelle.

10 §

Haasteessa vastaajaa on kehotettava ilmoittamaan laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot. Siinä on kehotettava ilmoittamaan sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon vastaajalle tarkoitetut kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (prosessiosoitte).

Haasteessa on ilmoitettava, että asiakirja voidaan antaa asianosaiselle tiedoksi lähettämällä se hänen vastauksessaan ilmoittamaansa prosessiosoitteeseen. Vastaajan on soveltuvalla tavalla ilmoitettava käräjäoikeudelle myös henkilötunnuksensa tai yritys- ja yhteisötunnuksensa, puhelinnumeron ja muut yhteystietonsa sekä todistajan tai muun kuultavan puhelinnumero ja muut yhteystiedot sekä tämän henkilötunnus, jos se on hänen tiedossaan. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, vastaajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä käräjäoikeudelle.

11 luku

Tiedoksiannosta oikeudenkäynnissä

3 §

Kun tuomioistuin tai syyttäjä huolehtii tiedoksiannosta, tiedoksianto toimitetaan lähettämällä asiakirja asianosaiselle:

- 1) käyttämällä sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 18 §:ssä tarkoitettua todisteellista sähköistä tiedoksiantoa;
 - 2) kirjeellä, jos voidaan olettaa, että vastaanottaja saa tiedon asiakirjasta ja määräpäivään mennessä palauttaa todistuksen tiedoksiannon vastaanottamisesta; tai
 - 3) postitse saantitodistusta vastaan.
-

3 a §

Asianosaisen katsotaan saaneen asiakirjasta tiedon seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun asiakirja on annettu postin kuljetettavaksi. Asiakirjaan on merkittävä päivä, jona se on annettu postin kuljetettavaksi. Tiedoksisaantijankohdasta tavallisessa sähköisessä tiedoksiannossa säädetään sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain 19 §:n 3 momentissa.

5 §

Jos muun tiedoksi annettavan asiakirjan kuin haastehakemuksen, vastauksen tai kirjallisen lausuman jäljentäminen tai luovuttaminen tiedoksiannon vastaanottajalle on vaikeaa tai asiakirjan laajuuden vuoksi epätarkoituksenmukaista, tuomioistuin voi päättää, että aineisto pidetään asianosaisen nähtävänä tuomioistuimessa tai muussa tuomioistuimen määräämässä sopivassa paikassa. Aineisto voidaan pitää asianosaisen nähtävänä myös asettamalla se soveliaalla tavalla sähköisesti saataville, jollei laissa toisin säädetä. Ilmoitus nähtävänä pitämisestä on liitettävä tiedoksi annettavaan asiakirjaan.

7 §

Milloin on menetelty 1 momentissa mainitulla tavalla, haastemiehen on lähetettävä siitä ilmoitus tiedoksiannon vastaanottajalle postitse ja tämän tiedossa oleviin sähköisiin osoitteisiin.

Tiedoksiannon katsotaan tapahtuneen, kun 2 momentissa tarkoitettu ilmoitus on lähetetty.

30 luku

Muutoksenhaku hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen

6 §

Muutoksenhakukirjelmässä on lisäksi mainittava hakijan nimi, ammatti ja asuinpaikka. Siinä on ilmoitettava sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon hakijalle tarkoitetut kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (prosessiosoite). Jos osoite muuttuu, uusi osoite on ilmoitettava kirjallisesti korkeimman oikeuden kirjaamoon. Muutoksenhakukirjelmä on hakijan tai, jollei hän itse ole sitä laatinut, sen laatijan allekirjoitettava. Kirjelmän laatijan on samalla ilmoitettava ammattinsa ja asuinpaikkansa.

11 §

Vastauskirjelmässä on lisäksi mainittava vastauksen antajan nimi, ammatti ja asuinpaikka. Siinä on ilmoitettava sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon vastauksen antajalle tarkoitetut kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (prosessiosoite). Jos osoite muuttuu, uusi osoite on ilmoitettava kirjallisesti korkeimman oikeuden kirjaamoon. Vastauskirjelmä on vastaajan tai, jollei hän itse ole sitä laatinut, sen laatijan allekirjoitettava. Vastauksen laatijan on samalla ilmoitettava ammattinsa ja asuinpaikkansa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta annetun lain 25 luvun 16 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta annetun lain (96/2022) 25 luvun 16 §:n 1 momentti, seuraavasti:

25 luku

Muutoksenhaku käräjäoikeudesta hovioikeuteen

16 §

Valituskirjelmässä on ilmoitettava asianosaisten nimet ja heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot. Siinä on ilmoitettava sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon valittajalle tarkoitetut kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (prosessiosoite). Lisäksi valittajan on soveltuvalla tavalla ilmoitettava niiden henkilöiden puhelinnumerot ja muut yhteystiedot, joita hän haluaa kuulustella hovioikeudessa henkilökohtaisesti. Jos valittaja haluaa kuulustella hovioikeudessa henkilökohtaisesti henkilöä, jota ei ole käräjäoikeudessa kuulusteltu, hänen tulee soveltuvalla tavalla ilmoittaa hovioikeudelle myös tämän henkilötunnus, jos se on hänen tiedossaan. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, valittajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä hovioikeudelle.

Tämä laki tulee voimaan samana päivänä kuin oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta annettu laki (96/2022).

7.

Laki

oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain (100/2013) 4 luvun 7 §:n 2 momentti sekä 5 luvun 4 §:n 3 momentti ja 6 §:n 4 momentti, sellaisena kuin niistä on 4 luvun 7 §:n 2 momentti laissa 815/2019, seuraavasti:

4 luku

Teollis- ja tekijänoikeudellisten asioiden käsittely

7 §

Vastauksen sisältö

Vastauskirjelmässä ilmoitettaviin tietoihin sovelletaan lisäksi, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 15 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään. Vastauskirjelmään on liitettävä ne asiakirjat, joihin vastauksen antaja vetoaa, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu rekisteriviranomaiselle.

5 luku

Markkinaoikeudellisten asioiden käsittely

4 §

Hakemus

Hakemuksessa on ilmoitettava asianosaisten nimet ja kotipaikat sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot. Siinä on ilmoitettava sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon asianosaiselle tarkoitetut kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (prosessiosoite). Asianosaisten puhelinnumero ja muut yhteystiedot on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava markkinaoikeudelle. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, hakijan tulee viipymättä ilmoittaa siitä markkinaoikeudelle.

6 §

Hakemuksen antaminen tiedoksi

Tiedoksiannossa vastaanottajaa on kehotettava ilmoittamaan laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot. Siinä on kehotettava ilmoittamaan sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon vastaanottajalle tarkoitetut kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (prosessiosoitte). Tiedoksiannossa on ilmoitettava, että asiakirja voidaan antaa asianosaiselle tiedoksi lähettämällä se hänen vastauksessaan ilmoittamaansa prosessiosoitteeseen. Vastaanottajan on myös ilmoitettava oma puhelinnumero ja muut yhteystiedot soveltuvalla tavalla markkinaoikeudelle. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, vastaanottajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä markkinaoikeudelle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki

oikeudenkäynnistä työtuomioistuimessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä työtuomioistuimessa annetun lain (646/1974) 15 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 951/1993, seuraavasti:

15 §

Haastehakemuksessa on ilmoitettava:

- 1) asianosaiset ja kuultaviksi kutsuttavat sekä heidän postiosoitteensa ja tiedossa olevat sähköiset osoitteensa;
 - 2) kantajan yksilöidyt vaatimukset ja ne seikat, joihin vaatimukset perustetaan;
 - 3) millä perusteella työtuomioistuin on toimivaltainen asiassa, jos se ei muutoin ilmene haastehakemuksesta tai siihen liitetyistä asiakirjoista; sekä
 - 4) mahdollisuuksien mukaan asiassa kuulusteltavat todistajat ja mistä seikoista todistajaa aiotaan kuulla.
-

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

9.

Laki

eräiden asiakirjain lähettamisestä tuomioistuimille annetun lain 3 ja 5 §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan eräiden asiakirjain lähettamisestä tuomioistuimille annetun lain (248/1965) 3 ja 5 §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

10.

Laki

kiinteistönmuodostamislain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 237 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1180/2000, seuraavasti:

237 §

Muutoksenhakukirjelmässä on ilmoitettava muutoksenhakijan nimi ja hänen laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot sekä sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää. Todistajan tai muun kuultavan yhteystiedot on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

11.

Laki

kieltotoimenpiteitä koskevista edustajakanteista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kieltotoimenpiteitä koskevista edustajakanteista annetun lain (1101/2022) 8 §:n 3 momentti seuraavasti:

8 §

Edustajakanteen vireille paneminen

Hakemuksessa on ilmoitettava asianosaisten nimet, yhteystiedot ja kotipaikat sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot sekä se sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää. Jos jokin tieto muuttuu, oikeutetun yksikön tulee viipymättä ilmoittaa siitä markkinaoikeudelle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

12.

Laki

oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 5 luvun 3 §:n 2 momentti ja 9 §:n 3 momentti sekä 7 luvun 2 §:n 2 momentti ja 7 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 363/2010, seuraavasti:

5 luku

Syytteen vireillepanosta

3 §

Haastehakemuksessa on lisäksi ilmoitettava tuomioistuimen ja asianosaisten nimet sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot. Tuomioistuimelle on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava asianosaisten sekä todistajan tai muun kuultavan puhelinnumero ja muut yhteystiedot sekä henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus, jos se on syyttäjän tiedossa. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, siitä tulee viipymättä ilmoittaa tuomioistuimelle.

9 §

Vaatimuksiin vastatessaan vastaajan on lisäksi soveltuvalla tavalla ilmoitettava tuomioistuimelle niiden todistajien puhelinnumero ja muut yhteystiedot, joita hän aikoo kuulustuttaa, sekä heidän henkilötunnuksensa, jos ne ovat hänen tiedossaan. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, vastaajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä tuomioistuimelle.

7 luku

Asianomistajan yksin ajaman rikosasian käsittelystä

2 §

Haastehakemuksessa on lisäksi ilmoitettava tuomioistuimen ja asianosaisten nimet sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot. Tuomioistuimelle on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava asianosaisten sekä todistajan tai muun kuultavan puhelinnumero ja muut yhteystiedot sekä henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus, jos se on asianomistajan tiedossa. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, siitä tulee viipymättä ilmoittaa tuomioistuimelle.

7 §

Vaatimukseen vastatessaan vastaajan on lisäksi soveltuvalla tavalla ilmoitettava tuomioistuimelle niiden todistajien puhelinnumero ja muut yhteystiedot, joita hän aikoo kuulustuttaa, sekä heidän henkilötunnuksensa, jos ne ovat hänen tiedossaan. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, vastaajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä tuomioistuimelle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

13.

Laki

esitutkintalain 3 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan esitutkintalain (805/2011) 3 luvun 1 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 10/2016, seuraavasti:

3 luku

Esitutinnan toimittamisen yleiset säännökset

1 §

Asianomistajalle on annettava hänen tekemästään rikosilmoituksesta kirjallinen vahvistus, joka sisältää ilmoituksen tekemistä ja ilmoitettua rikosta tai tapahtumaa koskevat perustiedot. Vahvistus saadaan antaa lähettämällä se asianomistajan ilmoittamaan osoitteeseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

14.

Laki

sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 35 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain (754/2010) 35 a §:n 1 momentin 6 ja 7 kohdat sellaisina kuin ne ovat laissa 95/2018, sekä
lisätään 35 a §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

35 a §

Valituskirjelmä

Valituskirjelmässä, joka osoitetaan asianomaiselle käräjäoikeudelle, on mainittava:

6) valittajan nimi ja hänen laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot sekä se sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kehotukset, kutsut ja ilmoitukset voidaan valittajalle lähettää; sekä

7) valittajan sekä mahdollisen todistajan tai muun kuultavan henkilötunnus, jos se on valittajan tiedossa, puhelinnumero ja muut yhteystiedot.

Edellä 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettut tiedot voidaan ilmoittaa käräjäoikeudelle myös muulla soveltuvalla tavalla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

15.

Laki

sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 60 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (255/2014)
60 §:n 2 momentti seuraavasti:

60 §

Kurinpitovalituksen sisältö

Valituskirjelmässä on ilmoitettava asianosaisten nimet ja heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot, se sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kehotukset, kutsut ja ilmoitukset voidaan valittajalle lähettää sekä asianosaisten, todistajan tai muun kuultavan puhelinnumerot. Asianosaisten sekä todistajan tai muun kuultavan henkilötunnus, jos se on valittajan tiedossa, ja yhteystiedot on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava. Mainittuja tietoja ei kuitenkaan tarvitse ilmoittaa, jos ne ilmenevät esitutkintapöytäkirjasta tai muusta tuomioistuimelle muutoin toimitettavasta aineistosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

16.

Laki

ulosottokaaren muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan ulosottokaaren (705/2007) 3 luvun 15 §:n 2 momentti ja 38 §:n 3 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 3 luvun 15 §:n 2 momentti laissa 778/2019 sekä 3 luvun 38 §:n 3 momentti laissa 323/2016,

muutetaan 3 luvun 33 §:n 1 momentti, 38 §:n 2 momentin 2 kohta, 39 §:n 2 momentti, 41 §:n 2 momentti ja 11 luvun 8 §:n 1 momentin 4 kohta ja 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 3 luvun 33 §:n 1 momentti laissa 778/2019, 3 luvun 38 §:n 2 momentti laissa 1038/2022 sekä 3 luvun 39 §:n 2 momentti ja 3 luvun 41 §:n 2 momentti laissa 323/2016, sekä

lisätään 3 luvun 39 §:ään uusi kolmas momentti seuraavasti:

3 luku

15 §

Vastaavan ulosottomiehen vaihtuminen

Vastaavan ulosottomiehen on siirrettävä asia uudelle vastaavalle ulosottomiehelle, jos 14 tai 14 a §:ssä tarkoitettu olosuhde, jonka perusteella vastaava ulosottomies määräytyy, muuttuu. Keskeneräinen toimitus tai muutoin pian päättyvä täytäntöönpano voidaan kuitenkin saattaa virka-apuna loppuun, jollei sitä ole tarkoituksenmukaisempaa siirtää.

33 §

Vireilletuloilmoitus

Kun hakemus on saapunut vastaavalle ulosottomiehelle, vastaajalle on kohtuullisessa ajassa annettava vireilletuloilmoitus. Ilmoitusta ei tarvitse antaa, jos vastaajan olinpaikkaa ei ole saatu selville tai on aihetta olettaa, että ilmoitus tuntuvasti vaikeuttaa täytäntöönpanoa. Ilmoitukseen merkitään:

- 1) vireilletulopäivä ja tarpeelliset asianhallintatiedot;
- 2) vastaava ulosottoylitarkastaja tai ulosottotarkastaja ja hänen yhteystietonsa sekä tarvittavat muut yhteystiedot;
- 3) velallisen lain mukainen oikeus estää täytäntöönpano asettamalla vakuus;
- 4) maksukehoitus, muuttokehoitus tai muu ulosottooperusteessa asetettua velvoitetta koskeva noudattamiskehoitus;

- 5) yhteydenottokehotus ja tieto tilaisuudesta tulla kuulluksi;
- 6) tieto siitä, että muu kuin toistuvaistulon ulosmittaus voidaan toimittaa ennakoilmoitusta antamatta, ja tieto velallisen oikeudesta osoittaa omaisuuttaan ulosmitattavaksi taikka mahdollinen ulosmittauksen ennakoilmoitus ja kutsu toimitukseen;
- 7) muut tarpeelliseksi katsotut tiedot ja ilmoitukset.

38 §

Tiedoksianto-osoite

Ulosottomies saa postiosoitteen sijasta käyttää tiedoksianto-osoitteena 1 momentissa mainitulla henkilöllä olevaa:

-
- 2) hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain 3 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettussa viestinvälityspalvelussa olevaa tiliä; tai

39 §

Tavallinen tiedoksianto

Jollei muuta näytetä, tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen postitse lähetetyn asiakirjan osalta seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun asiakirja on annettu postin kuljetettavaksi tai jätetty postilähetyksille varattuun paikkaan. Lähettämispäivä on merkittävä asiakirjaan.

Sähköisen viestin tiedoksisaannin ajankohdasta säädetään sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 19 §:ssä.

41 §

Todisteelliset tiedoksiantotavat

Postille on ilmoitettava, milloin tiedoksi antamisen saantitodistusta vastaan on viimeistään tapahduttava. Tiedoksianto vastaanottotodistusta vastaan voidaan toimittaa myös sähköisenä viestinä. Tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen silloin, kun vastaanottotodistus on palautettu.

11 luku

8 §

Valituskirjelmän sisältö

Valituskirjelmässä, joka osoitetaan asianomaiselle käräjäoikeudelle, on mainittava:

4) asiamiehen tai avustajan yhteystiedot sekä se sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat tiedoksiannot voidaan lähettää valittajalle.

Myös valittajan sekä todistajan tai muun kuultavan yhteystiedot on ilmoitettava soveltuvalla tavalla käräjäoikeudelle. Valituskirjelmässä on lisäksi ilmoitettava todistajan tai muun kuultavan henkilötunnus, jos se on valittajan tiedossa. Valituskirjelmään tulee liittää ne kirjalliset todisteet, joihin valittaja vetoaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

17.

Laki

vaalilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vaalilain (714/1998) 18 §:n 4 momentin 6 kohta, sellaisena kuin se on laissa
1132/2019 seuraavasti:

18 §

Äänioikeusrekisterin perustaminen ja tiedot

Äänioikeusrekisterin perustamisen jälkeen äänioikeutetun kohdalle rekisteriin merkitään:

-
- 6) tieto siitä, että äänioikeutettu on hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) 11 §:n 1 momentissa tarkoitetun rekisterin mukaan viestinvälityspalvelun käyttäjä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

18.

Laki

oikeusapulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeusapulain (257/2002) 11 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 927/2008 seuraavasti:

11 §

Oikeusavun myöntäminen

Oikeusaputoimisto päättää oikeusavun myöntämisestä, jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä. Jos julkinen oikeusavustaja on esteellinen pääasiassa, oikeusavun hakija ohjataan tekemään hakemus toiseen oikeusaputoimistoon. Hakijan pyynnöstä päätös voidaan kuitenkin tehdä kyseisessä oikeusaputoimistossa, jolleivät olosuhteet edellytä siirtoa. Vastapuolta avustava julkinen oikeusavustaja ei kuitenkaan saa ratkaista oikeusapuhakemusta. Päätös voidaan toimittaa hakijan ilmoittamaan asiointiosoitteeseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

19.

Laki

tuomioistuinmaksulain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tuomioistuinmaksulain (1455/2015) 2 §:n 5 momentti, sekä
lisätään 2 §:ään uusi 4 momentti, jolloin muutettu 5 momentti siirtyy 6 momentiksi ja
nykyinen 6 momentti siirtyy 7 momentiksi seuraavasti:

2 §

Oikeudenkäyntimaksu korkeimmassa hallinto-oikeudessa, hallinto-oikeudessa, markkinaoikeudessa, työtuomioistuimessa ja vakuutus oikeudessa on 30 euroa alempi kuin 1–3 momentissa säädetty, jos vireillepanija on toimittanut asiaa koskevat tiedot suoraan tuomioistuimen tietojärjestelmään.

Edellä 1–4 momentissa säädettyjen määrien suuruus tarkistetaan kolmivuotiskausittain oikeusministeriön asetuksella rahan arvon muutosta vastaavasti. Määrät pyöristetään lähimpään täyteen kymmeneen euroon.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Etunimi Sukunimi

..ministeri Etunimi Sukunimi

1.

Laki

hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) 11 §:n 3 momentti
muutetaan 3 §:n 1 momentin 7 kohta, 5 §:n 1 momentti, 7 §, 11 §:n 1 ja 2 momentti, 12 §:n 3 ja 4 momentti, sellaisena kuin niistä on 3 momentti laissa 1314/2019 ja 4 momentti laissa 1174/2019, 13 §:n 3 momentti, sekä 24 §:n otsikko, sekä
lisätään lakiin uusi 2 a luku ja 24 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Tukipalvelut

Tukipalvelut

Yhteisiä sähköisen asioinnin tukipalveluja ovat:

Yhteisiä sähköisen asioinnin tukipalveluja ovat:

7) viestinvälityspalvelu, jonka avulla käyttäjäorganisaatio ja käyttäjä voivat lähettää toisilleen sähköisiä viestejä ja jota hyödyntäen asiakirja voidaan antaa *tiedoksi sähköisesti tai postitse*;

7) viestinvälityspalvelu, jonka avulla käyttäjäorganisaatio ja käyttäjä voivat lähettää toisilleen sähköisiä viestejä ja jota hyödyntäen asiakirja voidaan antaa tiedoksi;

5 §

5 §

Tukipalvelujen käyttö julkisessa tehtävässä

Tukipalvelujen käyttö julkisessa tehtävässä

Seuraavat julkisen hallinnon viranomaiset ovat velvollisia käyttämään 3 §:n 1 momentin 1–4, 7 ja 8 kohdassa tarkoitettuja tukipalveluja sekä asiointivaltuuspalvelusta saatavaa tietoa henkilön toimivallasta laillisena edustajana, kun tukipalvelu on käytettävissä ja kyseistä tukipalvelua vastaavan itsenäisesti hankitun palvelun palvelusopimus on päättynyt, jollei viranomaisen ole teknisistä tai

Velvollisuus käyttää 3 §:n 1 momentin 1–4, 7 ja 8 kohdassa tarkoitettuja tukipalveluja sekä asiointivaltuuspalvelusta saatavaa tietoa henkilön toimivallasta laillisena edustajana on:

1) valtion hallintoviranomaisilla, virastoilla, laitoksilla ja liikelaitoksilla;

2) hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän viranomaisilla;

Voimassa oleva laki

toiminnallisista tai kustannustehokkuuteen taikka tietoturvallisuuteen liittyvistä syistä välttämätöntä käyttää toiminnassaan tai sen osassa muuta palvelua:

- 1) valtion hallintoviranomaiset, virastot, laitokset ja liikelaitokset;
 - 2) hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän viranomaiset;
 - 3) kunnalliset viranomaiset niiden hoitaessa laissa niille säädettyjä tehtäviä;
 - 4) tuomioistuimet ja muut lainkäyttöelimet.
-

7 §

Tukipalvelujen käyttövelvollisuudesta päättäminen

Tukipalvelun käyttöön velvoitetun on käyttövelvollisuudesta poiketakseen haettava velvollisuudesta poikkeamista kyseistä tukipalvelua tuottavalta palvelutuottajalta. Palvelutuottajan on ennen kielteisen päätöksen antamista annettava hakijalle mahdollisuus saattaa asia valtiovarainministeriön ratkaistavaksi. Valtiovarainministeriö voi myös omasta aloitteestaan tai palvelutuottajan pyynnöstä ottaa asian ratkaistavakseen, jos kyse on tässä laissa tarkoitetun yleisen ohjauksen tai julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksen kannalta merkittävästä asiasta.

Ehdotus

- 3) kunnallisilla viranomaisilla niiden hoitaessa laissa niille säädettyjä tehtäviä;
 - 4) tuomioistuimilla ja muilla lainkäyttöelimillä
-

7 §

Tukipalvelujen käyttövelvollisuudesta poikkeaminen

Edellä 5 §:n 1 momentissa tarkoitetun käyttäjäorganisaation on haettava poikkeusta käyttövelvollisuudesta palvelutuottajalta, jos se ei käytä tukipalvelua.

Poikkeus käyttövelvollisuuteen voidaan myöntää, jos käyttäjäorganisaation on teknisistä tai toiminnallisista tai kustannustehokkuuteen taikka tietoturvallisuuteen liittyvistä syistä välttämätöntä käyttää toiminnassaan tai sen osassa muuta palvelua.

Valtiovarainministeriö voi omasta aloitteestaan tai palvelutuottajan pyynnöstä ottaa asian ratkaistavakseen, jos kyse on tässä laissa tarkoitetun yleisen ohjauksen tai julkisen hallinnon tiedonhallinnan yleisen ohjauksen kannalta merkittävästä asiasta.

2 a luku

Viestinvälityspalvelu

8 a §

Viestinvälityspalvelun käyttäminen

Käyttäjäorganisaation on käytettävä viestinvälityspalvelua sen sähköisessä tiedoksiantomenettelyssä.

Viestinvälityspalvelua voi käyttää myös:

1) muiden sähköisten viestien lähettämiseen ja vastaanottamiseen käyttäjäorganisaation ja käyttäjän välillä;

2) postitse toteutettavaan tiedoksiantomenettelyyn ja muiden kirjeiden lähettämiseen.

8 b §

Ilmoituksen lähettäminen

Palvelutuottaja lähettää viranomaisen sähköisestä asioinnista annetun lain (13/2003) 19 a §:ssä tarkoitetun käyttäjäorganisaation ilmoituksen käyttäjälle viestinvälityspalveluun saapuneesta tiedoksiannettavasta asiakirjasta. Palvelutuottaja lähettää ilmoituksen myös muusta viestinvälityspalveluun saapuneesta sähköisestä viestistä, jos käyttäjä on ilmoittanut tätä tarkoitusta varten sähköisen osoitteen.

8 c §

Kirjepostin toimittaminen

Palvelutuottaja toimittaa käyttäjäorganisaation viestinvälityspalveluun lähettämän tiedoksiannon tai muun viestin postitse, jos käyttäjäorganisaatio on ilmoittanut sen tiedoksiannettavaksi tai lähetystavaksi.

8 d §

Viestinvälityspalvelutilin luominen luonnolliselle henkilölle

Palvelutuottaja luo täysi-ikäiselle henkilölle viestinvälityspalvelutilin, kun henkilö tunnistautuu 3 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua luonnollisen henkilön tunnistuspalvelua käyttäen.

Palvelutuottaja luo viisitoista vuotta täyttäneelle henkilölle viestinvälityspalvelutilin tämän suostumuksella. Tätä nuoremmalle henkilölle palvelutuottaja luo viestinvälityspalvelutilin huoltajan suostumuksella.

8 e §

Viestinvälityspalvelutilin sulkeminen ja palauttaminen

Palvelutuottaja sulkee viestinvälityspalvelutilin käyttäjän pyynnöstä tai alaikäisen täyttäessä viisitoista vuotta taikka saatuaan tiedon käyttäjän kuolemasta.

Palvelutuottaja palauttaa viestinvälityspalvelutilin käyttöön täysikäiselle luonnolliselle henkilölle, jonka viestinvälityspalvelutili on tämän pyynnöstä suljettu, jos henkilö käyttää luonnollisen henkilön tunnistuspalvelua kuuden kuukauden jälkeen viestinvälityspalvelutilin sulkemisesta.

8 f §

Viestinvälityspalvelutilin käytön estäminen

Palvelutuottaja voi estää viestinvälityspalvelutilin käytön, jos:

1) sillä on syytä epäillä, että joku muu kuin se, jolle tili on luotu, käyttää sitä oikeudettomasti tai;

2) viestinvälityspalvelutilin käytön turvallisuus on muutoin vaarantunut.

Palvelutuottajan on palautettava viestinvälityspalvelutili käyttöön, kun sille ei enää ole 1 momentissa säädettyä perustetta.

8 g §

Viestinvälityspalvelutilin poistaminen

Palvelutuottaja poistaa viestinvälityspalvelutilin kokonaan, mikäli viestinvälityspalvelutili on suljettu tai sen

Voimassa oleva laki

Ehdotus

käyttö on estetty, eikä sitä ole palautettu käyttöön kuluneen viiden vuoden aikana.

11 §

11 §

Sähköistä tiedoksiantomenettelyä koskevan suostumuksen rekisteröinti ja rekisterimerkinnän luotettavuus

Viestinvälityspalvelun käyttäjärekisteri

Viestinvälityspalvelun palvelutuottaja pitää viranomaistoimintaan liittyvän sähköisen tiedoksiannon toteuttamista varten rekisteriä käyttäjien antamista sähköistä tiedoksiantomenettelyä koskevista yleisistä suostumuksista.

Palvelutuottaja pitää viranomaistoimintaan liittyvän sähköisen tiedoksiannon toteuttamista varten rekisteriä viestinvälityspalvelun käyttäjistä.

Käyttäjien rekisteröimisessä noudatetaan mitä 8 d §:n ja 10 §:n 2–4 momentissa säädetään rekisteröimisessä noudatettavasta menettelystä.

Suostumusten rekisteröimisessä noudatetaan mitä 10 §:n 2–4 momentissa säädetään tahdonilmaisujen rekisteröimisessä noudatettavasta menettelystä. Suostumusten rekisteröimisessä voidaan myös teknisesti hyödyntää 10 §:ssä tarkoitettua rekisteriä.

Viranomainen voi tiedoksiantoa suorittaessaan luottaa 1 momentissa tarkoitettuun rekisteriin merkittyyn tietoon. Tiedoksiantamisen tavoista säädetään erikseen.

13 §

13 §

Palvelutuotannossa käsiteltävien tietojen säilyttäminen

Palvelutuotannossa käsiteltävien tietojen säilyttäminen

Palvelutuottajan on säilytettävä 11 §:n 1 momentin mukaisen rekisterin tiedot sekä rekisterin tietojenkäsittelyn ja tiedoksiantamisen todentamiseksi tarpeelliset tiedot, ellei käyttäjäorganisaation säilytysvelvollisuudesta muuta johdu. Palvelutuottajan on säilytettävä viestinvälityspalvelun avulla välitetyt viestit kaksi vuotta, jollei käyttäjä ole niitä sitä ennen poistanut.

Palvelutuottajan on säilytettävä 11 §:n 1 momentin mukaisen rekisterin tiedot sekä rekisterin tietojenkäsittelyn ja tiedoksiantamisen todentamiseksi tarpeelliset tiedot, ellei käyttäjäorganisaation säilytysvelvollisuudesta muuta johdu. Palvelutuottajan on säilytettävä viestinvälityspalvelun avulla välitetyt viestit *viisi vuotta*, jollei käyttäjä ole niitä sitä ennen poistanut.

24 §

24 §

Oikaisuvaatimus

Muutoksenhaku

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleeseen sähköistä tiedoksiantomenettelyä koskevan 11 §:n mukaiseen suostumusrekisteriin merkityt käyttäjät siirretään 11 §:ssä tarkoitettuun käyttäjärekisteriin.

2.

Laki

sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 2 §:n 3 momentti,

muutetaan lain 2 §:n 1 momentti, 4 §:n 2 ja 3 kohta, 11 §:n otsikko ja 1 momentti, 18 § ja 19 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 19 §:n 1 momentti laissa 924/2010 sekä 18 § laissa 534/2016, sekä

lisätään 4 §:ään uusi 4 ja 5 kohta, 19 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 924/2010, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, sekä lakiin uusi 19 a ja 19 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Soveltamisala

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan hallintoasian, tuomioistuinasian, syyteasian ja ulosottoasian sähköiseen vireillepanoon, käsittelyyn ja päätöksen tiedoksiantoon, jollei muualla laissa toisin säädetä. Lakia sovelletaan soveltuvin osin myös muussa viranomaistoiminnassa.

Tätä lakia sovelletaan hallintoasian, tuomioistuinasian, *muun rikosasian*, ulosottoasian *sekä poliisitutkinnassa tapahtuvaan* sähköiseen vireillepanoon, käsittelyyn ja tiedoksiantoon, jollei muualla laissa toisin säädetä. Lakia sovelletaan soveltuvin osin myös muussa viranomaistoiminnassa.

Lakia ei sovelleta esitutkintaan eikä poliisitutkintaan.

(kumotaan)

4 §

4 §

Määritelmät

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tässä laissa tarkoitetaan:

2) *sähköisellä viestillä* sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä lähetettyä tarvittaessa kirjalliseen muotoon tallennettavissa olevaa informaatiota; *ja*

2) *sähköisellä viestillä* sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä lähetettyä tarvittaessa kirjalliseen muotoon tallennettavissa olevaa informaatiota;

Voimassa oleva laki

3) *sähköisellä asiakirjalla* sähköistä viestiä, joka liittyy asian vireillepanoon, käsittelyyn tai päätöksen tiedoksiantoon.
(lisätään)

11 §

Viranomaisen pyytämän asiakirjan saapuminen määräajassa

Viranomaisen asian käsittelyssä pyytämän lausunnon, selityksen, vastineen tai muun vastaavan asiakirjan katsotaan saapuneen määräajassa, jos asiakirja saapuu viimeistään määräajan viimeisen päivän aikana tässä laissa tarkoitettulla tavalla. Tätä sovelletaan myös asiakirjaan, jonka antamiseen viranomainen on varannut tilaisuuden.

18 §

Todisteellinen sähköinen tiedoksianto

Asiakirja, joka lain mukaan toimitetaan postitse saantitodistusta vastaan tai muuten todisteellisesti, voidaan asianosaisen suostumuksella antaa tiedoksi myös sähköisenä viestinä, ei kuitenkaan telekopiona tai vastaavalla tavalla. Viranomaisen on tällöin ilmoitettava, että asiakirja on asianosaisen tai tämän edustajan noudettavissa viranomaisen osoittamalta palvelimelta, tietokannasta tai muusta tiedostosta.

Asianosaisen tai tämän edustajan on tunnustauduttava asiakirjaa noutaessaan. Tunnistautumisessa on tällöin käytettävä tunnistautumistekniikkaa, joka on tietoturvallinen ja todisteellinen.

Asiakirja katsotaan annetun tiedoksi, kun asiakirja on noudettu viranomaisen 1

Ehdotus

3) *sähköisellä asiakirjalla* sähköistä viestiä, joka liittyy asian vireillepanoon, käsittelyyn tai päätöksen tiedoksiantoon;

4) **viestinvälityspalvelulla** hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) 3 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettua viestinvälityspalvelua; ja

5) **asiointipalvelulla** viranomaisen vastuulla olevaa sähköisen asioinnin palvelua.

11 §

Asiakirjan saapuminen määräajassa

Viranomaiselle toimitetun sähköisen asiakirjan katsotaan saapuneen määräajassa, jos asiakirja saapuu viimeistään määräajan viimeisen päivän aikana tässä laissa tarkoitettulla tavalla.

18 §

Todisteellinen sähköinen tiedoksianto

Viranomainen voi antaa asiakirjan, joka lain mukaan toimitetaan postitse saantitodistusta vastaan tai muuten todisteellisesti, tiedoksi sähköisenä viestinä.

Viranomainen lähettää asiakirjan:

1) viestinvälityspalveluun;

2) asiointipalveluun; tai

3) muuhun kuin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettuun sähköiseen osoitteeseen, jonka tiedoksiannon vastaanottaja on ilmoittanut yhteystiedokseen.

Tiedoksiannon vastaanottaja on tunnistettava käyttäen tietoturvallista ja todisteellista tekniikkaa.

Asiakirja katsotaan annetun tiedoksi, kun asiakirja on vahvistettu vastaanotetuksi. Jos asiakirjaa ei ole vahvistettu vastaanotetuksi seitsemän päivän kuluessa sähköisen viestin

Voimassa oleva laki

momentin mukaisesti osoittamalta yhteydeltä. Jos asiakirjaa ei ole noudettu seitsemän päivän kuluessa viranomaisen ilmoituksesta, tiedoksiannossa noudatetaan, mitä siitä muualla laissa säädetään.

19 §

Tavallinen sähköinen tiedoksianto

Muu kuin 18 §:ssä tarkoitettu asiakirja voidaan antaa tiedoksi asianomaiselle sähköisenä viestinä hänen suostumuksellaan. Jos kuitenkin asianomaisen yksityisyyden suojaaminen, muu erityinen suojan tai suojelun tarve taikka oikeuksien turvaaminen sitä edellyttää, asiakirjan tiedoksiantoon on sovellettava, mitä 18 §:ssä tai tiedoksiannosta muutoin säädetään.

Asiakirja katsotaan annetun tiedoksi kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä.

(lisätään)

Ehdotus

lähettämisestä, tiedoksiannossa noudatetaan, mitä siitä muualla laissa säädetään.

19 §

Tavallinen sähköinen tiedoksianto

Viranomaisen voi antaa asiakirjan, joka lain mukaan toimitetaan muutoin kuin todisteellisesti, tiedoksi sähköisenä viestinä käyttäen 18 §:n 2 momentin mukaista sähköistä osoitetta.

Asiakirja voidaan kuitenkin antaa tiedoksi 18 §:n mukaisesti, jos se on tarpeen asianosaisen oikeuksien turvaamiseksi.

Asiakirja katsotaan annetun tiedoksi kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä.

19 a §

Ilmoitus tiedoksiannosta viestinvälityspalvelussa

Viranomaisen on ilmoitettava viestinvälityspalveluun lähetetystä tiedoksiannettavasta asiakirjasta sen vastaanottajalle, jos vastaanottaja on ilmoittanut viestinvälityspalveluun tätä tarkoitusta varten sähköisen osoitteen.

19 b §

Ilmoitus tiedoksiannosta asiointipalvelussa

Viranomaisen on ilmoitettava asiointipalveluun lähetetystä tiedoksiannettavasta asiakirjasta sen vastaanottajalle.

Ilmoitus lähetetään viestinvälityspalveluun. Jos viestinvälityspalvelu ei ole käytettävissä, ilmoitus lähetetään muuhun sähköiseen osoitteeseen, jonka viestin vastaanottaja on ilmoittanut viranomaiselle tätä tarkoitusta varten.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

3.

Laki

digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019) 3 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Lain soveltamisala

Lain soveltamisala

Tämän lain 2 luvun säännöksiä sovelletaan yleisölle tarjottaviin viranomaisen digitaalisiin palveluihin ja muihin sähköisiin tiedonsiirtomenetelmiin, jollei muualla laissa toisin säädetä. *Tämän lain 2 lukua ei sovelleta poliisitutkinnan ja esitutkinnan toimittamiseen.* Viranomaisissa noudatettaviin menettelyihin sovelletaan muutoin, mitä asian vireillepanosta, päätöksen tiedoksiannosta, viranomaisten toiminnan julkisuudesta, henkilötietojen käsittelystä, asiakirjojen arkistoinnista, asian käsittelyssä käytettävästä kielestä ja asian käsittelystä säädetään. Lain soveltamisesta evankelis-luterilaisen kirkon digitaalisiin palveluihin säädetään erikseen.

Tämän lain 2 luvun säännöksiä sovelletaan yleisölle tarjottaviin viranomaisen digitaalisiin palveluihin ja muihin sähköisiin tiedonsiirtomenetelmiin, jollei muualla laissa toisin säädetä. Viranomaisissa noudatettaviin menettelyihin sovelletaan muutoin, mitä asian vireillepanosta, päätöksen tiedoksiannosta, viranomaisten toiminnan julkisuudesta, henkilötietojen käsittelystä, asiakirjojen arkistoinnista, asian käsittelyssä käytettävästä kielestä ja asian käsittelystä säädetään. Lain soveltamisesta evankelis-luterilaisen kirkon digitaalisiin palveluihin säädetään erikseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 15 §:n 2 ja 3 momentti sekä 90 §:n 1 ja 4 momentti sekä
lisätään 90 §:ään uusi 5 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

15 §

15 §

Valituksen sisältö

Valituksen sisältö

Valituksessa on lisäksi ilmoitettava valittajan nimi ja yhteystiedot. Jos puhevaltaa käyttää valittajan laillinen edustaja tai asiamies, myös tämän yhteystiedot on ilmoitettava. Yhteystietojen muutoksesta on valituksen vireillä ollessa ilmoitettava viipymättä hallintotuomioistuimelle.

Valituksessa on ilmoitettava myös se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat voidaan lähettää (prosessiosoite). Mikäli valittaja on ilmoittanut enemmän kuin yhden prosessiosoitteen, voi hallintotuomioistuin valita, mihin ilmoitetuista osoitteista se toimittaa oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat.

Valituksessa on lisäksi ilmoitettava valittajan nimi, henkilö- tai yritys- ja yhteisötunnus sekä postiosoite ja muut yhteystiedot. Jos puhevaltaa käyttää valittajan laillinen edustaja tai asiamies, myös tämän henkilö- tai yritys- ja yhteisötunnus sekä yhteystiedot on ilmoitettava. Yhteystietojen muutoksesta on valituksen vireillä ollessa ilmoitettava viipymättä hallintotuomioistuimelle.

Valituksessa on ilmoitettava myös sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat voidaan lähettää (prosessiosoite). Mikäli valittaja on ilmoittanut enemmän kuin yhden prosessiosoitteen, voi hallintotuomioistuin valita, mihin ilmoitetuista osoitteista se toimittaa oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat. Mikäli valittaja on toimittanut valituksen tai myöhemmin asian vireillä ollessa muun asiakirjan hallintotuomioistuimen sähköiseen asiointipalveluun, prosessiosoitteeksi katsotaan kuitenkin ilmoitetun sähköinen asiointipalvelu.

90 §

90 §

Tavallinen ja todisteellinen tiedoksianto

Tavallinen ja todisteellinen tiedoksianto

Voimassa oleva laki

Hallintotuomioistuimen päätös tai muu asiakirja annetaan tiedoksi kirjeitse tai sähköisellä viestillä käyttäen tiedoksiannon vastaanottajan tuomioistuimelle tätä tarkoitusta varten ilmoittamaa prosessiosoitetta (tavallinen tiedoksianto).

Tiedoksianto toimitetaan todisteellisesti:

- 1) toimittamalla asiakirja kirjeitse vastaanottajalle ja liittämällä siihen vastaanottotodistus, jonka vastaanottaja palauttaa määräajassa tuomioistuimelle;
- 2) toimittamalla asiakirja kirjeitse vastaanottajalle saantitodistusta vastaan;
- 3) luovuttamalla asiakirja vastaanottajalle henkilökohtaisesti;
- 4) käyttämällä todisteellista sähköistä tiedoksiantoa;
- 5) käyttämällä haastetiedoksiantoa tai sijaistiedoksiantoa.
(lisätään)

Ehdotus

Hallintotuomioistuimen päätös tai muu asiakirja annetaan tiedoksi *sähköisellä viestillä tai* kirjeitse käyttäen tiedoksiannon vastaanottajan tuomioistuimelle tätä tarkoitusta varten ilmoittamaa prosessiosoitetta (tavallinen tiedoksianto).

Tiedoksianto toimitetaan todisteellisesti:

- 1) *käyttämällä todisteellista sähköistä tiedoksiantoa;*
- 2) toimittamalla asiakirja kirjeitse vastaanottajalle ja liittämällä siihen vastaanottotodistus, jonka vastaanottaja palauttaa määräajassa tuomioistuimelle;
- 3) toimittamalla asiakirja kirjeitse vastaanottajalle saantitodistusta vastaan;
- 4) luovuttamalla asiakirja vastaanottajalle henkilökohtaisesti;
- 5) käyttämällä haastetiedoksiantoa tai sijaistiedoksiantoa.

Hallintotuomioistuimen päätös tai muu asiakirja voidaan antaa tiedoksi hallintotuomioistuimen sähköisessä asiointipalvelussa myös, mikäli tiedoksiannon vastaanottaja on hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) 3 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitetun viestinvälityspalvelun käyttäjä. Asiointipalvelussa tiedoksiannettavasta asiakirjasta lähetetään tällöin ilmoitus tiedoksiannon vastaanottajan prosessiosoitteeksi ilmoittamaan sähköiseen osoitteeseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

5.

Laki

oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 2 momentti ja 10 §:n 3 momentti, 11 luvun 3 §:n 1 momentti, 3 a §:n 2 momentti, 5 §:n 2 momentti ja 7 §:n 2 ja 3 momentti sekä 30 luvun 6 §:n 3 momentti ja 11 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 5 luvun 2 §:n 2 momentti ja 10 §:n 3 momentti laissa 362/2010, 11 luvun 3 §:n 1 momentti laissa 439/2018, 3 a §:n 2 momentti laissa 595/1993, 5 §:n 2 momentti laissa 666/2005 ja 7 §:n 2 ja 3 momentti laissa 1056/1991 sekä 30 luvun 6 §:n 3 momentti ja 11 §:n 2 momentti laissa 104/1979, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 luku

5 luku

Riita-asian vireillepano ja valmistelu

Riita-asian vireillepano ja valmistelu

2 §

2 §

Haastehakemuksessa on ilmoitettava tuomioistuimen nimi, asianosaisten nimet ja kotipaikat sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot sekä se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (prosessiosoite). Asianosaisten sekä todistajan tai muun kuultavan puhelinnumero ja muut yhteystiedot on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava käräjäoikeudelle. Jos kantaja ei tiedä vastaajan yhteystietoja, hänen on ilmoitettava, mitä hän on tehnyt niiden selvittämiseksi. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, kantajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä käräjäoikeudelle.

Haastehakemuksessa on ilmoitettava tuomioistuimen nimi, asianosaisten nimet ja kotipaikat sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot. *Siinä on ilmoitettava sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon kantajalle tarkoitetut kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (prosessiosoite).* Asianosaisten sekä todistajan tai muun kuultavan puhelinnumero ja muut yhteystiedot on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava käräjäoikeudelle. Jos kantaja ei tiedä vastaajan yhteystietoja, hänen on ilmoitettava, mitä hän on tehnyt niiden selvittämiseksi. *Käräjäoikeudelle on soveltuvalla tavalla ilmoitettava myös asianosaisen sekä todistajan tai muun kuultavan henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus, jos se on kantajan tiedossa.* Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, kantajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä käräjäoikeudelle.

10 §

Haasteessa vastaajaa on kehotettava ilmoittamaan laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot sekä myös se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (prosessiosoite). Haasteessa on ilmoitettava, että asiakirja voidaan antaa asianosaiselle tiedoksi lähettämällä se hänen vastauksessaan ilmoittamaansa prosessiosoitteeseen. Vastaajan on myös ilmoitettava oma sekä todistajan tai muun kuultavan puhelinnumero ja muut yhteystiedot soveltuvalla tavalla käräjäoikeudelle. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, vastaajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä käräjäoikeudelle.

11 luku

Tiedoksiannosta oikeudenkäynnissä

3 §

Kun tuomioistuin tai syyttäjä huolehtii tiedoksiannosta, tiedoksianto toimitetaan lähettämällä asiakirja asianosaiselle:

- 1) postitse saantitodistusta vastaan;
- 2) kirjeellä, jos voidaan olettaa, että vastaanottaja saa tiedon asiakirjasta ja määräpäivään mennessä palauttaa todistuksen tiedoksiannon vastaanottamisesta; tai
- 3) sähköisenä viestinä siten kuin sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 18 §:ssä säädetään.

10 §

Haasteessa vastaajaa on kehotettava ilmoittamaan laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot. *Siinä on kehotettava ilmoittamaan sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon vastaajalle tarkoitetut kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (prosessiosoite).* Haasteessa on ilmoitettava, että asiakirja voidaan antaa asianosaiselle tiedoksi lähettämällä se hänen vastauksessaan ilmoittamaansa prosessiosoitteeseen. Vastaajan on soveltuvalla tavalla ilmoitettava käräjäoikeudelle myös henkilötunnuksensa tai yritys- ja yhteisötunnuksensa, puhelinnumeron ja muut yhteystietonsa sekä todistajan tai muun kuultavan puhelinnumero ja muut yhteystiedot sekä tämän henkilötunnus, jos se on hänen tiedossaan. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, vastaajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä käräjäoikeudelle.

11 luku

Tiedoksiannosta oikeudenkäynnissä

3 §

Kun tuomioistuin tai syyttäjä huolehtii tiedoksiannosta, tiedoksianto toimitetaan lähettämällä asiakirja asianosaiselle:

- 1) *käyttämällä sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 18 §:ssä tarkoitettua todisteellista sähköistä tiedoksiantoa;*
- 2) kirjeellä, jos voidaan olettaa, että vastaanottaja saa tiedon asiakirjasta ja määräpäivään mennessä palauttaa todistuksen tiedoksiannon vastaanottamisesta; tai
- 3) *postitse saantitodistusta vastaan.*

3 a §

3 a §

Asianosaisen katsotaan saaneen asiakirjasta tiedon seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun asiakirja on annettu postin kuljetettavaksi. Asiakirjaan on merkittävä päivä, jona se on annettu postin kuljetettavaksi.

Asianosaisen katsotaan saaneen asiakirjasta tiedon seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun asiakirja on annettu postin kuljetettavaksi. Asiakirjaan on merkittävä päivä, jona se on annettu postin kuljetettavaksi. *Tiedoksisaantiajankohdasta tavallisessa sähköisessä tiedoksiannossa säädetään sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain 19 §:n 3 momentissa.*

5 §

5 §

Jos muun tiedoksi annettavan asiakirjan kuin haastehakemuksen, vastauksen tai kirjallisen lausuman jäljentäminen on vaikeaa tai asiakirjan laajuuden vuoksi epätarkoituksenmukaista, tuomioistuim voi päättää, että aineisto pidetään asianosaisen nähtävänä tuomioistuimessa tai muussa tuomioistuimen määräämässä sopivassa paikassa. Ilmoitus tästä on liitettävä tiedoksi annettavaan asiakirjaan.

Jos muun tiedoksi annettavan asiakirjan kuin haastehakemuksen, vastauksen tai kirjallisen lausuman jäljentäminen tai luovuttaminen tiedoksiannon vastaanottajalle on vaikeaa tai asiakirjan laajuuden vuoksi epätarkoituksenmukaista, tuomioistuim voi päättää, että aineisto pidetään asianosaisen nähtävänä tuomioistuimessa tai muussa tuomioistuimen määräämässä sopivassa paikassa. *Aineisto voidaan pitää asianosaisen nähtävänä myös asettamalla se soveliaalla tavalla sähköisesti saataville, jollei laissa toisin säädetä.* Ilmoitus nähtävänä pitämisestä on liitettävä tiedoksi annettavaan asiakirjaan.

7 §

7 §

Milloin on menetelty 1 momentissa mainitulla tavalla, haastemiehen on lähetettävä siitä postin välityksellä ilmoitus tiedoksiannon vastaanottajalle hänen osoitteellaan.

Tiedoksiannon katsotaan tapahtuneen, kun 2 momentissa tarkoitettu ilmoitus on annettu postin kuljetettavaksi.

Milloin on menetelty 1 momentissa mainitulla tavalla, haastemiehen on lähetettävä siitä *ilmoitus tiedoksiannon vastaanottajalle postitse ja tämän tiedossa oleviin sähköisiin osoitteisiin.*

Tiedoksiannon katsotaan tapahtuneen, kun 2 momentissa tarkoitettu ilmoitus on *lähetetty.*

30 luku

30 luku

Muutoksenhaku hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen**Muutoksenhaku hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen**

6 §

6 §

Muutoksenhakukirjelmässä on lisäksi mainittava hakijan nimi, ammatti ja asuinpaikka sekä hänen tai hänen asiamiehensä postiosoite, jolla asiaa koskevat ilmoitukset saadaan hänelle toimittaa. Jos postiosoite muuttuu, uusi osoite on ilmoitettava kirjallisesti korkeimman oikeuden kirjaamoon. Muutoksenhakukirjelmä on hakijan tai, jollei hän itse ole sitä laatinut, sen laatijan allekirjoitettava. Kirjelmän laatijan on samalla ilmoitettava ammattinsa ja asuinpaikkansa.

Muutoksenhakukirjelmässä on lisäksi mainittava hakijan nimi, ammatti ja asuinpaikka. *Siinä on ilmoitettava sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon hakijalle tarkoitetut kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (prosessiosoite).* Jos osoite muuttuu, uusi osoite on ilmoitettava kirjallisesti korkeimman oikeuden kirjaamoon. Muutoksenhakukirjelmä on hakijan tai, jollei hän itse ole sitä laatinut, sen laatijan allekirjoitettava. Kirjelmän laatijan on samalla ilmoitettava ammattinsa ja asuinpaikkansa.

11 §

11 §

Vastauskirjelmässä on lisäksi mainittava vastauksen antajan nimi, ammatti ja asuinpaikka sekä hänen tai hänen asiamiehensä postiosoite, jolla asiaa koskevat ilmoitukset saadaan hänelle toimittaa. Jos postiosoite muuttuu, uusi osoite on ilmoitettava kirjallisesti korkeimman oikeuden kirjaamoon. Vastauskirjelmä on vastaajan tai, jollei hän itse ole sitä laatinut, sen laatijan allekirjoitettava. Vastauksen laatijan on samalla ilmoitettava ammattinsa ja asuinpaikkansa.

Vastauskirjelmässä on lisäksi mainittava vastauksen antajan nimi, ammatti ja asuinpaikka. *Siinä on ilmoitettava sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon vastauksen antajalle tarkoitetut kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (prosessiosoite).* Jos osoite muuttuu, uusi osoite on ilmoitettava kirjallisesti korkeimman oikeuden kirjaamoon. Vastauskirjelmä on vastaajan tai, jollei hän itse ole sitä laatinut, sen laatijan allekirjoitettava. Vastauksen laatijan on samalla ilmoitettava ammattinsa ja asuinpaikkansa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

6.

Laki

oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta annetun lain 25 luvun 16 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta annetun lain (96/2022) 25 luvun 16 §:n 1 momentti, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

25 luku

25 luku

Muutoksenhaku käräjäoikeudesta hovioikeuteen

Muutoksenhaku käräjäoikeudesta hovioikeuteen

16 §

16 §

Valituskirjelmässä on ilmoitettava asianosaisten nimet ja heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot sekä se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kehotukset, kutsut ja ilmoitukset voidaan valittajalle lähettää (prosessiosoite). Lisäksi valittajan on soveltuvalla tavalla ilmoitettava niiden henkilöiden puhelinnumerot ja muut yhteystiedot, joita hän haluaa kuulustella hovioikeudessa henkilökohtaisesti. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, valittajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä hovioikeudelle.

Valituskirjelmässä on ilmoitettava asianosaisten nimet ja heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot. *Siinä on ilmoitettava sähköinen tai* mahdollinen muu osoite, johon *valittajalle tarkoitetut* kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (prosessiosoite). Lisäksi valittajan on soveltuvalla tavalla ilmoitettava niiden henkilöiden puhelinnumerot ja muut yhteystiedot, joita hän haluaa kuulustella hovioikeudessa henkilökohtaisesti. *Jos valittaja haluaa kuulustella hovioikeudessa henkilökohtaisesti henkilöä, jota ei ole käräjäoikeudessa kuulusteltu, hänen tulee soveltuvalla tavalla ilmoittaa hovioikeudelle myös tämän henkilötunnus, jos se on hänen tiedossaan.* Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, valittajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä hovioikeudelle.

Tämä laki tulee voimaan samana päivänä kuin oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta annettu laki (96/2022).

7.

Laki

oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain (100/2013) 4 luvun 7 §:n 2 momentti sekä 5 luvun 4 §:n 3 momentti ja 6 §:n 4 momentti, sellaisena kuin niistä on 4 luvun 7 §:n 2 momentti laissa 815/2019, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 luku

4 luku

Teollis- ja tekijänoikeudellisten asioiden käsittely

Teollis- ja tekijänoikeudellisten asioiden käsittely

7 §

7 §

Vastauksen sisältö

Vastauksen sisältö

Vastauskirjelmässä ilmoitettaviin tietoihin sovelletaan lisäksi, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 15 §:n 2 momentissa säädetään. Vastauskirjelmään on liitettävä ne asiakirjat, joihin vastauksen antaja vetoaa, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu rekisteriviranomaiselle.

Vastauskirjelmässä ilmoitettaviin tietoihin sovelletaan lisäksi, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 15 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään. Vastauskirjelmään on liitettävä ne asiakirjat, joihin vastauksen antaja vetoaa, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu rekisteriviranomaiselle.

5 luku

5 luku

Markkinaoikeudellisten asioiden käsittely

Markkinaoikeudellisten asioiden käsittely

4 §

4 §

Hakemus

Hakemus

Hakemuksessa on ilmoitettava asianosaisten nimet ja kotipaikat sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot sekä se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (prosessiosoite). Asianosaisten

Hakemuksessa on ilmoitettava asianosaisten nimet ja kotipaikat sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot. Siinä on ilmoitettava sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon asianosaiselle tarkoitetut kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää

Voimassa oleva laki

puhelinnumero ja muut yhteystiedot on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava markkinaoikeudelle. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, hakijan tulee viipymättä ilmoittaa siitä markkinaoikeudelle.

6 §

Hakemuksen antaminen tiedoksi

Tiedoksiannossa vastaanottajaa on kehotettava ilmoittamaan laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot sekä myös se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (prosessiosoite). Tiedoksiannossa on ilmoitettava, että asiakirja voidaan antaa asianosaiselle tiedoksi lähettämällä se hänen vastauksessaan ilmoittamaansa prosessiosoitteeseen. Vastaanottajan on myös ilmoitettava oma puhelinnumero ja muut yhteystiedot soveltuvalla tavalla markkinaoikeudelle. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, vastaanottajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä markkinaoikeudelle.

Ehdotus

(prosessiosoite). Asianosaisten puhelinnumero ja muut yhteystiedot on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava markkinaoikeudelle. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, hakijan tulee viipymättä ilmoittaa siitä markkinaoikeudelle.

6 §

Hakemuksen antaminen tiedoksi

Tiedoksiannossa vastaanottajaa on kehotettava ilmoittamaan laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot. *Siinä on kehotettava ilmoittamaan sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon vastaanottajalle tarkoitetut* kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (prosessiosoite). Tiedoksiannossa on ilmoitettava, että asiakirja voidaan antaa asianosaiselle tiedoksi lähettämällä se hänen vastauksessaan ilmoittamaansa prosessiosoitteeseen. Vastaanottajan on myös ilmoitettava oma puhelinnumero ja muut yhteystiedot soveltuvalla tavalla markkinaoikeudelle. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, vastaanottajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä markkinaoikeudelle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

8.

Laki

oikeudenkäynnistä työtuomioistuimessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä työtuomioistuimessa annetun lain (646/1974) 15 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 951/1993, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

15 §

15 §

Haastehakemuksessa on ilmoitettava:

1) asianosaiset ja kuultaviksi kutsuttavat sekä heidän postiosoitteensa;

2) kantajan yksilöidyt vaatimukset ja ne seikat, joihin vaatimukset perustetaan;

3) millä perusteella työtuomioistuin on toimivaltainen asiassa, jos se ei muutoin ilmene haastehakemuksesta tai siihen liitetyistä asiakirjoista; sekä

4) mahdollisuuksien mukaan asiassa kuulusteltavat todistajat ja mistä seikoista todistajaa aiotaan kuulla.

Haastehakemuksessa on ilmoitettava:

1) asianosaiset ja kuultaviksi kutsuttavat sekä heidän postiosoitteensa *ja tiedossa olevat sähköiset osoitteensa*;

2) kantajan yksilöidyt vaatimukset ja ne seikat, joihin vaatimukset perustetaan;

3) millä perusteella työtuomioistuin on toimivaltainen asiassa, jos se ei muutoin ilmene haastehakemuksesta tai siihen liitetyistä asiakirjoista; sekä

4) mahdollisuuksien mukaan asiassa kuulusteltavat todistajat ja mistä seikoista todistajaa aiotaan kuulla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

9.

Laki

eräiden asiakirjain lähettamisestä tuomioistuimille annetun lain 3 ja 5 §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Tällä lailla kumotaan eräiden asiakirjain lähettamisestä tuomioistuimille annetun lain (248/1965) 3 ja 5 §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

10.

Laki

kiinteistönmuodostamislain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 237 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1180/2000, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

237 §

237 §

Muutoksenhakukirjelmässä on ilmoitettava muutoksenhakijan nimi ja hänen laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot sekä postiosoite, johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää. Todistajan tai muun kuultavan yhteystiedot on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava.

Muutoksenhakukirjelmässä on ilmoitettava muutoksenhakijan nimi ja hänen laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot sekä *sähköinen tai mahdollinen muu osoite*, johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää. Todistajan tai muun kuultavan yhteystiedot on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20
..

11.

Laki

kieltotoimenpiteitä koskevista edustajakanteista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kieltotoimenpiteitä koskevista edustajakanteista annetun lain (1101/2022) 8 §:n 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 §

8 §

Edustajakanteen vireille paneminen

Edustajakanteen vireille paneminen

Hakemuksessa on ilmoitettava asianosaisten nimet, yhteystiedot ja kotipaikat sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot sekä se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää. Jos jokin tieto muuttuu, oikeutetun yksikön tulee viipymättä ilmoittaa siitä markkinaoikeudelle.

Hakemuksessa on ilmoitettava asianosaisten nimet, yhteystiedot ja kotipaikat sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot sekä se *sähköinen tai* mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää. Jos jokin tieto muuttuu, oikeutetun yksikön tulee viipymättä ilmoittaa siitä markkinaoikeudelle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

12.

Laki

oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 5 luvun 3 §:n 2 momentti ja 9 §:n 3 momentti sekä 7 luvun 2 §:n 2 momentti ja 7 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 363/2010, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 luku

5 luku

Syytteen vireillepanosta

Syytteen vireillepanosta

3 §

3 §

Haastehakemuksessa on lisäksi ilmoitettava tuomioistuimen ja asianosaisten nimet sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot. Tuomioistuimelle on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava asianosaisen sekä todistajan tai muun kuultavan puhelinnumero ja muut yhteystiedot. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, siitä tulee viipymättä ilmoittaa tuomioistuimelle.

Haastehakemuksessa on lisäksi ilmoitettava tuomioistuimen ja asianosaisten nimet sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot. Tuomioistuimelle on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava asianosaisen sekä todistajan tai muun kuultavan puhelinnumero ja muut yhteystiedot *sekä henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus, jos se on syyttäjän tiedossa*. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, siitä tulee viipymättä ilmoittaa tuomioistuimelle.

9 §

9 §

Vaatimuksiin vastatessaan vastaajan on lisäksi soveltuvalla tavalla ilmoitettava tuomioistuimelle niiden todistajien puhelinnumero ja muut yhteystiedot, joita hän aikoo kuulustuttaa. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, vastaajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä tuomioistuimelle.

Vaatimuksiin vastatessaan vastaajan on lisäksi soveltuvalla tavalla ilmoitettava tuomioistuimelle niiden todistajien puhelinnumero ja muut yhteystiedot, joita hän aikoo kuulustuttaa, *sekä heidän henkilötunnuksensa, jos ne ovat hänen tiedossaan*. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, vastaajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä tuomioistuimelle.

7 luku

Asianomistajan yksin ajaman rikosasian käsittelystä

2 §

Haastehakemuksessa on lisäksi ilmoitettava tuomioistuimen ja asianosaisten nimet sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot. Tuomioistuimelle on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava asianosaisen sekä todistajan tai muun kuultavan puhelinnumero ja muut yhteystiedot. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, siitä tulee viipymättä ilmoittaa tuomioistuimelle.

7 §

Vaatimuksiin vastatessaan vastaajan on lisäksi soveltuvalla tavalla ilmoitettava tuomioistuimelle niiden todistajien puhelinnumero ja muut yhteystiedot, joita hän aikoo kuulustuttaa. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, vastaajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä tuomioistuimelle.

7 luku

Asianomistajan yksin ajaman rikosasian käsittelystä

2 §

Haastehakemuksessa on lisäksi ilmoitettava tuomioistuimen ja asianosaisten nimet sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot. Tuomioistuimelle on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava asianosaisen sekä todistajan tai muun kuultavan puhelinnumero ja muut yhteystiedot sekä henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus, jos se on asianomistajan tiedossa. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, siitä tulee viipymättä ilmoittaa tuomioistuimelle.

7 §

Vaatimuksiin vastatessaan vastaajan on lisäksi soveltuvalla tavalla ilmoitettava tuomioistuimelle niiden todistajien puhelinnumero ja muut yhteystiedot, joita hän aikoo kuulustuttaa, sekä heidän henkilötunnuksensa, jos ne ovat hänen tiedossaan. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, vastaajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä tuomioistuimelle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

13.

Laki

esitutkintalain 3 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan esitutkintalain (805/2011) 3 luvun 1 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 10/2016, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 luku

3 luku

Esitutinnan toimittamisen yleiset säännökset

Esitutinnan toimittamisen yleiset säännökset

1 §

1 §

Asianomistajalle on annettava hänen tekemästään rikosilmoituksesta kirjallinen vahvistus, joka sisältää ilmoituksen tekemistä ja ilmoitettua rikosta tai tapahtumaa koskevat perustiedot.

Asianomistajalle on annettava hänen tekemästään rikosilmoituksesta kirjallinen vahvistus, joka sisältää ilmoituksen tekemistä ja ilmoitettua rikosta tai tapahtumaa koskevat perustiedot. *Vahvistus saadaan antaa lähettämällä se asianomistajan ilmoittamaan osoitteeseen.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

14.

Laki

sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 35 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain (754/2010) 35 a §:n 1 momentin 6 ja 7 kohdat sellaisina kuin ne ovat laissa 95/2018, sekä
lisätään 35 a §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

35 a §

35 a §

Valituskirjelmä

Valituskirjelmä

Valituskirjelmässä, joka osoitetaan asianomaiselle käräjäoikeudelle, on mainittava:

Valituskirjelmässä, joka osoitetaan asianomaiselle käräjäoikeudelle, on mainittava:

6) valittajan nimi ja hänen laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot sekä se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kehotukset, kutsut ja ilmoitukset voidaan valittajalle lähettää; sekä

6) valittajan nimi ja hänen laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot sekä se sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kehotukset, kutsut ja ilmoitukset voidaan valittajalle lähettää; sekä

7) valittajan sekä mahdollisen todistajan tai muun kuultavan puhelinnumero ja muut yhteystiedot.

7) valittajan sekä mahdollisen todistajan tai muun kuultavan *henkilötunnus, jos se on valittajan tiedossa*, puhelinnumero ja muut yhteystiedot.

(lisätään)

Edellä 1 momentin 7 kohdassa tarkoitetut tiedot voidaan ilmoittaa käräjäoikeudelle myös muulla soveltuvalla tavalla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

15.

Laki

sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 60 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (255/2014)
60 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

60 §

60 §

Kurinpitovalituksen sisältö

Kurinpitovalituksen sisältö

Valituskirjelmässä on ilmoitettava asianosaisten nimet ja heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot, se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kehotukset, kutsut ja ilmoitukset voidaan valittajalle lähettää sekä asianosaisten, todistajan tai muun kuultavan puhelinnumerot. Asianosaisen sekä todistajan tai muun kuultavan yhteystiedot on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava. Mainittuja tietoja ei kuitenkaan tarvitse ilmoittaa, jos ne ilmenevät esitutkintapöytäkirjasta tai muusta tuomioistuimelle muutoin toimitettavasta aineistosta.

Valituskirjelmässä on ilmoitettava asianosaisten nimet ja heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot, se *sähköinen tai* mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kehotukset, kutsut ja ilmoitukset voidaan valittajalle lähettää sekä asianosaisten, todistajan tai muun kuultavan puhelinnumerot. Asianosaisen sekä todistajan tai muun kuultavan *henkilötunnus, jos se on valittajan tiedossa, ja* yhteystiedot on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava. Mainittuja tietoja ei kuitenkaan tarvitse ilmoittaa, jos ne ilmenevät esitutkintapöytäkirjasta tai muusta tuomioistuimelle muutoin toimitettavasta aineistosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

16.

Laki

ulosottokaaren muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan ulosottokaaren (705/2007) 3 luvun 15 §:n 2 momentti ja 38 §:n 3 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 3 luvun 15 §:n 2 momentti laissa 778/2019 sekä 3 luvun 38 §:n 3 momentti laissa 323/2016,

muutetaan 3 luvun 33 §:n 1 momentti, 38 §:n 2 momentin 2 kohta, 39 §:n 2 momentti, 41 §:n 2 momentti ja 11 luvun 8 §:n 1 momentin 4 kohta ja 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 3 luvun 33 §:n 1 momentti laissa 778/2019, 3 luvun 38 §:n 2 momentti laissa 1038/2022 sekä 3 luvun 39 §:n 2 momentti ja 3 luvun 41 §:n 2 momentti laissa 323/2016, sekä

lisätään 3 luvun 39 §:ään uusi kolmas momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 luku

3 luku

15 §

15 §

Vastaavan ulosottomiehen vaihtuminen

Vastaavan ulosottomiehen vaihtuminen

Vastaavan ulosottomiehen on siirrettävä asia uudelle vastaavalle ulosottomiehelle, jos 14 tai 14 a §:ssä tarkoitettu olosuhde, jonka perusteella vastaava ulosottomies määräytyy, muuttuu. Keskeneräinen toimitus tai muutoin pian päättyvä täytäntöönpano voidaan kuitenkin saattaa virka-apuna loppuun, jollei sitä ole tarkoituksenmukaisempaa siirtää.

Vastaavan ulosottomiehen vaihtuessa velalliselle on ilmoitettava uusi vastaava ulosottomies ja hänen yhteystietonsa.

Vastaavan ulosottomiehen on siirrettävä asia uudelle vastaavalle ulosottomiehelle, jos 14 tai 14 a §:ssä tarkoitettu olosuhde, jonka perusteella vastaava ulosottomies määräytyy, muuttuu. Keskeneräinen toimitus tai muutoin pian päättyvä täytäntöönpano voidaan kuitenkin saattaa virka-apuna loppuun, jollei sitä ole tarkoituksenmukaisempaa siirtää.

(kumotaan)

33 §

33 §

Vireilletuloilmoitus

Vireilletuloilmoitus

Kun hakemus on saapunut vastaavalle ulosottomiehelle, vastaajalle on viipymättä annettava vireilletuloilmoitus. Ilmoitusta ei tarvitse antaa, jos vastaajan olinpaikkaa ei ole saatu selville tai on aihetta olettaa, että ilmoitus tuntuvasti vaikeuttaa täytäntöönpanoa. Ilmoitukseen merkitään:

Kun hakemus on saapunut vastaavalle ulosottomiehelle, vastaajalle on *kohtuullisessa ajassa* annettava vireilletuloilmoitus. Ilmoitusta ei tarvitse antaa, jos vastaajan olinpaikkaa ei ole saatu selville tai on aihetta olettaa, että ilmoitus

Voimassa oleva laki

- 1) vireilletulopäivä ja tarpeelliset asianhallintatiedot;
- 2) vastaava ulosottoylitarkastaja tai ulosottotarkastaja ja hänen yhteystietonsa sekä tarvittavat muut yhteystiedot;
- 3) velallisen lain mukainen oikeus estää täytäntöönpano asettamalla vakuus;
- 4) maksukehoitus, muuttokehoitus tai muu ulosottoperusteessa asetettua velvoitetta koskeva noudattamiskehoitus;
- 5) yhteydenottokehoitus ja tieto tilaisuudesta tulla kuulluksi;
- 6) tieto siitä, että muu kuin toistuvaistulon ulosmittaus voidaan toimittaa ennakkoilmoitusta antamatta, ja tieto velallisen oikeudesta osoittaa omaisuuttaan ulosmittavaksi taikka mahdollinen ulosmittauksen ennakkoilmoitus ja kutsu toimitukseen;
- 7) muut tarpeelliseksi katsotut tiedot ja ilmoitukset.

38 §

Tiedoksianto-osoite

Ulosottomies saa postiosoitteen sijasta käyttää tiedoksianto-osoitteena 1 momentissa mainitulla henkilöllä olevaa:

- 2) sellaista henkilön ja viranomaisen väliseen yhteydenpitoon tarkoitettua valtakunnallisen sähköisen asiointijärjestelmän tiedonsiirron osoitetta, joka edellyttää sähköisen asiointijärjestelmän käyttöönottoa; tai

Edellä 1 momentissa tarkoitettu henkilö voi ulosottomiehelle tekemällään ilmoituksella kieltää asiakirjojen lähettämisen 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun tiedoksianto-osoitteeseen.

39 §

Ehdotus

- tuntuvasti vaikeuttaa täytäntöönpanoa. Ilmoitukseen merkitään:
- 1) vireilletulopäivä ja tarpeelliset asianhallintatiedot;
 - 2) vastaava ulosottoylitarkastaja tai ulosottotarkastaja ja hänen yhteystietonsa sekä tarvittavat muut yhteystiedot;
 - 3) velallisen lain mukainen oikeus estää täytäntöönpano asettamalla vakuus;
 - 4) maksukehoitus, muuttokehoitus tai muu ulosottoperusteessa asetettua velvoitetta koskeva noudattamiskehoitus;
 - 5) yhteydenottokehoitus ja tieto tilaisuudesta tulla kuulluksi;
 - 6) tieto siitä, että muu kuin toistuvaistulon ulosmittaus voidaan toimittaa ennakkoilmoitusta antamatta, ja tieto velallisen oikeudesta osoittaa omaisuuttaan ulosmittavaksi taikka mahdollinen ulosmittauksen ennakkoilmoitus ja kutsu toimitukseen;
 - 7) muut tarpeelliseksi katsotut tiedot ja ilmoitukset.

38 §

Tiedoksianto-osoite

Ulosottomies saa postiosoitteen sijasta käyttää tiedoksianto-osoitteena 1 momentissa mainitulla henkilöllä olevaa:

- 2) *hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain 3 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettussa viestinvälityspalvelussa olevaa tiliä; tai*

(kumotaan)

39 §

Tavallinen tiedoksianto

Tavallinen tiedoksianto

Jollei muuta näytetä, tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen kolmantena päivänä sähköisen viestin lähettämisestä tai seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun asiakirja on annettu postin kuljetettavaksi tai jätetty postilähetyksille varattuun paikkaan. Lähettämispäivä on merkittävä asiakirjaan.
(lisätään)

Jollei muuta näytetä, tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen *postitse lähetetyn asiakirjan osalta* seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun asiakirja on annettu postin kuljetettavaksi tai jätetty postilähetyksille varattuun paikkaan. Lähettämispäivä on merkittävä asiakirjaan.

Sähköisen viestin tiedoksisaannin ajankohdasta säädetään sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 19 §:ssä.

41 §

41 §

Todisteelliset tiedoksiantotavat

Todisteelliset tiedoksiantotavat

Postille on ilmoitettava, milloin tiedoksi antamisen saantitodistusta vastaan on viimeistään tapahduttava. Tiedoksianto vastaanottotodistusta vastaan voidaan *vastaanottajan suostumuksella* toimittaa myös sähköisenä viestinä. Tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen silloin, kun vastaanottotodistus on palautettu.

Postille on ilmoitettava, milloin tiedoksi antamisen saantitodistusta vastaan on viimeistään tapahduttava. Tiedoksianto vastaanottotodistusta vastaan voidaan toimittaa myös sähköisenä viestinä. Tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen silloin, kun vastaanottotodistus on palautettu.

11 luku

11 luku

8 §

8 §

Valituskirjelmän sisältö

Valituskirjelmän sisältö

Valituskirjelmässä, joka osoitetaan asianomaiselle käräjäoikeudelle, on mainittava:

Valituskirjelmässä, joka osoitetaan asianomaiselle käräjäoikeudelle, on mainittava:

4) asiamiehen tai avustajan yhteystiedot sekä se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat tiedoksiannot voidaan lähettää valittajalle.

4) asiamiehen tai avustajan yhteystiedot sekä se *sähköinen tai* mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat tiedoksiannot voidaan lähettää valittajalle.

Voimassa oleva laki

Myös valittajan sekä todistajan tai muun kuultavan yhteystiedot on ilmoitettava soveltuvalla tavalla käräjäoikeudelle. Valituskirjelmään tulee liittää ne kirjalliset todisteet, joihin valittaja vetoaa.

Ehdotus

Myös valittajan sekä todistajan tai muun kuultavan yhteystiedot on ilmoitettava soveltuvalla tavalla käräjäoikeudelle. *Valituskirjelmässä on lisäksi ilmoitettava todistajan tai muun kuultavan henkilötunnus, jos se on valittajan tiedossa.* Valituskirjelmään tulee liittää ne kirjalliset todisteet, joihin valittaja vetoaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

..

17.

Laki

vaalilain 18 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vaalilain (714/1998) 18 §:n 4 momentin 6 kohta, sellaisena kuin se on laissa
1132/2019 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

18 §

18 §

Äänioikeusrekisterin perustaminen ja tiedot

Äänioikeusrekisterin perustaminen ja tiedot

Äänioikeusrekisterin perustamisen jälkeen
äänioikeutetun kohdalle rekisteriin merkitään:

Äänioikeusrekisterin perustamisen jälkeen
äänioikeutetun kohdalle rekisteriin merkitään:

6) tieto siitä, että hallinnon yhteisistä
sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun
lain (571/2016) 11 §:n 1 momentissa
tarkoitettuun rekisteriin on merkitty
äänioikeutetun antama sähköistä
tiedoksiantomenettelyä koskeva suostumus.

6) tieto siitä, että äänioikeutettu on
hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin
tukipalveluista annetun lain (571/2016) 11 §:n
1 momentissa *tarkoitettun rekisterin mukaan*
viestinvälityspalvelun käyttäjä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

18.

Laki

oikeusapulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeusapulain (257/2002) 11 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 927/2008
seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

11 §

11 §

Oikeusavun myöntäminen

Oikeusavun myöntäminen

Oikeusaputoimisto päättää oikeusavun myöntämisestä, jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä. Jos julkinen oikeusavustaja on esteellinen pääasiassa, oikeusavun hakija ohjataan tekemään hakemus toiseen oikeusaputoimistoon. Hakijan pyynnöstä päätös voidaan kuitenkin tehdä kyseisessä oikeusaputoimistossa, jolleivät olosuhteet edellytä siirtoa. Vastapuolta avustava julkinen oikeusavustaja ei kuitenkaan saa ratkaista oikeusapuhakemusta. Päätös voidaan toimittaa hakijan ilmoittamaan asiointiosoitteeseen. *Hakijan katsotaan saaneen päätöksen tiedoksi, jollei muuta näytetä, seitsemäntenä päivänä päätöksen lähettämisestä.*

Oikeusaputoimisto päättää oikeusavun myöntämisestä, jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä. Jos julkinen oikeusavustaja on esteellinen pääasiassa, oikeusavun hakija ohjataan tekemään hakemus toiseen oikeusaputoimistoon. Hakijan pyynnöstä päätös voidaan kuitenkin tehdä kyseisessä oikeusaputoimistossa, jolleivät olosuhteet edellytä siirtoa. Vastapuolta avustava julkinen oikeusavustaja ei kuitenkaan saa ratkaista oikeusapuhakemusta. Päätös voidaan toimittaa hakijan ilmoittamaan asiointiosoitteeseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20
..

19.

Laki

tuomioistuinmaksulain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tuomioistuinmaksulain (1455/2015) 2 §:n 5 momentti, sekä
lisätään 2 §:ään uusi 4 momentti, jolloin muutettu 5 momentti siirtyy 6 momentiksi ja
nykyinen 6 momentti siirtyy 7 momentiksi seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

(lisätään)

Muutoksenhaussa markkinaoikeuden ratkaisemaan asiaan korkeimmassa oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa maksu on samansuuruinen ja määräytyy samojen perusteiden mukaan kuin markkinaoikeudessa.

Edellä säädettyjen maksujen suuruus tarkistetaan kolmivuotiskausittain oikeusministeriön asetuksella rahan arvon muutosta vastaavasti. Maksujen määrät pyöristetään lähimpään täyteen kymmeneen euroon.

Riita-asian käsittelystä käräjäoikeudessa eurooppalaisen maksamismääräysmenettelyn käyttöönotosta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1896/2006 tai eurooppalaisesta vähäisiin vaatimuksiin sovellettavasta menettelystä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 861/2007 säädettyssä menettelyssä peritään oikeudenkäyntimaksua 86 euroa. Tuomion uudelleen tutkimista koskeva pyyntö rinnastetaan tätä lakia sovellettaessa ylimääräiseen muutoksenhakemukseen.

Oikeudenkäyntimaksu korkeimmassa hallinto-oikeudessa, hallinto-oikeudessa, markkinaoikeudessa, työtuomioistuimessa ja vakuutus-oikeudessa on 30 euroa alempi kuin 1–3 momentissa säädetty, jos vireillepanija on toimittanut asiaa koskevat tiedot suoraan tuomioistuimen tietojärjestelmään.

Edellä 1–4 momentissa säädettyjen määrien suuruus tarkistetaan kolmivuotiskausittain oikeusministeriön asetuksella rahan arvon muutosta vastaavasti. Määrät pyöristetään lähimpään täyteen kymmeneen euroon.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Voimassa oleva laki

Ehdotus
